

CARTEA
DE
VACANȚĂ

flavia buref

ÎNȚÂMPLĂRI SURIZĂTOARE

(din culisele micului ecran)

Flavia Buref
Întâmplări surâzătoare
(din culisele micului ecran)

*Editura Sport Turism
București 1982*

Cuvânt înainte

Când eram mică și făceam câte un desen simțeam totdeauna nevoia să lămuresc ce reprezintă. Sub o casă scriam negreșit „CASA”, dacă desenam un pom adăugam imediat precizarea „POM”, când creația mea era o floare desigur că nu lipsea cuvântul „FLOARE”, iar dacă reușeam să schițez silueta unei pisici anunțam cu mândrie, cu litere mari de tipar, „PISICĂ”... și așa mai departe.

Vedeți? Dorința arzătoare de a fi cât mai limpede înțeleasă mă frământa încă de pe atunci!

Vă dați seama ce bucurie pe mine că există la o carte obiceiul unui „Cuvânt înainte”? Splendid obicei! El îmi dă acum prilejul să explic, să precizez, să lămuresc, să mă scuz, să completez, să reiau, să anunț, să clarific... Deci:

• N-am scris această carte ca să fiu „la modă”! Chiar dacă în ultimii ani au mare priză la publicul de pretutindeni amintirile despre televiziune, chiar dacă e foarte „la modă” depănarea năstrușnicilor întâmplări ale începuturilor ei. Chiar dacă, așa cum

am aflat, telespectatorii de azi (de pildă, cei ai televiziunii franceze, ca să nu dau decât un exemplu) se amuză copios ascultând pățaniile realizatorilor de altădată și chiar dacă în volumele biografice ale marilor actori momentele „la televiziune” sunt printre cele mai apreciate.

• Am scris această carte fiindcă eram datoare! Față de toți anii tinereții mele și ai celor din prima generație de „teleaști”. Mă obligau orele de căutări, de osteneală, de tensiune, mă obligau clipele de reușită, de bucurie, de succes pe care le-am împărțit cu cei de la televiziune, fie că erau redactori, regizori, operatori, fie că lucrau la sunet, la laborator, la montaj, pe platou, la fonotecă, la filmotecă, la electrică, la lumini, la telerecording și, mai târziu, la M.G.S. Sau în atâtea alte sectoare T.V. La fel de importante.

• Sunt tocmai eu autorul acestei cărți, fiindcă n-am avut ce face! Mi-a fost greu, mi-a fost ușor, a trebuit! Dacă lăsam în grija colegilor de la T.V. Istorisirea faptelor amuzante, dar și cu tâlc, ale copilăriei și adolescenței televiziunii, nu le-ar mai fi aflat nimeni niciodată. Da, da... Căci au ei o trăsătură ciudată de care nu s-au vindecat nici până azi... Dar despre asta mai pe larg în carte.

• Aceste pagini nu sunt altceva decât o invitație prietenească pe platouri. Căci după atâția ani, de când, prin intermediul micului ecran, cei de la T.V. Vă sunt oaspeți zilnic, se cuvenea ca, măcar o dată, să le întoarceți și dumneavoastră vizita și să poștiți

pe la ei pe-acasă.

• Dacă unele povestiri nu o să vă placă, să știți că vina o poartă numai... redactorul de carte! De ce? Deoarece atunci când i-am mărturisit că sunt gata să-i aduc despre acest subiect cam 1000 de pagini a zâmbit într-un anume fel și a spus că nu crede că sunt necesare chiar atâtea! mai mult ca sigur că în cele peste 700 de file pe care m-a descurajat să le scriu s-ar fi aflat și lucruri mai vesele, mai interesante, mai palpitate decât cele așternute acum! Dar mi-a oprit elanul, așa că...

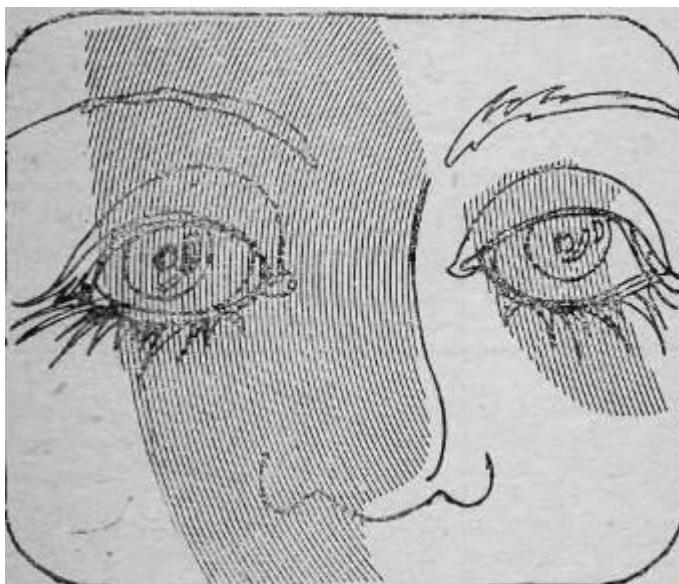
• Dacă văzându-i ca acasă, în hainele de toată ziua, urmărindu-i cum muncesc, cum se înveselesc, cum se necăjesc, ori cum izbândesc veți spune la încheierea acestei cărți, cu sinceritate, din toată inima, celor de la televiziune: „Bucuroși de cunoștință”, eu, înfricoșata autoare, înțelegând astfel că n-am trudit degeaba, o să mă liniștesc. Dar dacă nu veți spune așa s-ar putea să mă grăbesc să vin și cu acele 700 de pagini! Doar v-am explicat că eu nu pot lăsa ceva nelămurit! Deci faceți cum credeți, dar să nu spuneți că n-ați fost preveniți ce riscați!

• Întâmplările... surâzătoare poartă în ele și tensiunea, suspens-ul, ritmul viu al diferitelor situații de pe platou și de la filmări care nu aveau nicio rezolvare, nicio soluție, dar și răgazul unor discuții calme, al unor momente bogate în surprize desfășurându-se liniștit. Asta anume că lectura să fie ușurată și prin diversitatea ei...! Să mai zică

cineva că nu m-am gândit la toate...! Cum a ieșit e altceva... Dar eu am avut toată grija și bunăvoința. Intenția contează, nu-i așa!?

Și, ca să nu mă dezic față de bunele obiceiuri din copilărie (pe care am avut „imprudența” să vi le destăinui), simt nevoia să scriu la sfârșitul acestui „cuvânt înainte” că paginile ce urmează reprezintă o... carte. O carte de vacanță...

Am văzut cu ochii mei...

...O „vrăjitorie”

Există un becuț roșu care preface oamenii în stane de piatră! Cum? Așa instantaneu? Ca la un semn de baghetă magică? Acum? În zilele noastre? Pare de necrezut! Și totuși e adevărat! Da, în zilele noastre un becuț roșu preface oamenii în... Am văzut cu ochii mei! Și nu o dată! Să vă spun cum se petrec lucrurile, așa cum le-am observat eu însămi. Vine omul vesel, sigur de el, îmbrăcat în haine frumoase, se așază comod într-un fotoliu, aruncă vorbe de duh celor din jur, deodată, în clipa când se aprinde becuțul, încremenește. Da, da, încremenește! Cum vă spuneam, devine stană de piatră!

Zâmbetul i se fixează rigid pe față, mâinile îi rămân crispate pe marginea fotoliului, picioarele-i sunt parcă înșurubate în podea, glasul îi amuțește, iar privirea-i nemișcată, exprimând o mare spaimă, îi e ținută de o mititică și pașnică sclipire roșie. Vrăjitorie? Magie? Mister? Da! Da!! Toate la un loc și fiecare în parte! Căci doar așa s-ar putea explica... Fiindcă știți cine e autorul acestor veritabile transformări, știți cine e vinovatul? Cine? El! Chiar el! Chiar el și nimeni altcineva! El! Becul! Sau, mai bine zis, beculețul. Unul mititel, roșu, montat pe camerele de luat vederi ale televiziunii, care-ți arată, în clipa când se aprinde, că ai intrat în emisie. Adică te vestește că din acel moment prin tot ce faci și spui dai parcă un examen. Și ce examen! La el asistă și mama, și tata, și soția, și copiii, și rudele, și prietenii, și colegii de serviciu, și toată strada, și tot orașul, și... toate orașele... toată țara. Licărirea aceea roșiatică, mica buburuză strălucitoare, blânda steluță, jucăria aceea sclipind pașnic, beculețul, ei bine, bulina aceea care se luminează și se întunecă este cu adevărat... vrăjitorie! Când

se aprinde face să dispară toate distanțele, adună toți oamenii laolaltă și te scoate singur în fața tuturor! Și-n clipa când îți dai seama de acest lucru oricât de curajos ai fi, te simți cam... pierdut. Și-ai vrea să devii invizibil, sau măcar mititel, neobservat, uitat... Dar cum înțelegi că n-ai nicio scăpare, că toți te privesc, ba chiar foarte atent, atunci cu ardoare te dorești perfect, perfect prin fiecare gest, prin fiecare clipire, prin fiecare sunet pe care-l rostești! Dar la o ștachetă ridicată atât de sus toate îndoielile te asaltează. Și nu mai ești sigur pe nimic! Nu mai știi exact nici cum te cheamă, nici de ce ai venit, nici ce ai de spus, ți-e cald, ți-e frig și ai da orice să fii acasă, departe, cât mai departe de privirea vie și necruțătoare a beculețului care scânteiază, ironic parcă, în întuneric. Din această stare de încremenire degeaba încearcă să te scoată, cu zâmbete încurajatoare și amicale întrebări, redactorul-gazdă. Când ți-e așa de clar că fiecare tresărire, fiecare cuvânt, fiecare tăcere îți sunt cântărite de atâția ochi, cum să nu-ți fie frică? Ești înghețat de frică!

Unii invidiază actorii ori cântăreții fiindcă sunt obișnuiți cu publicul și astfel la T.V. Teamă nu-i mai paralizează! Greșeală! Mare greșeală! Vai, mare greșeală! Beculețul roșu nu-i iartă nici pe ei. Mai ales la primele întâlniri! După cum nu iartă nici pe meteorologi, nici pe profesori, nici pe sportivi, nici pe mecanicii de locomotivă, ce mai,

pe nimeni!

Televiziunii, răsfățata soră mai mică a cinematografului, îi place grozav să facă tuturor astfel de glume. Dar mai cu seamă o distrează să le pregătească șotii de tot felul celor din „familie”, ca să zicem așa. Ah, câte au de povestit redactorii, regizorii, operatorii, regizorii de montaj, sunetiștii. Și mai ales aceia dintre ei care îi sunt aproape televiziunii încă de pe când era un copilaș, aceia care, ajutând-o să ajungă la tinerețea înfloritoare de azi, i-au fost timp de peste un sfert de veac alături, zi de zi.

Din amintirile lor am cules câteva. Mici crâmpeie, frânturi... Unele devenite legende, altele aproape uitate chiar și de cei implicați. Unele mai vesele, altele mai „lirice”. În sfârșit, „De toate pentru toți”. Depănându-le vom putea să ne reîntoarcem în timp ca să dăm viață acelor momente când televiziunea copil făcea primii pași... năstrușnici și când specialiștii de azi erau doar începători care promiteau, plini de talent, de înflăcărare, dar și de stângăcii (câteodată)... Căci și ei erau, pe atunci, aproape niște copii. Clocotind de entuziasm, de idei artistice, de dorința de a face emisiuni „extraordinare”, „uimitoare”, care să emoționeze telespectatorii, să-i cucerească, să-i uluiască! Și au reușit! De cele mai multe ori au reușit să-i cucerească și uneori, ce-i drept, să-i și uluiască!...

Dar ca să aflăm câte ceva despre ce și cum a fost,

să lăsăm secvențele care urmează să se deruleze, una câte una...

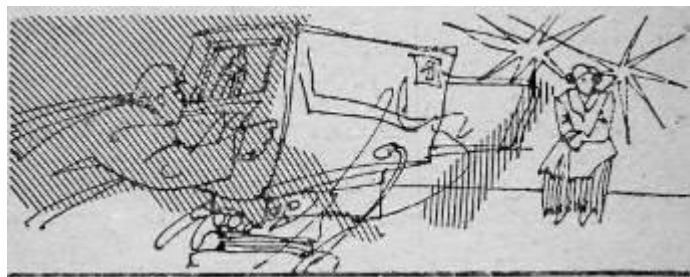
Misterul personajului invizibil...

Pe atunci, la începuturi, când televiziunea era pui, majoritatea emisiunilor erau în „direct” sau „pe viu”, cum se mai spune. Destul de puține emisiuni erau filmate sau înregistrate.

Camerele de luat vederi folosite pe platouri erau mult mai masive decât cele de astăzi. De aceea, pentru a le mânui, cameramanii trebuiau să fie în perfectă condiție fizică. Și erau. Iar unul dintre ei, foarte bun sportiv și foarte talentat operator, se bucura de admirația tuturor pentru măiestria și ușurința cu care, pur și simplu, „dansa” cu camera de luat vederi transmițând imagini frumoase din unghiurile cele mai dificile. De altfel, el era foarte mândru de aprecierea colegilor și se străduia foarte mult să-și păstreze renumele câștigat. Bun! Acestea fiind zise să vă povestesc întâmplarea.

Pe platou. Seara. Se transmite un mic concert de lieduri susținut de o tânără soprană de coloratură acompaniată de o tot atât de tânără pianistă. Emisiunea a început cu un romantic prim-plan al solistei, care, cu surâsul pe buze, ne încânta printr-o adevărată cascadă de sunete cristaline. După ce a lăsat îndelung pe micile ecrane chipul sopranei, ca telespectatorii s-o poată privi și

admira în voie, regizorul consideră că e timpul să mai aducă în imagine și altceva, adică să schimbe cadrul, cum se spune în termeni de televiziune, și atunci îi transmite prin cască operatorului nostru:

— Apropie-te încet de pian, dar te rog, așa, ușurel, cum știi tu, și din spatele pianistei, peste umărul ei, dă-mi* în plan detaliu mâinile alergând pe clape... Bravo dom'le, ești grozav! Stai o clipă pe loc că e un cadru splendid! Perfect! Și acum, bădișorule, tot așa de lin, delicat, cum ai venit depărtează-te de pian! Hai, gata! Acum depărtează-te! Ce faci, frate? N-auzi! Depărtează-te băiete! Retrage-te odată că strici emisiia!!...

Cameramanul cel voinic auzise foarte bine ce voia regizorul și, lac de sudoare, se opintea din răsuputeri să miște aparatul. Ajutorul lui trăgea și el cu îndârjire. Dar zadarnic! Nu se clintea nimic! Regizorul, care între timp apăsând pe buton făcuse să apară din nou pe ecrane imaginea prezentată de cealaltă cameră de luat vederi, adică iarăși prim-planul tinerei soliste – acum avântată cu grație într-o altă serie de vocalize, continua să

se adreseze furios prin căști operatorului:

— Vrei să rămân toată emisiia în imagine numai cu planul ăsta?! Te rog, frățioare, prietene, omule, mișcă odată de acolo că mă nenorocești! îmi distrugi concepția, mă faci de râs! Ce vrei? Spune ce vrei, ființă? Să te rog în genunchi? Uite, te rog în genunchi, schimbă locul, pleacă de acolo, dă-mi alt cadru...

Cameramanul și ajutorul lui continuau să lupte, săracii, cu obstacolul nevăzut și brusc, ca rezultat al eforturilor lor conjugate, camera de luat vederi începe să se miște. Cu greu, dar se mișcă! Congestionăți, abia suflând, dar fericiți, cei doi, cu o mișcare lentă, încep, în sfârșit, să se retragă, depărtându-se de pian. Regizorul luminându-se la față dă imediat în emisie imaginea mult așteptată, dar... stupoare! Pe ecrane apăruse o scenă incredibilă: telespectatorii vedeau cum cu o mișcare lină, dar fermă, mâinile pianistei se distanțau de pian fiindcă în mod evident biata fată era trasă înapoi, cu scaun cu tot, de... un personaj invizibil! Uimiți, urmăreau agitația, zbuciumul, încercările deznădăjduite cu care tânăra acompaniatoare încerca să se prindă de pian, să atingă măcar clapele cu degetele. Dar nu mai era posibil! Mâinile ei plutind prin aer se îndepărtau din ce în ce mai mult de claviatură! Firește, acompaniamentul a încetat.

Neînțelegând ce se petrece regizorul încearcă totuși să salveze situația și face să apară în

imagine, din nou, același prim-plan al solistei care, credea el, datorită zâmbetului senin va risipi impresia lăsată de momentul misterios petrecut mai înainte. Dar surprinsă de faptul că acompaniamentul se oprișe, tânăra cântăreață amuțise cu cea mai dificilă notă a trilului pe buze și privea cu gura întredeschisă, cu o expresie de nedumerire și înfricoșare, către pianul de unde dispăruse atât de inexplicabil, cu scaun cu tot, prietena și acompaniatoarea ei. Într-o liniște totală clipa se dilată la nesfârșit, devine secol, devine eternitate! Deodată în marele studio tăcerea e spulberată de zgomotul surprinzător al unor pași alergând, apoi pașii se opresc brusc, pianul răsună iar reluând melodia întreruptă. Soprana, rămasă în tot acest mic interval de timp în prim-plan pe ecrane, tresare și, plină de curaj, încearcă să cânte. Dar după atâtea emoții glasul nu o mai ascultă. Vocea ei, atât de strălucitoare mai înainte, este acum doar un firicel timid, tremurător și sugrumat. De desperare soprana izbucnește în plâns. În plină emisie!! Bineînțeles că aici se sfârșește momentul muzical, regizorul comută în grabă pe altceva. Pe ecrane emisiunile continuă, dar... misterul rămâne!

Totuși ce s-a întâmplat, mă întrebați? Ce să se întâmple? Iarăși o șotie a poznașului copil T. V. Cine altul decât el putea să facă astfel, încât camera de luat vederi să se prindă foarte solid, fără ca nimeni să observe, cu un colț metalic, de

scaunul pianistei. Făcând eforturi supraomenești operatorul cel sportiv și băiatul de cablu au reușit să învingă obstacolul abia în clipa când au izbutit ca, odată cu camera de luat vederi, să tragă și scaunul și pianista, la un metru, la doi, la cinci metri de pian, cu o mișcare „lină, dar fermă”, așa cum ceruse regizorul. Peste o clipă, cât un secol, când s-a dezmeticit, pianista, ajunsă aproape lângă peretele studioului, a zvâcnit de pe scaunul cu bucluc, a luat-o la fugă spre pian și a început să cânte. În picioare, desigur! Dar era prea târziu. Momentul de mister se înscrisese de-acum în „Istoria hazlie” a începuturilor televiziunii.

Și totuși... se învârtește!

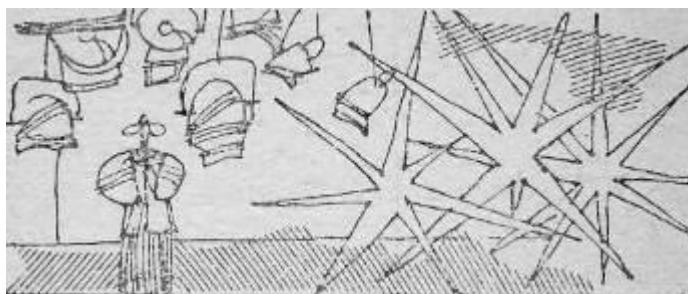
Zi de iarnă grea. Ninsoarea deasă așternuse peste noapte un strat gros de zăpadă. Dimineața, vântul învârtește fulgii care continuă să cadă, împiedicându-te să vezi la doi pași. Se circulă foarte greu. Autobuzele, tramvaiele vin cu întârziere și sunt foarte aglomerate.

În clădirea televiziunii atmosferă de lucru. Platoul A este pregătit de emisie...

Cum ați spus? Să ne oprim o clipă ca să lămurim ce este de fapt un platou de televiziune? Sunteți curioși să treceți oleacă și dincolo de micul ecran? Cum? Cum ați spus? A, vreți să vă și familiarizați puțin cu termenii „casei” pe care îi rostim atât de des fără ca dumneavoastră să-i cunoașteți? Foarte

bine! îmi face plăcere să vă îndeplinesc dorința.

Deci... platourile de televiziune ca și cele ale cinematografiei sunt și trebuie să fie niște încăperi cât mai vaste și cât mai înalte. Ele... dar, nu, n-are rost să încerc să fac aici o expunere, fără sare și piper, a datelor tehnice... Cea mai bună explicație mi s-a părut cea dată de o fetiță care a venit cu corul școlii pentru o emisie la televiziune. Vă rog să-mi dați voie să o citez:

„Mămico, a spus fetița când a ajuns acasă, are televiziunea o încăpere grozavă, așa... cam cât vreo șase săli de gimnastică, ba mai mult, care se numește studio sau platou. Acolo am cântat. Prin fața noastră niște băieți tot mutau, de colo-colo, câteva cutii mari pe roți care se numesc camere de luat vederi. Prin ele chipurile noastre ajung pe ecranele televizoarelor de acasă. Camerele de luat vederi nu merg, de obicei, mai multe odată, ci pe rând. O recunoști pe cea care merge, adică „e în emisie”, cum zic ei, după becululeț roșu de deasupra, care e aprins.

Platoul de televiziune are sus, sus de tot, lângă

tavan, niște punți de fier, pe care se află tot timpul cineva ca să potrivească luminile, să le urce sau să le coboare, după cum e nevoie. Fiindcă agățate de tavan sunt o mulțime de reflectoare care se pot răsuci cum vrei. Și când se aprind toate e minunat! Parcă răsare soarele!

Și să știi, mămico, că acei băieți care conduc camerele de luat vederi poartă toți niște căști pe urechi ca să poată auzi ce secrete le spune regizorul numai lor. Fiindcă toate emisiile au un regizor care nu tace nicio clipă. El vorbește tot timpul șușotit cu cei de la camere. N-am prea auzit eu ce le spune, dar am înțeles că ba îi roagă, ba le comandă, ba le zice «ce faci dom'le acolo?» Regizorul stă dincolo de un perete de sticlă, la o masă mare cu butoane și vede tot ce se petrece și meseria lui e să aleagă ce e mai frumos din ce vede. Regizorul e un om ca toți oamenii, dar îl recunoști că e regizor fiindcă e mereu grăbit și merge repede, vorbește repede, nu stă o clipă locului și în plus e mereu încruntat... Mi se pare că regizorul nu râde niciodată. Nici atunci când ceva îi place foarte mult nu se bucură, ci spune doar: «Mda... Merge! Asta merge!»

Atunci când ceva nu îi place spune mai multe! Printre cuvintele pe care le rostește învălmășit în clipa aceea și pe care nu le-am înțeles am auzit însă unele pe care le repetă mereu, adică: «Mi-ați mâncat nervii!» și «păcat de concepția mea!»

Noi am cântat pe un platou al televiziunii, dar

televiziunea are mai multe platouri și toate seamănă între ele. De pe aceste platouri se transmit piesele de teatru, balet, cântece. Din unele studiouri mai mici se transmit numai interviuri sau mese rotunde. Nu înțeleg de ce le spune „masă rotundă” când invitații stau la mese pătrate, ba uneori nu există nicio masă și ei stau în fotolii. Crainicele televiziunii au o încăpere mică numai a lor pe care nu ne-au dus s-o vizităm, fiindcă mereu e câte o crainică acolo, și dimineața, și după-amiaza, și seara, și nu se putea să o deranjăm. Cam asta-i tot, mămică! E frumos la televiziune, dar mi s-a părut că nu-i prea ușor să lucrezi acolo!”

Spuneți-mi, lucrurile s-au limpezit acum foarte mult, nu-i așa? Dincolo de micul ecran dai de mecanisme, butoane, cabluri, platouri înalte cu pasarele metalice lângă tavan, microfoane, mese pătrate sau nepătrate, cabine de crainice, pupitre complicate, aparate, reflectoare, cameramani, operatori, regizori, tăceri, cuvinte, șoapte, semne, bucurii, supărări, exclamații, înăbușite sau nu... Deci e clar!

Fiind toate clarificate atât de bine, să ne reluăm povestea pe care o începusem înainte de această „scurtă” digresiune. Deci o zi de iarnă grea. Într-un colț al marelui platou A al televiziunii de altădată era pregătit un decor romantic pentru un recital de poezie. Actorii, uzi, înghețați, obosiți de lupta cu zăpada, erau toți acolo. Cu toate acestea

regizorul era în continuare palid și supărat. Nu ajunsese la televiziune tânăra balerină care urma să întruchipeze, într-un dans grațios și suav, amintirea unei dragoste pierdute pe care o evoca una dintre poezii.

Fata, în rochia ei vaporosă de voal, trebuia să evolueze ca o siluetă de vis în timp ce actorul recita versurile. Dar balerina nu sosise și nu mai erau decât 3 minute până la intrarea în emisie!

Când toată lumea își ocupase locurile și luminile s-au aprins, iar ușile platoului tocmai se închideau, iată, gâfâind, apare fata. Nici vorbă să mai aibă timp să urce în cabină să se schimbe.

Balerina intră în goană pe platou și după perdelele lungi de catifea ale decorului își aruncă paltonul udat de viscol, căciula și își pune într-o clipă rochia de dans. Dar, vai, ghetetele îmblănite, legate cu șireturi, atârânănd, acum îmbibate de zăpadă, câte o tonă fiecare, nu mai are timp să le scoată. Iar peste 60 de secunde începea emisia!

Fata țâșnește în mijlocul platoului și privind în sus către peretele de sticlă, dincolo de care regizorul „dirija” emisiunea, îi arată gesticulând acestuia ce se întâmplă și de ce era evident că ea nu putea să danseze. Dar regizorul, spre imensa surpriză a tuturor, spune:

— Ai să dansezi așa! Camera de luat vederi va avea grijă să dea numai planuri apropiate cadrând până la talie și urmărind doar mâinile, expresia feței, trecerile prin cadru. N-ai teamă, avem noi

grijă să nu se vadă ghetetele alea!

Fata strigă: „Nu se poate! Nu pot să dansez așa! Nu pot!”

Regizorul strigă atunci și mai tare: „Ba ai să dansezi! Eu răspund! Treci la locul dumatăle. Garantez că o să iasă minunat! Ei, gata! Liniște! Copii, mai avem 30 de secunde. Zâmbiți, vă rog! Hai c-o să fie frumos!” mai adaugă el cu o voce plină de siguranță și veselie.

Și-n studioul A se făcu liniște, mai bine zis tăcere, fiindcă liniștit nu era nimeni. Actorii, ca întotdeauna, își repetau febril în gând versurile, cameramanii își rememorau mișcările și unghiurile stabilite pentru fiecare poezie, iar regizorul abia acum dezvăluindu-și adevărata stare de spirit, acum când nu-l mai auzea toată lumea, ci numai operatorii, șoptea în căștile lor cu glas tremurător:

— Camera 2, camera 2, ai văzut situația! Te rog, ajută-mă, dă-mi numai planuri apropiate, urmărește-i expresia feței, mâinile, fă ce știi, dar nicio clipă să nu se observe blestematele alea de ghetete. Ai înțeles? Numai tu mă poți salva! Contez pe tine! Arată ce poți. Fii inspirat, cât mai inspirat!

Bietul operator ce să mai spună. Apropie și mai mult camera de luat vederi de colțul unde trebuia să danseze fata, schimbă obiectivul și, mut, speriat, cu picioarele care nu-l mai țineau, se pregătește de un fiasco. Încearcă să-și dea curaj dar toate gândurile îl duceau spre o concluzie prea

puțin optimistă:

— Chiar în cazul cel mai fericit, chiar dacă balerina va putea să danseze și nu va cădea împiedicându-se de ghetetele ei îmblănite, iar eu voi izbuti să-i urmăresc perfect toate gesturile, astfel încât nu ne vom trezi că apar în cadru blestematele de încălțări ude și butucănoase, chiar și atunci momentul e ratat, își spune operatorul. Dansul înseamnă mișcare în spațiul larg, rotiri, piruete. Ori, cum să vadă telespectatorii grația cu care fata se înalță, cum se învârtește ea amețitor... dacă eu am să-i dau în imagine numai fața și mâinile!! E adevărat că nu e vorba de o evoluție clasică, pe poante, dar oricum numai dans nu poate să fie ăsta... O să fie un dezastru! Un dezastru!

Și în timp ce mâinile îi tremurau pe cameră, operatorului i-a trecut prin cap ideea s-o ia la fugă ca să nu mai fie de față la buclucul care o să se întâmple. Inima îi bătea atât de tare, că simțea că se sufocă... Gata! O șterge, s-a hotărât! Așadar, pe unde? Ușile platoului se închiseseră, ar fi trebuit deci să urce în goană scărița de fier care ducea sus pe pasarelă, sau să alerge pe după decoruri până la ușa care dădea în magazie, ori... Dar scăpare nu mai era! Zarurile fuseseră aruncate! Emisia a început, beculețul roșu s-a aprins! Și, parcă într-o suflare, prima poezie s-a terminat. Începea cea de-a doua poezie, cea cu dansul!

Cu o voce caldă actorul rostește versurile și o

muzică dulce se aude încetișor mângâind cuvintele. A sosit momentul. Se comută pe camera doi, iar bietul operator, tremurând tot, încearcă să facă tot ce poate ca să limiteze nenorocirea...

În imagine le apare acum telespectatorilor, parcă estompat de un mic efect de ceață, chipul unei fete cu ochii mari, care, răsucindu-se mlădioasă, ca o salcie bătută de vânt, face să zboare în jurul umerilor lungile-i plete. Măinile se ridică ușor ca niște aripi ce se pregătesc să-și ia zborul. Fata, respectând mișcările învățate, se apleacă și astfel iese brusc din cadru, dar în urma ci o mânecă de voal mai întârzie o clipă. Cu o zvâcnire balerina reintră în imagine, alunecând dintr-o parte în alta a ecranului, ca o undă neliniștită.

Poate că virtuțile pur coregrafice ale dansului nu mai puteau fi atât de bine observate din planuri așa de apropiate, dar aceste mișcări care se pierd și revin, aceste pâlپări ale pletelor, ale mâinilor sugerau mesajul peste timp al imposibilei iubiri despre care vorbeau versurile. Și era într-adevăr emoționant.

Nici nu a apucat bine să se termine momentul de poezie că în regie au și început să sune telefoanele.

— Poezia însoțită de dans a fost impresionantă! Bravo! Ce soluție originală! Asta, da, atmosferă. Felicitări. Ești plin de talent regizorale! Dar și fata! Ce expresivitate! Și ce ușoară era, plutea ca un fulg!

Lăudați, complimentați, în entuziasmul tuturor, acum la sfârșitul emisiunii, regizorul, balerina și cameramanul se trezesc din întâmplare în holul televiziunii, în holul de lângă platou, pe trei fotolii. Sunt obosiți, încă înfricoșați de încercarea prin care trecuseră și atât de încordați și buimăciți, încât n-au nici chef și nici putere să vorbească. Se gândesc cu toții la cât de bine era pus la punct fiecare amănunt al emisiunii, la câte discuții, întâlniri și repetiții au venit, tocmai ca să înlăture orice ezitare, ca totul să meargă strună, în liniște, ca să nu existe posibilitatea nici unei surprize. Atâta muncă dată peste cap de o zi de viscol, de niște troleibuze troienite. Ce ghinion! Ce păcat! Fata își ridică de pe fruntea încă transpirată o șuviță rebelă. Urmărindu-i gestul ochii lor se întâlnesc! Și deodată își dau seama! Abia acum își dau seama! Nu s-a întâmplat nimic rău! Dimpotrivă! Au reușit! A fost bine! Chiar foarte bine, dacă ar fi să creadă cuvintele de laudă care le-au fost adresate! Abia acum, cu întârziere, înțeleg că ceea ce au realizat a plăcut, ba chiar a stârnit entuziasmul. Și, în sfârșit, în ochii lor apare zâmbetul! Au reușit! Au reușit! Uită de oboseală, de încordare și redevin trei, tineri fericiți. Trei tineri care sar în sus prin holul plin de lume, molipsindu-i pe toți de bucuria lor. Pentru toate eforturile făcute se considerau pe deplin răsplătiți cu aceste două cuvinte: am reușit!

Dintre toți cel mai fericit e regizorul. Luându-și

inima în dinți, ca să învingă o întâmplare nefavorabilă, a reușit să găsească o soluție, un alt mod de exprimare. Ceea ce s-a dovedit o formulă fericită. Și așa s-a împlinit un vis, cel mai drag lui și tuturor celor care lucrau la televiziune.

Căci cea mai fierbinte dorință a redactorilor, a regizorilor, a realizatorilor de emisiuni T.V. Era să găsească ceva „nou”, să găsească rezolvări artistice originale, „altfel” decât cele care se aplicau zi de zi, în cea mai mare parte împrumutate din arsenalul cinematografilei. Vroiau să aducă în limbajul televiziunii moduri de expresie care să fie numai ale ei. Câte ore de studiu, de lucru, dedicau ei acestor căutări! Veneau în zori la studio, plecau noaptea târziu și tot nu li se părea că au făcut destul.

Erau foarte tineri și totuși ei abandonaseră plimbările sub clar de lună, ștrandurile, întâlnirile vesele cu prietenii, fără să aibă impresia că au făcut un sacrificiu, și fără să se vaite că sunt obosiți. Cine „din afară” poate bănuși că, uneori, cea mai mică „găselniță” cere zile de eforturi, de încercări, și nopți de nesomn?

Mă rog, acum trebuie să recunoaștem că, de muncit, munceau ei. Nimeni nu spune altfel. Dragoste, pasiune pentru profesiunea lor aveau fără sfârșit, asta așa e, dar, la reușitele lor, deseori au fost ajutați și de ursitoarea bună a televiziunii. Nu, nu vă mirați! Nu am schimbat subiectul și nu m-am apucat de spus basme! Dar trebuie să

acceptați și dumneavoastră că povestea cu „ursitoarele” e frumoasă pentru toate vârstele!!

Deci nu se poate să nu fi fost o ursitoare bună, care, aplecată asupra leagănului copilașului T.V., să nu-i fi venit cândva:

— Eu îți dăruiesc puterea de a-i face să reușească pe cei care vor să le înflorească oamenilor gândul și inima, care culeg pentru ei lumină de pretutindeni, care vor să le aducă în case bucurie. Pentru ei, tu să ai darul ca din imposibil să faci posibil și orice obstacole din calea lor să le spulberi ca prin minune!

Sunt sigură că așa i-a venit ursitoarea. Nu o dată am văzut cum, într-o clipă, când nimeni nu se mai aștepta, imposibilul a devenit posibil! Eu mai cred că tot ursitoarei îi datorăm un serios sprijin și în problema cu... calul! Pentru că a fost și o întâmplare cu un cal. Dacă frumoasele animale au devenit eroii mai multor genuri artistice: poezie, pictură, sculptură, muzică, cinematografie ba chiar și eroi de film de televiziune, se vede că venise timpul să se afirme ca „vedete” și pe platoul T.V., în direct!

Dar povestea de pe platou avea de fapt doi eroi. Cel de al doilea... am fost chiar eu!

Despre ce cal e vorba? Un cal ca toți caii! Cum era? Cu picioare subțiri, frumos, lustruit, cu o coamă mătăsoasă, bine periată, cu ochii vii, atenți... Dacă era de lemn? Aș! Era adevărat! Era prea adevărat! Adevărat de tot. Vioi, nervos, foarte

nervos... Dar mai bine să începem cu începutul...
Deci...

Cu calul în studio...

Tocmai își făcuseră apariția de puțină vreme pe micile ecrane emisiunile „magazin de duminică”. Cu muzica, cu invitați, cu noutăți din toate domeniile, cu interviuri, cu sport. Firește că emisiunile au fost imediat îndrăgite de public. Realizatorii căutau pe întrecute subiecte cât mai atractive și prezentări cât mai originale. Într-o zi primesc un telefon de la unul din ei:

— Cu Flavia Buref, vă rog...

— Eu sunt...

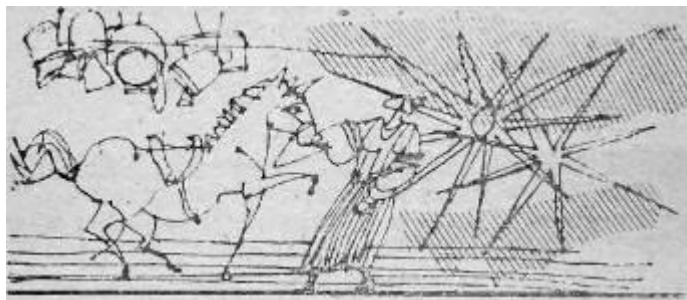
— Aici e... și-și spune numele. Știu Flavia că te-ai întors de curând din Argentina. Ai făcut parte din delegația ce a reprezentat cinematografia română la cel de al 6-lea Festival internațional al filmului de la Buenos Aires și mai știu că în cadrul acestui festival, ție, actriței române, ți s-a acordat premiul „Ojo de la humanidad” (Ochiul umanității), premiu de popularitate și simpatie, dorit desigur de toate actrițele participante...

— Da, am răspuns foarte bucuroasă văzând că este așa de bine informat, îți dai seama ce fericită am fost că l-am obținut eu în fața atâtor interprete de mare renume internațional. Și mai ales că am adăugat astfel un trofeu în plus la cele câștigate de cineasții români, de cinematografia noastră.

— A fost într-adevăr o frumoasă reușită cu atât mai mult, cu cât printre „concurențele”, ca să zic așa, la acest premiu se puteau nota nume foarte cunoscute. Parcă era acolo și Catherine Deneuve și...

— Exact... Catherine Deneuve, Janet Leigh, Silvana Pampanini, Paula Prentiss și multe altele.

— Minunat! Vasăzică, așa cum am presupus, o să avem multe de povestit! Am mai auzit că ai și apărut destul de frecvent în emisiunile de televiziune din Buenos Aires, ba chiar că ai și cântat de câteva ori pentru telespectatorii argentinieni... Așa a fost?

— Da, eram foarte des invitată la discuții, la interviuri despre România, despre filmul românesc și, fiindcă vroiau să ne înțeleagă mai bine, să ne cunoască mai bine, m-au rugat în repetate rânduri ca, în calitate de actriță, să le recit din poezii noștri, ba chiar, dacă pot, să le cânt din cântecele noastre... Ceea ce am și făcut!

— Și ce le-ai cântat?

— Mai multe melodii populare dintre care două

au plăcut îndeosebi. Nici nu e de mirare fiindcă era vorba de două minunate cântece: „Blestemul” și „Cântecul ciobanului care și-a pierdut oile”... Am mai cântat apoi și cântece argentinienne și alte cântece în spaniolă... Și televiziunea argentiniană a făcut atunci cu mine un film color în care interpretam două cântece românești și două spaniole.

— Bravo! Mi-e drag și mie să am așa un material bogat pentru prezentare. Uite ce facem! Pentru emisiunea-magazin din data... la care vei fi invitata noastră, te rog să-ți faci un punctaj despre ce ai de gând să ne povestești din Argentina, de la Festival. Apoi te rog să pregătești vreo două melodii dintre cele cântate acolo și alte două-trei, noi, în primă audiție, pentru telespectatorii noștri. Să ai și o melodie... așa, ca să poată fi cântată de pe cal. Asta e tot ce ai tu de făcut! În rest să n-ai grijă, de cal ne ocupăm noi!

— Nu înțeleg? Ce cal?

— Calul, dragă, calul cu care ai să intri în studio și de pe care ai să-mi răspunzi mie la câteva întrebări și de pe care, pe urmă, ai să cânti unul sau două cântece! Nu-i o idee colosală? Le facem o surpriză grozavă telespectatorilor când or să te vadă intrând cu calul în studio... Cântând pe cal... Hai, că e splendid! Ce zici? De ce taci? Nu cumva nu vrei să vii la emisie? N-ai curaj să te urci pe cal, nu-i așa?

— Cum să n-am curaj? Ei, știi că asta-i bună!

Dar în filmul „Dincolo de brazi” n-am sărit obstacole cu calul, nu s-a văzut că știu să călăresc...

— Tocmai, ai apucat să te lauzi în presă că toate alergările nebunești din film, săriturile periculoase de obstacole le-ai executat chiar tu, fără să fii dublată. Și acum te temi să nu te dai de gol, fiindcă probabil în film au fost trucaje...

— Ce trucaje, am spus eu sufocată de indignare! Află că am sute de martori la toate scenele periculoase. Toți turiștii care treceau prin Cheile Bicazului, atunci, în zilele filmărilor, se opreau să privească cum alergam pe serpentină cu calul urmărită de o motocicletă... Cum săream peste un pod rupt, peste o căruță adevărată, răsturnată. La toate acestea asistau sute de oameni și tuturor le era frică... pentru mine! Și veneau după aceea să-mi strângă mâna, să mă îmbrățișeze, să mă felicite... Și mai află dumneata că n-aș fi izbutit să fac nimic din toate astea dacă nu m-aș fi urcat pe cal de la 6 ani și dacă luni de zile înainte de filmare nu m-aș fi antrenat zi de zi, ore în șir. Nu o dată la antrenamentele mele au venit și marii noștri performeri în acest sport, m-au sfătuit, m-au încurajat... Fără să mai vorbesc de antrenorul permanent, Florin Pădureanu, care...

— Gata domnule, oprește-te. M-ai convins! Și atunci dacă ești așa de grozavă de ce nu vrei să vii în emisie pe cal?

— N-am spus că nu vreau, am tăcut, mă

gândeam! Fiindcă s-ar putea să nu iasă bine. Dacă aduci un cal într-o încăpere în care totul îi e străin, în care sunt zgomote neobișnuite, lumini orbitoare, oameni care se agită, aparate masive care trec pe lângă el, cabluri care se încolăcesc pe podea și așa mai departe, e aproape sigur că el o să se sperie și că reacția lui o să strice emisiia...

— Da' prăpăstioasă mai ești dom'le! Spune-mi clar dacă vrei sau nu vrei, nu-mi veni mie cu tot felul de pretexte! Ei...? Oricum te anunț, ca să fii liniștită, că o să-ți aducem un cal obișnuit cu lumea multă, cu lumina, cu spectacolul, o să împrumutăm unul din caii de la circ, că și noi dorim, ca și tine, ca totul să iasă cum trebuie. Ei, ce zici, vii ori ba?

— Vin! Dar o să facem o repetiție, două, nu?

— Ce repetiție? O să ne întâlnim la televiziune ca să văd punctajul tău și să fixăm ce vom discuta, apoi desigur că ai să repeți cu orchestra cântecele și asta-i tot! Calul o să ți-l aducem în ziua respectivă că doar n-o să suspendăm emisiunile ca să te plimbi tu în fiecare zi cu calul în studio... ha, ha, ha...

— Mă bucur că te-am înveselit, dar află că nu e bine ce propui! Dar, în sfârșit! Te rog cel puțin să-mi promiți că-mi va fi adus calul cu măcar două ore înainte de emisiune, ca să ne obișnuim puțin unul cu celălalt...

— Ca să faceți cunoștință, vasăzică, ha, ha... Ai un haz... ha, ha. Mă rog, fie... Așa o să facem! Dar

zău nu mă așteptam să fii așa de fricoasă... Când te-am văzut în film erai sigură pe tine... M-ai cam dezamăgit...

Și a venit ziua emisiunii. Într-un colț al platoului era instalată orchestra care mă acompania întâi pe mine apoi pe cei care urmau să cânte după mine. Studioul se umpluse de lume. Mașiniștii, electricienii făceau ultimele pregătiri, operatorii și băieții de cablu se instalaseră lângă camerele de luat vederi. Ceilalți invitați ai emisiunii erau la locurile lor. Se montaseră pretutindeni decoruri, mobile, perdele, reflectoare, ale căror cabluri, ca și cele ale aparatelor de luat vederi, șerpuiau pe dușumea în toate direcțiile. Aproape că nu mai aveai loc să te miști!

Eram un pachet de nervi. Mai aveam un sfert de oră până la începerea emisiunii și, bineînțeles, calul nu fusese adus! Îmi făcusem planul că întâi am să fac o scurtă plimbare cu calul în curtea televiziunii, apoi am să descalec și să-l aduc de dârlogi pe platou ca să poată examina în liniște elementele necunoscute, ca să „recunoască” terenul. Acest lucru, îmi explicaseră și mie maeștrii echitației, care m-au sfătuit deseori în perioada pregătirii filmului, este totdeauna foarte important, și atunci când e vorba doar de un teren necunoscut, de concurs sau de antrenament, dar mai ales în cazul nostru, când totul era neobișnuit pentru un animal atât de atent și sensibil, cum e calul. Dar eu venisem în zadar cu două ore înainte.

Privesc ceasul. Mai erau doar 12 minute până la intrarea în emisie, studioul era înțesat de lume. Chiar dacă îl aduceau acum nu mai aveam nici timp și nici loc să-l plimb prin studio, așa cum gândisem și cum ar fi trebuit. Speram că, în ceea ce mă privește, totul se va contramanda și voi pleca acasă. Speram și așteptam vestea asta ca pe o mare bucurie. Eram mulțumită. Ideea suspendării mă liniștise. Decât să iasă prost, mai bine deloc... Dar n-a fost să fie așa. Pe poarta televiziunii a apărut, fără să se grăbească, un îngrijitor cu calul de dârlogi. Redactorul, care intrase și el în panică și pândea această apariție, începe să strige, făcând semne:

— Flavia, uite-l, a sosit! Du-te repede și ia calul din mâna omului și hai pe platou că începem. Hai repede, te rog...

Ce era să fac? Intrasem în horă... M-am apropiat de cal, ne-am privit, am început să-i vorbesc blând, l-am mângâiat puțin, i-am oferit o „tratație”, adică un morcov proaspăt adus special de acasă și m-am bucurat puțin văzând că i se pusese un frâu dublu, de dresaj. Acest frâu dublu îți permite să stăpânești mai bine calul și eu mă bucuram de orice sprijin, cât de mic, fiindcă îmi dădeam seama că așa cum se prezentau lucrurile ne puteau aștepta destule surprize.

Și am pornit spre platou cu calul. Era un cal tânăr, neliniștit, foarte atent la tot, care, văzând luminile puternice din studio, s-a oprit brusc și n-

a mai vrut să înainteze... Vorbindu-i, mângâindu-l, l-am determinat totuși să intre și să treacă, deși după multe ezitări, și cu mare grijă, peste cablurile negre care se răsuceau ca niște șerpi pe podea. Am ajuns cu bine în colțul de unde trebuia să pornesc. Redactorul vine grăbit spre mine cu foile în mână.

— Uite, dragă, să recapitulăm urgent ce ai de făcut. Ești atentă? Deci, după ce eu salut telespectatorii și fac o mică prezentare, intră în imagine un fragment din filmul „Dincolo de brazi”, un fragment dintr-o goană a ta cu calul. Imediat, după aceea, ca o urmare parcă a acelei goane din film, camera de luat vederi te arată aici în studio, pe cal, cum te îndrepti către masa la care sunt instalat. Eu am să mă ridic, te întâmpin și facem glumița aceea... Adică am să te-ntreb:

— Dar, de ce-ai venit cu calul? La care tu ce răspunzi?...

— A întârziat troleibuzul și ce să fac... ca să ajung la timp la emisiune, a trebuit să recurg la acest mijloc... Destul de rapid, precum ați observat...

— Bine, și după aceea nu te dai jos de pe cal, rămâi în șa și, de acolo, răspunzi la întrebările mele, povestești cum a fost în Argentina la Festival. Ca urmare a celor spuse de tine eu am să te rog să ne cânti și nouă o melodie dulce dintre acelea pe care le îngână cei care merg zile întregi călare prin pampas. Și tu ce faci de acum înainte?

— Mă îndrept cu calul către locul marcat cu

cretă pe podea și, ajunsă acolo, încep să fredonez. Orchestra mă lasă singură câteva măsuri, și pe urmă mă acompaniază până la sfârșitul melodiei! După ce am cântat, urmărită de camera de luat vederi pornesc cu calul spre cel de al doilea loc fixat pentru mine, descalec, cât pot mai grațios, și, luând calul de dârlogi, îl scot din cadru. Într-o clipă îl dau îngrijitorului și eu revin imediat ca să continuăm discuția. După aceea pe propriile mele picioare, de data aceasta, voi cânta cel de al doilea cântec.

— Bravo! Așa e! Ești formidabilă. Hai suie-te pe cal, că începem!

— Așa am făcut... și până să mă dezmeticesc bine am și intrat în emisie. Ei, totul a decurs normal până când am ajuns la locul din care trebuia să cânt. Încă nu-mi trecuse emoția dar când am început să fredonez, vocea suna corect... Uff! Mă liniștesc puțin și mă concentrez asupra cântecului... Era o melodie lirică duioasă care-mi plăcea foarte mult. Și calului îi plăcea. A ridicat urechile, a întors puțin capul, dar îl simțeam cum se relaxează. Ah, totul va fi bine, mi-am zis! Ce noroc! Dar chiar în clipa aceea a început orchestra să cânte. Așa cum fusese stabilit acompaniamentul schimba puțin caracterul cântecului, îl făcea mai vioi, mai ritmat, ritm pe care chitarele l-au atacat din plin, cu entuziasm, susținute de baterist, care vroia să-și arate întreaga forță și măiestrie, și subliniat de

trompeta, la care cânta, cu foarte mult talent și temperament, chiar conducătorul orchestrei. Era o foarte strălucitoare explozie de sunete la care calul, surprins, a reacționat foarte puternic. A început să-și muște zăbala, să tremure, s-a lăsat ușor pe picioarele din spate schimbându-și centrul de greutate în timp ce picioarele din față le frământa nervos încercând să le desprindă de pământ.

Știam ce însemnau aceste mișcări. Era clar că se pregătea să zvâcnească luând-o la fugă undeva, departe de acele zgomote înspăimântătoare, ori va cabra, adică se va ridica în două picioare ca să scape de călăreț și să poată să se elibereze de primejdiile care păreau că-l amenință. Fiindcă nimeni nu se gândise că, aducându-mă să cânt la niciun metru de orchestră, bateria, trompeta, chitarele vor răsuna puternic toate chiar în urechile sensibile ale bietului animal făcându-l să intre în panică.

Ce să fac? Ah, ce să fac? mă întrebam în acele fracțiuni de secundă în care continuam să cânt aparent liniștită, dar în care, în minte, mi se perindau fulgerător tot felul de soluții. Foarte receptiv la vocea omului știam că poate aș fi izbutit să-l calmez puțin dacă aș fi putut să-i vorbesc, să-l mângâi... Dar cum să-i vorbesc acum în plină emisie, acum, în timp ce cânt? Atunci m-am aplecat ușor pe gâtul calului, încetișor, cu gesturi măsurate l-am mângâiat pe coamă și am încercat

să cânt cât mai aproape de urechile lui, fiindcă oricum vocea mea era mai blândă decât o orchestră întreagă și speram în felul acesta că îl voi liniști puțin. Metoda a avut oarecum efect dar calul era încă zbuciumat și pericolul nu trecuse. Simțeam cum tresare, cum picioarele lui încă își schimbă poziția. Ce am de făcut dacă o să cabreze ca-n filmele cu Zorro? Nu-mi era frică pentru mine, fiindcă învățasem cum să mă țin în șa și în această situație, iar admitând că totuși m-aș fi dezechilibrat, învățasem cum să cad ca să nu mă rănesc, iar telespectatorii poate s-ar fi amuzat de întâmplare.

Mă temeam însă foarte tare pentru ceilalți, mă temeam să nu lovească vreun aparat, ori un om, ori un cablu, provocând poate un scurt circuit.

Calul continua să se agite, îl stăpâneam încă, dar dintr-o clipă în alta mă așteptam să încerce să fugă. Există mijloace cu care poate fi domolit un cal care se sperie, dar ele pot fi aplicate pe câmp sau la manej. Fiind vorba de un fel de luptă cu calul, aceasta nu putea, în niciun caz, să aibă loc în plină emisie. Și pe urmă ea nici nu reușește totdeauna. Și dacă nu voi izbuti să-l strunesc și el va țâșni printre oameni, decoruri, perdele, reflectoare, camere de luat vederi, sau mai bine zis... peste ele, va fi o nebunie!

Cântam, cântam mai departe, dar capul îmi vuia de întrebarea: Ce să fac? Ce să fac? vorbisem de atâtea ori cu maeștrii echitației românești despre

cai, despre secretele acestui sport, dar nu-mi aduceam aminte de nicio soluție imediată, cu eficacitate instantanee, pentru a potoli un cal care se ambalează. Poate că o astfel de soluție nu există? Totuși... parcă... de mult citisem undeva... Unde? Unde? A, în cărțile copilăriei mele, Winnetou, căpetenia apașilor, parcă povestea, cum un cal poate fi oprit pe loc, ca fulgerat, chiar dintr-o goană nebună, dacă îi acoperi brusc amândoi ochii sau, și mai sigur, dacă îl muști tare de o ureche! Râdeți? Mă rog!

Dar dacă l-ați fi văzut în minte dărâmând totul pe platou, rânind pe cineva, sau, pur și simplu, făcând să se rateze o emisie, ce-ați fi zis? Ce-am zis și eu, sunt sigură. Fie ce-o fi dacă n-am altă soluție și e nevoie...

Continuam să cânt, melodia părea nesfârșită și pe neobservate încercam să mă las cât mai mult pe gâtul calului, să fiu cât mai aproape de urechile lui neliniștite, ca în cazul când...

Deodată simt că se lasă pe picioarele din spate. Mă aplec imediat în față, dar alunec, obrazul meu se lipește parcă de capul calului și mâna care căuta un punct de sprijin se prinde puternic în coama lui, aproape de creștet. Nu știu dacă gestul meu involuntar a fost dureros pentru el sau nu, nu știu dacă l-am speriat sau l-am uluit, știu doar atât că a rămas încremenit.

Simțeam mușchii cum îi tremurau sub piele, simțeam cum era scaldat în sudoare, ud de parcă

ar fi trecut prin apă. Ca prin vis, am rostit și ultimele cuvinte ale cântecului... Orchestra tace. Prin ce minune am întors calul, m-am îndepărtat de orchestră către cel de al doilea loc fixat, nu pot să-mi dau seama. Am ajuns totuși acolo – eu nu știu. Nimic despre asta – cu o mișcare sigură și dezinvoltă am descălecat, am bătut calul ușor cu palma și am ieșit cu el din cadru. Îngrijitorul aștepta, l-a luat în primire, iar eu pe deplin calmă, după spusele celor care au urmărit emisia, m-am reîntors să stau de vorbă cu redactorul emisiunii...

Am mai vorbit, am mai cântat, dând dovadă de o mare degajare și fiind deosebit de senină. Atât de calmă și de senină că a doua zi, cineva, mi-a spus:

— Era foarte frumos, așa ca estetică, un cap de fată, cântând alături de coama mătăsoasă a unui cal. Și n-ai cântat rău. Dar în afară de asta calul ăla n-avea niciun rost pe platou. Ce mare lucru ai demonstrat cu el. Te-ai plimbat de colo până colo, cu destulă siguranță, e adevărat, dar n-ai făcut nimic cu asta, n-a fost... palpitant! N-ai arătat nici cât de bine știi să călărești, nici că ai curaj. Doar așa ca un decor viu pentru cântece... așa, da, era... destul de bine, chiar frumușel... inspirat...

Nu toți telespectatorii au judecat astfel apariția „cu calul”, unii mi-au spus vorbe foarte calde, care m-au bucurat, alții m-au lăudat, alții au lăudat calul pentru expresivitatea lui – căci agitația lui a fost „văzută” și unii au considerat-o „interpretare artistică”. În orice caz foarte curios este faptul că

toți m-au felicitat în mod deosebit pentru siguranța, liniștea pe care am avut-o și pe care... le-am transmis-o tuturor! Liniște...?!? Hm... Mă gândesc la o expresie celebră care, parafrazând-o, explică totul: „Încă o liniște ca asta și sunt pierdută”.

Ce mi se pare ciudat e că, deși emisiunea s-a bucurat de aprecierea telespectatorilor și multă vreme s-a vorbit despre ea cu interes și plăcere, de atunci nimeni, dar absolut nimeni, n-a mai intrat, așa, „în direct”, „pe viu”, pe cal în studio.

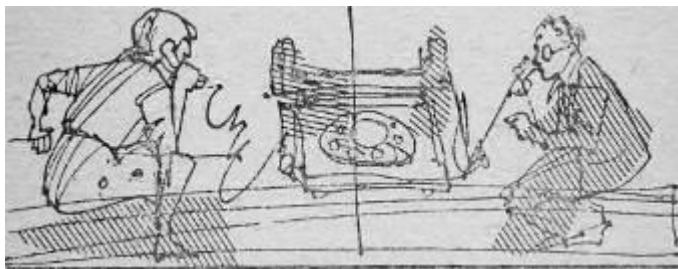
Oare de ce? Eu n-am mărturisit nimănui nimic, până azi... Să fi spus calul ceva? Eu așa cred, că prea s-au ferit toți să repete experiența!

O actriță extraordinară și o trăire unică

Tare se mai fereau la început unii actori să vină la T.V. De ce? Probabil că nu se simțeau în largul lor fără prezența publicului, poate că îi speria și beculețul... Mult se mai străduiau, în vremea aceea, redactorii, regizorii să-i convingă, „să-i atragă” spre televiziune.

Îmi amintesc... actrița era minunată, era plină de sensibilitate și expresivitate. Refuza însă cu îndârjire orice apariție pe micul ecran. Cum ea mai avea și darul să recite emoționant, reflectând tulburător pe chip și cele mai subtile nuanțe sufletești, realizatorii de televiziune nu se dădură bătăuți. Încercară din nou și din nou până când

unul dintre ei a găsit niște argumente mai convingătoare.

— Sunt poezii pe care le iubești foarte mult, poezii pe care le-ai recitat de nu știu câte ori. Le rostești de ani de zile și ele ți s-au imprimat nu numai în minte, ci și în inimă. Oricât te-ar Stingheri atmosfera de pe platoul de televiziune, diferită de cea de pe scenă, vei putea recita o astfel de poezie. Și ar fi nedrept să lipsești atâția iubitori de frumos, de versurile acestea cărora le dai viață ca nimeni altcineva...

— Nu știu ce să fac, se mai înduplecă puțin actrița... Pe mine mă ajută foarte mult sala, privirile oamenilor, atenția lor. La televiziune, ce văd în fața mea? O mașinărie, o lădiță pe roți! Cum să mă adresez ei convingător? Nu pot! mai ales că beculețul acela roșu, când se aprinde, mă derutează, mă sperie, nu mă lasă să mă concentrez. Îți spun cinstit n-are rost să vin, fiindcă toate astea mă paralizează și nu mai mi-aduc aminte nimic!

— Dacă ar fi o poezie învățată de azi pe mâine,

poate... Dar când e vorba de versuri care au ajuns să facă parte din tine, nici chiar tracul nu o să te facă să le uiți! Cuvintele or să vină singure dinăuntrul tău. Sunt sigur că ai să reușești minunat...

— Și dacă n-o să reușesc?

— Dă-mi voie să-ți explic ceva: nu la toate emisiunile de versuri se fac repetiții. După ce am hotărât cu scenograful cum va fi decorul, ambianța, după ce discut cu operatorii și fixăm în mare ce avem de făcut înseamnă că noi suntem pregătiți. Actorii vin la emisiune, la rândul lor, cu poeziile lucrate și, de obicei, totul merge bine. Numai atunci când e vorba de o emisiune de versuri mai specială, cu mișcare, cu balet, cu lucruri mai deosebite de punere în scenă atunci au loc și repetiții. Eu te invit la o emisiune simplă, fără complicații regizorale, dar ca să înțelegi că nu e nimic de spaimă în munca la televiziune, o să te chem, totuși, pe tine și pe ceilalți actori în mod special, la o repetiție. Și după ce ai să intri pe platou și vei recita ca la emisiune și vei vedea cât de bine o să iasă, ai să râzi de tot ce ți se pare acum înfricoșător. Iar dacă dincolo de toate acestea tracul te va copleși în așa fel, încât n-ai să poți face față, atunci pur și simplu nu vei mai participa la emisiune și vei fi înlocuită de altcineva. Bine? Ești de acord?

— Îți mulțumesc... Ești foarte înțelegător... Am să vin și vom încerca...

Zis și făcut! Repetiția a avut loc. Înconjurată de colegii de teatru, văzându-le siguranța cu care se mișcau pe platou, talentata actriță a mai prins și ea puțin curaj. Și iată, îi vine rândul... începe să recite. Spune poezia foarte frumos, foarte cald, dar ceva nu e ca altădată... Emoția pe care ea o transmitea de obicei, tulburătoarea-i interpretare sunt mult mai palide acum. Ochii ei, care întotdeauna spuneau mai mult decât vorbele, care se aprindeau în scânteieri de mânie, se înnourau de lacrimi, străluceau cu mii de sori a bucurie, sunt parcă stinși.

— Păcat, spune redactorul, urmărindu-i chipul în timp ce recita! Oh, ce mare păcat! E crispată, nu se simte în largul ei și de aceea dă mult mai puțin decât poate da. Rămâne o foarte bună actriță... dar atât! Și eu care speram să fac un eveniment artistic din apariția ei pe micile ecrane. Fiindcă expresivitatea-i deosebită e un lucru foarte rar și televiziunea, cu prim-planurile ei, ca și filmul, o poate pune extraordinar în valoare. Bine măcar că am convins-o să vină la o emisiune, la prima. Poate că la următoarele, când se va mai obișnui cu platoul, va redeveni ceea ce e ea cu adevărat...

— Stai că n-ai convins-o încă, îi răspund colegii din regie. De unde ești atât de sigur că până la sfârșit va accepta?

La terminarea repetiției însă, actrița văzând cât de firesc și armonios a decurs totul își învinge

ezităările și promite redactorului că va participa la momentul poetic.

Seara târziu, după ora unsprezece și jumătate, acasă la redactor sună telefonul. Acesta, aproape adormit, ridică receptorul și aude vocea actriței noastre:

— Iartă-mă că te sun la ora asta, dar nu-mi găsesc liniștea. Mi-e frică. Repetiția e una și emisiunea e alta. Și ce dacă a mers bine la repetiție? În timpul emisiunii pot să mă încurc, să nu mai știu nimic! Și atunci ce-o să mă fac, ce-o să vă faceți voi? Ai fost foarte drăguț și-ți mulțumesc mult că ai vrut să mă ajuți, dar e mai bine să chemi pe altcineva!

Redactorul amuțește. Somnul cel dulce, care începuse să-l cuprindă cu câteva clipe mai înainte, dispare fără urmă. Intră în panică și se pregătește pentru o lungă și grea bătălie.

Și începe o discuție interminabilă cu argumente de-o parte și de alta.

Deodată, omului de televiziune îi trece prin minte o idee genială:

— Am înțeles! Ți-e frică în primul rând că ai să te trezești cu un gol total, că n-ai să mai știi niciun vers, așa-i? Recunoaște că ăsta-i motivul?

A urmat o pauză. După un oftat se aude glasul artistei:

— Da, asta în primul rând...

— Asta e! Am bănuیت eu. Deși n-ai niciun motiv, deși poezia e intrată în fiecare fibră a ta pentru

totdeauna. Nu-i nimic! E un fleac. Am eu leac și pentru așa ceva. Uite ce facem! Aici e vorba pur și simplu de o chestie psihologică! Îți vei scrie versurile pe unul sau două cartoane mari, în așa fel încât să le poți citi cu ușurință de la distanță. Vom pune cartoanele în fața ta în timpul emisiunii, și, în cazul, cu totul și cu totul improbabil, că memoria te va lăsa, atunci, pur și simplu, vei citi un vers, două, nouă până când ai să-ți revii și vei putea să continui normal... Sunt sigur că ai să scrii degeaba cartoanele, că n-o să ai nicio nevoie de ele, dar, ca să fii liniștită, ca să știi că ai un sprijin...

— Poate... că ideea nu e rea... Dar... dacă n-am să văd să citesc?

— Ai să scrii versurile cu litere așa de mari, încât să le poți citi și din curtea televiziunii, nu numai de pe platou...

— Nu știu ce să zic...

— Să zici, bravo băiete, ești mare, vin poimâine la emisie, cu cartoanele! Oricum n-ai să ai nevoie de ele, o să le cari degeaba, dar dacă asta îți dă ție siguranță, facem și așa...

— Ești un om foarte cumsecade... Câte probleme ți-am creat! Bine, așa am să fac! Mulțumesc...

Sosește ziua intrării pe post. Totul merge bine! Luminile s-au aprins, toți actorii sunt la locurile lor, calmi, un calm câștigat și din repetiția făcută. Chiar și actrița noastră e senină, înconjurată de grija tuturor, ca o debutantă ce e în astă seară. Se

simte liniștită și zâmbește privindu-și cele două cartoane instalate la loc vizibil și bine fixate pe niște elemente de decor.

Se aude glasul regizorului în difuzor.

— Peste câteva clipe intrăm în emisie. Fiți atenți vă rog!

Și... au intrat în emisie. Iată că răsună frumos, limpede cuvintele primei poezii, ale celei de a doua, ale celei de a treia... și vine rândul actriței.

Totul se desfășoară normal. Ca la repetiție, vocea ei dramatică începe să rostească versurile fără greș. Redactorul, regizorul, unul lângă altul, o urmăresc cu plăcere și totuși puțin întristați. Căci nici de data aceasta clocotul interior nu se exteriorizează ca pe scenă... Există ceva care o împiedică să-și manifeste talentul în toată plenitudinea lui. Deodată se petrece o minune. Interpreta face o pauză... Fața ei se transfigurează. Nu mai este o actriță care recită, este chiar eroina care-și dezvăluie sfâșietor așteptarea, speranța, suferința... Cadența rostirii e ruptă... Un cuvânt este despărțit de celelalte, un gest rămâne neterminat. O vezi cum parcă încearcă să facă un pas înainte, cum parcă ar vrea să prindă în mâini ceva impalpabil...

Regizorul strigă cu glasul sugrumat:

— Camera 3, apropie-te, hai repede! Dă-mi expresia asta în prim-plan! Așa... minunat! Nu te mișca de acolo. Rămâi în prim-plan... Ce frumusețe...

Actrița mai spune un cuvânt, două... Capul i se apleacă pe un umăr. Ochii i se umplu de lacrimi... Vorbele aduse din adâncurile amintirii tremură pe buzele ei... Și o lacrimă tulburătoare, grea, arzătoare îi alunecă pe obraz. Versurile își dezvăluie o forță miraculoasă. Asistăm la un moment unic de trăire artistică, de adevăr. Toți sunt cuprinși de emoție, uită să mai respire. Un ultim cuvânt... care întârzie în aer, ca un suspin. Și poezia s-a terminat. Cei de pe platou rămân vrăjiți! Tot așa cum vrăjiți au fost și telespectatorii, copleșiți de interpretarea impresionantă la care au asistat.

În jurul actriței, acum, după sfârșitul emisiunii, s-au adunat colegii actori, tehnicienii, operatorii și o felicită din toată inima. Regizorul, redactorul, entuziasmați îi mulțumesc cu înflăcărare, îi sărută mâna, repetând la nesfârșit aceleași fraze:

— Ai văzut ce dreptate am avut să insistăm atât? Ai văzut cât de frumos și simplu a fost? Ai văzut...

Actrița parcă se trezește dintr-un vis:

— Ce-ați spus? Că a fost simplu! Cum, simplu? Nu v-ați dat seama ce s-a întâmplat? Am crezut că mor...

— Dar nu s-a întâmplat nimic! spune regizorul uimit. Totul a mers perfect. Fără nicio problemă! Nici măcar n-a trebuit să te uiți pe cartoanele alea...

— N-a trebuit, dar știam că sunt acolo, întrezăream pata lor albă și eram sigură pe mine.

Și, deodată, cel de al doilea carton n-a mai fost! M-a trecut un fior rece! Fără să-mi dau seama am privit anume spre locul unde știam că ar trebui să fie! Dar nu mai era! Am vrut să mă duc către el, nu mai știu, parcă am făcut un pas, dar picioarele nu mă mai țineau. Și atunci totul s-a șters în jurul meu... N-am mai văzut nici becuțelul, nici reflectoarele, nici mașinăriile de care eram atât de aproape, și am uitat că sunt în emisie, am uitat de voi, am uitat și de mine. Și am rămas doar acea fată care-și caută iubirea, chemând-o cu cuvinte pe care le culege din suflet, unul câte unul...

Și acum sunt așa de obosită... Spuneți-mi cum a fost? întreabă ea temătoare.

— Minunat, extraordinar! Dar de câteva minute noi toți nu facem altceva decât să te felicităm.

— Da? Nu v-am auzit... Ce bine-mi pare că am spus poezia cum trebuia.

— N-ai spus-o! Ai trăit-o! Ne-ai emoționat pe toți... Dar ce-o fi fost totuși cu cartonul aceia. Sunt și eu curios! Sigur că ți s-a părut... Ia vezi, spuse el unui băiat de la cablu, ce s-a întâmplat cu cartonul... Parcă într-adevăr n-ar mai fi acolo...

— Ba este, spuse băiatul, dar au căzut două pioaneze și unul din colțurile de sus s-a desprins și-a alunecat în jos. Se ține numai de la jumătate...

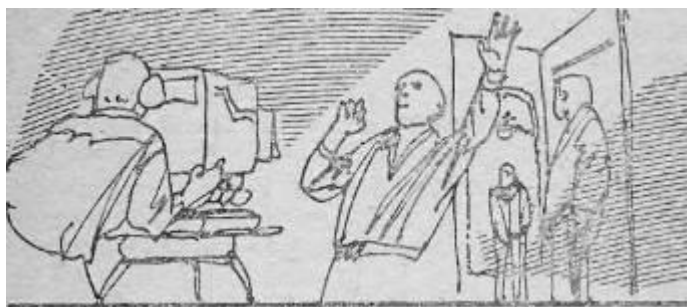
Dacă povestea cu cartonul și cu cele două pioaneze care au căzut a fost tot o pozna a copilului T.V., de data aceasta pozna a făcut un mare serviciu unei actrițe plină de talent. I-a redat

încrederea în ea și a împăcat-o cu televiziunea pentru totdeauna... Fiindcă de atunci a mai fost de multe ori pe micile ecrane aducând frumusețe în sufletele noastre de fiecare dată.

Puterea dragostei

Într-o emisiune „în direct”, „pe viu”, e o mare dandana cu microfoanele. Fiindcă ele își fac săracele datoria și captează tot, orice sunet. Și sunetele dorite, ca, de pildă, vocea cântărețului, a prezentatorului, a recitatorului etc., dar și pe cele nedorite; scârțâitul unui scaun, caraghioasa explozie a unui strănut, zgomotul asurzitor – în liniștea de pe platou – al unui creion care cade pe jos, ori pașii neprevăzători ai celor care, uitând că sunt în emisie, calcă cu toată greutatea, stricând cu aceste tropăituri atmosfera delicată a unei scene, a unei recitări. Era firesc să se impună, ca o lege generală respectată cu cea mai mare strictețe, obligația de a nu face niciun zgomot, atunci când ești în emisie.

Nu numai cei ce lucrează permanent în televiziune, ci și toți colaboratorii lor, actorii, cântăreții, balerinii, se străduiesc să nu

deranjeze niciodată emisiunea. Cu nimic! Oricât ar fi de greu câteodată acest lucru. Să vedeți iarna, cei care au rămas cu urme după vreo răceală zdravănă, câte metode n-au inventat ca atunci, când se aprinde becuțelul, să-și oprească orice acces de tuse, orice strănut, ba să îndulcească chiar și zgomotul prea puternic al respirației, dacă mai au încă de suferit de pe urma vreunei bronșite. Știu ei tot felul de gesturi vindecătoare, se apleacă cu capul în jos, ori, dimpotrivă, privesc în lumina reflectoarelor dând capul pe spate, își apasă nu știu ce punct la mână, ori pe obraz, ori trag aer în piept și îl țin trei timpi sau doi timpi, nu știu prea bine, ori își aduc alifii cu mentol, cu ulei de cuișoare, cu camfor, ori cu te miri ce, a căror mireasmă o aspiră adânc și cu convingere în momentul în care simt că ar vrea să tușească...

Ce fac, ce nu fac, rezultatele sunt bune. Extrem de rar a fost tulburată vreo emisiune de zgomote care nu aveau o legătură cu ea. Acest respect pentru munca pe platou, pentru telespectatori a ajuns, nu o dată, până la culmi emoționante. Să vedeți...

Era, mi-amintesc, o piesă de teatru foarte frumoasă, dar cu o montare grea, cu „probleme”. Decorurile multe, așezate unele lângă altele, nu lăseau destul loc camerelor de luat vederi ca să se deplaseze în voie. Și în plus se foloseau frecvent prim-planurile; personajele trebuiau să fie urmărite de aproape, pentru ca în momentele de mare încordare dramatică, de desăvârșită liniște, eroii piesei să-și dezvăluie gândurile fără vorbe, numai prin expresie...

Piesa se repetase mult și fiecare operator știa ce are de făcut, dar mai știa și că e obligat să țină seama de un anumit ritm al acțiunii. Erau îngrijorați, preocupați, grăbiți și își făceau datoria respectând toate regulile scrise sau nescrise ale muncii în platou deși era mai dificil decât de obicei, căci prin mișcări complicate se deplasau cu aparatele în toate direcțiile.

La un moment dat ies din cadru două personaje... Ele trec pe lângă camera de luat vederi, așa cum fusese stabilit. Aparatul, în aceeași clipă, trebuia să execute o mișcare de rotire și să pornească pe urmele interpretului rămas în încăpere și să se apropie rapid de el până la un plan-detaliu al ochilor. Ceea ce operatorul a și încercat să facă. Dar camera de luat vederi s-a împiedicat de ceva și nu putea să înainteze. Nu era nicio clipă de pierdut, acțiunea piesei nu putea să aștepte. Operatorul face un teribil efort, simțind că i se smulg umerii din loc și reușește cu desperare

să treacă obstacolul care îi stătea în cale. Aude în spatele lui, așa, ca un oftat, ca un foșnet, dar el își vede mai departe de ceea ce are de făcut.

Până la terminarea piesei mai era un sfert de oră. Personajele care ieșiseră din scenă, reintră, așa cum cerea subiectul. Dar unul dintre ele, un bărbat matur, înalt, voinic, de o mare prestanță în loc să parcurgă toată încăperea și să se așeze pe un jilț precum fusese stabilit, rămâne în picioare, într-una din marginile cadrului. Acest lucru a produs o oarecare derută și regizorul a trebuit să găsească imediat o soluție pentru o nouă mișcare a camerelor de luat vederi.

— Of, a uitat ce are de făcut! spuse operatorul enervat.

Probabil că e prea concentrat pe rol și din cauza asta, îl scuză el atunci când, apropiindu-se până la prim-plan, îi vede fața crispată, aproape de nerecunoscut, îmbrobonată de sudoare. Deși rostește replicile mai greu parcă decât la repetiții, totuși joacă admirabil, murmură, ca pentru sine, cameramanul, vădit impresionat.

Timpul a trecut și iată piesa s-a încheiat cu bine. S-au deschis ușile platoului, dar... nimeni nu pleca... Se strânseseră în jurul actorului cel voinic și cineva, cu un briceag împrumutat de la un mașinist, îi tăia șireturile de la pantof. Actorul gemea și ochii îi erau încețoșați de durere. Pe platou intră în fugă fata de la cabină care spune: Colegul dumneavoastră a tras mașina în fața

intrării așa cum i-ați spus. Dar nu e mai bine să chemăm salvarea?

— Nu, nu chemați, o să mă ducă el... Vă rog, ajutați-mă să mă ridic... Colegii l-au ajutat, l-au sprijinit și mașina a pornit-o imediat spre Spitalul de urgență. Operatorul a rămas îngândurat privind în urma mașinii fără să înțeleagă ce s-a întâmplat. Într-un târziu, neliniștit, a întrebat. Răspunsul l-a uimit, l-a înspăimântat:

— Un cameraman, i-a trecut cu camera de luat vederi peste picior, în timpul emisiei. Săracul, a crezut că leșină de durere, dar a izbutit să nu scoată niciun sunet, ba, mai mult, a găsit în el puterea să continue rolul până la sfârșit deși avea dureri îngrozitoare...

— Eu... eu cred că sunt vinovatul, a spus operatorul cu voce pierdută. Nici nu mi-am închipuit că obstacolul ar putea să fie... îmi pare așa de rău... Nu-nțeleg, nu înțeleg cum a putut rezista fără să scoată un sunet. O cameră de luat vederi are zeci de kilograme... Probabil că l-a rănit destul de grav. Cum, cum de a rezistat? Cum de a putut continua să joace?

— Cum? Pur și simplu din dragoste! Din dragoste pentru meserie, pentru munca noastră a tuturor, se auzi un răspuns, mai mult ca un gând, rostit, din greșeală, cu glas tare.

Pe urmă s-a făcut liniște. Liniște.

Eroul povestirii noastre adevărate, actorul cel matur și plin de prestanță, după un timp de

suferință, s-a făcut bine. Și a continuat să joace cu aceeași credință și înflăcărare încă multă vreme pe scenă, în film și la televiziune.

Rochița de casă roz și papuceii asortați...

O altă piesă de teatru la televiziune, atunci la începuturi. Transmisă, bineînțeles, tot în „direct”. Subiectul piesei? Doi tineri căsătoriți uniți printr-o profundă iubire întâmpină împreună problemele pe care viața le pune în fața lor. O împletire de scene vesele, scene mai puțin vesele, confruntări cu alții, confruntări cu ei înșiși. Și, într-un moment de mare încordare, fata nu mai are forța să rămână alături de cel cu care pornise la un drum... până la capăt. Îl lasă singur atunci. Tocmai atunci când ar fi avut cea mai mare nevoie de încrederea ei. Piesa urmărea mai departe numai pe tânăr, cum reușește să-și găsească un nou echilibru, cum omul își „scrie” un alt destin... Dar asta e o altă poveste...

Noi să ne întoarcem acum în perioada de efervescentă a primelor repetiții. Toți sunt încântați de roluri, regizorul de actori și actorii de regizor. E o atmosferă de voieșie generală. De costume se ocupă o tânără scenografă care discută cu eroina principală despre ce va purta în diferite scene și în special despre rochia de casă și papuceii pe care tânăra căsătorită din piesă le primește în dar de la soțul ei și care sunt elemente

ce vor căpăta importanța dramatică pe parcursul desfășurării conflictului. Actrița, privind-o rugător, îi spune:

— Eu aș vrea foarte mult... dar numai dacă ești de acord, desigur... Știi chiar acum câteva zile a fost gata un capod pe care mi l-am comandat pentru casă. Și a ieșit splendid! E un capod scurt, roz, teribil de reușit, amuzant, tineresc... îmi stă foarte bine! Și, norocul meu, am găsit într-un magazin o pereche de papucei, tot roz, asortați, o „drăgălășenie”... Mi-ar sta foarte bine și în rol cu ele... Ce zici?

— N-am nimic împotrivă, spune scenografa. Trec să le văd și, dacă sunt ce trebuie și te avantajează, le porți și în piesă! Voi fi chiar încântată, că și așa atelierele de croitorie și cizmărie sunt supraaglomerate.

Și cum fetei îi veneau într-adevăr bine rochia și papuceii, s-a hotărât să joace cu ele în piesă, atât la repetiții cât și în emisie.

Dar aici e aici! Fiindcă erau așa de „noi”, de „pufoși”, și de „roz”, și de „dulci”, dragul de capod

și dragii de papucei, fata ținea la aceste „podoabe” foarte mult. Și se agita tot timpul să nu le murdărească de machiaj, să nu le umple de praf, să nu le șifoneze... sau să le uite pe platou...

Această preocupare devenise amuzamentul echipei.

Și în sfârșit, vin ziua și ora și clipa emisiunii. Actorii joacă foarte bine, operatorii sunt „în formă” și regizorul e din ce în ce mai surâzător. Piesa se apropie de momentul plecării eroinei, de momentul despărțirii. Iată cei doi tineri stau față în față... dar nu se mai pot înțelege. Fata, în rochița ei de casă și în papuceii cei roz, nu mai râde și nu mai cântă ca altădată. Acum, cu ochi înghețați, dușmănoși, îi spune că nu mai are niciun rost să mai rămână împreună.

— Nu ne mai leagă nimic! Rămâi în orașelul acesta prăfuit, rămâi cu planurile tale imposibile... Ai ales! Tu, ai ales! Eu nu mai vreau să mai întârzii nici măcar o clipă! Plec! Chiar acum și... pentru totdeauna.

El nu are puterea să răspundă nimic, o privește nemișcat cum se duce în camera cealaltă, în dormitor, apoi se întoarce îmbrăcată ca pentru drum și-i aruncă sec, plecând:

— Să fii fericit!

Văzând că ușa dormitorului a rămas deschisă, cel părăsit se duce mecanic s-o închidă și astfel vede rochia de casă, pe care el i-o dăruise nu de mult, aruncată pe un pat, și, stingheri, pe jos,

papuceii cei roz. Abia acum înțelege că a rămas singur. Figura lui se întunecă de amărăciune și, copleșit de suferință, mai stă o clipă în prag și-apoi plecă încet spre o altă încăpere.

Camera de luat vederi, așa se stabilise la repetiții, urma să dea un plan larg al dormitorului și să rămână în emisie atâta timp cât interpretul întârzia în prag. În clipa când pornea spre celălalt decor o altă cameră de luat vederi, amplasată acolo, îl prezenta pe actor din alt unghi.

Dar în timpul unei emisiuni, regizorul are dreptul să facă mici schimbări. Astfel, văzând cât de frumos cade lumina, ce impresie de tristețe degaja dormitorul pustiit acum de orice prezență omenească, regizorul nostru păstrează câteva clipe mai mult în emisie această imagine, chiar după ce eroul principal a dispărut din prag.

Însă tânăra interpretă, al cărei rol se terminase, odată cu scena despărțirii, îngrijorată, ca de obicei, de soarta obiectelor pe care le îndrăgea atât de mult, stătea de veghe, nerăbdătoare. Și, în clipa în care vede cum partenerul ei se îndreaptă spre alt decor, e convinsă că a sosit momentul să-și ia lucrurile de acolo. Neprivind la becuțelul aprins care i-ar fi arătat clar că pe ecranele televizoarelor continua să fie prezentă imaginea dormitorului, ea, cea care plecase cu câteva clipe înainte cu dușmănie în privire, ea, care își lăsase partenerul de viață singur pentru totdeauna, reapare acum cu un surâs șăgalnic înaintând tiptil, în vârful

picioarelor, desigur ca să nu facă zgomot și să nu deranjeze astfel buna desfășurare a piesei!?!?...

Și telespectatorii, nemaiînțelegând probabil nimic, o văd pe înlăcrimata de adineauri, ducând un deget la buze și spunând un: Sst! amuzat ca apoi să-și culeagă capodul și, după aceea, aplecându-se să-și adune de pe jos papuceii. Cu rochia și papucii într-o mână ea face apoi o scurtă plecăciune de „la revedere” celor de pe platou – nevăzuți de spectatori, și articulează chiar, doar prin mișcarea buzelor, fără glas, un „mulțumesc”! Apoi, cu câteva grațioase bezele împărțite darnic tuturor, iese din decor sprintenă și voioasă.

Toate acestea, acum povestite, par secvențe lungi, consumând în prelungiri de timp nervii celor implicați. În realitate, ele n-au durat atunci decât câteva secunde, exact acele secunde în care, paralizat de stupoare, regizorul, săracul, nu a putut să intervină.

Și astfel încă o șotie grozavă i-a mai reușit copilașului T.V. Pus pe glume!

Ce s-a întâmplat mai departe cu piesa? Ea s-a desfășurat în continuare exact așa cum a scris-o autorul. Din fericire actorii, neștiind ce s-a întâmplat, și-au păstrat concentrarea și au dus rolurile până la bun sfârșit. Numai regizorul, după ce a rămas o secundă încremenit, stană de piatră, după ce a fost cuprins și de friguri și de călduri, după ce a căutat cu desperare un loc, un locșor cât de mic, ca să se poată ascunde de tot și

definitiv, după ce și-a smuls cravata și și-a dat câteva palme peste frunte, numai el singur, săracul, a continuat să tremure cu mâinile pe butoane până la ultima replică a piesei. A tremurat și a dus spectacolul la bun sfârșit.

Telespectatorilor acest mister le-a rămas nedezlegat. E drept că unii au înțeles ce s-a petrecut și au râs, alții n-au înțeles exact și au comentat nemulțumiți cât e de confuz autorul sau cum vrea cu orice preț să facă pe „modernul”. Unora li s-a părut foarte normal că fata s-a întors să-și ia „lucrușoarele”! Iar unii au tot continuat să caute explicații...

Dar, ca întotdeauna, mai departe, în aceeași seară, au mai fost emisiuni în care totul a mers perfect, și în seara următoare la fel și în fiecare seară de asemenea au apărut pe ecranele televizoarelor emisiuni „fără surprize”, interesante, frumoase, pasionante.

Și printre atâtea zeci și sute de emisiuni fără greș se pierdeau ușor, cele, atât de rare, în care îi reușeau copilașului năzdrăvan câte o poznă, două... De aceea telespectatorii le uitau. Ele rămâneau însă de neuitat pentru cei care le-au trăit adică „le-au pățit”. Le-am adunat deci din amintirile lor, din amintirile mele precum și din amintirile unor telespectatori ce urmăresc micul ecran cu o atenție exemplară (familiile celor de la televiziune!).

S-a ivit o întrebare...

Era o încântătoare zi de mai. O zi care te făcea să mergi pe stradă surâzând, o zi care te îndemna... să-ți pui cea mai frumoasă rochie. Ceea ce am și făcut. Și mulțumită, în acea fermecătoare dimineață, îmbrăcată în rochia mea cea mai frumoasă și... „cea mai” nouă am pornit cu pas voios la televiziune, la repetiție. Jucam rolul unei doamne plină de ifose și foarte pisăloagă, într-o schiță comică, a unui cunoscut umorist francez.

În curtea încărcată de flori, de iarbă și de tinerețe din strada Molière, unde televiziunea și-a petrecut anii copilăriei, echipa începuse să se adune. Mai stăm puțin de vorbă, regizorul ne mai atrage atenția asupra unui cuvânt, asupra unui gest și intrăm pe platou pentru prima repetiție în decorul proaspăt montat din care, tot prin grija regizorului, nu lipsea niciun amănunt, niciun obiect, fie el cât de mic. Fiindcă regizorul, băiat simpatic și plin de idei, ținea foarte mult ca totul să fie exact ca-n viață! Autentic! Absolut autentic!

Dacă aveai de băut în rol un pahar cu apă, în paharul pe care-l duceai la gură trebuia neapărat să fie apă și tu să sorbi din ea. Dacă aveai de mâncat o bucată de pâine într-un rol, trebuia să ai o bucată de pâine și să muști din ea așa cum cerea respectivul rol, ba chiar să o și termini, ca „să dea” mai real! Și așa mai departe.

Partenerul meu interpreta un comisar „de epocă” iar insuportabila doamnă venea să i se plângă de ceva. Comisarul, înmuind pana în călămară, scria deznădăjduit miile de cuvinte pe care aceasta i le înșira. La un moment dat între comisar și reclamantă izbucnea o ceartă. Tonurile se ridicau, furia creștea, doamna bătea cu palma în biroul comisarului, imediat bătea și el cu pumnul în același birou, ca să nu se lase mai prejos.

Comisarul îmbrăcase costumul rolului, eu rămăsesem în rochia mea personală, rochia cea frumoasă, rochia mea „cea mai” nouă, fiindcă costumul și pălăria, ce mi se făcuseră pentru rol, nu erau încă gata. Acest lucru îl contrariase de

altfel foarte mult pe regizor care a strigat că o să reclame, că o să ceară satisfacție etc. Nu-l credea nimeni, era un om foarte cumsecade și, pe urmă, mai aveam câteva zile până la emisie, deci „drama” nu era așa de mare.

Ei, și ajungem la momentul cu cearta. Furioasă, conform rolului, mă aplec spre comisar și bat cu palma în birou, în aceeași clipă, ca ars, comisarul bate și el cu pumnul și... toată cerneala din călimara de fier, veche și încăpătoare, sare în sus și se oprește pe mine. Poate pentru dumneavoastră nu mai e nicio surpriză. După felul cum am povestit v-ați așteptat să se petreacă ceva cu strălucitoarea rochie cu care mă înnoisem. Da, ați citit liniștiți și, poate, zâmbiți cu ușoară îngăduință, ridicând din umeri. Dar eu? Ce credeți că am simțit eu, nu povestitoarea de astăzi, ci interpreta de atunci?

...Și eram așa de tânără, și așa de bucuroasă de rochia cea frumoasă, atunci „scoasă în lume” pentru prima dată...

Nu știu dacă în călimara aceea a fost peste un kilogram de cerneală, dar dacă țineam seama că aveam cerneală în păr, pe față, pe rochie, de sus până jos, pe mâini, pe ciorapi, pe pantofi și în pantofi, probabil că n-am apreciat prea greșit cantitatea.

Ați făcut vreodată vreun duș cu cerneală? Nu? Eu... da!

Am făcut această negândită, neașteptată și cu

totul rară experiență! Atunci, pe platou!

Și asta fiindcă regizorul, cu obsesia ce o avea pentru „autentic” a turnat cu mâna lui cerneală până sus în călimara cea uriașă, ca atunci când comisarul scrie, să scrie cu adevărat și pana să scârțâie pe hârtie, așa cum se întâmplă în realitate!” afirma el cu tărie.

...Și a scârțâit! Trebuie să recunosc asta.

Deși eram probabil foarte caraghioasă, cu cerneala șiroind pe mine, situația se dovedise atât de surprinzătoare că nimeni nu râdea. Toți tăceau! Pe costumul partenerului meu nu era nicio picătură de cerneală. Ajunsese pe mine toată! și brusc aud regizorul exclamând fericit:

— Ah, ce noroc! Extraordinar! Dacă ți-era gata rochia din piesă și repetai cu ea, acum ar fi fost bună de aruncat. Am fi fost distruși. Ce noroc pe noi că ai repetat cu rochia ta! Ca să vezi, orice rău spre bine! Ce noroc!

Auzindu-l cum mă consolează și văzându-i sincera bucurie, tot platoul a izbucnit în hohote nesfârșite. Eu nu! îmi intrase cerneală și în gură și încercam să mă obișnuiesc cu gustul ei.

Unei fete de la costume i s-a făcut milă de mine și, văzând că nu am nicio inițiativă, m-a luat cu ea, mi-a dat un săpun, poftindu-mă într-o cabină, ca să mă spăl. Am început cu toată energia să dau jos cerneala de pe mine. În primul rând de pe față și de pe mâini. Dar cerneala aceea era de foarte bună calitate, lăsa semne de neșters. Mi s-a adus

un săpun de rufe cu sodă multă, apoi scrum de țigară, apoi bicarbonat, apoi nisip... Cu toate m-am frecat și urmele albastre încă se mai vedeau! Fața mă ustura, ochii îmi lăcrimau, mâinile erau roșii ca sângele, dar „pictura” încă se mai zărea. Cu un halat împrumutat, cu o basma, tot de împrumut, strâns legată peste părul meu stropit cu cerneală, am sărit într-un taxi, care pentru un astfel de caz urgent a tras până în ușa platoului, și am pornit spre casă. Aici am continuat experiențele de curățare. Dintre toate încercările cea cu zeamă de lămâie m-a ajutat cel mai mult, dar mici urme vineții tot au mai persistat câteva zile.

Partea din față a frumoasei mele rochii a fost aruncată, deoarece s-a dovedit irecuperabilă, partea din spate care nu suferise aproape deloc, a devenit, datorită materialului de bună calitate, foarte plăcut și moale, o foarte bună cârpă de praf.

Sceneta comică s-a jucat cu succes. Se pare că și eu am fost „în rol”, cum s-ar zice, căci mi-a reușit excelent momentul de furie. Eram, s-a spus, foarte autentică. Costumul și pălăria personajului au arătat, spre fericirea regizorului, strălucitoare și... nepătate!

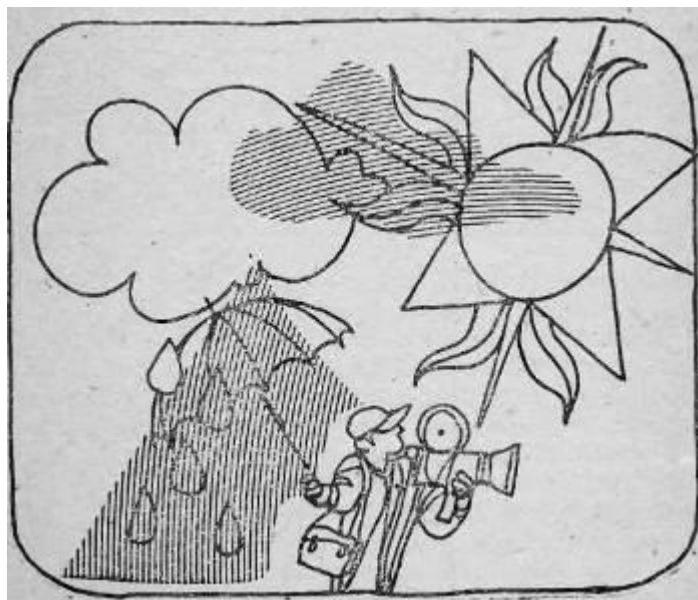
De atunci, mereu mă interesez și întreb... Da, tot întreb pe fiecare... Fiindcă trebuie să recunoașteți că din tot ce am povestit s-a ivit în mod evident, imperios, o întrebare. Importantă! Foarte importantă. Profit de ocazie ca să v-o adresez și

dumneavoastră:

— Nu știți cum se scot ușor petele de cerneală? Petele de cerneală de pe mâini, de pe față, de pe păr, de pe rochie, de pe pantofi, și din pantofi?

Asta ca să le vin în ajutor colegelor mele în caz că... Fiindcă, știți, regizori doritori de „autenticitate” mai sunt, și...

La filmare, la filmare și pe ploaie și pe soare!

Surprize din partea... merelor

Desigur televiziune înseamnă, poate, în primul rând, evenimentul transmis „în direct”, de la fața locului, sau concertul ori piesa de teatru preluate „pe viu”, de oriunde ele s-ar desfășura, dar tot televiziune mai înseamnă și înscriserea promptă pe peliculă a întâmplărilor, a oamenilor, a locurilor de azi, ca ele să ne fie prezentate nouă tuturor imediat, dar și ca ele să rămână peste timp la fel de vii cum arătau atunci când au fost filmate.

Cu alte cuvinte, a venit timpul să vorbim puțin și despre filmările pentru televiziune.

Dacă vrei să aduci un material care să placă tuturor, lucrul cel mai important, pentru ca filmarea să-ți reușească, este să fii „pe fază”, cum se spune în fotbal. De aceea, chiar dacă ai plecat pe soare și acum plouă cu găleata, tu mergi mai departe fiindcă nu-ți poți permite luxul să te adăpostești ori să aștepti șiroaiele să înceteze, căci evenimentul nu așteaptă! El se petrece și fără tine!

Ce dacă vântul te biciuiește sau, dimpotrivă, se topește asfaltul de caniculă? Tu ai de filmat și filmezi!

Iar dacă capriciile vremii sau natura cu nu știu ce vicleșuguri vor să te împiedice să-ți faci filmarea, atunci trebuie să găsești singur ac de jocul lor și să reușești, chiar dacă ți se împotrivesc. Totul e să imprimi pe peliculă ce ți-ai propus și cum ți-ai propus.

La o stațiune pomicolă experimentală, vestită în țară și în străinătate pentru minunatele ei reușite, cercetătorii sărbătoreau 25 de ani de strădanii și împliniri. De 25 de ani băteau kilometri prin livezi și pierdeau nopți studiind la microscop caracteristicile fiecărui soi ca să găsească și să

unească într-un singur măr aroma unuia, mărimea altuia, rezistența celui alt. Și iată că au izbutit. Iar de la televiziune, a venit ca să înscrie pe peliculă această izbândă o mică echipă formată dintr-un redactor și un operator. Dar să-i dăm cuvântul redactorului să povestească întâmplarea...

...Mai întâi i-am filmat pe cercetători în timpul minuțioasei lor activități de laborator și apoi am arătat cum dau „examen” merele. Un examen foarte greu! Căci din 300.000 de flori polenizate se obțin cam 15.000 de hibrizi din care se selecționează, cu severitate, în jur de 2500 de „elite”. Dintre acestea, în sfârșit, au șanse să treacă toate probele în fața unei comisii de specialiști, care nu știu ce-i indulgența, doar patru sau cinci soiuri noi!

Eram impresionați! Care dintre noi, mușcând dintr-un măr gustos, diferit ca savoare de merele cunoscute până atunci, ar putea să-și închipuie că rotunjimea lui aromată ascunde o muncă de o viață? Care? Și desigur câți dintre noi știm asta? Fiindcă acesta este adevărul! Ca să descifrezi o taină a naturii nu-ți ajunge o zi, două, o lună, ori un an, ci ți se cere, adesea, o viață de căutări și strădanii.

Și iată de ce, cu admirație și entuziasm, am pornit, mai departe, să filmăm livezile grele de rod, concretizarea vie a speranțelor cercetătorilor. Imaginea livezii era și trebuie să fie momentul cel

mai important al reportajului despre sărbătoarea oamenilor și a mărului.

Deci, o zi însorită de toamnă. Operatorul, foarte mulțumit de lumina blândă și aurie care-i permitea obținerea unor imagini „formidabile”, își instalează aparatul fluierând voios. Lângă el, redactorul, încântat de priveliște, se lăsase copleșit de farmecul grădinii care-și purta pomii îmbelșugați până departe la marginile zării.

Deodată se aude vocea operatorului tremurând de enervare:

— Ce-o mai fi și asta? Am văzut cu ochii mei cum crengile aproape se rup de atâtea fructe, dar nu știu ce se întâmplă că nu reușesc deloc să le pun în valoare. Merele parcă se pierd printre frunze, se confundă cu trunchiurile copacilor... Pur și simplu nu se văd!

— Cum, „nu se văd”? se miră redactorul.

— Asta aș vrea să înțeleg și eu, spune operatorul.

Și intrigat lasă aparatul și însoțit de redactor face câțiva pași și ajung chiar sub pomi. Merele, de un roșu rubiniu, aplecau într-adevăr, cu greutatea lor, ramurile. Dar un praf foarte fin, lipit parcă pe frunze și pe fructe, le lua întreaga strălucire. Din această cauză toată bogăția de rod nu „dădea” bine, nu „ieșea” frumos pe peliculă.

— Ia te uită ce ghinion blestemat! Avem și noi o dată soare când trebuie și cum trebuie și poftim... Pe mere nu se prinde lumina! Probabil că n-a

plouat de mult și o fi bătut zilele astea vreun vânt puternic care a așezat așa de bine praful pe coaja merelor, că le-a întunecat de tot, de nici nu mai știi ce sunt! în loc să filmăm niște fructe sclipitoare, ca să arătăm ce minuni au făcut oamenii aceștia pe aici, noi o să prezentăm niște bulgări de umbră, care nu spun nimic. Nu mă așteptam eu la surprize din partea... merelor, dar asta-i situația! Ce facem? Continuăm cum o fi sau renunțăm la reportaj?

— Cum o să renunțăm, sare redactorul. Trebuie să reușim și încă foarte bine. Doar nu degeaba cercetătorii de aici au fost decorați de două ori cu Ordinul muncii! Ar însemna să le stricăm bucuria tocmai când își sărbătoresc 25 de ani de activitate!

— Și ce vrei să fac? Vino încoace și privește prin aparat! N-am ce să fac! Ei, zărești ceva? Nu! Atunci? Am încercat să schimb obiectivele, am schimbat unghiul, locul, dar merele nu se văd și gata! Nu strălucesc! Ce vrei să le fac eu?

— Deci problema s-ar rezolva dacă ar străluci?

— Da!

— Atunci să le facem noi să strălucească. Să dăm praful jos de pe ele!

— Da? Și cum ai să izbutești asta? Vrei să te cocoți în pom? Să iei la limpezit unul câte unul toate fructele? spuse ironic operatorul, către redactor, care, e timpul s-o mărturisim, era o redactoriță.

— Nu, nu toate merele, numai cele de pe vreo

trei ramuri. O să mă ocup numai de acele ramuri pe care ai să le prezinți în cadru apropiat și de pe care ai să alegi merele pe care vrei să le, filmezi în plan-detaliu, adică mari cât ecranul televizoarelor spre mândria cercetătorilor și a noastră, a tuturor...

— Vorbești serios? mai întrebă operatorul, care nu știa ce să mai creadă căci redactorița nu părea că face glume și se comporta liniștit și normal.

— Foarte serios! Ia ajută-mă să prind ramura asta mai de jos ca să facem o încercare. Și, în timp ce operatorul ținea creanga, fata luă un șervețel de hârtie, din cele pentru demachiat, și se apucă să curețe de zor praful de pe coaja unui măr. Fructul începu să arate mult mai frumos decât până atunci, dar redactorița nu era pe deplin mulțumită.

— Cred că ar trebui mai întâi șters apăsător cu un șervețel ud și pe urmă să-i dai lustru ușor cu un șervețel uscat. Parcă era o gură de apă ceva mai încolo. Am trecut pe lângă ea. Te rog, ține creanga așa, să nu-i dai drumul, mă duc să ud un șervețel. Operatorul, ascultător, înseninat acum când a văzut că treaba avea o logică și dădea bune rezultate, a ținut creanga, i-a mai dat și el o mână de ajutor și au reușit! Da! Merele arătau minunat!

Acum acțiunea de lustruire trebuia continuată și cu merele de pe o ramură mai înaltă...

Când fata tocmai își făcea planul dacă e cazul să aducă niște pietre pe care să se suie sau să-l roage

pe operator să-și reamintească de urcușul prin copaci practicat în copilărie, iată că apar, nu departe, niște oameni care încep să lucreze în livadă. Și oamenii aceștia aduseseră cu ei și o scară. Fata îi strigă, le împrumută scara, scoate toate șervețelele din gentuța cu farduri, le folosește, pe urmă își sacrifică pentru lustruit batista ei cea albă și brodată, apoi îl convinge pe operator să-și sacrifice și el batista cea curată și, fiindcă aceste materiale de lucru tot nu s-au dovedit suficiente, pentru ultimele mere a fost utilizat, cu destulă strângere de inimă, e drept, și baticul în culori vii și desene moderne pe care până atunci redactoea îl purtase cu cochetărie la gât. Dar aceste sacrificii au dus la rezultatul dorit: merele de pe cele trei. Ramuri alese căpătaseră strălucirea fotogenică cerută!

— Ei, cum e? Ia privește prin aparat...

— E mult, mult mai bine! Bravo! Știi ce-ar trebui ca să fie excelent? Să aranjezi să cadă o ploică scurtă care să lase picături de apă. Sclipind limpezi, pe fiecare frunză și pe fiecare măr...

— Aha, așa cum sclipește rouă dimineata! Am înțeles! Se face! Tovarăși nu vă supărați dacă luăm un pic furtunul? strigă ea către muncitorii ce le împrumutaseră scara și care își vedeau de lucru ceva mai la deal.

— Luați-l... Dar ce treabă aveți cu el? Să vă dăm o mână de ajutor?

Și oamenii se apropiară. Fata le explică ce ar dori

și aceștia, plini de bunăvoință, îndreptară un jet fără mare presiune peste ramurile pomilor aleși să joace rolurile principale în reportaj.

De data aceasta totul a fost perfect. Merele străluceau arătându-și adevărata frumusețe și soarele, reflectându-se în picăturile de apă ce mai întârziuau pe frunze și pe fructe, le dăruia scânteierile ce „dădeau” atât de bine pe imagine. Redactorea plină de praf, îndesându-și în geantă batistele, foste albe, și băsmăluța, toate acum de culoarea fumuriu închis, pe care le recuperase de pe jos, privea pe deplin mulțumită cum operatorul filma de zor.

Ce s-a întâmplat mai departe? Exact ceea ce și-au dorit atât de mult! Merele au apărut pe ecrane în toată splendoarea lor, așa cum se cuvenea, și astfel efortul celor de la televiziune a fost recompensat cu cea mai frumoasă răsplată: o emisie bună.

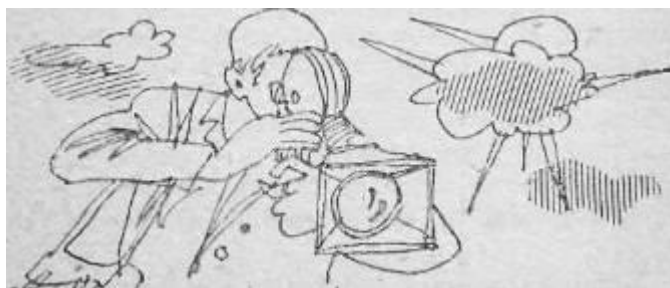
Și în finalul reportajului, ce arăta încă o dată nesfârșitele livezi în care crengile își legăneau în lumină roadele lor de flacără, se auzea un cântec, un cântec scris anume, care spunea:

*Merit un răspuns pot fi
La bătaia inimii
Care i-a-nsoțit pe drum
Și-i veghează și acum
Și la mâinile arzând
Ce i-au mângâiat pe rând*

*În căuș purtându-le
Apă vie – dragoste –*

Câte minute fac un minut?

Nu e ușor de socotit! Să luăm un exemplu ca să înlesnim demonstrația. Să zicem că un redactor are de făcut o emisie de Ziua copilului. A invitat pe platou actori, cântăreți, comici, a invitat balerini. Vrea să organizeze deci un spectacol plin de fantezie și voioșie pentru cei mici. Dar i-a mai venit o idee. Să aibă în deschiderea acestei emisiuni distractive un mic fragment de film cu copii, pe care să se audă rostite câteva versuri gingașe, care să dea, cum s-ar zice, tonul întregului. Zis și făcut. Roagă pe unul dintre operatorii redacției să asculte strofele pe care le alesese, apoi îi mărturisește că ar dori ca pe aceste versuri să aibă imagini cu copii care râd, care aleargă, se hârjonesc, se supără, se joacă în nisip sau se prind în horă și așa mai departe. Hotărâsc apoi ca operatorul să filmeze prichindeii de la o creșă, ori jucându-se în curte ori în timpul vreunei plimbări de-a lor prin parcuri. S-ar părea că totul e foarte simplu. Operatorul se deplasează până la locul respectiv, pune la ochi aparatul și filmează. Și cu asta gata!

Ei, dar nu e gata! Să urmărim etapele. Operatorul dă telefon la o creșă:

— Alo, aici cutare de la televiziune. Aș avea nevoie pentru o emisiune de „ziua copilului” să filmez câteva minute joaca mititeilor din creșa dumneavoastră. La ce oră ar fi cel mai bine să ajung acolo?

La care, surpriză! Mare surpriză! Cineva de la creșă îi răspunde apăsător:

— La nicio oră tovarășe! Eu nu admit să mi se dea peste cap programul, să mi se sperie copiii, așa cum s-a mai întâmplat când a venit un tovarăș de la filme...

— Dar... eu n-am speriat și nu sperii niciun copil! Nu vă deranjez deloc...

— Ba ne deranjezi! Aparatul de filmat huruie, știu eu, că l-am mai auzit, huruie. Și de-aia unii dintre copii s-au speriat. Iar alții, care au căpătat bomboane de la tovarășul acela, ca să stea cum le zicea el, pe urmă n-au mai mâncat nimic la masă! Păi, asta-i treabă de suportat! Și alți copii pe care i-a ținut nemișcați într-un colț ca să-i prindă în film, nu știu cum zicea, la prim-plan, sau cam așa

ceva, văzându-i pe ceilalți cum se joacă cu mingea și ei nu, s-au pus pe un plâns, de nu mai știam cum să-i potolesc. Așa că nu mai veniți pe la noi cu nicio filmare, că nu vă dăm drumul pe poartă! Filmați-vă copiii dumneavoastră!

— Dar eu nu sunt însurat... n-am copii, se trezește operatorul explicând în gol, căci de mult, la capătul celălalt al firului, receptorul fusese trântit.

Atunci își încearcă norocul la o altă creșă.

— Alo... aici cutare de la televiziune... Aș dori să filmez la creșa dumneavoastră...

— De la televiziune... Vai ce bine-mi pare... Vreți să filmați la noi? V-ați gândit foarte bine... Avem niște copii drăgălași, cei mai frumoși din tot orașul... și cuminiți... Vă rugăm să poftiți!

Operatorul oftează ușurat și zâmbind cu toată gura, continuă:

— Minunat! Când să vin, care-i ora cea mai potrivită?

— Vreți să veniți curând?

— Chiar acum, peste o oră, două când îmi spuneți...

— Aaa, azi nu, nici mâine... mai bine săptămâna viitoare, dar nu e sigur... Știți, așteptăm costumașele noi. Panglica pentru funde am primit-o, funde le putem pune chiar acum, dar costumașele pe care le poartă sunt cele din toamnă... s-au decolorat puțin de la spălat și pe urmă sunt și mai puțin moderne...

— Ha, ha, ha se amuză operatorul. Ce importanță are linia costumașelor la niște țânci. Vă asigur că eu nu sunt de la parada modei. Eu vin să le filmez jocurile, ochișorii, mutrițele...

— Se poate... dar fără costumașe noi nu se poate. Vă rog să ne înțelegeți. Avem și noi mândrie. Mai ales că nici n-am mai apărut până acum la televiziune, niciodată! Când om apărea, barem să fie ceva frumos!

— Tovărășico dragă, eu nu vă deranjez mai mult de zece minute, hai să zicem un sfert de oră. Eu vreau să filmez niște copilași fermecători și atât! N-are nicio importanță de la ce creșă sunt și ce costumașe au...

— Pentru dumneavoastră n-o fi având importanță, pentru noi are. Veniți săptămâna viitoare și vă primim cu drag. Dar acum, nu, în niciun caz! Nu vă supărați dar nu se poate! Nu vă supărați, nu-i așa?

Operatorul suspină resemnat de data aceasta și spune:

— Ce să mă supăr... Nu mă supăr...

Și a dat iar telefoane. Multe telefoane! într-un târziu a reușit! Și-a luat aparatul și a pornit spre un parc unde copiii făceau o plimbare înainte de prânz. Era un om optimist. Și-a pregătit aparatul, dar... ghinion! Soarele, care până atunci își risipise cu generozitate lumina, a intrat într-un nor, nu se știe de unde și cum apărut. Și se apucă chiar să bată așa, din senin, și un vânticel...

Educatoarea, temându-se să nu vină ploaia, îi cheamă pe cei mici, îi încolonează frumușel și pornește în pas grăbit cu ei spre creșă. Degeaba încearcă operatorul să le explice:

— Norii în prag de vară... știți... sunt trecători... dacă mai stați un pic, iese soarele și îmi fac și eu filmarea. Zadarnic, el a rămas cu fraza neterminată, copiii ajunseseră la capătul aleii, educatoarea strigându-i de acolo:

— Îmi pare rău, dar vedeți și dumneavoastră, s-a apropiat și ora mesei așa că...

După informațiile luate, operatorul știa însă că imediat după masă cei mici aveau program de somn, apoi, după ce se sculau, luau o gustare și mai erau și alte trebușoare de făcut și, ba cu una, ba cu alta, ajungea soarele să asfințească, așa că pentru ziua aceea, adio filmare cu copii. Obosit, enervat, flămând, operatorul s-a întors la studio înțelegând că trebuia să dea zor să rezolve alte probleme ca să compenseze timpul pierdut în zadar.

A doua zi iată-l, curajos, gata din nou pentru filmarea cu pricina. De data aceasta copiii se joacă în curtea mititică a creșei și în spațiul acela restrâns apariția lui, a unui nene străin, însoțit de o mașinărie așa de ciudată, a stârnit un foarte mare și zgomotos interes printre puștiule. Deci operatorul a trebuit mai întâi să aștepte răbdător ca dumnealor să se obișnuiască cu aparatul și cu persoana lui. Adică să lase să treacă un timp în

care să fie, pur și simplu, uitat de țânci. În sfârșit, mult mai târziu, a putut să le prindă pe peliculă reacțiile spontane, gesturile copilărești, chipurile pline de candoare și farmec. Și, mulțumit, după ce a filmat, a plecat în viteză să ducă pelicula la laborator pentru dezvoltare.

Credeți că povestea s-a terminat aici? Nu! mai erau atâtea lucruri de făcut! Pentru acel minut, acel singur minut de film, pe micile ecrane, redactorul mai avea și el de lucru în cabina de montaj ca să ajungă să așeze în ordinea dorită și necesară imaginile preluate de la laborator. Iar după aceea urmează actorul care recită poezia ce va însoți joaca și chipurile copiilor, și după aceea redactorul împreună cu ilustratorul muzical aleg un fir de melodie care să se îmbine armonios cu versurile și cu imaginile și care să sublinieze și el frumusețea, gingășia momentului. Și de-abia acum minutul acesta de film este gata pregătit pentru a putea fi prezentat telespectatorilor.

Vedeți dumneavoastră, câte minute fac un minut?!

Operatorii, însoțiți mai totdeauna de realizatori, ori de redactori, ori de reporteri, se luptă mereu cu timpul, cu distanțele, cu capriciile vremii, ba, deseori, chiar cu nepăsarea unora, cu ciudățeniile altora... Se luptă ziua și noaptea ca într-un minut de emisiune să încapă viață, cât mai multă și mai clocotitoare viață adevărată.

Și totul părea atât de simplu... Pui aparatul la

ochi și gata.

Cum s-a întors o baladă din uitare

S-ar părea că printr-o întâmplare, pur și simplu printr-o întâmplare, balada, al cărei vers stătea să se stângă, a prins din nou glas... Și totuși... Să vedem cum a fost...

Un regizor de televiziune aflat pentru realizarea unei emisiuni în Maramureș caută locuri de filmare. Neprecupețindu-și eforturile, bătând poteci ce abia se mai zăresc, ajunge și la poalele unei vechi cetăți, așezată pe o căciulă de deal, Cetatea Chiuarului. Mărginită din trei părți de apa Lăpușului, străjuită în cea de a patra parte de pereții abrupti ai unei stânci de netrecut, deși își mai profila pe cer doar câteva resturi din zidurile puternice de altădată, cetatea era încă impresionantă. Regizorul o privește și se întreabă oare ce taine păstrează ea sub vâlul singurătății și al tăcerii de acum. Oare ce mesaj are ea de transmis către noi, ce freamăt al durerilor sau

bucuriilor trecute?

Și seara, când revine, foarte ostenit de atâtea drumuri în satul unde erau cazați și el și cei din echipă, pune cu colegii la punct amănuntele filmărilor pentru a doua zi, dar în loc să se odihnească pornește să afle mai multe despre cele văzute. Nu-i ceruse nimeni să o facă. Treburile lui în acele locuri erau altele și totuși...

Se duce să-l întrebe pe învățător, stă cu el de vorbă până târziu... A doua zi, după filmările sale, cele pentru care venise acolo în țara Chiuarului, iarăși nu ține seama cât e de trudit și, însoțit de învățător, trece pe la câțiva dintre bătrânii satului, ca să mai afle și de la ei câte ceva despre cetate. Și tot vorbind cu unul, cu altul, aude că o legendă a cetății e „zisă” și într-o baladă foarte frumoasă, dar pe care „or știut-o câțiva, însă aceia erau așa de îngreuiți de ani, că s-or dus și, odată cu ei, s-o fi stins și balada...”

Nevrând deloc să creadă că n-ar mai fi nimeni care să știe cântecul cel vechi, regizorul T.V. Întreabă, iscodește, stă la sfat și până la sfârșit descoperă că o tânără fată cunoștea de la bunica ei vorbele și melodia baladei Cetății Chiuarului. O roagă să le „spună” cântecul, lui și echipei T.V., și iată cum un glas cristalin de adolescentă face să răsunе povestea unei alte fete, de demult, mândră și gingașă, ca o floare, care a fost răpită și dusă în puternica cetate de piatră, Cetatea Chiuarului. A fost luată cu sila, smulsă dintre ai săi ca să și-o

facă ibovnică și roabă groful cel bogat și fără milă ce stăpânea cetatea căreia îi făcuse ziduri „pe care nimeni și nimic să nu le poată dărâma”, cum repeta el râzând.

Și totuși, spunea mai departe legenda, s-a aflat cineva care să le facă să se prăbușească. Alesul fetei s-a jurat că el și haiducii lui vor prăpădi cetatea care aducea numai lacrimi, nedreptate și umilinți oamenilor truditori și pașnici și astfel o va salva și pe fata atât de dragă inimii sale.

Și cum a fost, cum s-a luptat el cu apele, cu stânca, cu întunericul și cu oștenii plătiți ai grofului, cum a prăvălit zidurile acelea, făcute să dureze o „veșnicie”, povestea balada mai departe, picurând în suflete atâta lumină și doruri curate, că te înfiorai de emoție.

Fata plecă. Echipa rămase pe gânduri. Regizorul le spune visător:

— Ce frumos ar suna cântecul acesta, adus acolo pe înălțime, lângă zidurile de altădată... Băieți, dacă tot suntem aici, ce-ați zice să mai facem un efort și să ne întoarcem acasă și cu legenda aceasta trasă pe peliculă?

Colegii, care ascultaseră și ei impresionați balada cea bătrână rostită de tânărul glas, au cam zâmbit pe sub mustăți. Simțiseră că va urma o astfel de rugămintă. Nici pe ei nu i-ar fi lăsat cugetul să plece fără să înregistreze această legendă redescoperită. Totuși, cu îngrijorare, îi reamintesc regizorului:

— După ce am venit să filmăm o emisiune care nu-i deloc ușoară și care nu ne mai lasă niciun timp pentru odihnă, uitate că tu ne-ai mai găsit încă de lucru. Bravo! De ce nu stai domnule liniștit?! Ce vrei să cădem din picioare? Ne arde soarele, ne chinuie vântul, ne bat ploile, ducem aparatele în spate kilometri, că nu se poate altfel, n-avem timp de mâncare, nu ne mai rămâne timp de dormit, ce mai vrei de la noi? Ai găsit o baladă? Foarte bine. Noi ne terminăm emisiunea pentru care suntem aici, ne întoarcem acasă, tu spui povestea colegilor, se formează, când s-o putea, o altă echipă și, peste o vreme, o să vină cineva aici și o s-o filmeze...

— Nu, nu e bine așa, răspunde regizorul pierdut... Dacă până o veni cineva, se pierde cine știe cum balada... Dacă fata se duce la școală la oraș... Și pe urmă cei de la București nu o știu, nu au auzit-o, așa cum am auzit-o noi, și poate că nu se vor grăbi destul... Nu, nu, trebuie să o filmăm noi acum...

— Lasă, nu mai fi așa de supărat. Ai dreptate! Sigur că o s-o filmăm noi că prea e frumoasă și prea ne-a mers la inimă... oricât ne-o fi de greu...

— Chiar acum mă duc să dau telefon la redacție ca să le spun ce minunăție am găsit aici și să-i întreb dacă putem să mai întârziem o zi sau două pentru a o filma, spune regizorul, fericit că încă o dată colegii au fost alături de el.

— Eu cred că o zi sau două în plus tot n-or să

ne fie de ajuns, adăugă operatorul. Parcă ziceai adineauri că vrei să filmăm chiar acolo, pe creasta dealului, între zidurile Cetății Chiuarului?

— Da, am zis... Și aș mai vrea să se vadă nu numai tăria stâncilor din jur, ci și aceea a oamenilor. Fata va cânta balada cu glasul ei subțire și limpede, dar cântecul trebuie reluat apoi de voci de o profundă rezonanță, de voci pline de forță, de glasuri bărbătești. Așa că m-am gândit, ascultând-o pe fată, că ar fi bine să invităm la filmare și vestitul cor țăranesc din Finteușul Mare...

— Ideea e minunată, dar eu ce spuneam! N-o să ne ajungă o zi, două dacă avem atâtea persoane în cadru, dacă filmarea va fi complicată, așa cum se arată... Că doar nu o să punem aparatul la ochi și o să filmăm... Trebuie bine gândit, alese unghiurile, lumina cea mai bună.

— Așa e, dar e obligatoriu să ne descurcăm totuși doar într-una sau două zile, căci săptămâna viitoare, tot noi avem de filmat pentru emisiunea următoare într-un alt colț al țării, chiar pe malul Dunării. Dacă o să trebuiască să fim acolo, nu putem fi aici...

— Ei, lasă, nu mai fi așa de neliniștit, o să facem și efortul ăsta. O să iasă bine!

— Mulțumesc băieți, mulțumesc... spune regizorul fericit.

Și din clipa aceea a început o adevărată cursă contracronometru. După ce se termina ce era de

lucrat pentru emisiunea în curs, regizorul se ocupa de pregătirea celeilalte filmări. Astfel s-a dus până la Finteușul Mare la cei 80 de coriști, cărora le-a mers faima în toată țara, ca ei să asculte fata cântând și să învețe balada de la dânsa. Dar acolo, surpriză! Printre membrii cei vârstnici ai corului se aflau câțiva care și-au adus și ei aminte de fragmente din acest cântec străvechi. Așa că au învățat-o repede și o cântau cu mare drag mai ales că le plăcea și balada și povestea redescoperirii ei. Și entuziasmați la gândul că această legendă cântată va prinde viață și prin glasurile lor, de-abia așteptau ziua filmării.

Veniți să asiste la o repetiție a corului, cei de la televiziune discutau problemele care se iviseră în legătură cu apropiata filmare. Se întrebau de pildă dacă n-o să fie mult prea obositoare deplasarea până la cetate pentru cei 80 de coriști din Finteușul Mare, aproape toți încărcăți de ani. Căci până acolo nu se putea ajunge decât mergând cu piciorul pe cărări de munte, cu urcușuri și coborâșuri grele cale de 6-7 kilometri. Și se mai întrebau cam cum să facă membrii echipei cu schimbul la căratul aparatelor și stativelor care nu atârnavu deloc ușor, în așa fel încât să nu ajungă prea zdrobiți la capătul drumului, unde de fapt îi aștepta adevărata activitate.

Și auzindu-i cum vorbeau și se chibzuiau iată că se apropie de echipa de filmare câțiva dintre coriștii din Finteușul Mare, având, dacă-i socoteai

după neaua din plete, cu peste 30 ori 35 de ani de viață mai mult decât regizorul ori operatorul ori sunetistul și le spun acestora cu glasul prietenos și liniștit:

— Apăi să nu vă temeți pentru noi, că nu-i niciun bai! Fie drumul cât de greu noi cu bine om ajunge! Și nu vă mai necăjiți nici cu aparatele acelea. Las'că le-om duce și noi cu rândul, iar dumneavoastră veți mai hodini...

Cei din echipă rămăseseră fără grai. Ce oameni extraordinari! Nu erau îngrijorați de vârsta lor și de greutatea drumului, ci le părea rău de efortul echipei și se ofereau să-i mai și ajute la cărat! Vroiau să le mulțumească cu vorbele cele mai frumoase, să le arate prin cuvintele cele mai potrivite respectul și admirația lor, dar până să spună ceva iată ca un alt corist, tot așa de în vârstă, le zice încet:

— Tare suntem bucuroși de cântecul acesta! O să răsunе munții de versul lui, că vine de la părinții părinților noștri și era cât pe-aci să se piardă și mare păcat ar fi fost. Acum or să-l audă din nou cei tineri și îl vor duce ei mai departe, că așa se cuvine. Să nu se risipească nimic din sufletul românesc că numai lucruri de cinste, de dreptate și frumusețe înfloresc în el...

Și iată-i pe toți, în mult dorita zi de filmare, ajunși, după câteva ore de mers voinicesc, lângă zidurile Cetății Chiuarului. Natura binevoitoare cernea lumină dulce care se așternea frumos pe

fețe și sublinia liniile peisajului cu pulbere aurie. Credeți că s-au apucat să filmeze? Nu, încă nu! înainte de orice s-a dovedit necesară și nițică muncă voluntară. Adică au trebuit să fie smulse acele buruieni și ierburi crescute atât de înalt și de bogat, încât, în unele locuri, acopereau zidurile rămase și ștergeau contururile, relieful pietrelor. În sfârșit, când, după destulă trudă, zidurile care urmau să apară în imagine au fost curățate de împletitura vegetală, atunci cei 80 de oameni, cei 80 de săteni din corul bărbătesc din Finteușul Mare, îmbrăcați în hainele lor tradiționale, în gubele mari și lăptoase, sunt așezați umăr lângă umăr și acolo, între ruinele cetății, iată că apare un impresionant zid viu, mândru și neclintit. Fata, fragilă siluetă, începe să depene cu glasul-i curat vechea poveste... Și glasurile încărcate de ani îi răspund, de parcă munții, ori stânca, ori pământul cel înțelept i-ar fi răspuns...

Și când soarele începe să-și stângă strălucirea, pregătindu-se să apună, în fața cetății se aprind focuri. La pâlpâitul flăcărilor legenda continuă să se depene și pietrele, pe care tresar acum umbre și lumini, parcă prind viață. Se filmează toate acestea, se filmează chipurile pe care anii și-au lăsat urme, dar care au atâta tinerețe și forță în privire, se prinde pe peliculă tot cerul și toată frunza și aerul și depărtările toate, care parcă sunt una cu viersul din vremi de demult...

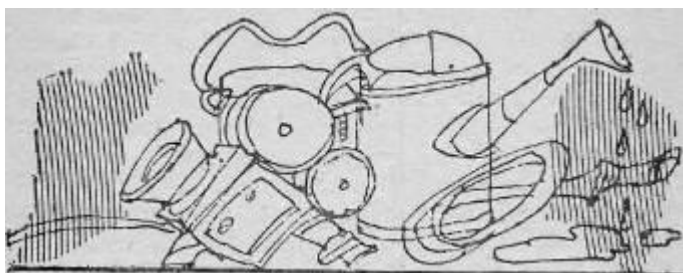
Filmarea n-a fost ușoară, drumul de întoarcere

n-a fost nici el ușor iar aparatele atârnavu acum ca plumbul! Și întunericul i-a prins firește departe de casă. Dar nimeni n-a regretat, ori nu s-a plâns. Se întorceau fericiți, se întorceau cu bucurie și lumină în suflet de la filmare. Căci prin cântecul acela învinseseră timpul! Și erau mândri de asta!

S-ar părea că printr-o întâmplare, pur și simplu printr-o întâmplare, balada, al cărei vers stătea să se stângă, a prins din nou glas... Și totuși, a fost oare o întâmplare? Dumneavoastră ce credeți? V-am povestit toate acestea fiindcă televiziunea are multe asemenea amintiri. Se cuvenea să depănăm măcar una dintre ele, nu e așa?

Cântecele ploii la filmare!

Mai totdeauna stropii de ploaie au adus parcă în sufletele compozitorilor de muzică ușoară melancolie, tandre regrete, nostalgice reverii. Foarte puține sunt cântecele în care ploii îi este dezvăluită cealaltă față a sa, cea de aducătoare de bucurie, de speranță, de viață, în care să se vorbească despre frumusețea, blândețea, moliciunea pânzelor ei transparente ori mângâietorul sunet al picăturilor desprinse din înalturi.

Totuși așa, încet, încet, cu timpul, s-au adunat și câteva fermecătoare melodii dedicate ploii „vesele”. Și unele dintre ele au fost atât de calde primite de public, încât și-au câștigat cu brio mult râvnitul titlu de șlagăr.

Într-o bună zi unei minți iscoditoare de regizor de televiziune îi vine ideea că prin aceste cântece ar putea face din ploaia „veselă” o minunată eroină principală a unui scurt film muzical.

Iar ca elementul surpriză să fie și el prezent, regizorul se gândește să cheme pentru interpretarea melodiilor respective nu cântăreți, ci actori. (Prin aceasta regizorul nostru devenind, fără să știe, deschizătorul de drumuri al modei „actorii cântă”, modă care s-a impus mai târziu.).

Deci un film construit din cântecele dedicate ploii! Zis și făcut! Toată lumea de acord, toată lumea entuziasmată și iată-i pornind cu mult elan la treabă. E de la sine înțeles că fiind vorba de ploaie, în melodiile acelea mai trebuie să și plouă, măcar din când în când. Și să plouă la comandă. De aceea echipa se asigură să nu-i lipsească câteva stropitori, un furtun și alte elemente care

pot ajuta la „plouatul” cinematografic. Dar s-o luăm treptat!

Deci au început să filmeze! Câtă vreme actrița care cânta, cu fața frumos machiată, cu pletele strălucitoare, răsfirate lin pe umeri, stătea dincoace de geam și stropii de ploaie alunecau pe partea din afară a geamului era perfect. Nicio problemă!

Câtă vreme cele două perechi de tineri balerini alergau, se roteau, zburau parcă pe sub perlele de apă pe care stropitori și furtun le revărsau deasupra lor, să zicem că totul era bine. Dar când s-a trecut la o altă melodie care trebuia să se desfășoare în întregime neapărat în mijlocul naturii, au început, din punct de vedere cinematografic, complicațiile.

Melodia povestea despre „ziua în care ploaia va veni”, despre clipa aceea fericită în care pământul, alinându-și setea, își va regăsi puterea, culorile, miresmele și va reînflori miraculos. Și totul va deveni atunci cântec al împlinirii, cântec adus de ploaie naturii și sufletelor omenești.

Care erau problemele? în primul rând melodia se cerea filmată în două peisaje: unul trist, uscat, dezolant, care să reprezinte decorul așteptării ploii, și cel de al doilea, al pământului însuflețit de picăturile căzând, decor al rodniciei și belșugului, în care frunzele, iarba, florile, fructele să fie parcă un strigăt de bucurie. Dar interveneau semnele de întrebare ale unor dileme profesionale greu de

rezolvat. În cel de al doilea peisaj, când ploaia se pornește generos și tumultuos, ce să facă solista? Cum – e mai bine? Cum e mai frumos? Să i se audă doar vocea și să aibă numai imagini cu natura cântând și dansând sub mângâierea ploii, sau să păstreze solista între frunze, flori, ierburi și fructe, dar în cazul acesta să o supună și pe ea la același duș prelungit la care urma să fie supus întreg peisajul. Înainte de a porni pe teren, regizorul s-a gândit și răspândit și a găsit în sfârșit o soluție tehnică satisfăcătoare. Soluția era următoarea: exact în fața aparatului de filmat, ploaia să fie redată de apa curgând din marea stropitoare, iar în decorul mai îndepărtat ea să fie obținută de jetul furtunului. Între cele două zone să se păstreze o mică porțiune uscată și pe ea să rămână solista cântând. În felul acesta, deși tot timpul în imagine se va vedea că „plouă”, actrița își va păstra aspectul îngrijit, nu-și va strica machiajul, nu-și va uda rochia.

— Bine, dar o să se vadă că picăturile de apă cad de jurul-împrejurul meu și pe mine nu mă ating, ca prin minune! O să pară nefiresc, ciudat!

— Chiar asta și vreau. Așa și trebuie îi răspunde regizorul cu glasul ferm. De ce crezi că am ales dintre toate costumele posibile pentru filmarea aceasta, rochia ta albă, atât de simplă, atât de pură ca linie? De ce crezi că mi-a convenit foarte mult că singura ei garnitură este șiretul acela bleumarin care șerpuiește ca un fulger de pe umăr

până la genunchi? De ce te-am rugat să vii la fil mare cu părul necoafat, lăsat liber pe umeri? Ca să nu existe nimic artificial! Fiindcă tu nu ești aici o actriță care cântă, ci ești un simbol, o metaforă, ești glasul neauzit al pădurilor, al grădinilor, al holdelor care cheamă ploaia. De aceea pe tine, metaforă, pe tine, simbol, ploaia nu te poate atinge? E clar?

— Da... E foarte frumos! Dar crezi că lumea va înțelege ce ai vrut să exprimi?

— Va înțelege perfect! N-am nicio îndoială în această privință! Vă rog deci mâine dimineață la 6 fix toată echipa prezentă în curtea televiziunii, la cel mult șase și un sfert mașina pleacă. Să nu întârziați că avem mult de mers, mult de filmat și până seara trebuie să ajungem și înapoi acasă, la București!

Au pornit în zori de zi, au filmat liniștiți în decorul natural cel dintâi și, reîntorcându-se spre casă, s-au oprit la locul ales pentru cea de a doua parte a melodiei. Locul era situat pe un teren ce aparținea unei gospodării agricole colective și așa cum se cuvenea s-au îndreptat către clădirile ce păreau că adăpostesc birourile, ca să explice cine sunt și ce doresc. Au fost întâmpinați cu simpatie, ba chiar invitați să bea câte un pahar de lapte rece, în sala de mese a cantinei. Așa au făcut cunoștință cu tușa Aneta bucătăreasa și cu Griguță cel cu ochii de cărbune, care, la cei șapte ani ai lui, s-a dovedit un adevărat înțelept. Între două sorbituri

de lapte, actrița, care-și îmbrăcase rochia cea albă pentru filmare, îi mărturisește regizorului:

— Știi la ce mă tot gândesc cu mare teamă? Dacă cine știe cum greșiți și mi se udă rochia, ce facem? Sunt sigură că la o asemenea filmare complicată o să vrei să turnăm, de două, de trei ori scena cu ploaia care începe. Și eu ce fac, de unde iau rochie uscată, dacă asta se stropește cumva?

— Nu duceți grijă de nimic. Veniți fuguța aici la bucătărie și vă dăm noi fier de călcat s-o uscați, intervine prompt tușa Aneta. Și să-mi cereți mie ce mai aveți nevoie, că doar sunteți oaspeții noștri!

— Vă mulțumesc mult, spune vădit înseninată actrița. Știți noi vrem să terminăm astăzi ce avem de făcut pe aici, ca mâine să filmăm prin alte părți... Și orice lucru care ne întârzie...

— Dar când porniți pe drumuri, din zori până în seară, pe unde mâncați? întreabă cu sinceră compasiune tușa Aneta. Ori rămâneți flămânzi?

— Se întâmplă și așa, răspunde regizorul. Dar dacă treaba iese bine uităm că n-am mâncat!

— Uitați și pe urmă vă îmbolnăviți! Că așa face și fiu-meu ăl mare. Da' cu mine nu-i merge! Și nici pe dumneavoastră nu vă las! Uite, să se ducă unul dintre dumneavoastră la administrație să vă ia bonuri de masă, aici la noi, că avem mâncare pe cinste! Și văzând că s-a făcut o clipă liniște, continuă grăbită: Dacă n-aveți bani vă împrumut eu și-mi trimiteți cu poșta. Dar nu se cuvine să

muncii flămânzi. Că sunteți încă prea tineri, prea firavi...

S-au înveselit de tot la perspectiva că o să aibă și o masă caldă, lucru pe care nu-l speraseră știind că vor filma undeva în mijlocul naturii. Au dat repede banii, s-au văzut cu bonurile de masă în buzunar și iată-i pornind plini de bună dispoziție să se apuce de lucru. Au făcut mai întâi o repetiție „tehnică”, ca să vadă cum le va reuși ploaia artificială, în timp ce actrița stătea deoparte. Totul s-a desfășurat foarte bine. Liniștiți în privința asta se hotărâsc să filmeze. Regizorul dă comanda bine cunoscută: Motor!

Începe cântecul. Actrița, cu glas dulce, cald, vibrant, face să se audă versurile:

*În ziua când va ploua
Pomii vor dărui
Împlinit vis de vară,
Crengi ce grele coboară,
Când va ploua...*

Și începe să plouă! Dar impresionați probabil de emoția pe care fata o crea prin vocea ei, prin mâinile ei ridicate spre înalturi, întocmai ca ramurile pomilor ce chemau ploaia, cei ce mânuiau jeturile de apă au avut câteva... mici ezitări. Și ca urmare actrița nu a fost doar atinsă din zbor de câteva picături de apă, așa cum se temuse, ci, pur și simplu, a fost făcută ciuciulete!

N-ar fi fost nimic că s-a udat, accidentul s-a întâmplat datorită rolului și tot ce e legat de meserie nu e privit cu mare supărare de actori, ci necazul era că filmarea trebuia acum în mod evident reluată și cum să o reiei când din rochie curgeau râulețe de apă!

Actrița, încă uimită de ce i se întâmplase, nu știa ce să facă.

— Alo, vedeta! Lasă-mneata cugetarea și dă fuga la bucătărie unde tușa Aneta, îngerul nostru păzitor, o să-ți dea fierul de călcat ca să-ți usuci rochia! Încearcă regizorul cu gluma să-i dea fetei curaj. Între timp noi o să mai repetăm aici momentul ploii, cu furtunul și cu stropitoarea asta, ca totul să meargă strună, a doua oară. Hai, te rog, grăbește-te...

— Bine, spune fata și, luându-și mica ei valiză cu de toate, dă să se îndrepte către bucătăria salvatoare. Dar un strigăt al operatorului o oprește din drum:

— Ce-i cu rochia ta?

— Ce să fie? Mai întrebi? S-a udat puțin, mai găsește fata curaj să facă haz de necaz.

— Nu, nu e asta... Uite... s-a albăstrit! S-a pătat! Și se pătează din ce în ce mai tare! Cred că de la amărâțul ăsta de șiret bleumarin! Off! S-a dus dracului filmarea pe ziua de azi. Ne-am cărat până aici degeaba!

Toți se adună în jurul fetei. Dezastrul părea ireparabil. Aceasta necăjită izbucnește:

— Cine m-a pus să mă fac actriță? Ce, asta-i meserie?! Când îți trebuie soare la filmare, intră soarele în nori, când vrei nori se face senin, dacă trebuie furtună nu e pic de vânt și tocmai când ai nevoie de un calm absolut, atunci bate un vânt de te dărâmă. Și dacă vreodată ai noroc să fie toate cum le dorești, poftim! atunci iese pe rochie vopseaua de pe un șirețel! Halal meserie, în care până și un șirețel îți vine de hac... Și ochii fetei se umplură de lacrimi.

— Nu plânge, nu plânge, se aude atunci glasul lui Griguță, băiețelul de șapte ani care venise să asiste la filmare. Hai repede la tușa Aneta că face ea rochia la loc cum a fost!

— Ce să mai facă? Nu se mai poate face nimic! Altceva nu ne mai rămâne decât să strângem tot și să plecăm acasă...

— Nu, nu plecați! Haideți la tușa Aneta că e mare meșteră. Zău! Și pe urmă încercarea moarte n-are! Asta s-o știți de la mine, mai adaugă băiatul cu un ton de bunic sfătos.

— Du-te dom'le și vezi! Că poate pe aici s-or fi făcând și minuni, că prea e sigur băiatul, o îndeamnă regizorul pe fată.

Și chiar că minuni s-au făcut! Tușa Aneta a mobilizat într-o clipă toate forțele disponibile. O fetișcană de vreo nouă ani a venit cu ace, ață, foarfece, Griguță a fugit să aducă o sticlură cu „ceva care înălbește pâanza”. Actrița, după ce și-a îmbrăcat rochia de toată ziua, a fost așezată pe un

scăunel la gura sobei de gătit ca să-și usuce pletele în timp ce tușa Aneta puna cât mai aproape de căldură șiretul cu bucluc pe care chiar atunci îl descususe. Iar în clipa următoare în ligheanul cu apă clocotită în care fusese turnat conținutul sticlutei adusă de Griguță aterizează rochia cea albă. Și după câteva minute, se adeverește vorba băiețelului, căci rochia „s-a făcut la loc cum era”!

Clătită, stoarsă, scuturată ea e preluată urgent de o altă fetișcană care începe să o usuce cu fierul.

În ușa bucătăriei, echipa, care venise cu timiditate să vadă dacă mai e totuși vreo speranță de filmare, urmărea cu mirare și entuziasm crescând întreaga acțiune. Ritmul era atât de accelerat, încât totul părea efect... cinematografic! Vedeta, care tocmai terminase cu problema pletelor, pune și ea mâna pe fierul de călcat și... imposibilul devine posibil. Rochia pentru filmare, albă, strălucitoare, arată ca scoasă din vitrină. Se mai pierde câteva minute și e cusut șiretul. Apoi actrița îmbracă rochia, își aranjează puțin machiajul, surâde și...

— Gata! Recreația s-a terminat! Hai la filmare!

Fiecare frunzuliță, fiecare floare, fiecare picătură de apă i-a ascultat de data aceasta. Sub privirile fermecate ale lui Griguță cântecul a fost filmat fără greș. A „plouat” întocmai cum trebuia și actrița a cântat și a interpretat cu multă trăire fiecare moment. S-au făcut planuri generale, s-au făcut prim-planuri și au terminat cu bine. Bucuria

generală era sporită și de faptul că nici nu era prea târziu și puteau ajunge acasă pe înserate. Cât ai clipi din ochi s-au strâns aparatele, cablurile, cutiile și așa mai departe. Dar cât de grăbiți erau n-au plecat până nu s-au dus să mulțumească tușei Aneta.

Iar dânsa, îmbujorată de emoție, le-a spus din prag:

— Mergeți sănătoși! Acum, de când am văzut și noi câtă strădanie și suflet cere munca asta, o să ne uităm cu și mai multă dragoste la televizor. Drum bun! Să mai treceți pe la noi! La revedere...

Echipa s-a îndepărtat când tușa Aneta, parcă intrată în panică, i-a chemat cu glas înalt:

— Stați o clipă, copii! Cum plecați așa! Nici n-ați mâncat? V-am păstrat mâncarea la cald...

Cei din echipă se privesc uimiți:

— Halal! Iar am uitat de masă! Dar oricum tot nu mai avem timp...

— Mulțumim! Nu mai putem întârzia! Mulțumim! Rămâneți cu bine.

— Păi, nu se poate așa ceva! Ați plătit mâncarea, ați luat și bonuri... mai strigă necăjită după ei tușa Aneta. Dar echipa ajunsese la mașină. Un semn prietenesc tușei Aneta, fetelor de la bucătărie, lui Griguță. Abia în microbuzul care-i purta către București și-au dat seama cât le era de foame. S-au apucat atunci să scoată fiecare „proviziile” luate în fugă, în zorii zilei, când erau încă amețiți de somn; un sandviș, o napolitană, un măr, câteva

felioare de salam pe pâine... Și ce masă bună pregătise tușa Aneta!

Tocmai treceam din întâmplare...

Apăruse pe atunci, pentru prima dată, moda pantofilor cu tocul cui. Spun prima dată, căci mai târziu moda a dispărut și apoi după ani și ani a revenit. Dar, oricum, atunci, ca și astăzi, o pereche de pantofi cu tocurile subțiri, cât mai subțiri, e potrivită pentru o scurtă plimbare, ori pentru teatru, ori pentru o petrecere în familie, ba chiar pentru un bal, accept chiar ideea unui revelion întreg, dar nu ca să înfrunți un ger de crapă pietrele sau să-i folosești pentru a te urca

pe o schelă! Asta nu! Categorie nu! Sunteți de altă părere? Atunci arătați-mi și mie persoana tentată să se cocoate cu tocuri cui pe o schelă! Nu se prezintă nimeni? Vedeți? Deci... să vă povestesc întâmplarea.

Este o dimineață de iarnă, frigul e strașnic, vântul tăios; o tânără se găsește în fața unui

instituit de proiectări. Așteaptă, se vede, pe cineva. Până aici nimic neobișnuit. Neobișnuit este faptul că toți trecătorii, oricât ar fi ei de grăbiți să ajungă mai repede la căldură, se opresc o clipă s-o privească, ba, plecând, mai întorc și capul, măcar o dată. De ce? Fiindcă fata, spre deosebire de ceilalți de pe stradă, pare să nu observe că termometrul a coborât cu foarte multe grade sub zero. Oamenii au căciulile bine trase pe ochi, fulare groase ridicate cât mai sus, ca să le protejeze fața de șfichiul vântului, poartă, așa cum e normal, când e iarnă grea, cizme, șoșoni, ghete îmblănite și în paltoanele groase, cât mai groase, în care „stau” încotoșmăniți, toți par niște nesfârșite copii ale lui Moș Gerilă cu foarte mici variante. Numai tânăra de care vorbim, ea singură, își lăsase capul descoperit, ca într-o dulce primăvară, și îmbrăcase ceva foarte subțire, un fel de paltonaș sau pardesiou, care, ce-i drept, modela foarte frumos silueta iar în picioare încălțase niște pantofi gingași și grațioși cu tocul cui. De elegantă este elegantă, nu-i vorbă, dar sub șuierătoarele rafale ale vântului care aproape o răsucesc pe loc, pare atât de neajutorată, că-ți stârnește compătimirea.

Și totuși, ea nu dă niciun semn de nemulțumire. Nu! Ea privește surâzătoare spre trecători, căutând parcă pe cineva. Pe cineva care nu mai vine... Și, tot așteptând în zadar, zâmbetul tetei se stinge treptat, nasul și obrații i se înroșesc din ce

în ce mai tare de ger și, după felul în care bate pe rând cu pantofii cei fini în pământ, este limpede că și picioarele realizează, în sfârșit, asprimea condițiilor climaterice! Deodată fata se hotărăște și pleacă. Dar nu prea departe. Face câțiva pași și urcă într-un microbuz care staționează, pe care erau înscrise inițialele binecunoscute „T.V.". În mașină, în afară de șofer, se mai află o tânără și blondă redactoare a televiziunii și un actor, coleg al fetei celei elegante care așteptase în ger. Ca și ea, actorul este pregătit pentru filmare, adică se îmbrăcase cu ce avea mai frumos în garderobă, neținând seama de gerul de afară. Numai că el, pentru moment la adăpost de vânt așteptând. În microbuz, ca să-i vină rândul să turneze, ferit de frigul de afară cu o șapcă îmblănită trasă bine pe frunte și un fular gros de lână, era foarte liniștit.

Redactorea întreabă surprinsă pe fata care se lăsase să cadă pe unul din locuri și care încerca să spună ceva, dar nu izbutea:

— Ce s-a întâmplat? Am fost tot timpul atentă, am privit pe geam direcția din care trebuie să vină invitatul nostru și nu l-am văzut. Încă n-a apărut nu-i așa? Atunci de ce ai părăsit locul de filmare? S-a ivit vreo problemă?

Fata, aproape fără voce, din cauza frigului îndurat, de-abia izbutește să răspundă în șoaptă:

— Eu nu mai rezist! Nu-mi mai simt picioarele și nici mâinile! Nu mai pot. Îmi pare foarte rău că vă încurc, dar am să plec acasă. Mi-e greu și să

respir... Mi-au amorțit nările, fruntea, urechile... Sunt așa de înghețată, că nici nu mai știu cum am să ajung până la mine...

Și pe obrajii fetei au început să cadă repede, repede, lacrimile pe care nu mai avea puterea să le stăpânească.

— Lasă, nu te mai necăji! Dă-mi mâinile să ți le încălzesc. Îmi pare rău... spuse mahnită redactoarea.

— Dacă venea inginerul la ora fixată, spuneam cele câteva fraze ale începutului interviului în cinci minute, hai să zicem în zece minute, și apoi ne suiam în mașină și ne duceam spre celălalt loc de filmare. Și astfel probabil că aș fi făcut față. M-aș mai fi încălzit în microbuz, dar așa... Cred că am stat aproape o jumătate de oră, sau chiar mai mult în ger... Am dorit să iasă bine totul, am răbdat cât am putut, dar...

— Te rog pune șalul meu pe umeri ca să-ți fie mai cald! Ai dreptate! Filmarea de aici de pe stradă trebuia să se termine foarte repede! Nu înțeleg ce s-a întâmplat, de ce a întârziat invitatul nostru. E un om serios, de cuvânt... Dar unde au rămas operatorul și sunetistul?

— Pe locurile lor. Or fi înghețat și ei, însă nu ca mine. Ei sunt îmbrăcați ca pentru iarnă. Numai eu... cu pletele în vânt, cu pantofii ca de bal, cu paltonașul „de gală”, subțire ca o foaie de hârtie...

— Adevărat! Dar nu se putea altfel, îi răspunde redactoarea. Știi că am mai vorbit noi. Doar tu ești

aceea pe care o văd telespectatorii. Tu rămâi pe peliculă. Nu e deci normal să te prezinți în cea mai elegantă ținută? Ce-ar fi fost să vii cu șapte pulovere, cu șoșoni, îmbrăbodită până la nas? Ce fel de aspect ai mai fi avut? În interviurile acestea tu reprezinți televiziunea. Oriunde s-ar desfășura ele, pe stradă, la locul de muncă al celor intervievați, pe platou, pe un șantier, tu ești gazda emisiunii. Iar o gazdă își îmbracă ce are mai frumos ca să-și primească musafirii! Nu e așa? o întreabă atât de tână și entuziasta redactoare pe tot atât de tână și entuziasta actriță. N-ai fost de acord cu mine că așa e bine, chiar dacă acest lucru cere uneori sacrificii?

— Ba da! Dar, uite, deși vreau din tot sufletul să facem interviul, crede-mă acum nu mai rezist. Nu am să pot filma!

— Nu te-ai mai încălzit?

— Nu, nu-mi simt picioarele. Și în obraji am numai furnicături.

— Asta-i semn bun! Obrajii se dezgheață!

— Dar picioarele, nu. Sunt sloi!

— Știți ce zic eu, intervine șoferul microbuzului, uite am cojocul ăsta pe care îl iau pe spate când e ceva de reparat la motor și trebuie să stau mai multă vreme în frig. Să-l pună pe picioare tovarășa, că numai așa o să se încălzească.

— Foarte bine te-ai gândit! Mulțumim! Și redactorea luă cojocul și o înveli pe fata, care încă mai tremura.

— În termosul meu e niște ceai fierbinte. Te rog să-l bei că o să-ți fie de folos, îi oferă și actorul.

Fata mulțumește, bea și ceai fierbinte, apoi, la îndemnul redactoarei, începe să-și repare un pic machiajul. Semn că și moralul începea să se îndrepte.

În acel moment operatorul urcă în microbuz. Purta aparatul de filmat pe umăr și trepiedul sub braț.

— Cu interviul ăsta am încurcat-o, spuse el supărat. A trecut în grabă pe aici inginerul nostru. Era foarte înghețat. Dânsul ne-a așteptat la intrarea din străduță a Institutului, noi îl așteptam la intrarea principală, aici în bulevard. De-abia într-un târziu s-a gândit că poate e vorba de o neînțelegere și a venit să vadă dacă e așa și să ne spună că acum nu mai e nimic de făcut fiindcă trebuie să ajungă la fabrică unde se experimentează noul produs.

A mai spus că-i pare rău că aproape o oră ne-am așteptat zadarnic unii pe alții. Și-a plecat. A zis că o să mai vorbești la telefon. Așa că eu mi-am strâns aparatele. Sunetistul vine și el acum cu cutiile și cutiuțele lui.

— Nu înțeleg! Chiar el, inginerul, ne-a cerut să fim la intrarea principală. A și subliniat asta. Ori intrarea principală e aici pe bulevard, unde noi ne-am și instalat, spune redactorea supărată. În sfârșit! Ce să mai analizez acum a cui e vina! S-a ratat filmarea? S-a ratat! Și tu, săraca, se

adresează ea tinerei actrițe, care ai așteptat nemișcată în ger, tocmai ca să putem prinde pe peliculă venirea lui către noi, în mod firesc, printre oamenii care se grăbesc la treburile lor, pentru ca să putem avea în imagine, odată cu invitatul nostru, și spectacolul străzii, animația ei. Tu ai răbdat să stai în ger anume ca să-i poți ieși în întâmpinare la timp și ca întrebările pe care i le pui să aibă acest decor natural al vieții de toate zilele. Anume pentru ca totul să se desfășoare fără greșală, căci unui oaspete la un interviu nu-i poți cere ca unui actor care joacă un anume rol: „Vă rugăm reluați scena, mai veniți o dată! Degeaba ne-am străduit, degeaba ai înghețat. Uite că n-a ieșit nimic! Spune măcar dacă ți-ai mai revenit, o întreabă ea pe fată.

Da, cred că da. Numai urechile nu știu ce au... Te aud ca prin vată...

— Ce zici, ai putea totuși să na mai ajuți azi? Măcar să reușim să filmăm pe constructorii de locuințe, așa cum ne propusesem. În reportajul despre ei, precum știi, sunteți amândoi prezenți și veți pune întrebările, când unul, când celălalt. Așa că dacă tu nu te simți bine va trebui să renunțăm la filmare.

— Și ce-ai să te faci? Am văzut în ziar că emisiunea ce cuprinde reportajele și interviurile acestea este programată peste câteva zile. Cum o să te descurci dacă o să-ți lipsească două subiecte?

— Nu știu. Dar nu pot să-ți cer eforturi peste puteri. E destul cât ai stat în ger... Dar dacă te hotărăști totuși să vii, îți garantez că surprize nu vom mai avea. Pe constructori nici n-o să-i așteptăm, nici n-o să-i căutăm. Îi vom afla sigur, acolo sus, pe schele.

— O să urcăm pe schele? întrebă fata cu glasul cam speriat.

— Nicidecum! E un fel de a vorbi. Ca schele? Blocul cel mai înalt al noului cartier de locuințe e gata, i-am văzut. Și acum se lucrează la terasa de deasupra clădirii. Am vorbit cu constructorii, chiar acolo o să filmăm. Și în felul acesta discuția noastră se va desfășura pe o superbă priveliște a Bucureștiului. Ei, ce zici, te-ai mai încălzit, ți-ai mai revenit? Crezi că poți să vii la reportajul ăsta?

— M-am mai dezmorțit puțin, dar bine nu-mi e! Aș fi foarte mulțumită să stau undeva la căldură, mai ales că mi se pare că s-a întâmplat ceva cu urechile, nu te mai aud bine... Dar puțin, puțin, tot mai rezist. Deci, hai să mergem, că nu se poate să-ți lipsească din emisie două subiecte! O să mă doftoricesc eu bine când am să ajung acasă și chiar dacă am răcit o să-mi treacă. Dar sper că de data asta o să meargă repede, n-o să stăm prea mult în frig...

— N-o să întârziem deloc! Toți știu ce au de făcut. Voi doi, iată, aveți întrebările și cele câteva fraze ale prezentării scrise... Constructorii sunt acolo... Nu e viscol, nu ninge, nu plouă, deci n-

avem probleme... Așa că totul se va termina într-o clipă!

Ei, nu s-a terminat totul într-o clipă așa cum visam. Nu! În primul rând fiindcă pentru a ne apuca de lucru mai întâi a trebuit să ne demonstrăm calitățile sportive la proba „urcuș rapid pe teren accidentat, cu foarte multe obstacole”. Blocul avea deci, precum spuneam, opt etaje, plus treptele până la terasă, adică încă un etaj. Și scările nu erau deocamdată finisate, prezentau tot felul de mici și mai mari denivelări, n-aveau balustradă, ba chiar le mai lipsea câte un colțișor, pe ici, pe colo. Se înțelege că ascensorul nu era instalat. Însemna o frumoasă performanță să urci cele opt etaje plus încă unul, în aceste condiții cu aparatele purtate în spate, ținute sub braț în timp ce cutii și cabluri îți ocupau mâinile (cazul operatorului și al sunetistului) și o altă frumoasă performanță să faci această ascensiune în pantofi cu tocul cui (cazul actriței). Mai trebuie adăugat că de la etajul opt, ultimul, pe scările ce duceau spre terasă, unde încă se mai lucra, pe trepte și pe lângă trepte se mai aflau instalate sfori, scânduri de tot felul, țevi metalice, mici sau mari grămăjoare de nisip, unelte, sârme, sârmulițe, saci, cofraje, găleți pline sau goale... Protejată desigur, pas cu pas, de ursitoarea bună a televiziunii de care am mai vorbit, actrița a reușit să ajungă totuși teafără pe terasă cu pantofii ei cu tot. De acolo priveliștea era într-adevăr

încântătoare și constructorii s-au bucurat să vadă sosind echipa televiziunii căci erau, pe drept cuvânt, mândri de ce-au realizat. Ne-am instalat, gata de filmare.

Și acum vă rog să vă imaginați scena: cele două gazde, actorul și actrița, scoși ca din vitrină, cu machiajul bine pus la punct, înprospătat, cu hainele cele mai elegante, cu încălțăminte cea mai fragilă și mai... nepotrivită, nefiind în ton nici cu anotimpul, nici cu locul în care se aflau, înconjurați de constructori în ținuta lor de lucru de iarnă, în pufoaice, cu căciuli cu urechi, cu mănuși groase, prăfuiți, așa, ca oamenii la muncă. Cei doi, actorul și actrița, cu câte un microfon în mână, au rostit, precum fusese stabilit, fiecare câte o parte a introducerii reportajului care suna cam așa: „Tocmai treceam din întâmplare, pe aici, prin cel mai tânăr cartier al Bucureștiului și, văzând că blocul cu opt etaje este aproape terminat, n-am putut rezista dorinței de a sta de vorbă cu constructorii...

O, îndepărtata vreme a copilăriei televiziunii, a candorii și stângăciilor tinereții noastre! Când făceam periculoasă echilibristică cu pantofi cu tocuri cui pe scările neterminate ale noilor construcții numai și numai ca „să dea” frumos în imagine pentru cei ce vor urmări reportajul pe micul ecran, când răbdam cu seninătate înghețarea treptată până la stadiul „sloi de gheață”, ca nu cumva să stricăm vreo filmare.

Când cu aparatul de filmat și magnetofonul după noi, cu microfoanele instalate, nu spuneam pur și simplu: „Am venit să filmăm”, ci afirmam cu candoare ca: „Tocmai treceam din întâmplare...” Iar dacă filmam nu era fiindcă venisem pregătiți pentru aceasta, ci fiindcă „N-am putut rezista dorinței de a sta de vorbă cu constructorii!”, dorință care a înflorit în gândurile noastre atunci pe loc și care, ca-n basme, în mod miraculos, pe dată a adus în zbor de la televiziune și ne-a pus în brațe toate aparatele accesare, gata de funcționare!

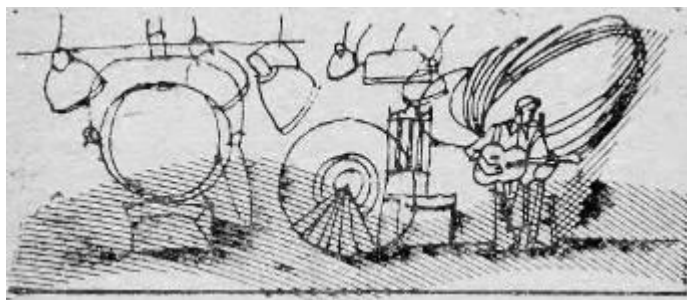
Dar vedeți dumneavoastră acele formulări stângace, care s-au mai strecurat câteodată atunci la începuturi în emisiuni, ori filmările cu peripeții, ei bine, toate veneau să demonstreze același lucru. Anume că tinerii redactori și realizatori din perioada copilăriei televiziunii vroiau, de dragul telespectatorilor, cu orice chip și cu orice sacrificiu, să prezinte subiectele numai în „haine de gală”. Noi, cei care-i ajutam, colaboratorii lor credincioși, la fel de pasionați ca și ei, vroiam din toată inima același lucru, fiind convinși că așa se cuvine! Exagerările într-o „înfrumusețare”, care azi, când ni le amintim, ne fac să zâmbim, se realizau sub semnul unei mari iubiri și al unor încercări neobosite pentru aflarea celor mai fericite modalități de exprimare. Iar multe dintre exagerările, dintre cutezanțele de atunci s-au dovedit folositoare deschizând drumul spre stilul

atât de original al reportajului românesc T.V. De azi, care încântă prin firesc, cursivitate și culoare.

Secretele televiziunii

Încă de acum douăzeci de ani și... ceva, redactorii, regizorii, operatorii de televiziune aveau o trăsătură ciudată de care nu s-au vindecat nici azi. Nu le prea plăcea să se vorbească despre strădaniile lor. Cu atât mai mult să vorbească ci înșiși! Ba, dimpotrivă, plăcerea lor cea mai mare era chiar să dea impresia că totul se realizează ușor, aproape ca din întâmplare, „tocmai trecând pe aici sau pe acolo”, să dea impresia că strălucirea emisiunilor nu se plătește, așa cum se plătesc toate izbânzile omenești, cu trudă, cu eforturi, cu îngrijorare, ba și cu lacrimi uneori. Ei încercau parcă să arate ca la televiziune emisiile, transmisiile, filmările se fac chiar singure... Și așa de tare s-au străduit să demonstreze aceasta, încât au convins pe mulți că a lucra la T.V. E ceva foarte ușor, fiindcă nimic nu pune probleme, totul vine de-a gata! Nu o dată am auzit la o discuție mai amicală pe cineva mărturisind: „Eu aș vrea, pentru băiatul meu (ori pentru fetița mea... ori pentru nepoțelul meu etc.) care e un copil mai gingaș, mai firav, nu o meserie prea grea, ci una mai simplă, mai simpatică, așa cum e de exemplu la televiziune. Nu? Să ai mereu de-a face cu cântăreți, cu actori, cu scriitori, cu poeți, trebuie

să fie palpitant și adesea amuzant. Asta da, meserie! Totul merge ca pe roate, actorii și cântăreții vin cu rolurile și cântecele învățate de acasă. Tu nici n-ai ce să faci! Poate doar să le spui politicoș: „Mai la dreapta, vă rog, ori mai la stânga”, sau, surâzând degajat să anunți telespectatorilor: «În această seară la emisiunea noastră avem ca oaspete pe îndrăgitul...» Și asta e tot! Toată lumea e mulțumită. Redactorul ori regizorul vine acasă fluierând nici n-are de ce să întârzie sau să fie frământat, că acolo totul e ca un fel de joacă...”

Ascultând aceste „concluzii” asupra muncii la T.V. Rămâneam fără grai. Nu știam ce să spun și cu ce să încep! Mi se părea atât de nedrept să nu se știe câtă dăruire, câtă îndoială și câtă neliniște costă o emisiune. Și cât efort! Și cât timp! Timp pe care niciodată realizatorul nu-l poate măsura doar cu cele opt ore de program... Vedeți deci că modestia și discreția „prea de tot” a celor de la televiziune nu sunt bune? Ele derutează pur și simplu. Iar dacă ei nu vorbeau și nu vorbesc nici

azi despre munca lor, trebuie totuși să se încumete cineva să o facă. Cineva care să fi lucrat la televiziune, care să-i fi cunoscut primii pași, copilăria, adolescența. Cineva care să fie totuși din afara ei, ca să vadă lucrurile și puțin mai de departe, adică să sesizeze și detaliile, dar să înțeleagă și ansamblul. Cineva care să știe „povestea” fotografiilor din albumul cu amintiri al televiziunii.

— Nu, asta nu! Nu e bine! Ar fi o greșeală, m-a contrazis o persoană căreia îi spuneam că aș dori să pun pe hârtie povestirile de dincoace de micul ecran. Fiecare profesiune artistică are nevoie să fie apărută de un vâl de iluzie. Așa subliniază, mi-a spus persoana, chiar și Charlie Chaplin în cartea autobiografică *Viața mea* (îmi permit să precizez că persoana nu cita corect cele spuse în cartea lui Chaplin ci „interpreta” un paragraf). Nu, nu trebuie să se dea pe față tainele, să se risipească vraja. Publicul nu trebuie să știe nimic din munca din culise, căci n-o să se mai uite cu plăcere și interes la spectacole, la emisiuni...

Să aibă cumva dreptate? m-am întrebat. Nu, nu cred. În ultimii ani din atâtea filme documentare publicul a aflat limpede cu câtă strădanie, cu câtă trudă și sudoare obțin balerinii grațioasele lor desprinderi de pământ și înving pentru o clipă gravitația; alte filme documentar-artistice au dezvăluit exercițiile fără de sfârșit, efortul până la epuizare care dă mâinilor de pianist sau violonist

ușurința de care ne minunăm în seara de concert. A micșorat aceasta interesul, admirația pentru muzică? A micșorat cu ceva interesul pentru balet? Câte filme documentare n-au evidențiat concentrarea, tensiunea, osteneala sutelor de ore de antrenament ale vreunui mare sportiv? Au scăzut ele cumva interesul pentru fotbal, ori handbal, ori gimnastică?

Oamenii îți sunt mai aproape atunci când înțeleg, atunci când te înțeleg. Și participă mai din plin, „cu tot sufletul”, la ceea ce li se înfățișează.

Și dacă, trecând cu un zâmbet de la o povestire la alta, cei pasionați de fenomenul T.V. Vor mai afla și vreun răspuns la întrebările pe care le pun cu sincer interes în scrisorile adresate televiziunii, și dacă adolescenții, urmărind paginile vesele sau nevesele ale acestor amintiri, vor înțelege mai bine dacă o viitoare profesiune legată de micul ecran este ceea ce li se potrivește sau nu, înseamnă că vizita noastră de-o clipă în culisele televiziunii nu e un lucru chiar atât de rău. Chiar dacă astfel te poți întâlni cu o... leoaică.

La o leoaică... acasă!

Lidia Jiga, tânăra dresoare de lei de la Circul de stat, o fată frumoasă, blondă cu ochii mari, luminoși, avea totdeauna un zâmbet blând pe față. O cunoșteam mai de mult și o priveam cu multă prețuire și simpatie. Într-o vreme, îmi povestise, ar

fi vrut să se facă actriță, dar dragostea pentru animale a făcut-o să aleagă totuși îndrăzneată meserie de dresoare. Urmărisem cu mult interes drumul ei. Știam că și-a câștigat repede celebritatea și că atât în țară, cât și în numeroasele turnee peste hotare numărul ei de dresură se bucura de un succes deosebit.

Într-o zi, o cunoscută redactoare a televiziunii, cu care colaborasem deseori, mă roagă să vin urgent la studio. Cum mă vede mă și întreabă:

— Ascultă, Flavia, tu ai curaj sau n-ai?

— Eu știu... Ce curaj? Ce ar trebui să fac?

— Ai auzit de Lidia Jiga?

— Cum să nu! O cunosc chiar!

— Cu atât mai bine. De curând Lidia Jiga aplică și ea o metodă pe care câțiva dresori și dresoare de renume internațional au folosit-o cu succes. Adică au luat să crească acasă la ei, laolaltă cu familia lor, în deplină libertate, pui de animale sălbatice, ca în felul acesta să le obișnuiască treptat cu omul, să le câștige total încrederea și afecțiunea. Ei bine, în apartamentul din Piața Amzei, Lidia

Jiga a adus pentru același motiv un pui de leu, mai bine zis o leoaică mică pe care o cheamă Lorita. Deci locuiește cu această fiară în casă. Subiectul mi s-a părut foarte interesant. Am discutat cu tânăra dresoare. Mi-a povestit totul. M-am apucat și am scris apoi prezentarea, întrebările interviului. Și, ca de obicei, aș vrea ca tu să pui „în imagine” aceste întrebări, să o prezinți... Ce zici? Vrei?

— Cum să nu vreau? Sunt chiar fericită să o cunosc pe leoaica Lorita. Și de-abia aștept să o revăd pe Lidia. Vin cu mare bucurie!

— Stai puțin, nu te repezi! Ai înțeles ce ți-am spus? O filmăm pe Lidia cu leoaica pe lângă ea, în libertate prin casă...

— Și ce? Dacă Lidia o ține în casă de câțva timp, s-a obișnuit ea cu oamenii...

— S-a obișnuit cu stăpâna ei, nu cu noi! Cine știe ce i s-o năzări leoaicei când o vedea că intră patru oameni străini în casă, adică echipa noastră, când o auzi sunetul destul de puternic al aparatului de filmat sau când vom aprinde lămpile cu lumină atât de vie pentru turnare. Nu te gândești că pot fi și surprize? Ce-o să te faci dacă leoaica se va enerva și se va repezi spre tine?

— Dar tu nu vii cu noi? o întreb, ușor surprinsă.

— Ba da!

— Păi dacă ție nu ți-e frică...

— Ba, mi-e frică de nu mai pot. Dar eu n-am de ales. Eu sunt redactor de televiziune, subiectul

acesta eu l-am găsit, trebuie să fiu acolo. Pe când tu, ca actriță, poți să vii sau să nu vii, ai dreptul să alegi. Și pe urmă nu uita că tu pui întrebările, tu ai să arăți leoaica, ba chiar o să te apropii de ea, poate că va trebui să și pui mâna pe ea... Pe când eu conducând filmarea pot să stau mai retrasă, ba chiar să mă urc pe un scaun dac-o fi și-o fi...

— Ce crezi că leoaica e un șoricel! Te „culege” și de pe scaun și de pe masă, dacă vrea!

— Nu mă mai speria și tu! Oricum eu trebuie să fiu acolo, e meseria mea, dar tu poți să refuzi. Spune vii sau nu?

— Vin cu mare plăcere! Nici nu știi ce bucuroasă sunt la gândul că am s-o mângâi pe mica leoaică! De-abia aștept!

Văzând că sunt pe deplin sinceră tânăra redactoare mă privi cu ochi admirativi. Și ea, ca și alte persoane care au văzut siguranța și seninătatea cu care mă apropii de animale, credea că sunt foarte curajoasă! Nici vorbă de așa ceva! Adevărul era că aveam o atât de mare afecțiune pentru animale, încât nici nu-mi trecea prin cap că ele ar putea să-mi facă vreun rău. Dacă imaginația mi-ar fi funcționat normal și în această privință, cum funcționează de pildă atunci când mă duc la dentist, probabil că în foarte multe rânduri, la întâlnirile mele cu animale aș fi luat-o, pur și simplu, la fugă fără să mă mai opresc. Dar inconștiența mea în această direcție îmi dădea o

liniște deplină și poate că tocmai această liniște, pentru care n-am niciun merit, m-a ajutat. Poate că ea le impresiona și pe bieteile animale care, solidare cu starea mea de spirit și cu inconștiența mea, nu s-au purtat urât cu mine, mai niciodată.

Oricum la gândul acestei filmări nu-mi mai găseam locul. Zilele care mă despărteau de întâlnirea cu Lidia Jiga și cu leoaica mi s-au părut nesfârșite. Dar veni și clipa așteptată. Iată-ne în microbuzul televiziunii în drum spre adresa indicată. Echipa e mai agitată decât de obicei și se fac tot felul de glume. Ajungem. Sunăm la ușa apartamentului. Lidia veselă, amabilă ne poartă înăuntru. Niște bufnituri teribile în ușa băii ne fac să înțelegem că leoaica, închisă acolo, ne-a simțit prezența. Văzând că nu i se deschide ușa, Lorita a început să-și strige nerăbdarea cu un glas așa de puternic și de nervos că ne-au cam trecut florii.

— Am crezut că e un pui... spune redactarea cu glasul stins.

— Da, e mică, are doar câteva luni...

— Și... cât de mare e acum când e mică?

— Păi, puțin mai mărunță decât un câine lup tânăr. Dar n-are silueta lui, e mai rotunjoară... mai solidă puțin...

Leoaica continua să răcnească în gura mare. Eram destul de fâstâciți.

— De ce e așa de supărată? Nu-i plac oamenii străini? Întreb eu, așa, într-o doară.

— A, nu, e foarte prietenoasă și jucăușă. Se

plictisește și cred că îi e și cam foame. Nu i-am dat toată porția de lapte ca să păstrez și pentru cel care îmi va lua interviul.

— Eu am să-ți iau interviul, pe textul scris de colega de la televiziune. Dar ce idee ți-a venit să nu-i dai Loritei să mănânce ca să-mi oprești mie! Eu am mâncat, mulțumesc, încerc eu să glumesc.

— Dar n-am oprit laptele ca să te servesc pe tine, îmi continuă gluma Lidia, ci ca să i-l oferi tu Loritei, ca să vă împrieteniți mai repede. E cam lacomă și e foarte recunoscătoare celui care îi dă să mănânce. Imediat e tandră cu el, toarce ca o pisicuță, îl atinge ușor cu laba, ca să îl cheme la joacă... O să fie frumos dacă o să puteți filma o asemenea scenă.

Eu o ascultam fermecată!

— Nici nu știi ce drăgălașă poate fi când e în toane bune, o lăudă tânăra dresoare.

— Bine, atunci dă-mi laptele acela și spune-mi cum să procedez, o rog eu plină de curiozitate, de nerăbdare, de bucurie, de neliniște, de neastâmpăr. De-abia aștept să o văd pe Lorita, spun cu glas tare și adaug, în gând, sper din toată inima că... o să-i fiu simpatică! (dacă am spus și ultimele cuvinte tot cu glas tare... nu mai știu).

— Mai întâi ar fi bine să instalați aparatul de filmat unde credeți de cuviință, asta până îi dau drumul leoaicei, căci orice lucru și mișcare neobișnuită o intrigă și o neliniștește. (Ascultându-i sfatul chiar în clipa aceea operatorul

s-a apucat să fixeze aparatul pe trepied).

Apoi pe dumneavoastră ceilalți v-aș ruga să luați loc pe scaune și să stați cât mai liniștiți, să nu exclamați prea tare, să nu vă deplasați prin casă, ca toată atenția leoaicei să se îndrepte asupra Flaviei. Căci Flavia îi va întinde biberonul acesta cu lapte calduț și îi va vorbi blând, cât mai blând. Ai reținut Flavia? Cât mai dulce, cât mai blând! Principalul e să nu faceți gesturi prea bruște, să nu râdeți tare, să nu vorbiți cu glasul prea înalt ca leoaica să urmărească numai gesturile și glasul Flaviei și să nu se sperie. Nu se poate întâmpla nimic nici atunci, căci are o fire foarte bună și oricum sunt eu aici, dar avem tot interesul să nu fie nervoasă, ci în cea mai bună dispoziție, nu? Și acum mă duc s-o aduc, mai spune Lidia și se îndreaptă spre ușa băii. Valul de indicații, de altfel foarte clare, nu a avut un efect liniștitor, ci dimpotrivă. Seria de „nu”-uri ne-a paralizat și am rămas concentrați, crispați, cu respirația tăiată. Noroc însă că „leacul” n-a întârziat deloc să apară.

Nici n-apucă Lidia să deschidă bine ușa că Lorita o și zbughește în viteză și se oprește chiar în pragul camerei pufnind furioasă și cuprinzându-ne pe toți într-o singură privire vie, ca un fulger. Era desigur supărată pe noi. Asta se vedea cu ușurință. Coadă ei bate furioasă podeaua și micile miorlăituri nervoase și oftaturi semănau cu boscorodelile cuiva pe care l-ai deranjat.

— Lorito, frumoaso... uite... îi spun eu cu un

glas cât pot de dulce, arătându-i porția de lapte care o aștepta în biberon. (Nici astăzi nu știu ce m-a făcut să iau inițiativa și să mă trezesc vorbind).

Leoaica mă privește, pornește spre mine, punându-și fiecare labă cu grijă pe covor, de parcă s-ar fi pregătit să sară. Nu are încă încredere și este toată încordată și bănuitoare...

Dar simte mirosul de lapte cald, uită de noi toți și se repede cu atâta elan că e gata să înghită sticla cu totul. Ca să fie sigură că nu-i mai ia nimeni mâncarea se ridică și apucă zdravăn, cu amândouă labele din față, mâna mea care ținea sticla. O fi Lorita un pui de câteva luni, dar o „lăbuță” de-a ei este mai mare decât fața mea. În timp ce domnișoara leoaică suge și plescăie cu mare poftă, închizând ochii de mulțumire, noi o privim cu admirație și nu îndrăznim să facem vreun gest, ba ne controlăm chiar și zgomotul respirației ca să n-o deranjăm. Lidia Jiga, care urmărea cu mare atenție și încordare fiecare mișcare, ne spune zâmbind, cu surâsul ei luminos și bun:

— Gata, acum ați făcut cunoștință. Putem să ne vedem de interviu.

Îmi amintesc că s-a așezat lângă mine ca să discutăm câteva clipe, să punem la punct câteva detalii ale filmării. Apoi am fixat cu operatorul câteva amănunte tehnice profitând de faptul că leoaica cea mică era foarte ocupată cu biberonul pe care încă nu-l golise.

— Ar fi bine să aprindeți lămpile acelea puternice pe care le-ați adus pentru turnare, chiar acum când Lorita e atât de atentă cu mâncatul, ca să n-o surprindă prea tare.

Așa s-a și făcut, dar leoaica nici măcar n-a observat! Eram cu toții foarte bucuroși, ne vedeam cu interviul terminat, fără probleme. În clipa aceea însă leoaica își dă seama că nu mai e lapte în biberon. Îi dă drumul și se depărtează nervoasă. Începe să sară pe pat, pe fotoliu, strânge o carpetă, vine pe rând lângă fiecare din echipă și îl examinează, se duce către Lidia, o privește și, văzând-o că stă impasibilă, scoate un răcnet de zbârnâie geamurile. Și apoi goana prin casă e luată de la început.

— Văd că n-are de gând să stea locului. Și dacă e așa nervoasă n-o să putem filma, spune necăjită tânăra redactoare.

— Da, e puțin neliniștită de prezența atâtor persoane necunoscute, de lucrurile noi pe care le vede... Dar cred c-o potolesc eu dacă-i mai dau încă o porție de lapte.

Ceea ce și făcu imediat căci la bucătărie oala cu câteva kilograme de lapte aștepta pe aragaz.

— O să-i placă foarte mult, laptele e călduț încă, spune Lidia și-mi întinde biberonul. Poftim, invit-o la masă!

De data aceasta am strigat-o, cu mai mult curaj. Leoaica m-a auzit imediat, a venit în fugă spre mine și, cum stăteam pe marginea unei canapele,

dintr-o săritură mi-a fost alături. Fără nicio ezitare s-a întins după biberon și în felul acesta m-am trezit cu ea instalată cât era de mare pe genunchii mei, cu botul trăgând de zor din laptele cald și cu labele din față apucându-mi și de această dată, strâns, mâna cu care țineam sticla. Era așa de relaxată și părea atât de blândă că m-am apucat s-o mângâi. Îi plăcea să fie răsfățată și s-a tolănit și mai comod în brațele mele. Lidia, bucuroasă că putem filma o scenă așa de frumoasă, s-a așezat imediat lângă mine, luminile erau aprinse și astfel o parte din discuția noastră s-a desfășurat în timp ce leoaica cea mică mânca de zor fără să-i pese de nimic. Dar caseta cu peliculă s-a terminat. Trebuia făcută o mica pauză pentru a se monta în aparat o casetă nouă.

Între timp, Lorita, care sorbise și ultima picătură de lapte din biberon, se arată foarte bine dispusă și ne pofteste pe toți la joacă. Scoate cu laba o minge de sub o mobilă, ne ispitește cu ea, apoi începe să facă singură sărituri prin casă, după aceea vine lângă piciorul Lidiei și-l atinge ușor cu laba.

— Lorita, fii cuminte! îi spune Lidia Jiga blând.

Dar leoaica avea chef de zburdălnicii și pace.

Sare din nou pe canapea, se lipește de umărul meu, eu, fericită că i-am câștigat prietenia, o mângâi, ea se ferește, sare și ajunge în spatele meu și îmi pune amândouă labele pe umeri și își apropie botul de buclele mele. Îi simțeam

răsuflarea fierbinte și îmi venea să râd fiindcă aveam impresia că vrea să mă tragă de păr. Dar Lidia Jiga se scoală încet de lângă mine și-mi spune cu voce schimbată:

— Te rog Flavia stai liniștită! Nu te mișca, să nu-ți fie frică, să nu te sperii...

Tonul cu care mi s-a adresat, mișcările ei pline de grijă i-au făcut și pe ceilalți să înțeleagă că se petrecea ceva serios. I-am văzut întorcând către mine niște priviri speriate. Lorita pufăia și încerca, așa mi se părea mie, să prindă o șuviță din părul meu. Îi răspund deci foarte uimită Lidiei Jiga, neînțelegând nimic:

— De ce să mă sperii? Nu vezi ce frumos se joacă?

Dar Lidia o și apucase de ceafă pe mica leoaică și cu o mișcare blândă, dar fermă, o îndepărta de mine. În tot timpul acesta îi vorbea. Cu o voce calmă, mângâietoare:

— Lorita... cuminte! Lorita, fii cuminte... Dă-te jos! Hai jos... Ușurel o coboară de pe canapea și o duce încetișor spre baie. Reușește să o facă pe mica leoaică să intre înăuntru și închide ușa după ea. Se întoarce spre noi și ne spune:

— Puii de animale se joacă mult și unul din gesturile lor obișnuite este să se apuce, hârjonindu-se, unul pe celălalt de ceafă. Lorita nu e deloc agresivă și e obișnuită cu oamenii, dar e încă prea mică și nu știe să-și drămuiască forța. Apoi Lidia mi s-a adresat direct mie:

— Leoaica își arăta afecțiune și vroia să se joace cu tine, dar după cum se instalase în spatele tău, am înțeles că se pregătea să facă gestul care, în hârjoana animalelor, nu e nici neplăcut, nici dureros – să te apuce cu dinții de gât. Pentru om însă lucrul acesta e foarte periculos... dacă de pildă te zgâria puțin cu dinții și ar fi simțit mirosul de sânge... Îți mulțumesc pentru că ai reușit să rămâi atât de liniștită...

— N-am reușit! Eram foarte liniștită! Eram sincer liniștită. Nu-mi dădeam seama că mă amenință vreo primejdie. Și, îți mărturisesc, nici acum nu realizez că puteam să dau de vreun necaz. Ba chiar îmi pare rău că ai închis-o pe Lorita în baie. Nu vrei să o mai lași aici cu noi?

— Ba da, dar ar trebui să-i mai liniștim puțin pofta de joacă. O să-i mai ofer încă o porție de lapte!

— Ar fi bine! Când e ocupată cu biberonul devine foarte cuminte și noi putem să ne continuăm interviul având-o și pe ea în imagine, ca și până acum. Dar crezi că mai poate să mai mănânce? Nu s-a săturat? spune redactoarea televiziunii.

— Dumneaei n-are măsură, e foarte pofticioasă! Nu refuză niciodată o porție în plus!

Și în timp ce Lidia îi umple din nou biberonul, Lorita începe să-și arate iar nemulțumirea că e închisă în baie. Zgârie ușa, pufnește, țipă. Cum i s-a dat drumul a și zărit biberonul și s-a repezit țintă la el. N-a mai interesat-o nimic altceva. Și

astfel noi ne-am continuat filmarea în tihnă.

Lidia Jiga ne-a povestit cu pasiune despre meseria de dresor, despre animale și comportamentul lor. Ne-a vorbit apoi despre un număr nou pe care vroia să-l pregătească, în care să aducă în arenă nu numai lei, ci și tigri, adică să realizeze ceea ce se numește „dresură mixtă”. Era un lucru foarte greu și periculos, dar Lidia vorbea cu entuziasm și era sigură că va reuși. Ne-a povestit apoi despre Lorita, despre drăgălășeniile și poznele ei. Ne-a spus cum în fiecare zi leoaica se suie în mașină și merge cu stăpâna ei până la circ. Acolo este plimbată prin arenă, prin mica grădiniță din fața circului și Lidia, încet, încet, o învață să răspundă la anumite comenzi.

— Deci e obișnuită să se plimbe cu mașina? spune surâzătoare redactorea de la televiziune. Ce-ați zice dacă astăzi dumneavoastră și Lorita ați face drumul până la circ odată cu noi, în microbuzul echipei? Asta numai dacă sunteți sigură că Lorita va sta cuminte, nu se va speria, nu se va enerva...

— Nu, nici vorbă! îi place foarte mult în mașină.

— Atunci haideți să facem drumul acesta împreună ca să încheiem interviul nostru cu câteva imagini care să vă prezinte atât pe dumneavoastră cât și pe Lorita în fața celei de a doua case pe care o aveți: circul!

— E o idee foarte bună. Dar până strângeți dumneavoastră aparatele ca să nu o apuce iar

cheful de joacă prea tare, am să-i dau domnișoarei Lorita o nouă porție de lapte... După atâta lapte cred că o să fie somnoroasă ca un copil.

Zis și făcut! Noi am adunat în viteză totul în timp ce tot în viteză mica pofticioasă termina cea de-a patra porție. Făcuse o burtică rotundă pe care abia o putea duce. Și, într-adevăr, a fost după aceea de o cumințenie nemaipomenită. S-a suit în lift liniștită, a ieșit în stradă fără să se uite nici în dreapta, nici în stânga și stând aproape lipită de piciorul stăpânei sale. S-a urcat în microbuz fără să facă mofturi și am pornit. Dar n-am făcut nici câțiva metri că a început să se agite. Să geamă, să încerce să se zmulgă din mâna Lidiei Jiga, să ofteze, să răcnească, a vrut să se urce pe scaun, n-a mai vrut, s-a așezat, s-a ridicat, apoi a început să ție atât de puternic, că se oprea lumea pe stradă și se uita după microbuz.

— Dar ce are? Ce i s-a întâmplat? întreb eu.

— Nu înțeleg... N-a mai făcut niciodată așa! De obicei se arată foarte mulțumită să se plimbe cu mașina, mi-a răspuns Lidia. Ea a continuat să mângâie mica leoaică, să-i vorbească blând, și în felul acesta a mai liniștit-o puțin, dar aveam amândouă impresia că dorința cea mai fierbinte a Loritei era să sară jos din microbuz. Zbuciumul ei îți făcea și milă. Era foarte agitată. Bombănea, pufnea, mârâia, dealtfel destul de amenințător, de parcă ne explica ceva pe limba ei și noi n-o înțelegeam. În sfârșit, ajungem. Deschidem ușa și

Lorita se smulge și ajunge prima pe pământ. Doar două salturi și iat-o că se oprește pe un loc cu iarbă. Acolo cu mare grabă începe să scurme pământul cu labelle, Lidia Jiga pornise în fugă după ea, când, deodată, începe să râdă.

— Nu mai știam ce să cred, și... Poftim! Vezi ce fetiță bine crescută e Lorita? După atâta lapte probabil că o durea burtica foarte tare, dar, săraca, observând că nu înțelegem ce ne spune, s-a chinuit să se stăpânească până am ajuns la un colțișor potrivit!

Am făcut cu toții haz de întâmplare și profitând că e soare am continuat să filmăm cadrele pentru finalul interviului. Era o zi luminoasă, părul blond al Lidiei Jiga strălucea, iar zâmbetul ei era plin de încredere și tinerețe. Lorita, din nou bine dispusă, se plimba tacticos pe lângă noi și operatorul a reușit să-i facă niște prim-planuri „artistice”. A fost o emisiune interesantă, să-i zicem o reușită. Nu știu dacă pelicula se mai păstrează, dar memoria mea n-a uitat niciun amănunt.

Timpu! a trecut! Repede! Prea repede, așa cum știe el să treacă. Lorita s-a făcut o leoaică voinică și a devenit, după cum era de așteptat, o vedetă a numărului de dresaj de mare faimă al Lidiei Jiga. Din vreme în vreme, când se întorcea din călătoriile profesionale pe care le făcea în țară și străinătate, Lidia îmi mai dădea câte un telefon. Știam că se vorbea mult despre ea. Numărul de dresură mixtă îi reușise și se bucura de mare

succes. Pasionată, neînfricată, Lidia încerca mereu alte lucruri grele, periculoase. A avut și accidente. Dar cu surâsul pe buze a mers mai departe. Nu o dată și-a pus viața în pericol în arenă sau în afara arenei. Astfel în timp ce un copil neastâmpărat ce vizita menajeria cu părinți săi a făcut o imprudență, Lidia Jiga, care întâmplător se afla pe aproape, a sărit între băiat și laba tigrlui și a primit ea lovitura destinată copilului. Nu mai mi-aduc aminte exact în ce țară se petrecea acest lucru, dar despre fapta ei curajoasă ca și despre alte fapte pline de generozitate, dragoste și forță, precum și despre talentul ei de dresoare au scris cu entuziasm adeseori ziarele de pretutindeni, de prin toate locurile pe care le străbătea cu ocazia turneelor.

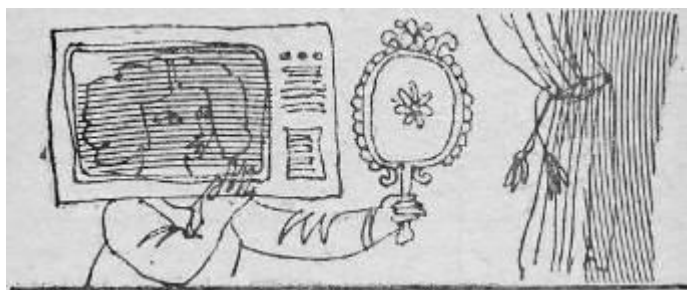
Dar într-o zi, riscând iarăși, tânăra, frumoasa, luminoasa Lidia Jiga ne-a părăsit. Nu mi-a venit să cred că zâmbetul ei bun s-a stins pentru totdeauna. Nu mi-a venit să cred și nu cred nici acum când depanând aceste amintiri o revăd râzând, glumind, povestind, ca atunci la filmare.

Cum de-am devenit realizator de televiziune

...Și am trecut și eu, ca tot omul, prin toate fazele de intimidare în fața beculețului roșu al camerelor de luat vederi. La început eram îngrozită și încremenită și numai disciplina fizică și psihică a meseriei de actor îmi permitea totuși să rostesc,

măcar mecanic, ce aveam de spus. Cu timpul, câștigând și un pic de experiență, groaza a mai dispărut și a rămas doar frica. Și nu știu cum, ca printr-o minune, la un moment dat am găsit în mine puterea „să fac față”. Asta înseamnă, în traducere exactă, că nu mi se mai vedea pe chip teama și nu putea nimeni să bănuiască, văzându-mă cum surâd aparent senină pe micul ecran, cât de tare îmi tremurau mie genunchii în timpul acela și câți fiori de gheață mă încercau.

Ei, și când am ajuns în această etapă superioară, colegii de la T.V. M-au ridicat în categoria celor care „nu se pierd cu firea” deci care pot fi chemați să dea o mână de ajutor în orice fel de emisiuni. Și cum televiziunea este pasionantă, totul mi se părea atât de interesant, încât nu mă lăsa inima să refuz nimic. Și iată-mă alergând cu sufletul la gură, în puținul timp ce rămânea liber de la teatru și film, către clădirea studioului T.V. Trebuia să folosesc la maximum fiecare clipă. Uneori eram prezentatoarea „în direct” a unor emisiuni magazin, alteori eram cea care adresa invitațiilor întrebărilor interviurilor (gândite și scrise de colegii de la televiziune), iar în alte dăți eram vocea care citea comentariul „pe viu” al diferitelor filme, de artă, de călătorii, de știință etc. Făceam astfel parte din acel grup, nu prea mare, de actori care, fascinați cu totul de arta cea nouă, nu ezitaseră în fața nici unui efort ca să se adapteze cerințelor ei și deveniseră deci „de-ai casei”.

Dar de ce, pe atunci, erau chemați actorii pentru aceste activități care de fapt făceau parte integrantă din meseria de redactor de televiziune este desigur o întrebare firească și ea mi-a fost deseori adresată. Cu micul ecran povestea e destul de complicată. Pretutindeni în lume, în jurul studiourilor T.V., proaspăt apărute, s-au adunat oameni foarte bine pregătiți din toate domeniile: ziariști plini de talent, specialiști din diferite ramuri, care aveau și darul să se exprime clar, colorat, captivant, profesori, scriitori, regizori de teatru și film și așa mai departe, dar, *unul din ei nu era specialist în televiziune!* Nici nu s-ar fi putut! Cum să devii specialist în televiziune înainte de a exista o televiziune, înainte de a descoperi care este de fapt graiul ei particular, specific, universul ei propriu, atât de asemănător și atât de diferit totodată de cel al cinematografilei.

Așa că toți cei veniți să facă televiziune, atunci, la începuturi, trebuiau să învețe... televiziunea. Și să învețe lucrând, adică „din mers”, cum se spune. Ziariștii să-și scrie altfel gândurile și anume nu

pentru a fi citite, ci pentru a fi rostite și, mai mult decât atât, să se deprindă să le rostească ei înșiși, având mereu în minte ideea că televiziunea este o artă care se exprimă și pe „văzutelea”. Conferențiarii cei plini de vervă să izbutească să-și păstreze verva și atunci când se adresează unei cutii de metal, și nu unei săli cu un public atent și fermecat; scriitorii, iubitori ai cuvintelor, să renunțe să se mai exprime în primul rând cu ajutorul acestora căutând să spună ce aveau de spus prin intermediul elocvenței imaginilor, păstrând cuvintelor doar rolul de accente complementare. Și așa mai departe...

Dar greul cel mai greu era pentru toți, bineînțeles, problema apariției „personale” pe micul ecran. Ajunși aici, bieții de ei, își pierdeau cumpătul definitiv! Aveau și de ce! Căci nu e deloc ușor să te trezești că ai de înfruntat sclipirea sarcastică parcă a unui beculeț care concentrează, în raza-i rubinie, privirile a sute de mii de oameni! Atât de înspăimântătoare li se părea tuturor apariția pe micul ecran și cu atâta spirit „supercritic” se vor fi privit ei pe atunci în oglindă, încât au decretat cu toții că ei personal nu pot apărea în niciun caz cu chipurile lor și cu persoana lor fizică în fața telespectatorilor în emisiuni, deoarece... nu sunt telegenici. Nu, nu zâmbiți! Chiar așa ziceau. Mi-aduc aminte de un dialog cu un redactor T.V. Din anii aceia. Mă chemase ca să-mi ceară să fiu prezentatoare la o

serie de interviuri și să pun întrebările la câteva dintre acestea. El era proaspăt venit la televiziune, eu la primele mele apariții, așa că s-a întâlnit frică cu frică. Redactorul mă încuraja:

— Nu-i prea greu. Ai aici interviurile! Ai prezentarea pe celelalte pagini. Le citești, le înveți și, cu naturalețea pe care ți-o știu, gata, se rezolvă totul cu bine, cât ai zice un, doi, trei...

— Nu prea mi-e la îndemână să iau interviuri... E foarte greu să fii tu și totuși să nu fi tu! Fiindcă la interviurile acestea nu am de jucat un rol ca să gândesc personajul, să-l construiesc și să mă pot apăra de neliniște, compunând o altă personalitate. Aici la interviuri sunt eu, adică cea de toate zilele, și nu sunt eu, fiindcă publicul știe că eu „fac” pe redactorul... Deci, te rog, așa cum i-am mai rugat și pe ceilalți de la televiziune, chemați-mă mai mult la versuri, la schițe, la ceva actoresc, de meserie, fiindcă interviurile țin mai mult de profesiunea voastră...

— E adevărat, dar noi nu prea suntem potriviți pentru a apărea pe post. Ce crezi că nu ne-ar fi fost mai ușor așa decât să vă așteptăm să veniți, apoi să organizăm filmările în funcție de timpul pe care-l aveți liber, să ne străduim să vă convingem, ba uneori să ne ticăie inima pentru filmările noastre când nu sunteți în formă. Dar ce să-i faci, nu ne putem lipsi de voi!

— De ce? întreb eu uimită.

— Fiindcă... fiindcă... în sfârșit... ce să ne mai

ascundem... nu arătăm destul de bine în imagine, nu suntem telegenici!

— Voi? Cum nu arătați destul de bine? spun uluită de-a binelea. (Și băieții și fetele care lucrau la televiziune arătau atunci, ca și proaspeții redactori și regizori de acum, adică foarte tineri, plăcuți la înfățișare, simpatici, asta ca să nu-i laud prea mult, căci dacă ar fi să spun adevărul adevărat, erau chiar frumușei cu toții.) Cum adică „nu suntem telegenici”?

— Ei, uite așa, nu arătăm... uite așa nu suntem... telegenici? Ce crezi că nu avem oglinzi pe acasă? Pentru micul ecran, trebuie alt fizic! Ceva special... Știi bine că una e în realitate și alta pe ecran! Fie ecranul mic sau mare! Ce mai... noi nu...

— Nici fetele?

— Nici! Deși ele... spune el visător, având cu totul alt ton. Totuși... pentru micul ecran... nici ele... revine redactorul pe pământ.

— Ce v-a venit oameni buni? vorbiți serios? Și de aceea chemați voi actori și la reportaje și la interviuri, fiindcă actorii „dau” frumos pe ecran?

— Da! Și nu înțeleg de ce te miri așa de tare. Telespectatorii trebuie să vadă chipuri perfecte. Trebuie să le facă plăcere să le privească. Așa cum îți face plăcere să privești o... statuie...

— Dar ce facem cu actorii și actrițele pe care i-ați invitat să vă țină locul ca gazde, ca prezentatori, ca reporteri pe micul ecran rostind

întrebările scrise de voi și care, deși au multe calități, mă rog, sunt expresivi, plăcuți etc., nu sunt toți nici chiar atât de perfecți și nici atât de „statui”?

— Chiar dacă nu sunt... perfecți, oricum sunt mai telegenici ca noi!... Și nu mai râde așa! E un lucru foarte serios și important, nu văd ce te poate amuza atât! (Râdeam cu mare poftă, e adevărat, nu numai fiindcă toată povestea era de-a dreptul hazlie, ci și fiindcă vedeam cum un cuvințel oarecare, un biet cuvințel, apărut în lumea cuvintelor nu de prea multă vreme, „Telegenie”, izbutise să-i urmărească, să-i copleșească, să le ia zâmbetul de pe buze și mai ales să-i facă să se complice atât!) Mă rog, recunoaște redactorul, accept că unii actori s-ar putea să nu fie chiar desăvârșiți, dar publicul îi iubește și îi vede cu ochii prieteniei și admirației.

— Perfect! Deci chiar dacă pornim de la ideea asta caraghioasă de care v-ați molipsit cu toții, cum că nu ați fi suficient de te... le... ge... nici, ei bine, așa cum s-a obișnuit publicul să-i vadă pe ei, pe actori cu ochi prietenoși și admirativi, chiar dacă nu sunt Adoniși și Afrodite, așa o să vă privească și pe voi!

— Nu se știe...

— Ce nu se știe?

— Dacă o să ne accepte vreodată! mai e vorba și de o anumită ușurință de a comunica, de a zâmbi, de a fi degajat, de farmec personal... De o anumită

obișnuință cu publicul pe care voi actorii o dobândiți prin meseria voastră. Pentru voi e un fleac să roștiți textul unei prezentări, dar eu era să leșin când a trebuit să spun odată numai o frază: „Și acum urmează...” Așa că dacă nu vrei să mă vezi leșinat sau să mă vezi îmbolnăvindu-mă de inimă ia-ți textele și apucă-te de învățat. Iar eu am să mă duc urgent în studio să mai rezolv câte ceva. Nu știu ce m-o fi apucat să stau așa de mult de vorbă când am atâtea de făcut! Aici la televiziune începe să fie de lucru pentru sute de redactori și regizori și deocamdată, precum știi, suntem destul de puțini. Așa că: la revedere! Și vezi ce faci cu textele... Doar nu vrei să mă-mbolnăvesc de cord din cauza emoțiilor.

Cum n-am dorit niciodată să se îmbolnăvească cineva de inimă din pricina mea, mi-am memorat cu râvnă textul prezentărilor, m-am pregătit cum am putut mai bine pentru filmări, dându-mi toată silința să nu creez probleme colegilor de la T.V. Ba chiar, când a fost nevoie, folosindu-mă de cunoștințe în ale filmului dobândite la Institutul de Cinematografie sau căpătate prin rolurile pe care le-am jucat în filme ori urmărind munca regizorilor și operatorilor cinematografiei la turnare sau la masa de montaj, mai dădeam și eu câte o idee. Și timpul trecea și numărul emisiunilor la care participasem creștea. Căpătasem experiență și mi se spunea chiar că sunt „om de televiziune”, lucru de care eram foarte

mandră.

Și cum spectatorii îndrăgeau micul ecran și cereau prin scrisori tot mai multe ore de program și tot mai multe și mai diverse emisiuni, iar numărul redactorilor de televiziune nu era deloc suficient, iată că cineva se gândește că priceperea adunată și interesul meu pentru activitatea T.V. Ar putea fi mai mult folosite. Și într-o bună zi sunt întrebată dacă m-aș încumeta să fac singură o emisiune. Era vorba de realizarea și prezentarea unei serii de emisiuni care să fie numită „Colecții și colecționari” și care urmau să fie programate o dată la două săptămâni. Am fost entuziasmată. Apoi m-am speriat. M-am gândit! M-am răzgândit! Am prins curaj, apoi m-au năpădit îndoielile, m-am bucurat, m-am înfricoșat, mi-am făcut planuri, nu mai mi-am făcut planuri! Pe urmă iar m-am gândit și iar m-am răzgândit... Aducându-mi aminte că în afară de experiența de televiziune mai aveam și o oarecare experiență de ziarist, m-am simțit cuprinsă de elan și avânt și mi-am zis că voi reuși o emisiune grozavă! Pe urmă n-am mai zis nimic. Mă copleșiseră temerile! Și toată încrederea în mine a pierit fără urmă. Iar când mi s-a cerut un răspuns precis, am spus sincer:

— Aș accepta... dar nu sunt prea sigură că o să lasă bine. Și nu vreau să vă încurc...

— Nu ai cum să ne încurci! Dacă nu reușești cum trebuie, pur și simplu emisiunea ta n-o să intre pe post! Fără supărare. Și o să îi încredințăm

altcuiva realizarea „Colecțiilor și colecționarilor”. Dar noi credem că ai să te descurci foarte bine...

— Da... Nu... Nu știu... Dar... Poate... Totuși... Sper... Voi încerca să reușesc niște emisiuni cât mai frumoase... Gata! Vorbele mi-au scăpat de pe buze și, cum zicea cronicarul, nu le mai puteam opri. Dar cum o să găsim oare subiecte care să intereseze pe telespectatori, mai ales că mi-ați precizat că despre colecțiile filatelice și cele de tablouri, cărora li s-au rezervat spații anume, nu ne vom mai ocupa noi. Și, unde îi vom afla pe colecționari?

— Simplu, dăm un anunț la ziar și-i rugăm să ne scrie despre ei și despre colecțiile pe care le-au alcătuit. Nu ne va rămâne apoi decât să selectăm dintre răspunsurile primite pe cele ce ni se vor părea mai interesante și să mergem la fața locului.

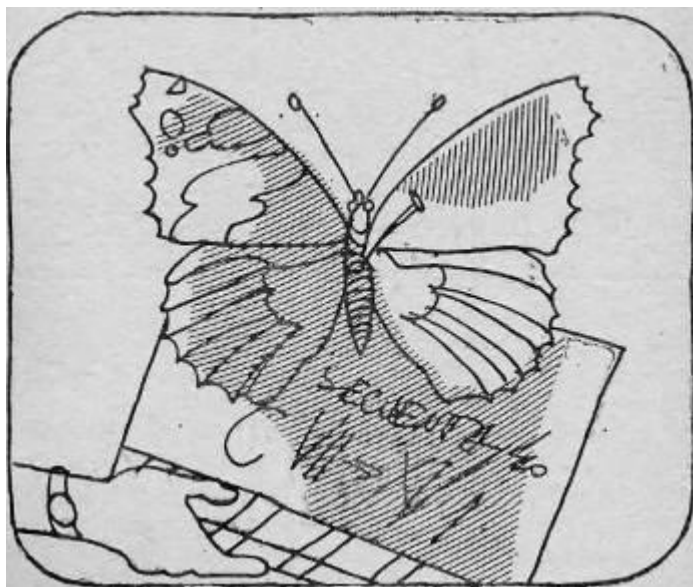
Așa s-a procedat. Și pe adresa studioului T.V. Au început să sosească zeci, sute de scrisori. Eram uimită și nespus de bucuroasă. Aveam din belșug de unde alege. Iar când am început să stau de vorbă pe rând cu cei ce mi se păreau potriviți pentru a intra pe post, când am văzut câte lucruri minunate și întâmplări interesante ascunde fiecare colecție, am fost pe deplin fermecată. Și m-am străduit, la rândul meu, să fac totul ca să pun cât mai bine în valoare, cât mai atractiv și mai „telegenic”, munca de ani și ani a colecționarilor, personalitatea lor demnă de toată admirația.

— De fapt ce sunt colecționarii? am fost deseori

întrebată.

— Cred că s-ar putea spune că sunt acei oameni care se împotrivesc timpului. Oameni care nu se dau în lături de la niciun efort, care-și cheltuiesc ore, zile, ani, care-și cheltuiesc energia, ca să nu-i permită timpului să aștearnă uitarea peste izbânzile omenești de orice fel. Și reușesc! Dăruiesc astfel durată celor trecătoare și adună laolaltă și ordonează cele disparate, deschizând, prin strădania lor, porți noi către înțelegere și frumos.

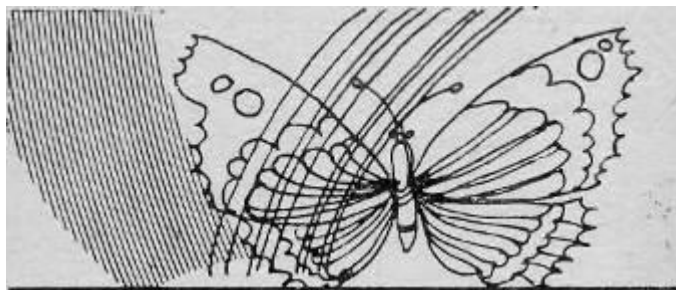
Uimită... printre colecționari!

O colecție de fluturi... și nu numai atât!

În orice colț de țară există colecționari. Vă invit să-i vizităm! De acord? Atunci... iată-ne în Sighișoara. Urcăm printre vechile clădiri, pe străduțele în pantă, pline de farmec, mângâiate de razele neobișnuit de limpezi și calde ale soarelui de noiembrie. Și... am ajuns! Aceasta este casa pe care o căutam, casa în care locuiește farmacistul principal al orașului și unde ne așteaptă o bogată colecție de fluturi, căci entomologiei și în special *Lepidopterelor* îi dedică W.W. Tot timpul său liber.

— Bine ați venit! Vă rugăm să poftiți înăuntru, ne întâmpină gazda prietenește.

Intrăm și... rămânem ca vrăjiți. Lumina care pătrunde prin geamurile înalte este reflectată feeric de aripile a mii de fluturi așezați în cutii speciale, cu capacul transparent. O nesfârșită gamă de culori, nebănuite îmbinări de nuanțe, linii, desene și forme se desfășoară în fața ochilor noștri fermecați. După ce mirarea și exclamațiile au fost depășite am trecut la întrebările profesionale.

— Din câte exemplare se compune colecția dumneavoastră?

— Din peste 4000 de fluturi...

— Și de unde sunt adunați cei pe care îi expuneți?

— Din foarte multe țări, din cele mai diferite regiuni ale globului. Cu ajutorul lor, am putea cu ușurință să facem o călătorie prin toate continentele. Am putea să depănăm legende, să vorbim despre climă, despre obiceiuri, să poposim în istorie, geografie și așa mai departe. Precum vedeți mergând pe urmele fluturilor ajungem în domenii foarte diferite și neașteptate.

Din cealaltă cameră apare surâzătoare soția

colecționarului:

— Văd că ați pregătit aparatul de filmat. Atunci, vă rog să veniți și aici, o clipă, să vedeți ceva neobișnuit, ceva care cred că vă va face plăcere. Dar trebuie să intrați repede și să închideți ușa imediat după dumneavoastră. Nu e voie să se schimbe temperatura camerei.

Ne-am conformat întocmai. Și bine am făcut! Căci în încăpere ne aștepta întruchiparea gingășiei, a fragilității, ne aștepta, plăpând, un fluture. Era un spectacol emoționant; fluturile abia ieșit din pupa lui, abia venit pe lume, tremurându-și aripile încă șifonate, umede și moi se pregătea pentru primul său zbor... Era un fluture auriu, verzui, cu un desen ciudat pe aripi. Operatorul îl filmează încântat și fluturile, parcă simțindu-se admirat, începe să se înalțe. La început mai stângaci, pe mici distante, apoi din ce în ce mai grațios și mai sigur... Și în aer, se mai ridică și un alt fluture din aceeași specie, și încă unul... Se roteau în jurul nostru, cu străfulgerările aripilor lor aurii, fluturii, delicate pâlپări de viață, flăcări de o clipă doar...

— Ce frumoși sunt... Cum se numesc? De unde vin?

— Se numesc „fluturi de lună”, fiindcă au pe aripi un desen care seamănă cu luna. Sunt niște fluturi tropicali care trăiesc în Indonezia.

— Uimitor! Fluturi tropicali!?! Și cum ați reușit să-i aduceți la viață în apartamentul

dumneavoastră, aici, la Sighișoara, atât de departe de locurile lor, în condiții atât de diferite de cele obișnuite?

— Creând cu minuțiozitate condițiile de căldură și umiditate din țara lui de baștină, condiții pentru care m-am documentat amănunțit și pe care le-am reprodus aici, la Sighișoara, în această cameră.

— Dar a fost desigur foarte complicat!

— Nu e ușor, într-adevăr, dar, după cum vedeți, se poate! Și observațiile pe care le faci studiind, pe viu, toate etapele de dezvoltare, urmărindu-le zborul, mișcările, reacțiile, sunt neprețuite. Ca să-i păstrez în viață cel mai greu a fost să găsesc acele plante și frunze care să aibă proprietăți asemănătoare și gust asemănător cu cele pe care le folosește specia ca hrană în mod normal. Desigur că pentru aceasta a trebuit să cercetez cărți de specialitate, să cer sfatul altor entomologi, să compar, să caut, să analizez uneori. Și astfel am observat că frunzele de oțetar, de păducel și nuc sunt cele mai potrivite pentru ei. S-au mai adăugat apoi pe parcurs și frunzele de prun, de măr pădureț, de cireș și alte câteva.

Dar cum pentru fiecare specie trebuie îndeplinite alte și alte condiții, mereu se ivesc probleme care își așteaptă rezolvarea. Astfel, ca să poată trăi, unor fluturi le este necesară, de pildă, căldura umedă, în timp ce alții au nevoie de căldură uscată. Pentru unii te străduiești să asiguri penumbră, întuneric chiar, altora le trebuie

lumina puternică, și așa mai departe. E destul de multă muncă și n-aș fi reușit să fac față la toate dacă soția mea nu ar fi îndrăgit și ea acest simbol al gingășiei și forței vieții, al frumuseții și tainelor naturii, care sunt fluturii. Soția mea m-a ajutat cu foarte multă înțelegere și răbdare. Am chiar de povestit o întâmplare amuzantă, dar mai înainte aș vrea să vă fac cunoștință cu eroul ei. E vorba, tot de un fluture de noapte, de data aceasta originar din India, din familia *Attacus Edwardzi*. Pofțiți să-l vedeți, aici, în acest mic vestibul, unde și-a stabilit locuința împreună cu alți fluturi din aceeași familie.

Și eu și operatorul am intrat cu grijă în vestibul și am privit fluturii din India. Aripile lor mari, părând acoperite cu puf, fremătau prin aer, scriind parcă literele unui tainic mesaj. Din când în când, câte unul se oprea să se odihnească, de parcă ar fi vrut să-i dea operatorului, care filma de zor, prilejul să-i descopere desenul irizat de pe aripile pe care le lăsa deschise.

Privind cu încântare jocul fluturilor te întrebai câte chemări și semne se ascund în el și care nouă ne rămân neînțelese. I-am spus colecționarului:

— Dansul acesta suav mi-aduce în minte câteva minunate versuri ale lui Lucian Blaga despre fluture:

*El, totèmul seminției știutoare,
își ascunde obârșiile și drumul.*

*Dacă-l sfărmi, își dă poleiul –
din secretele-i niciunul...*

Dumneavoastră care știți atâtea despre fluturi, le cunoașteți – cum spune poetul – obârșiile și drumul? Le cunoașteți oare și secretele?

— Am studiat și studiez de mulți ani, după criterii riguroase, structura, morfologia fluturilor. S-ar putea spune că din punct de vedere științific, obârșiile și drumul li-l cunosc. Cât despre secrete... desigur că multe dintre ele îmi rămân și mie neștiute, căci omul e încă departe de a ști totul. În lumea fluturilor, ca peste tot în natură, mai există atâtea întrebări fără răspuns, atâtea necunoscute. Și vor exista și mai departe. Răspundem la o întrebare și se ivește o alta nouă! Poate tocmai aflarea acestor secrete dă atâta farmec muncii de cercetare, iar speranța descoperirii te face să nu simți oboseala niciodată, fie că ești un cunoscut savant, fie că ești un modest și anonim pasionat de tainele naturii...

— Ne-ați promis că ne povestiți o întâmplare...

— A, da! Ei bine, un fluture ca acesta din India, pe care-l priviți acum, a interzis, fără vorbe desigur, soției mele să încalțe o pereche de pantofi timp de trei luni!

— A interzis?

— Da! Căci dumnealui, un exemplar din familia *Attacus Edwardzi* nu a găsit pe plac nici cutia specială pe care i-o pregătisem, nici vreun alt

colțișor din vestibul, ci a considerat că cel mai potrivit loc pentru a-și așeza pupa, din care urma să iasă viitorul fluture, este un pantof al soției mele. De ce a ales el pantoful, de ce și-a instalat pupa acolo, nu se știe. Oricum dacă mișcăm sau forțăm scoaterea ei, știam că fluturele din interior ar fi murit! Așa că l-am lăsat să-și termine liniștit metamorfoza și după ce a ieșit, atunci când s-a împlinit sorocul, și a început să zboare prin casă, abia atunci soția mea a putut să reintre în posesia pantofului care fusese blocat atâta timp. Dar trebuie să vă spun că, pentru bucuria de a-l vedea în toată frumusețea lui, soția mea nu a regretat nicio clipă micul sacrificiu făcut...

— Dar cum ați reușit să obțineți ouă de fluturi din toată lumea?

— N-a fost foarte complicat. Sunt în strânse legături cu entomologi de pretutindeni. Schimbăm păreri, ne comunicăm observațiile și, bineînțeles, facem schimb de exemplare gata preparate. Dar acest lucru ne lipsea de încântarea de a privi fluturii „trăind”, fluturii din alte colțuri ale Terrei. Și atunci am început să facem schimb de ouă de fluturi. Și a fost o bună idee, precum vedeți...

Încet, pe mâna colecționarului care ne vorbea, a coborât din zbor unul din fluturii din India. Parcă vroia să-l mângâie cu aripile lui care băteau lin. Apoi un altul i s-a așezat pe umăr. Îl recunoșteau oare? Operatorul, foarte atent la tot ce se întâmpla, a izbutit să prindă pe peliculă acest

moment atât de elocvent și atât de „telegenic” și acum zâmbește. Eu îi mulțumesc cu privirea și continui discuția cu gazda noastră:

— Ce v-a determinat să vă ocupați de fluturi?

— Cred că faptul că tatăl meu, încă din copilărie, m-a îndrumat să mă apropii de natură cu dragoste, m-a învățat „să văd” și cu sufletul și cu mintea florile, arborii, gâzele, animalele. Dintre toate, cel mai mult îl încântau fluturii și probabil că mi-a transmis și mie acest interes deosebit. În ceea ce privește colecția propriu-zisă, de organizarea ei mă ocup serios din anul 1953.

— Îmi pare rău că datorită timpului, cu strictețe rezervat fiecărei emisiuni, vom face desigur o trecere în revistă a tuturor exponatelor, dar o trecere rapidă. Și ne vom opri numai la acei fluturi pe care îi considerați „cazuri speciale”...

— Fiecare familie de fluturi este un „caz special”... Ea își are poveștile ei, surprizele ei... Cum să aleg? Ce să aleg?

— Haideți să ne oprim la campioni!

— Cum adică?

— Adică să prezentăm... cei mai frumoși fluturi din lume, cei mai mari fluturi din lume, cei mai răspândiți fluturi de pe glob etc. Bineînțeles dacă în colecția dumneavoastră se află astfel de exemplare.

— Se află! Priviți cum arată cei mai frumoși fluturi din lume. Au aripioarele de un albastru strălucitor, fără egal, de un albastru metalic care

unduiește în mii de ape. Fac parte din familia *Morfidelor* și despre zborul lor, cu scânteieri azurii, savanții au știut să spună că seamănă cu lumina stelelor. Impresionați de frumusețea lor le-au căutat denumiri pe măsură și iată de ce printre acești fluturi veți găsi unii care poartă nume vestite din istoria antică și din mitologie ca de pildă: Elena din Troia, Achile, Heracles, Perseu...

— Sunt într-adevăr minunați! Oare ce pigment a putut să le dea această culoare sticloasă, nemaîntâlnită?

— Niciun pigment! Este doar un efect optic! Un efect optic care se datorează reflectării luminii pe unghiul de înclinare al solzișorilor de pe aripile lor. V-am avertizat că fluturii ne rezervă numeroase surprize... Dar să vă prezint acum pe cei mai mari fluturi din lume. Și aici o să aveți un prilej de uimire fiindcă ei, cei mai mari din lume, sunt rude apropiate cu mititica molie. Iată-i, argintii, marmorați, cu o impresionantă anvergură a aripilor: 26 de centimetri.

— Dacă și acestor uriași le place lâna ca și rubedeniei lor, molia, nu e de glumit!

— N-aveți nicio grijă. Se hrănesc numai cu frunze și sunt extrem de rari.

— Și cei mai răspândiți fluturi din lume, care sunt?

— Sunt aceștia din familia *Papilionidelor* sau „Coadă de rândunică”, familie ai cărei reprezentanți îi puteți întâlni aproape pretutindeni

în lume bineînțeles și la noi. Unii fluturi din această familie, ca și alții din genul *Danaide*, au găsit un foarte interesant mijloc de apărare împotriva dușmanilor. Ei se hrănesc numai cu plante toxice, printre care și mătrăguna, devenind astfel, atât ei, fluturii, cât și larvele lor, extrem de otrăvitori. De aceea suntocoliți cu grijă și niciun animal nu mai riscă să-i aleagă ca hrană.

— Deci ca să nu dispară ca specie, fluturii, extrem de fragili, au fost nevoiți să recurgă la mijloace de apărare care mai de care mai ingenioase.

— Întocmai! Nefiind dotați cu nicio armă împotriva dușmanilor fluturii au trebuit să apeleze, de exemplu, la mimetism, adică să-și găsească o modalitate de transformare aparentă a înfățișării lor, să-și pună o mască, cum s-ar spune. Unul din procedeele cele mai obișnuite este acela de a se confunda cu mediul înconjurător. Priviți aici... Ce vedeți!

— O frunză uscată, de un castaniu palid, ca toate frunzele care-și pierd vitalitatea. O frunză ușor scorojită înfășurată parcă pe o creangă subțirică. Pe frunză se văd bine evidențiate toate nervurile ei...

— Așa cred și dușmanii acestui fluture *Preponema Antimachus* din Peru sau ai fluturelui *Kalima Sumakas* din Asia, care au adoptat o soluție identică de camuflaj și de aceea îi lasă în pace. Dar iată aceste „frunze uscate” aici, cu

aripile desfăcute, în poziție de zbor. Dar să luăm un alt exemplu. Acest fluture, care nu e cel mai mare din lume, dar este totuși un gigant, *Attacus Atlas*, din India. El a ales un sistem de apărare original, acela de a-și speria adversarii, de a-i impresiona. Vedeți pe aripile sale este imprimat, în culori vii, foarte contrastante, ca să se vadă cât mai bine și să îngrozească, gâtul și capul unei cobre! E adevărat? Se observă limpede, clar?

— Chiar foarte clar!

— Vă rog să mai rețineți că acest desen este așezat deasupra aripilor. În schimb, la exemplarul din genul *Caligo Braziliens*, originar, așa cum și numele lui o indică, din America de Sud, care a ales tot apărarea „prin intimidarea dușmanilor”, imaginea care îngrozește – un cap de bufniță – este așezată pe partea de dedesubt a aripilor.

— Desigur că această așezare diferită a elementului înspăimântător, destinat să alunge pe eventualii atacanți, nu este întâmplătoare?

— În natură nimic nu e întâmplător. Totul are o logică perfectă! Mimetismul s-a manifestat totdeauna, în funcție de dușmani. Dacă cei care atacă specia trăiesc pe sol, fiind vorba de șopârlă, broaște, șerpi, desenul este situat dedesubtul aripei, ca să poată fi văzut bine de pe sol și reprezintă o ființă care poate să-i impresioneze anume pe aceștia. În cazul nostru, un cap de bufniță, de care se tem și șopârlele și șoarecii și șerpilor.

Dacă dușmanii unei anumite familii de fluturi vin din înalt, atunci elementul înfricoșător este plasat pe partea de deasupra aripilor, ca să poată fi remarcat de sus, din zbor și mai mult decât atât, el reprezintă altceva, și anume o viețuitoare care să producă frică atacanților din aer, adică păsărilor. Ori ce poate înspăimânta mai mult zburătoarele decât capul gata de atac al unei cobre!

— Extraordinar, exclamăm într-un glas și eu și operatorul, care, deși urmărirea explicațiile pasionante ale colecționarului, filma neobosit uluitoarele forme de mimetism, sisteme de apărare ale bieților fluturi.

— Să vă dau un alt exemplu, cel al unui fluture de la noi din țară. E vorba de „Ochi de păun” – fluture de noapte. Acesta are pe aripi niște pete mari de culoare, puternic contrastante cu fondul. Dar „considerând”, probabil, că desenul său nu-i înspăimântă suficient pe dușmani, fluturile i-a mai adăugat un element surpriză. Cât timp este liniștit și nu-l amenință nimic, rotundurile colorate, ca niște ochi, de pe aripă, aproape nici nu se observă. Dar când se simte atacat, atunci, printr-o mișcare extrem de rapidă, desface larg aripile și desenul apare brusc, de parcă ar sări către agresor. Și atât de puternică e această impresie, că dușmanul se sperie și fluturile scapă cu viață.

— Minunat! Dar cu exemplul acesta am intrat

într-un sector special al colecției dumneavoastră și anume *Lepidopterele din România*, sector căruia îi acordați – așa mi-ați spus – o importanță deosebită. De ce?

— Cercetarea fluturilor din România e pasionantă nu numai pentru că îți permite îmbogățirea colecției cu alte exemplare și cu detalii valoroase, ci fiindcă prin aflarea unor date noi despre biologia și structura fluturilor dăunători se pot evita mari pagube materiale în agricultură și silvicultură. Datorită preocupării permanente în domeniu, observațiile mele s-au dovedit folositoare... Și astfel îmi consider strădania de o viață pe deplin justificată și am marea bucurie de a ști că și prin pasiunea mea pentru fluturi, nu numai prin profesiunea mea, am putut fi util oamenilor.

— E vorba de comunicări științifice?

— Da. Eu trimit Muzeului Antipa material colecționat din diferite regiuni ale țării noastre și date statistice. Și prin intermediul aceluiași muzeu unele comunicări pe care le fac sunt transmise Academiei R.S.R.

Tot timpul liber, de ani și ani de zile, un colecționar din Sighișoara, ajutat de soția sa, s-a ocupat de fluturi. Tăcut, modest, studiind cu seriozitate, s-a specializat într-atât în acest domeniu, încât comunicările sale sunt transmise Academiei R.S.R. În casa lui, străduindu-se să

găsească soluții, a izbutit să dea viață fluturilor de pe alte meridiane, nu doar ca să se încante de frumusețea lor, ci ca să înțeleagă mai multe, ca să dezvăluie, dacă se poate, încă o taină în plus dintre tainele naturii. Dorindu-se necunoscut, ca atâția și atâția colecționari din țara noastră, ca și ei nevisând nici renume, nici câștig, nici foloase personale de niciun fel, și-a dedicat fiecare clipă frumosului și științei. Clipe în care putea să se odihnească, să se distreze, sau pe care putea să le lase să se risipească, pur și simplu.

Era o bucurie să cunoști astfel de oameni și să ai prilejul să-i înfățișezi tuturor. Deși pregătirea emisiunilor nu era ușoară. Pentru fiecare nouă colecție, pentru fiecare nou domeniu pe care ea-l reprezenta, trebuiau citite zeci și sute de pagini cu atenție, notate unele amănunte, extrase date, căci numai așa puteai fi familiarizat cât de cât cu subiectul respectiv. Numai așa se puteau pune întrebări „la obiect” și se putea dirija pe făgașul cel mai atractiv pentru telespectatori întreaga emisiune. Și dincolo de toate marea problemă, marele adversar, timpul!

Ce ați fi făcut dumneavoastră, dacă un colecționar ca O.I., grafician din București, v-ar fi prezentat, așa cum ne-a prezentat nouă, 150 de machete de avioane (lucrate, până în cele mai mici amănunte, după fotografiile, planurile, desenele avioanelor reale, la scara 1:50). Desigur că le-ați fi privit, le-ați fi admirat, văzând cât sunt de

minuțios și precis executate, și, stând de vorbă cu colecționarul, ați fi aflat că fiecare machetă este însoțită de o poveste adevărată și că tipul de avion pe care ni-l întruchipează este legat de un eveniment important sau de un personaj real, un nume celebru din istoria aviației.

Ei, și atunci cum ați fi acționat? Probabil, în primul rând, ați fi socotit, ca și mine, că dacă s-ar vorbi despre fiecare model chiar și numai 30 de secunde asta ar însemna totuși nu mai puțin de 65 de minute! Ceea ce depășea cu mult timpul stabilit pentru emisiune.

Deci oricât v-ar fi părut de rău ați fi fost nevoiți să renunțați la o parte din întâmplări și la plăcerea de a vă opri la fiecare element dintre cele expuse.

Așa a trebuit să facem și noi, mai totdeauna, și așa am procedat și în cazul colecției de machete de avioane. Totuși ceva din ceea ce ne-am dorit, și colecționarul O.I. Și eu, am reușit. Și anume, am reușit să vorbim prin intermediul pieselor alese despre...

Pământul oamenilor și... cerul oamenilor

— Toate aceste machete de avioane sunt lucrate de dumneavoastră?

— Da, mi-a răspuns colecționarul.

— Cam câte ore de muncă v-au trebuit?

— Dacă nu socotim și pe cele necesare documentării, găsirii planurilor, desenelor,

schițelor, pentru fiecare avion și nici pe cele petrecute ca să „le citesc” cu rigla în mână, atunci nu avem de făcut decât un calcul simplu. Pentru lucrul propriu-zis, ținând seama că mă ocup serios de colecție de 9 ani, mi-au trebuit cam 10.000 de ore.

Adică 9 ani în care, să zicem, dedicam cam trei ore pe zi acestei activități.

— Ce anume v-a determinat să vă ocupați de acest domeniu și să vă întocmiți o atât de vastă colecție?

— Admirația pe care o nutresc pentru oamenii care au știut să învingă înaltul, neprecupețind niciun sacrificiu, dându-și chiar și viața, pentru ca acest vis de milenii al omenirii să se împlinească.

— Și se pare că ați ales anume modelele dumneavoastră, astfel încât fiecare machetă să marcheze o nouă victorie a celor care, prin gândurile și faptele lor, au împrietenit pământul cu cerul...

— E adevărat. Fiecare piesă a colecției mele reprezintă, cronologic vorbind, un avion care a

urcat mai sus, a zburat mai repede, a rezistat mai bine la probele la care îl supun distanțele, intemperiiile, un avion care a reușit să înscrie încă o performanță tehnică sau mai multe. Și care, în același timp, a dăruit lumii o nouă pildă de curaj, de noblețe spirituală, de frumusețe morală. Căci e de la sine înțeles că, vorbind despre avioane, vorbim, de fapt, despre oameni. Iată, să ne oprim o clipă la macheta lui Breuguet XIV. De biplanul masiv pe care-l priviți acum sunt legate numele unor piloți excepționali: Guillaumet, Mermoz și Saint-Exupery, renumitul scriitor. Cu un avion ca acesta au trasat, ei și alți cutezători, primele rute aeriene comerciale printr-o serie de zboruri deosebit de periculoase peste Europa, Africa, America, în cadrul liniilor aeropoștale. Fiecare călătorie aeriană pe care o făceau era un adevărat act de eroism. Pe atunci piloții nu aveau cum să fie ghidați de la sol, nu existau radiofarurile care azi sunt de un ajutor neprețuit aviatorilor chiar și în cele mai grele zboruri. Pe vremea aceea piloții făceau navigație estimată și, pentru a-și duce misiunile la bun sfârșit și pentru a supraviețui, stabileau cele mai ciudate și mai uimitoare puncte de reper...

— Mi-amintesc că în *Pământul oamenilor*, carte încununată cu Marele premiu al romanului de către Academia Franceză, Saint-Exupery povestește despre toate acestea. Descrie, de pildă, cum, aplecat peste umărul lui Guillaumet, a

ascultat cea mai stranie lecție de orientare și geografie care a fost făcută unui tânăr pilot. Guillaumet nu i-a vorbit nici despre hidrografic, nici despre densitatea populației ori despre curenții din atmosferă, ci despre ceea ce descoperă un om brăzdând cerul. I-a semnalat râulețul ascuns sub iarbă la est, apoi cei trei portocali care mărgineau un câmp, i-a descris o fermă și pe fermierul ei.

„Ferește-te de râulețul acela și ai grijă de cei trei portocali. Notează-i pe harta ta!”

I-a indicat de asemeni un câmp unde nu se putea ateriza, căci exista riscul de a te transforma împreună cu avionul într-o jerbă de flăcări. „Tu îți închipui, privindu-l, că e un câmp liber și deodată, când nu te aștepți, ți se aruncă sub roți o turmă de 30 de oi...”

Despre această clipă de sfat prietenesc cu Guillaumet, pe care-l respecta și îndrăgea, Saint-Exupery scria: „Și puțin câte puțin, pe harta mea, prindea chip o țară miraculoasă. Eu însemnasem refugiile și capcanele. Însemnasem ferma, fermierul, portocalii, oile acelea, râulețul. Așezasem la locul ei exact păstorița pe care o neglijaseră toți geografi...”

— Da, și înarmat doar cu aceste notații, tânărul aviator din acea perioadă eroică se considera gata de zbor!

Vedeți dumneavoastră, această mică bucată de lemn pe care am meșterit-o ca s-o transform într-

un Breuguet XIV m-a făcut să-l înțeleg mai bine, mi s-a adus parcă mai aproape pe Saint-Exupery. Acest lucru se întâmpla mereu. Cu fiecare machetă descopeream o altă fascinantă personalitate umană. De aceea iubesc colecția. Privind „jucăriile” care reproduc cu fidelitate avioanele reale, examinându-le silueta, carlinga, aripile, fiecare detaliu, te familiarizezi cu ele și îndrăznești să te închipui pe locul pilotului, acela care pornea să înfrunte necunoscutul. Și atunci îi simți bucuria și singurătatea și pricepi de câtă nesfârșită dragoste de oameni și de pământ ai nevoie pentru a te încumeta să cucerești cerul.

— „Avionul este fără îndoială, doar o mașină, dar ce instrument de analiză! Acest instrument ne-a făcut să descoperim adevărata față a pământului!” spunea același Saint-Exupery. Însoțiți de gândurile lui să mergem mai departe căci ați afirmat că fiecare piesă a colecției poartă în ea minunate întâmplări...

— Chiar așa și este! Iată, de exemplu, aici, macheta avionului Ryan. Ea este reproducerea exactă a aparatului cu care, la 20 mai 1927, Lindberg a trecut Oceanul Atlantic, legând pentru prima dată, printr-un zbor fără escală, America de Europa. Despre celebrul pilot, despre extraordinara lui performanță, pentru acea perioadă de timp, s-ar putea vorbi ore întregi. Dar noi nu aici ne vom opri, ci vom continua să ascultăm povestea fiecărei machete. Dacă aceasta

are culoarea roșie și numărul 13 e fiindcă așa se înfățișa și avionul Caudron „Rafale” cu care vestita aviatore franceză Helene Boucher a câștigat în 1933 titlul suprem la probele de acrobație aeriană feminină. În august 1934 pe același avion bate recordul de viteză. Iar trei zile mai târziu, tot cu el, își doboară propriul record, devenind campioana lumii!

— Mi-aduc aminte de filmul „Orizont fără sfârșit” ce îi este dedicat și din care înțelegeai cât de profundă și adevărată a fost pasiunea ei pentru aviație. Helene Boucher era o tânără și sfioasă modistă care visa să vadă un aeroport. L-a văzut și a înțeles că acesta îi era destinul. Deși ideea unei femei aviator stârnea pe atunci indignare și puternice împotriviri, ea a izbutit! Și parcă știind cât de scurtă va fi viața ei ca pilot – doar trei ani și cinci luni din ziua obținerii brevetului și până la acea ultimă încercare de record care i-a fost fatală – s-a străduit ca în acest răstimp, atât de zgârcit drămuț, să înscrie în istoria aviației cât mai multe performanțe.

— Și a reușit! Spuneți-mi nu vi se pare că prezența machetelor dă forță și culoare deosebită acestor întâmplări petrecute cândva?

— Într-adevăr! De aceea aș vrea să știu despre cine și despre ce ne povestește și această piesă a colecției ale cărei aripi sunt „pictate” cu pătrate albe și negre ca o tablă de șah.

— E vorba de un avion pentru acrobații aeriene

și anume un Bucker „Jungmeister” pe care au zburat ași ai aviației mondiale printre care se numărau și mulți piloți români. Astfel, cu un aparat ca acesta, căpitanul aviator Al. Papană a întreprins, în 1936, un turneu acrobatic în multe localități din America. Pilotul român a entuziasmat într-atât publicul american, încât acesta a făcut din el o vedetă, un idol aclamat pretutindeni.

Despre evoluțiile lui, Nicolae Iorga spunea: „Acest îndrăzneț ostaș nu scrie cărți și nu ține discursuri, dar este stăpânul indiscutabil, cu neputință de a fi bătut, al mașinii pe care zboară. I s-a părut că în Statele Unite nu se știe destul despre noi... s-a dus să arate ce fel de ființe omenești fără pretenție dar de mare ispravă se nasc aici pe la noi!”

Tot continuându-ne drumul trasat de piesele colecției am prezentat pe rând, fel și fel de tipuri de avioane și, odată cu ele, pe oamenii care le conduceau tot mai sus, cât mai aproape de stele. Printre ei multe nume românești înscrise la loc de cinste. Și la un moment dat am ajuns la o siluetă mai ciudată. Era macheta unui avion supersonic. Admirând-o m-am adresat colecționarului:

— Minunat aparat de zbor! Chiar denumirea lui precizează că poate depăși viteza sunetului împlinind astfel un alt vis ce părea imposibil. Dar pentru a-l stăpâni trebuie desigur un antrenament special, un antrenament sever, îndelungat și

riguros...

— O pregătire extrem de serioasă este absolut obligatorie pentru piloții acestor aparate de zbor. Dar dacă ne întoarcem cu gândul mai în urmă cu câteva decenii pot să vă povestesc cum a pilotat cineva un astfel de avion, deși nu avea habar de pilotaj.

— Suntem nerăbdători să vă ascultăm, îi spun colecționarului în numele meu și al telespectatorilor.

— Era în 1910 la cel de al doilea Salon Aero nautic de la Paris. În jurul unuia dintre aparatele expuse animația era cu totul neobișnuită. Unii zâmbeau cu ironie, alții vociferau, diferite persoane nu se jenau să facă haz în gura mare, în timp ce altele se întrebau, cu sinceră uimire, cum ar putea să zboare acest avion care... nu are elice! într-adevăr nu avea elice! Se aplica pentru prima dată în aviație principiul zborului reactiv! Sistemul lui de pilotare se deosebea de al celorlalte aparate. Fuseseră gândite niște comenzi mai simple și foarte apropiate de mișcările instinctive ale omului. Văzând noul tip de avion, celebrul Gustave Eiffel, constructorul turnului cu același nume, a spus cu admirație inginerului care-l concepușe și-l realizase: „Păcat tinere!

Te-ai născut cu 40 de ani mai devreme!” Iar tânărul îmbrățișat și felicitat de G. Eiffel era inginerul român Henri Coandă!

Asaltat de specialiști, de curioși, sufocat de

întrebările ziariștilor, ținută a tuturor privirilor și mai ales a scepticismului multora, Coandă, care nu știa să piloteze, se suie totuși în carlingă ca să explice la ce servesc acele neobișnuite manete. Din focul lămuririlor, fără să vrea, atinge manșa și avionul decolează imediat! Și iată-l pe Henri Coandă pilotând primul avion cu reacție din lume fără să aibă nici cea mai mică idee de pilotaj. După o înălțare în bune condițiuni, dar scurtă, se înțelege, a pus pe pământ aparatul cum a putut. Avionul s-a avariat puțin, însă din fericire constructorul a scăpat nevătămat. Iar prin pilotajul lui „fără voie” a izbutit să facă și o concludentă demonstrație că avionul fără elice zboară... și încă foarte bine! Această întâmplare, care îi aducea totdeauna un zâmbet în priviri, se număra printre cele mai dragi amintiri ale părintelui avionului cu reacție, Henri Coandă, vestitul inginer român de al cărui nume sunt legate numeroase descoperiri folosite în aeronautica mondială.

Ar mai fi fost multe de spus. Dar, pe neștiute, ne apropiasem de sfârșitul timpului acordat.

Nu, nu ajunseseam chiar la cele câteva secunde de dinaintea genericului de final, mai aveam câteva minute la dispoziție. Ne temeam totuși că ele nu ne vor fi suficiente. Căci colecționarul păstrase anume pentru final două piese la care ținea cel mai mult. Modelele lor fuseseră două celebre aparate de zbor ale începuturilor aviației.

Pe micile ecrane, iată, a apărut în plan apropiat prima dintre aceste machete în timp ce colecționarul explica:

— Ceea ce priviți acum este replica exactă a mașinii de zbor cu care, la 18 martie 1906, lângă Paris, pe câmpia de la Montesson, s-a dovedit pentru prima dată în lume, că un aparat mai greu decât aerul se poate desprinde de pământ cu mijloace proprii de bord și poate zbura! Aparatul a fost pilotat chiar de constructorul său, inginerul român Traian Vuia.

Reușita lui Vuia era cu atât mai extraordinară cu cât pentru ea a trebuit să învingă nu numai dificultăți tehnice, ci și piedici din partea opiniei publice, piedici incredibile care țineau de „modă”! Căci erau la modă dirijabilele și baloanele! Câteva răsunătoare succese obținute de acestea captivaseră atenția tuturor, a specialiștilor ca și a oamenilor de pe stradă, și convinseseră „definitiv” că viitorul cuceririi înaltului le aparține aparatelor mai ușoare decât aerul.

În aceste condiții înfruntând zâmbete batjocoritoare, replici ascutite și înverșunată opoziție a multora, a lucrat Traian Vuia, tânăr inginer sărac, fără niciun sprijin. Dar n-a renunțat! A căutat cu îndârjire rezolvările problemelor tehnice ce păreau fără rezolvare. Și le-a găsit! Și a reușit să construiască astfel acea mașină mai grea decât aerul care s-a înălțat și a zburat, deschizând drumul, mult visatul drum

spre înalături.

— Mi se pare că un obstacol de care nimeni nu a putut trece până la Vuia a fost, pentru constructorii de aparate de zbor, și faptul că nu descoperiseră nicio modalitate corectă pentru decolarea și aterizarea autonomă. Se ofereau soluții care de care mai fanteziste, care de care mai utopice.

— E adevărat! Și în acel moment Traian Vuia propune montarea pe aparatele de zbor a unui „tren de aterizare” pe roți de cauciuc, uti lizat firește și la decolare. Dar, vai, câte râsete a stârnit propunerea lui, câte ironii, câte comentarii pline de superioritate. Noi nu vom face niciun comentariu, ne vom mărgini doar să reamintim că de atunci și până azi această idee a inginerului român Traian Vuia a fost aplicată la toate tipurile de avioane.

Pe micul ecran tot timpul cât vorbisem despre Vuia, în afară de macheta aparatului, au apărut pe rând fotografii ale sale, ale încercărilor și antrenamentelor, ca și fotografii sau desene reprezentând diferitele tipuri de aparate de zbor pe care le-a construit, făcându-ne să simțim parcă frumusețea și tensiunea acelor momente ale începuturilor aviației. Și iată că, acum, în imagine, este din nou prezentă în prim plan o machetă. Ea reprezenta avionul pe care un alt tânăr român, Aurel Vlaicu, îl construise și îl pilotase, mai exact, cel de al doilea aparat, un model îmbunătățit, care

îi aduce lui Vlaicu numeroase succese în țară și în străinătate. La parte cu el și la concursul internațional de la Viena de pe aeroportul Aspern, în 1912, concurs la care se înscriaseră 43 de piloți printre care și celebrul Rolland Garros, despre care se spunea „el nu e un aviator e aviația însăși”.

Și colecționarul continuă să povestească în timp ce fotografiile ale lui Aurel Vlaicu și ale aparatelor lui defilează încet pe micul ecran:

— La concursul de la Aspern, Aurel Vlaicu a uimit și cucerit publicul. S-a vorbit și s-a scris despre „Minunatele evoluții pline de bravură executate de românul Aurel Vlaicu pe un monoplan original de construcție proprie pe care lumea îl răsplătea cu ovații furtunoase”. Constructorul și pilotul român Aurel Vlaicu a câștigat la acest concurs un premiu I și patru premii II devenind răsfățatul publicului vienez și atrăgând serios atenția specialiștilor asupra sa. La banchetul omagial Vlaicu nu uită admirația și stima pe care i-o purta lui Traian Vuia și îi trimite acestuia o caldă telegramă. Căci între cei doi români pasionați de aviație se înfiripase o adevărată prietenie.

— Cu același avion, Aurel Vlaicu II, pe care macheta noastră îl înfățișează, după succesul de la Aspern, Vlaicu a făcut un turneu aviatic prin mai multe localități din Ardeal, demonstrându-și măiestria și dezvăluind calitățile aparatului său.

La Arad, Lugoj, Orăştie, Vârşeţ, Alba Iulia, Târgu Mureş, pretutindeni veneau mulţimi să-l privească. Şi sufletele tuturor se umpleau de dragoste şi mândrie pentru tânărul aviator român şi pentru pasărea pe care o gândise şi construisese şi care stăpânea văzduhul.

Dar avionul Aurel Vlaicu II care împlinise peste trei ani de intensă funcţionare se uzase şi necesita mereu reparaţii, prea multe reparaţii. Fiecare nou zbor însemna un mare risc pe care însă Vlaicu şi-l asuma cu perfectă luciditate fiindcă era prea mare dorinţa de a sluji aviaţia, de a deschide alte şi alte căi pe cerul patriei sale şi nu putea aştepta, la nesfârşit, acordarea acelor fonduri care i-ar fi permis construirea aparatului cel nou pe care-l visa şi pentru care avea de mult precizat în minte fiecare detaliu. Şi a venit o zi, 31 august 1913, în care Aurel Vlaicu s-a înălţat pentru ultima oară, zi în care zborul său spre lumină s-a frânt. Dar flacăra aprinsă de el a continuat să strălucească! Şi mulţi constructori şi piloţi români au dus mai departe mesajul lui de dragoste şi curaj. Ei au continuat astfel drumul deschis de Traian Vuia, Aurel Vlaicu, Henri Coandă, drum care ducea spre împlinirea dorului curat de a dărui cerul oamenilor.

Aşa s-a încheiat emisiunea, încă o emisiune „Colecţii şi colecţionari”...

Eram mulţumiţi că totul s-a terminat cu bine, dar de-abia acum, şi invitatul şi eu, am văzut cum

ne tremurau mâinile și ce greu ne adunam gândurile, și ne-am dat seama câtă tensiune nervoasă ne costase efortul depus pentru desfășurarea corectă și clară a subiectului nostru. De ce atâta încordare nervoasă? Fiindcă totul (discuția, prezentările, povestirile), ca de obicei la „Colecții și colecționari”, cu foarte rare excepții, se desfășurase pe viu în fața telespectatorilor!

Cine sunt „vegheții”?

Știți dumneavoastră ce înseamnă să respecti timpul la secundă într-o emisiune pe viu? Știți? După părerea mea, nici mai mult, nici mai puțin decât a realiza imposibilul. Și-l realizezi, ce să faci!

Când filmezi, sau când imprimi, imagine și sunet, pe banda cea lată a magnetoscopului, mai poți, dacă materialul depășește, să scoți un minut sau două, iar dacă lipsește ceva să adaugi din rezerve. Iar ce s-a greșit, ori ce nu-ți place arunci la coș sau ștergi, pur și simplu! E de muncit, sigur, dar lucrurile se rezolvă cum ți-ai dorit, „la fix”, și ești liniștit.

În direct însă totul trebuie să meargă strună și să se potrivească, din „primul foc”, nu mai poți interveni, nu mai poți reveni, totul e pe „văzutelea”. Și într-o emisiune în care și gazda și invitatul vorbesc liber, dacă nu vor să se trezească deodată că subiectul nu mai „încapă” în timpul acordat, atunci discuția trebuie să fie riguros

organizată și cronometrată cu cea mai mare grijă!

Dar cronometrajul „de-acasă” nu se potrivește cu cel din... emisie! E destul ca o voce din regie să anunțe: „Atenție! Peste câteva secunde intrăm pe post!” și să se aprindă beculuț, ca surprizele să și apară. Ce surprize? De tot felul!

De pildă un invitat pe care îl știai, din discuțiile de lucru, că vorbește repede, cu fraze scurte și precise, iartă că, dintr-o dată, parcă nedumerit, clipește des și uită să-ți mai răspundă. Și când într-un târziu începe să vorbească, îl vezi că alege cuvintele, ezită, le rostește rar, face între ele pauze care ți se par nesfârșite. Începe o frază, nu o încheie, renunță la ea, își reia gândurile formulându-le altfel... Și timpul trece, trece, trece... Și bietul cronometraj la secundă, stabilit cu atâta trudă, nu mai folosește la nimic, e cu totul dat peste cap. Cine-i de vină? Cum, cine? Beculețul dătător de trac!

Altădată, tot din cauza lui, se mai întâmplă ca invitatului să-i cadă pe jos creionul ori una dintre fotografiile pe care tocmai se pregătea să le

prezinte. Ei, și ce dacă au căzut? Cum, ei și ce? Imediat, până să apuci tu să-i spui vreun cuvânt, el se apleacă să le caute. Nu mai vorbesc ce frumos arată pe micile ecrane când vezi un invitat dispărând sub masă, sau dacă nu chiar sub masă, măcar ieșind din cadru și căznindu-se aplecat să ridice un creion care nu are nicio importanță. Nu, nu mai comentăm „plastica” unor astfel de momente (întâmplare real), ci să ne gândim numai la secunde, minutele care se pierd și care sunt atât de prețioase...

Tot într-o emisiune în direct și tot datorită emoției, am avut odată plăcerea unui astfel de dialog:

— Și acum v-aș ruga să ne povestiți care au fost cele mai importante momente ale călătoriei dumneavoastră...

— Da... Cu plăcere... Aaa... Punctajul...

— Desigur, folosind punctajul pe care l-ați pregătit... îl ajut eu pe invitat cu cea mai liniștitoare voce, crezând că e stânjenit deodată de ideea că trebuie să citească niște nume de localități și niște date de pe foaia de hârtie.

— Da... punctajul... e aici... dar eu... vă rog să mă iertați... eu... cred că am rătăcit ochelarii... Și, jenat, cu fruntea îmbrobonată de sudoare, invitatul începe totuși febril să se caute prin buzunare... De fâstâceală caută de două ori într-un buzunar, chiar de trei ori și în celălalt deloc. Apoi caută pe masă, ca să vadă dacă nu cumva s-

au ascuns sub cele câteva ziare pe care le adusesese, din care urma să dea câteva citate... Eu ce să fac? Cum să-l ajut? Ce să spun? Cum să-l grăbesc? Cum să țin timpul în loc? în sfârșit găsește ochelarii sub ziare...

— A, îmi cer scuze... Aici erau... Da, imediat... Să reluăm deci discuția noastră de la punctaj... adică... da, de la punctaj... O clipă... Eu surâdeam „frumos” și „calm” și invitatul nu izbutea acum să deschidă cutia în care se aflau acei ochelari de pomină. Desigur a venit și momentul fericit când cutia a fost deschisă și ochelarii așezați la ochi... Dar până atunci, nu, nu discut nici scena și nici hazul sau necazul ei, nu, întreb doar până atunci știți ce s-a pierdut iremediabil? Timpul câtorva întrebări și răspunsuri rostite normal, care erau absolut necesare! Și atunci ca să „recupereze” cât de cât din prețioasele clipe risipite în zadar și de care avea atâta nevoie bietul redactor-prezentator, om pașnic, blajin de felul lui, se transformă brusc într-o ființă furtunoasă, impetuoasă, într-un uragan verbal, cu un debit atât de rapid, încât face să pălească de invidie chiar și pe cel mai dinamic comentator sportiv.

Și dacă nici așa nu a „recuperat” destul, atunci cu durere în suflet el trebuie să se hotărască „pe loc” la care punct din emisie să renunțe, peste care întrebări să „sară” ca să se poată termina totuși, cu zâmbetul pe buze, întâlnirea de pe micul ecran.

Dar dacă redactorul e mai emotiv, ori mai lipsit

de experiență, se poate întâmpla să se piardă cu firea. Și el! Și să nu mai poată lua decizii „din mers” deci să nu poată să se descurce prea bine în duelul cu secunde... Ei, bine! Atunci intervine un veghetor! Acesta salvează situația trecând, comutând, fără milă pe următoarea emisie din program (intervenția aceasta oarecum frecventă pe vremea copilăriei televiziunii nu mai e aproape deloc necesară acum). Dar comutând, îl lasă, ce să-i faci, pe redactorul nostru fără frumosul final pe care și-l pregătise. Ba uneori, când situația o cere, îl lasă chiar și cu fraza neterminată! (în cazul unor transmisiuni care încep la ora absolut precisă).

Știți ce pățește veghetorul cel nemilos de la redactor după această „intervenție chirurgicală” de urgență asupra emisiunii sale mult iubite? Iată o mostră.

— Ce, dacă mă lăsai pe post încă trei secunde, mureai? Prieten ești tu? Coleg ești? Halal! Știi ce-ai făcut? Mi-ai stricat munca de o lună de zile! Pentru trei secunde! Ești... ești lipsit de omenie, asta ești! (Trebuie precizat că ceea ce e foarte curios e faptul că redactorii nu depășesc niciodată mai mult decât cu trei secunde! Chiar dacă s-a întâmplat să adauge minute întregi emisiunii lor, ceasornicul pe care ei îl cercetează indică mereu de la una la trei secunde suplimentare! Atât!).

„Veghetorii” aceștia își făceau datoria știind ce îi așteaptă de la colegii care mai totdeauna erau și

prietenii lor. De aceea se resemnaseră să mai explice ceva și lăsau „atacurile” fără ripostă. Mai ales că după ce le trecea necazul, redactorii veneau spășiți să le spună că au avut dreptate.

Totuși câteodată, destul de rar, mai ziceau și ei:

— Lasă, nu mai fi așa de supărat! Emisiunea a fost interesantă. Ai apucat să vorbești cam tot ce trebuia. Dar ai depășit... Oricum nu-i o nenorocire. Nu s-au discutat doar unul sau două puncte...

— Unul sau două puncte? Atât? Cheia dom'le! Clenciul! Surpriza, partea cea mai palpitantă a emisiunii, astea erau punctele care ți se par dumitale neimportante! Acolo, în ele, era totul! (Trebuie subliniat, ca o altă curiozitate, faptul că după spusele redactorilor, fragmentul care lipsește cuprindea totdeauna punctul cel mai interesant, elementul care ar fi copleșit telespectatorii!).

Dar după ce am vorbit atâta despre el poate că sunteți totuși nerăbdători să știți cine e „nemilosul” veghetor. „El” este numele acela scris cu litere destul de mărunte pe generice, în dreptul indicației: regizor de emisie.

Munca lor, a regizorilor de emisie, nu e deloc ușoară. Dacă i-ați vedea cum stau înconjurați de ceasuri, butoane, telefoane, ecrane de televiziune! Și la toate acestea trebuie să privească deodată! Și să vadă dacă, de pildă, carul de reportaj, aflat undeva în țară, e gata să intre în emisie și, dacă

da, să-i dea... startul! în același timp să verifice dacă și crainica e la locul ei, dacă are textul prezentării, dacă operatorul a pus lumina ca să-i poată da și ei intrarea pe post. Iar când ceva se defectează pentru o secundă sau se rupe filmul, tot regizorul de emisie face să apară cu promptitudine pe micile ecrane anunțul care explică ce s-a întâmplat și-i invită pe telespectatori să nu-și deregleze aparatele. Dar activitatea lui mai înseamnă încă multe și multe altele!

Cum o fi putând să le facă pe toate regizorul de emisie nu se știe! Eu n-am înțeles niciodată!

Și fiindcă tot am vorbit despre ei cred că acum e momentul potrivit ca să vă spun întâmplarea petrecută în timpul prezentării colecției de machete de avioane, întâmplare care m-a speriat într-atât încât, iată, și după 16 ani ea mi-e la fel de vie în minte.

Și acum ce ne facem?

Trecusem de jumătatea emisiunii. Pe masă, așezat într-un unghi din care îl puteam observa ușor, se afla ceasul de la mână și din când în când, pentru verificare, îi aruncam câte o privire. Era bine! Se respectase cronometrajul, deci scăpasem, așa credeam, de surprize și spaime.

Tocmai terminase colecționarul O.I. De relatat o frumoasă întâmplare, legată, firește, de un avion. Era acum rândul meu, și cum aveam și eu ceva de

povestit, operatorul îmi atrăsese atenția că voi fi în prim-plan. Asta însemna că pe chipul meu care va ocupa întreg ecranul orice tresărire, orice expresie, fie ea cât de puțin schițată, cât de discretă, se va vedea! Exagerat chiar! Așa cum un detaliu, cât de neînsemnat, privit cu o lupă puternică, capătă proporții. Pentru acest motiv atunci când urmează să apari în prim-plan e bine să fii avertizat, ca să-ți temperezi mișcările, să-ți controlezi mai mult figura.

Deci, eram așa cum v-am spus, în prim-plan. Povestea pe care o spuneam se apropia de sfârșit. Tocmai făceam o mică pauză, ca să subliniez ultima frază când... simt că mă trage cineva de fustă! în plină emisie! Era ceva absolut incredibil! Fiori înghețați au început să-mi treacă prin șira spinării și mi-am dat seama că frumoasa mea pieptănătură se zbârlește ca blana pisicilor speriate! Ce putea să fie? Cine să fie? Cine? Ce animal sau ființă s-a strecurat pe platou? Ce vroia? Ce avea să se întâmple? Să fie un... câine? Dar cum a ajuns în studio? Poate că l-a adus cineva pentru vreo piesă de teatru la repetiție... Dar dacă e așa, până îl „recuperează” stăpânul, ne va sparge nouă ceva pe aici, va da jos machetele, ori poate are chef de joacă și ne trezim cu el că începe să zburde, să latre! Și ce ne facem? Să ne vadă toată țara cum stăm să liniștim un cățel, hodoronc-tronc, în loc să terminăm emisia. Gândurile îmi treceau cu iuțeala fulgerului prin

minte, dar am făcut tot posibilul ca să nu mi se citească pe chip neliniștea și îngrijorarea căci nu trebuia să intrig telespectatorii și să le tulbur atenția și concentrarea.

Ce mă înfricoșa cel mai tare era ideea că poate cameramanii sau regizorul de montaj n-au observat ce se petrece și astfel vor da un plan mai larg, adică imaginea întregii încăperi plină cu machete, cu noi, în mijlocul ei, la o masă și lângă noi, pe jos, ceva sau cineva străin de emisie care nu avea ce căuta acolo! Toată munca la emisie ar fi fost pierdută și am fi ajuns de pomină!

Din fericire, atunci ca și acum, la televiziune toți sunt extrem de atenți și colegii săriseră în ajutorul meu cu măsuri care limitau în mare parte pericolul ca să nu ne facem de râs.

Dar eu nu știam despre asta, nu aveam cum să știu, căci singură cu spaima mea continuam să vorbesc. Și, printr-o minune probabil, am reușit să închei cu bine povestirea. Urma iarăși invitatul. A apărut și el în prim-plan, deci eu nu mă vedeam pe micile ecrane și nici încăperea. Știam că avea de spus câteva fraze, nu prea multe... Trebuia totuși să profit de acest scurt răgaz neapărat. Plec ochii în jos și ce văd? Lângă scaunul meu, în patru labe, încercând să se facă mic-mititel, dacă se poate chiar „una cu pământul”, ca să treacă neobservat de camera de luat vederi, se afla unul dintre foarte tinerii băieți de la cablu, nou venit la T.V. El mă privea cu ochi foarte speriați și încerca

doar din mișcarea buzelor să mă facă să înțeleg ceva... Nu putea să vorbească tare fiindcă eram în plină emisie, deci cu microfonul deschis, firește, așa că s-ar fi auzit tot ce mi-ar fi spus...

Mi-am dat seama că s-a petrecut un lucru foarte grav dacă a recurs la acest mijloc nebunesc pentru ca să mă anunțe, cu riscul de a transforma o emisie pusă la punct cu atâta grijă, într-o farsă. Dar ce să se fi întâmplat? Am început să tremur. Nu puteam deloc să înțeleg ce spunea! Mă aplec disperată către băiat și-i spun printre dinți cu cea mai înceată voce de care eram în stare:

— Nu înțeleg! Spune-mi în șoaptă ce este! Spune-mi repede!

Băiatul începe într-un murmur să povestească ceva foarte încâlcit. Mie inima îmi bătea atât de tare, încât zgomotul ei aproape că-l acoperea. Cu greu am priceput!

— Am înțeles! Acum du-te, du-te din cadru, hai pleacă! Mergi aplecat, mergi târâș, să nu ne strici emisia... am mai apucat să-i spun într-un fel de șuierat. L-am văzut îndepărtându-se tocmai în clipa când colecționarul termina explicațiile și îmi venise din nou rândul să intervin în discuție. Am vorbit, am zâmbit chiar, treptat-treptat bătăile nebunești ale inimii s-au liniștit și emisia s-a terminat cu bine...

Vreți să știți pentru ce intrase băiatul în cadru?

Pentru că era prea tânăr, pentru că era de curând venit și nu învățase niște reguli ale

televiziunii, pentru că plin de dorința de a ne ajuta a crezut că așa e bine să procedeze ținând seama de „importanța” mesajului... căci asta vroia el să facă, să-mi transmită un mesaj... Iată despre ce era vorba:

Cu puțin înaintea intrării noastre pe post, în clipa în care precizam ultimele amănunte cu colecționarul O.I., a dat telefon regizorul de emisie din ziua aceea și a rugat să mi se atragă atenția ca nu cumva să depășesc timpul nici măcar cu „trei secunde”, căci imediat după „Colecții și colecționari” urma o transmisie de undeva din țară și comutarea se făcea la fix fără nici cea mai mică abatere...

Ei bine, acest mesaj de serviciu, acest mesaj de lucru obișnuit la televiziune n-a putut să-mi fie comunicat înainte de aprinderea beculuțului, nu știu din ce pricină. Ori a fost timpul prea scurt între telefon și intrarea în emisie, ori aveau și cei de pe platou problemele lor de lucru, mă rog, nu mi s-a putut aduce la cunoștință mesajul. Cum se știa că sunt extrem de atentă cu cronometrajul nimeni nu s-a neliniștit prea mult. Însă acest „boboc” în ale televiziunii rămăsese cu grija asta și, văzând că nimeni nu se mai sinchisește de mesaj, fără să mai întrebe pe cineva, fără să întrebe măcar dacă se poate proceda așa la televiziune s-a hotărât să vină până la mine să-mi spună. Bineînțeles că era îndemnat de cele mai bune intenții.

— Când l-am văzut, mi-a povestit cameramanul după aceea, apărând lângă scaunul tău în patru labe și așezându-se pe covor, am fost convins că bietul băiat a înnebunit. Nu știam cum să fac să-l scot de acolo! Mă apucase groaza. La semnele mele nu răspundea și nu aveam cum să intervin în plină emisie. De aceea v-am ținut numai la prim-plan pe tine și pe invitat ca nu cumva să apară în imagine această scenă mai mult decât ciudată...

După încheierea cu bine a emisiunii l-am întrebat pe colecționarul O.I. Cum de nu a intrat în panică la apariția aceea atât de surprinzătoare. Colecționarul mi-a răspuns:

— O clipă m-am înfricoșat! Nu înțelegeam ce se întâmplă și dacă o să mai continuăm emisia sau nu. Dar am privit la dumneavoastră și când v-am văzut așa de liniștită mi-am zis că probabil așa se obișnuiește la T.V. Și mi-am văzut de explicații mai departe. De fapt n-a fost nicio încurcătură, nu-i așa? Că prea erați calmă și ați surâs tot timpul. Când l-am văzut plecând târâș așa era de caraghios, încât mi-a venit să izbucnesc în râs și v-am admirat că vă puteți stăpâni.

Și eu care mă stăpânisem din răspuțeri să nu plâng nu să nu râd! Numai de râs nu-mi ardea mie atunci! Să vă spun drept nici acum când îmi amintesc. Căci fiecare fibră din mine ține minte șocul, spaima acelor momente...

Dar bine că a ieșit cu bine și că în cronici s-a remarcat chiar cursivitatea, firescul și degajarea

acestei emisiuni!

Ei, acum e timpul să mergem mai departe... ne mai așteaptă și alți colecționari. Îi vom afla răsfoind aceleași caiete cu însemnări ale anilor 1965 și 1966. Ce-ați zice să ne oprim la cineva care are cam 200.000 de piese în colecția sa? Dacă o să avem loc printre ele? O să avem, cum să nu! Sunt ele 200.000 de piese dar ocupă un spațiu destul de mic. E vorba de filumenie! Așadar iată-ne la inginerul A.D. Care ne va dezvălui...

Tainele cutiilor de chibrituri

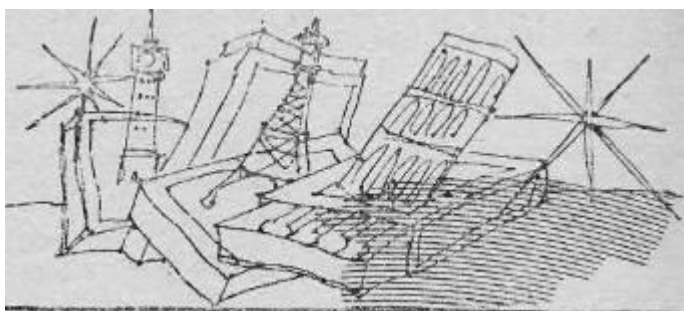
— Filumenia este pasiunea colecționării cutiilor de chibrituri. După mine, să-mi fie iertată această părere, este mai interesantă decât filatelia, care are atâția adepți. V-aș ruga să rețineți și amănuntul că prima cutie de chibrituri a apărut cu trei ani înaintea primei mărci, adică în 1884!

— Dar dumneavoastră nu colecționați chiar cutiile de chibrituri, ci doar etichetele de pe aceste cutii.

— Mulți filumeniști fac la fel. Căci așa colecția se poate mări oricât fără să riști să nu mai ai loc în casă. De fapt ce tentează pe colecționarii de cutii de chibrituri este tot eticheta de pe capacele acestora. Căci etichetele nu sunt folosite numai ca mijloc de reclamă pentru diferite produse, ci sunt utilizate și pentru popularizarea celor mai diverse teme culturale, științifice, turistice etc. Tocmai

datorită numărului extrem de mare de subiecte, tratării lor originale, filumenia și-a câștigat atâți simpatizanți. În multe țări există cluburi și reviste de filumenie, expoziții anuale internaționale, cataloage de emisiuni.

— Și într-adevăr, se pot prezenta lucruri atât de atrăgătoare și variate pe etichetele de cutii de chibrituri?

— Să facem o probă! Propuneți orice subiect doriți și eu o să caut în colecția mea și o să vă dau răspunsul pe „concret”!

— Să zicem... modă!

Eram absolut sigură că găsisem o temă încuietore pentru colecționar. Ce să aibă etichetele de chibrituri cu moda? Dar mă înșelam. Tânărul colecționar mi-a așternut pe masă nu una sau două etichete, ci o „emisiune” (se folosesc și în filumenie termenele din filatelie, emisiune, coală etc.) de etichete dedicată modei pe epoci, cu desene admirabile în culori încântătoare.

— Aveți aici moda egipteană antică, greacă, romană și așa mai departe până în zilele noastre!

Și așa era!

— În colecția dumneavoastră aveți desigur exemplare din mai multe țări?

— Da, deocamdată numai din 59 de țări...

Nu m-am putut opri să nu zâmbesc de mica părere de rău din glasul colecționarului, auziți, „numai” 59 de țări...

— Oare printre creatorii de etichete de cutii de chibrituri de pretutindeni s-a găsit vreunul care să se gândească la... aviație? (Eram după emisiunea dedicată celor pasionați de zbor și mașinilor lor minunate.).

— Mai mulți! Priviți, am numeroase emisiuni dedicate istoriei aviației imprimate în diferite locuri de pe glob. Prin intermediul lor o să puteți parcurge drumul de la ciudatele siluete ale primelor aparate de zburat până la avioanele cu linie atât de pură ale zilelor noastre și veți putea arunca o privire și către îndrăznețul profil al aparatelor viitorului.

— Da... Vasăzică nici de data aceasta nu v-am putut pune în încurcătură! Dar să vedem dacă există și etichete în legătură cu sportul...

— Cu sportul? Aici chiar că materialul abundă, căci sportul a fost una dintre temele cele mai îndrăgite ale creatorilor de etichete.

Dintre nenumăratele exemplare care ilustrează acest domeniu eu vă rog să ne oprim măcar la această istorie serioasă, documentată și completă a Olimpiadelor de la începuturi până în 1960. Este

o serie mare, care cuprinde, precum vedeți, 120 de etichete cu aspecte de la prima Olimpiadă de la Atena, din 1896, până la Olimpiada de la Roma din 1960. În ea găsim portretele atâtor și atâtor vestiți campioni și aici, pe eticheta cu numărul 105, pe podiumul învingătorilor, iat-o pe recordmana lumii Iolanda Balaș.

Ce plăcute și neașteptate întâlniri puteau oferi etichetele cutiilor de chibrituri! Și pe măsură ce ni se înfățișau, atât de diverse, atât de frumos și îngrijit lucrate, ca niște miniaturi picturale, începeam să înțeleg sensul acestei pasiuni și motivația care justifică efortul să obții, să așezi, să cataloghezi 200.000 de piese sau chiar mai multe...

— În cât timp v-ați alcătuit colecția? (întrebarea ni s-a părut nu numai firească, ci chiar obligatorie).

— În aproape opt ani! Totul a pornit de la o scrisoare. Am citit într-o revistă de tineret rândurile unui elev care oferea etichete de cutii de chibrituri din țara sa pentru etichete de același fel din România ce îi lipseau din colecție. Mi s-a părut interesant. I-am trimis etichete românești și el mi-a răspuns cu câteva serii foarte frumoase. Mi-au plăcut în mod deosebit. A fost, cum se spune, o „dragoste la prima vedere” pentru filumenie și așa a început colecția! Am continuat să corespundez și cu alți amatori și de fiecare dată când deschideam un nou plic eram fermecat de imaginația,

coloristica, hazul, originalitatea pe care le dovedeau pictorii sau desenatorii acestor mici dreptunghiuri de hârtie. Și doream să am cât mai multe! Devenisem și foarte curios să știu ce subiecte pot fi folosite pentru etichete și dacă există teme inabordabile.

— Și ați aflat?

— Da. Am înțeles că totul poate fi ilustrat, comentat, popularizat cu ajutorul acestor etichete. Ideea de la care s-a pornit era admirabilă. Aceea că prin mâna oricărui om trec mii, zeci de mii de cutii de chibrituri. Că în fiecare locuință găsești cutii de chibrituri. Deci se poate împăca minunat plăcutul cu utilul și se poate folosi „neînsemnata” etichetă a acestor cutii pentru popularizarea unor reguli de igienă, de pildă, pentru fixarea unor deprinderi de viață corecte, pentru a amuza, dar și pentru a educa pe cei mici, pentru îmbogățirea cunoștințelor geografice, istorice, artistice și așa mai departe...

— Mie totuși mi se pare că pasiunea pentru colecție vă face să exagerați puțin...

— Nu, nu exagerez deloc! Dați-mi voie să vă aduc și argumente filumenistice. Iată, de pildă, seria cu cele mai celebre turnuri din Europa. Precum observați la fiecare se specifică înălțimea și delta construcției. V-ați fi așteptat ca pe etichetele de cutii de chibrituri să se afle așa ceva?

— Mărturisesc că nu.

— Și sunt deosebit de frumos prezentate: Turnul

Eiffel, originală broderie de metal, apoi inconfundabilul Turn din Pissa, iată apoi vestitul turn din Londra cu clopotul său nu mai puțin celebru bătrânul Big Ben... Și altele...

Putem continua cu seriile acestea, prezentând tipuri de case din diverse părți ale lumii, care pot fi de folos viitorilor arhitecți și constructori la studierea stilului și particularităților pe epoci, pe regiuni, pe țări... Vă propun și o scurtă escală în sectorul științelor naturii. Pentru cei pasionați de faună se află pe etichetele mele sute de picturi, de planșe, de desene executate cu cea mai mare precizie. Urmăriți cât de precis sunt alcătuite seriile respectând criteriile științifice, ca de exemplu aceste coli dedicate evoluției speciilor de la apariția primului trilobit până la apariția omului, cuprinzând zeci și zeci de etichete. Ori cât sunt de clare și de bogat ilustrate și acestea înfățișând rasele de câini, fluturi, păsările din diferite regiuni ale globului, peștii de ocean, de mare, de apă dulce și așa mai departe...

— Da, dar...

— Poate că vi se pare că nu am cuprins încă aspecte destul de variate... îmi spune grăbit colecționarul. Atunci să ne oprim o clipă la seriile care ne înfățișează riguros și exact istoria trenurilor, sau istoria vapoarelor, ori la acestea cu cele mai importante momente ale vieții militare a lui Napoleon, sau altele cu uniforme, redată până la cel mai mărunț amănunt, uniforme din diferite

perioade...Iată coli care vă invită să comparați costumele populare din peste 20 de țări, ori scria completă a semnelor de circulație cu semnificația lor. Vă interesează poate aspecte, multiple aspecte de la spectacolele tradiționale cu măști din Japonia și China, sau poate momente din cele mai cunoscute operete, ori din vestite spectacole de balet și cu celebrii interpreți ai acestora... Și, dacă doriți, iată o impresionantă galerie de portrete ale celor mai îndrăgiți compozitori, scriitori, dramaturgi din decursul timpurilor, specificându-se, la fiecare, locul și data nașterii...

— Gata! M-ați convins! Etichetele de cutii de chibrituri au într-adevăr posibilitatea de a „vorbi” despre orice. Și ați enumerat atâtea, încât nu cred că a mai rămas vreo temă importantă pe care să n-o fi amintit dumneavoastră prin intermediul acestor fluturași de hârtie colorată...

— Au mai rămas încă multe teme despre care nu v-am spus încă nimic... Una dintre ele este... fotbalul! Am numeroase etichete care vorbesc despre fotbal, în fel și chip, direct și indirect! Să începem prin prezentarea acestora, care, precum vedeți, redau celebre faze de joc din meciuri de neuitat! Să privim pe îndelete apoi figurile jucătorilor de mare faimă și pe urmă să vizităm cele mai mari stadioane din lume pe care meciurile de fotbal le umplu totuși până la refuz. Absolut toate stadioanele pe care vi le înfățișează această serie au peste 100.000 de locuri și cel mai mare

dintre ele este, desigur, stadionul Marakana din Rio de Janeiro cu peste 200.000 de locuri. Dar în domeniul sportului putem să întârziem... ore și ore... Iată aspecte din tenis, din ciclism, cu portretele campionilor și cu diversele performanțe obținute de-a lungul vremii... și așa mai departe...

— O asemenea colecție te copleșește într-adevăr...

— Vă ofer atunci un moment de destindere, tot prin intermediul etichetelor colecției mele. Priviți, vă rog, seriile de umor, de umor fără cuvinte, de caricaturi...

Le-am urmărit, una câte una, eu la fața locului și telespectatorii pe micile ecrane și ele și-au atins scopul, căci ne-au adus zâmbetul pe buze. Oricum, trebuia să recunoaștem că invitația „Să râdem cu etichetele de cutii de chibrituri!” nu ni s-a făcut prea des... Mă pregăteam să pun o întrebare, dar tânărul colecționar era gata pregătit cu prezentarea altor coli de etichete. Deosebit de frumoase. Portrete de femei din pictura japoneză, apoi o trecere în revistă a formelor pieselor de șah în decursul timpului și, ca o surpriză a surprizelor, fiindcă tot ne aflam într-o emisiune „Colecții și colecționari” ne-a oferit prilejul să privim seriile unor etichete dedicate chiar... colecționarilor! Ele cuprindeau reproduceri de monede rare, monede celebre pentru numismați, de timbre-unicat, perle ale colecțiilor filatelice desigur pentru bucuria filateliștilor, apoi o serie chiar pentru...

filumeniști. Și, ca o senzațională încheiere, colile emise de un club al colecționarilor. Pe ele figurau colecții de mărci, de monezi, de programe de teatru, de cărți rare, ceramică, artă populară, păpuși, vedete, port-chei, măști și așa mai departe.

— Aveți o piesă la care țineți în mod special?

— Nu una, câteva. E vorba de cele emise în România anului 1906 și care sunt mândria colecției mele, ca vechime și raritate.

— Timpul rezervat întâlnirii cu filumenia, iată, se apropie de sfârșit. Despre ce credeți că ar mai trebui să vorbim acum înainte de încheiere?

— Despre seriile dedicate în mod special copiilor. Printre ele există câteva încântătoare. Cele cu basme și cu personaje din basme. Iar foarte multe etichete, serii și colițe au fost create pentru a servi drept ghid copiilor în alegerea unei profesii. Ideea mi s-a părut bună și le-am pregătit ca să le prezentăm și noi telespectatorilor... a spus colecționarul aducând alte planșe în fața obiectivului aparatului de luat vederi.

Am privit o clipă în jurul nostru. Eram înconjurați de panouri cu etichete, de dosare pline cu serii și colițe, de cataloage și afișe ale expozițiilor de filumenie, de planșe cu etichete și de exemplare disperate. Totul era plin de culoare, de voieșie.

Căci filumenia este o pasiune plină de vitalitate, de plăcute surprize, de neașteptate revelații. Cine

putea să-și închipuie, până la această privire de ansamblu pe care ți-o dă o întreagă colecție, câte lucruri minunate ascund modestele etichete ale cutiilor de chibrituri.

În finalul emisiunii, colecționarul mi-a spus:

— Aș vrea să vă mulțumesc și să mulțumesc tuturor telespectatoarelor și telespectatorilor care ne-a urmărit, dar... tot ca un filumenist.

— Adică?

— Adică oferindu-le flori din toate colțurile lumii care vor fi aduse în fața dumneavoastră, firește, tot de către etichete...

Și așa s-a terminat emisiunea, cu flori gingașe, exuberante, fastuoase în inspirate compoziții picturale, perindându-se pe micul ecran, prin trecerea de la o etichetă la alta.

O cămilă bolnăvioară și figurine de lut

Felurite și neașteptate sunt motivele care pot determina alcătuirea unei colecții.

Astfel medicul veterinar P.T. Din București a început să modeleze lutul pentru a crea diverse figurine de dragul fiului său, Arald, mare amator de basme și povestiri care vroia să-i „vadă” pe Harap Alb, Sfarmă-Piatră, Strâmbă-Lemne, Păsărilă, Fata babei și Fata moșului... Mai târziu, tot el a dorit neapărat să-l cunoască pe domnul Goe, pe Mamița, pe Mam'mare și pe tanti Mița, din schița lui I.L. Caragiale, și câte nu și-a mai dorit

copilul. Deși era destul de mic, băiatul știa să se arate foarte exigent cu creațiile tatălui lui, așa că aceștia nu i-a fost prea ușor să le lucreze. Ele nu aveau voie să fie făcute oricum, ci trebuiau să aibă toate particularitățile pe care autorul le descrisese și pe care buna memorie a copilului le înregistrase. Când o figurină nu era destul de expresivă sau nu corespundea întru totul cu personajul ea nu era admisă să ia loc pe rafturile din camera băiatului.

Pe măsură ce se mărea numărul lecturilor se mărea și numărul personajelor modelate din lut. Au apărut chipuri din *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă. Apoi „eleganta” Coana Chirița cu Guluță, Aristița și Sevastița. Seria s-a completat cu pretendenții fetelor, Bondicescu și Pungescu, apoi cu musiu Charles și jupan Bârzoii. Au apărut și Sânziana, Arvinte și Pepelea, toți, așa cum i-a descris Vasile Alecsandri. S-au adăugat mereu alte personaje din operele lui Delavrancea, Caragiale, Ispirescu și așa mai departe și într-o bună zi, ca de la sine, figurinele s-au dovedit a fi o... colecție!

— Ne amuzam, câteodată, cu organizarea,

pentru noi și pentru prieteni, a unor adevărate seri de teatru. Spațiu special nu ne trebuia, căci pe masă aveau loc berechet eroii piesei sau schiței alese, adică figurinele mele de lut cărora, cu ajutorul discurilor interpretate de actori sau pur și simplu citind replicile din opera literară, noi le dădeam viață.

— Mi se pare că nu era doar un simplu amuzament, ci mult mai mult decât atât...

— Adevărat! Cu acest „teatru cu figurine de lut” descopeream sensuri mai profunde care scapă la o primă lectură și, în afara bucuriei jocului „de-a spectacolul”, plecam îmbogățiți sufletește.

— Cum ați lucrat piesele?

— Cu instrumente improvizate, ca un adevărat amator. Încă din liceu îmi plăcea să cioplesc câte ceva și căpătasem cu timpul o oarecare îndemânare, desigur lucrul acesta mi-a folosit. Totuși nu numai fiul meu era exigent, ci și eu deveneam tot mai pretențios față de ceea ce făceam, încât lucrul la colecția aceasta m-a obligat efectiv, să mă duc să mă înscriu la Școala populară de artă, la secția de sculptură. Și am învățat multe, foarte multe lucruri pe care nu le știam. În plus, cursurile teoretice de istoria artei sunt de-a dreptul pasionante...

— Printre cele peste 120 de figurine de lut pe care le-ați realizat până acum văd un singur reprezentant al lumii animalelor, probabil un personaj important dintr-o povestire sau basm...

— Nu, cămila este un personaj important din viața reală și Arald, fiul meu, a ținut neapărat să-i fac „statuia”, cum spune el, fiindcă știe că eu și cămila suntem foarte buni prieteni.

— Cum de v-ați împrietenit așa de bine?

— Precum știți sunt medic veterinar. Către această profesiune m-a îndemnat afecțiunea pentru animale. Într-o zi a fost adus la consultație Mitică. Da, cămila pe care ați văzut-o, ce aparținea Circului de Stat, se numea Mitică și, sărmana era foarte bolnavă. Era trist Mitică și slab și nu mânca, de ajunsese bietul într-o asemenea stare, încât până și cocoșele îi căzuseră. Nervos, speriat de mediul nou în care se afla, de mirosurile străine, de halatele albe care îl înconjurau, Mitică s-a crezut în pericol. Și când m-am apropiat de el a simțit nevoia să se apere. Și s-a apărat în modul blajin în care o fac cămilele, m-a scuipat în față! Nu m-am supărat, m-am dus, m-am spălat, mi-am schimbat halatul și am revenit lângă cămilă, vorbindu-i cu blândețe și încercând să-i câștig încrederea. După ce un timp m-a examinat bănuitor, Mitică s-a atașat de mine și am devenit atât de buni prieteni, încât mă asculta în totul! Cămila a început să se însănătoșească și, la un moment dat, ca să vedem ce tratament urmează să îi aplicăm mai departe, a fost nevoie de o serie de analize, deci a fost nevoie să i se ia sânge. Cum s-a dovedit imposibil să fie legată și nevrând să o bruscăm cu nimic, profesorul știind de prietenia

mea cu Mitică m-a rugat să-l „convîng” în vreun fel să se lase să i se ia sînge. I-am explicat cămilei cu răbdare ce vrem de la ea. Nu știu cât a înțeles și cât nu, dar când m-am suit pe o masă și i-am ținut capul Mitică n-a mai făcut nicio mișcare și i s-a luat fără probleme cantitatea de sînge necesară pentru analize. Ce m-a impresionat foarte mult a fost că, la un moment dat, am simțit pe mîna mea o lacrimă fierbinte și, în același timp, l-am auzit pe Mitică gemînd ușor. Dar cu toate că și-a manifestat astfel suferința, cămila, care parcă pricepuse ce o rugasem, nu s-a mișcat, nu s-a smuls din mîinile mele, nu a încercat să mă îndepărteze. Nici măcar nu s-a arătat supărată pe mine după aceea. Azi, prietenul meu Mitică, cămila, e sănătos, silueta lui arată la fel ca altădată, cocoșele sunt solid și impozant așezate la locul lor și își face apariția cu succes în spectacolele Circului de Stat.

Am mai stat de vorbă cu colecționarul P.T. Și pe micul ecran am mai prezentat încă multe alte figurine de lut. Telespectatorii i-au putut privi redați astfel pe Don Quijote, pe Sancho Panza, pe Tartarin din Tarascon și s-au amuzat desigur întîlnind în cadrul acestei colecții și toate personajele *Scrisorii pierdute* precum și multe altele.

Cînd timpul acordat s-a încheiat, spunînd la revedere figurinelor de lut născute din dragostea de literatură a unui tînăr medic veterinar și din

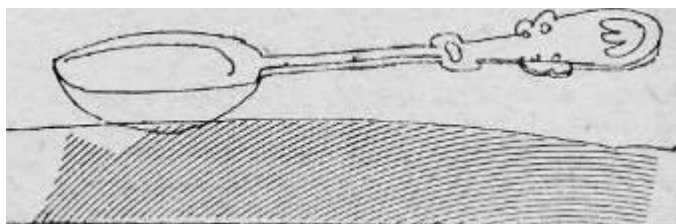
dorul unui băiețel de a „vedea” mai bine și a „aduce” mai aproape personajele care îi înflăcăraseră imaginația, am pornit mai departe.

Am pornit mai departe căci ne aștepta o altă colecție.

Câte spune o lingură?!

I-am adresat această întrebare colecționarului de linguri de lemn I.T., profesor de istorie la Câmpulung Moldovenesc, și mi s-a răspuns zâmbind:

— Spune multe! De aceea am și început să le colecționez. Să vedeți cum a fost. În 1945 făceam un recensământ școlar. Mergând din casă în casă am observat că lingura de metal, mai comodă, înlocuia din ce în ce mai mult lingura de lemn atât de frumos lucrată de bunii și străbunii noștri. Îmi părea rău văzând că aceste obiecte de artă populară se risipeau, erau aruncate, și mi-am dat seama că ele or să dispară curând. Și atunci, gândindu-mă la elevii mei, am început să le strâng și să le păstrez pentru ei, ca să cunoască și în acest fel arta diferitelor regiuni și tradițiile populare. Astăzi colecția mea numără peste 1200 de exemplare dintre care unele au mai mult de 160 de ani.

— Cum le aflați vârsta?

— Nu e așa de simplu să o descoperi, dar eu am avut întotdeauna răbdare. Stau de vorbă cu omul de la care o primesc și îi aflu lingurii povestea. Mi se spune de pildă: „A fost a lui tată-meu care a primit-o când a venit de la cătănie, de la bunicul lui ce era meșter cioplitor. Și i-a dat-o lui taică-meu fiindcă cioplise, pe coada lingurii, cocoșul acesta mândru și pintenat ca ostașul cel viteaz care de nimic nu se teme...”

Aflu din casa fiecăruia întâmplări mai cu haz sau mai triste, unele care aduc chiar uimitoare amănunte asupra unor evenimente istorice importante, lucru ce mă bucură nespus pe mine, ca profesor de istorie. Legat de datele precise ale acestora pot să calculez cu destulă exactitate și vârsta fiecărei linguri. Dacă n-ar fi decât aceste fragmente de viață pe care le aduce cu ea o simplă lingură de lemn și tot s-ar putea afirma că are multe de spus!

— Văd aici niște linguri speciale... Câte două prinse într-un fel de inel...

— Da, acestea ocupă un loc special în colecția mea. Sunt câteva, printre ele, adevărate zicători...

fără cuvinte! E vorba de lingura logodiților și de lingura căsătoriților. Dar mai întâi trebuie precizat că toate aceste linguri sunt lucrate de meșteri dintr-o singură bucată de lemn. Veriga și cele două piese se despart prin lucru de lemnul brut. La lingura logodiților, de fapt, așa cum ați observat două linguri pe aceeași verigă, coada lingurilor e formată din niște siluete omenești subțirele, gingașe care stau față în față, așa cum stau îndrăgostiții în viață, nu-i așa? La nuntă mirele folosește una și mireasa cealaltă. Lingurile se păstrează toată viața, ca să le amintească mereu că sunt meniți să stea ochi în ochi cu dragoste, totdeauna.

— Dar lingurile căsătoriților?

— Lingurile căsătoriților sunt o replică glumeață, dar în același timp și un avertisment. La fel ca la cealaltă, e vorba de două linguri pe o verigă, dar siluetele mânerelor reprezintă niște trupuri omenești mai rotunjoare, mai „mature” de această dată, ca acelea ale oamenilor peste care au trecut niște ani de când sunt împreună. Și siluetele nu mai sunt prezentate stând față în față, ci invers! Lingurile acestea se dăruiesc în special perechilor care nu mai au trai liniștit, ca să le aducă aminte cât s-au depărtat de armonia începuturilor.

— Văd că ați selecționat lingurile în funcție de caracteristicile lor, de felul cum au fost lucrate sau în care au fost ornamentate...

— Da, celor care au fost lucrate cu cuțitul, briceagul sau cu capete de sârmă de oțel ascuțit li se spune încrustate. Când intervine în lucru dalta sau alte unelte mai perfecționate atunci lingura nu mai e încrustată, ci sculptată.

Prezentând apoi lingurile, rând pe rând, după felul în care au fost ornamentate, am ajuns și la lingurile ciobănești mici, care au găvanul mai adânc, mai mare decât la lingurile obișnuite.

— Când privesc aceste linguri ciobănești, ne spune malițios colecționarul, îmi spun că oamenii de la stână le-au făcut așa ca să pună în practică zicala: „Lingura cea mare strică gura, dar drege fața!”

— Mai sunt multe zicători care se referă la obiectul colecției dumneavoastră?

— Nici nu vă închipuiți câte! Să vă mai spun dacă vă plac! Iată una despre omul prefăcut:

*Cu lingura îți dă dulceață
Și cu coada-ți scoate ochii!*

Ori despre omul leneș:

*Hai, Ioane, la prășit!
Nu pot, m-am îmbolnăvit!
Hai, Ioane, la mâncare!
Hai! Dă-mi lingura cea mare!*

Colecționarul I.T. a mai prezentat apoi

telespectatorilor linguri din toate regiunile țării. Astfel au putut admira exemplare sculptate în întregime, chiar și găvanul, care se lucrează prin părțile Strehaiei și Tismanei. Apoi linguri cu coada ornamentată cu diferite păsări și animale care au fiecare și o semnificație simbolică venită de la moși-strămoși prin negura vremilor. Astfel el a înfățișat pe rând lingura cocoș, găină, păun, porumbel, cerb, șarpe, pește, balaur, coadă de lăstun etc.

— Dacă privești mai multe linguri care reproduc același model, ne-a precizat I.T., profesor de istorie, invitatul nostru, ai impresia că ele sunt identice. Dar nu acesta e adevărul. Căci mândria meșterului popular este ca lingura pe care o lucrează să respecte modelul, dar, în același timp, introduce un amănunt sau două care le face să difere între ele și astfel fiecare să devină un unicat.

— Am văzut în colecția dumneavoastră și o serie întreagă de linguri care au pe ele desene sau picturi. După aspect și după cât sunt de aprinse culorile ar părea că sunt destul de noi...

— Așa și este. Sunt realizate de mulți dintre foștii mei elevi care au învățat de la părinții sau bunicii lor cum să cioplească frumos o lingură ori cum s-o picteze. Și au dorit să nu lase să se piardă cele știute și, în același timp, să contribuie și ei cu ceva la îmbogățirea acestei colecții de la care au învățat multe atunci când au fost elevi. Și acesta e rodul muncii lor. Iată, trecând de la o lingură de

lemn la alta, puteți vedea costume populare din diferite regiuni, cusături și modele românești, peisaje din țară și diferitele faze ale muncii ciobanilor. Vedeți aici și buciumașii. Probabil că știți ce rol important joacă buciumul în buna desfășurare a treburilor la stână. Baciul cel bătrân, care multe lucruri cunoaște despre vreme și despre oi, dă glas buciumului, ca să anunțe ciobanilor tineri risipiți cu turmele pe munte când trebuie să coboare la stână, ori când vine vremea rea sau să le dea de veste de anumite pericole și multe altele de acest fel. După cum vedeți buciumul este un fel de telefon al baciului.

— Ați avut dreptate! Despre câte știe să povestească neluata în seamă lingură de lemn! Și noi n-am reușit din păcate să prezentăm decât aproape un sfert din colecția dumneavoastră...

— Am o rugămintă la dumneavoastră, mi-a spus atunci profesorul. În cele câteva clipe care ne-au mai rămas până la încheierea emisiunii aș vrea să mulțumesc aici unor elevi care și ca școlari și mai târziu, când au ieșit de pe băncile școlii, și-au dovedit dragostea față de obiceiurile strămoșești și și-au ajutat dascălul cu toate puterile lor ca să îmbogățească colecția. Vreau să le mulțumesc de aici, de pe micul ecran, ca să mă audă în toată țara, acolo unde se află acum la rosturile lor și lângă familiile lor. Și mai vreau să aduc mulțumiri televiziunii că mi-a oferit prilejul să prezint aceste mici elemente ale comorilor artei populare,

tuturor!

Nu mai mi-aduc bine aminte cu ce cuvinte i-am răspuns profesorului din Câmpulung Moldovenesc. Dar oricât de bine alese ar fi fost ele, era foarte greu să poată exprima tot respectul și admirația pe care ți-o trezea această străduința de peste 20 de ani întru păstrarea unor dovezi ale măiestriei celor care au fost pentru cei ce vor veni.

Tablouri... fără culori și fără pensulă

Despre astfel de tablouri este cel mai îndreptățit să ne vorbească creatorul lor. Nu, nu este pictor, ci un cunoscut actor al Teatrului Național din Cluj. Surprinzător? Tocmai așa și trebuie să fie la o emisie „Colecții și colecționari”, să nu lipsească surprizele!

În cei peste 35 de ani dăruți scenei, invitatul nostru, L.D., a interpretat numeroase roluri importante. A jucat astfel în *Intrigă și iubire*, în *Othello*, *Discipolul diavolului*, *Azilul de noapte*, *Răzvan și Vidra*, *Apus de soare* și încă multe alte piese celebre ale dramaturgiei mondiale și naționale. Dar nu asupra eroilor cărora le-a dat viață ne vom opri la emisiunea noastră, ci asupra colecției pe care invitatul nostru a reușit să o întocmească în decursul anilor. E vorba de o colecție de tablouri din... timbre!

— De fapt cum ați descoperit „sistemul” și cum a început totul?

— Avusesem încă din școală plăcerea de a picta, de a desena și o oarecare îndemânare în această privință. Cu 25 de ani în urmă – fiindcă asta e data de când mă ocup de colecție – m-am hotărât să fac portretul soției mele, cântăreață la Opera din Cluj – după o fotografie din rolul Cio-Cio-San, rol care îi plăcea foarte mult și cu care obținuse un frumos succes. Nu vroiam însă să îl realizez cu mijloace obișnuite. De aceea am căutat alte soluții care să-mi permită să nu mai întrebuițez nici pensula, nici culorile de apă sau de ulei. Și atunci mi-a venit ideea să folosesc diferitele nuanțe pe care mi le ofereau timbrele poștale atât de felurit colorate. Și așa am făcut și am reușit!

— Cu alte cuvinte ați descoperit o nouă metodă de a utiliza timbrele. Căci se știa doar de folosirea lor pentru corespondență, ori pentru îmbogățirea colecțiilor filateliștilor. Iată că le-ați transformat și în material pentru pictură!

— A fost ca un joc de care eram captivat din ce în ce mai mult. Fiecare nou tablou era o nouă

încercare la care îmi supuneam imaginația și forțele. Oare am să fiu în stare să realizez în felul acesta și un peisaj? îmi spuneam. Și mă apucam de lucru! Nu pot să afirm că a fost ușor, fiindcă fiecare temă pune probleme diferite. Dar mă luptam cu ele și ajungeam până la capăt. Voi găsi în timbre nuanțele care să-mi permită să arăt atmosfera de după furtună? mă întrebam altădată. Și căutam timbre, făceam probe, nu prea reușeam, mă străduiam să găsesc altceva până aflu calea cea bună. Am să izbutesc oare să duc la bun sfârșit portretul lui Tudor Vladimirescu, cu ajutorul timbrelor? îmi ziceam temător, mai târziu. Mă nelinișteam, desigur, de fiecare dată, dar, mai cu trudă, mai cu eșecuri, mai cu răbdare, tot ce îmi propuneam ajungea la liman.

Și în timp ce L. D. Povestea, fiecare piesă dintre cele enumerate apărea pe micile ecrane ilustrând astfel reușita deplină a colecționarului. De la o anumită depărtare tablourile dădeau impresia că sunt lucrate puțin în relief, ca și cum pictorul ar fi utilizat cuțitul de pictură în loc de pensulă. Când însă camera de luat vederi se apropia până la plan-detalu, iată că începea să se observe, pe câte o porțiune sau alta de tablou, materialul întrebuintat, timbrele. Fiindcă pe ici, pe colo se deslușeau clar ștampila poștei, localitatea, data sau chiar câte ceva din desenul sau pictura reprezentată pe timbrul original.

— Vă rog să-mi spuneți, decupați întotdeauna

dintr-o marcă poștală o anumită formă?

— Nu, forma fragmentului de timbru e determinată în primul rând de necesitățile de culoare sau de linie. Dacă priviți atent veți vedea că întâlniți la același tablou părți decupate ca niște semilune, ori ca un fel de romburi, dreptunghiuri, cercuri, după cum a fost nevoie.

— Cam câte timbre întregi sunt necesare pentru realizarea unui tablou?

— Între 12.000 și 16.000 pentru unul de mai mari dimensiuni și cam 1000–1500 pentru unul mai mic.

— Sunt convinsă că filateliștii care au auzit spusele dumneavoastră se înfioară, gândindu-se la câte piese de colecție dispar în felul acesta.

— Nu, n-au niciun motiv să fie speriați. Și eu am fost și sunt filatelist și nu m-ar lăsa inima să utilizez pentru lucru timbre bune, pentru colecții. „Paleta” mea e formată numai cu timbre cu mici defecte, rebutate, cum se spune, care nu au nicio valoare filatelică.

— Bun! Acuma după ce colecționarii de mărci poștale au răsuflat ușurați, să mai prezentăm telespectatorilor și alte tablouri din timbre încercând să înfățișăm în această trecere în revistă măcar o parte din ceea ce ați lucrat în cei 25 de ani de când vă ocupați de colecție.

Și astfel, rând pe rând, au apărut pe micile ecrane peisaje de iarnă, de toamnă, într-o mare bogăție cromatică, portrete și autoportrete, multe

colțuri de natură alese cât mai aproape de unduirea lină sau mânioasă a unei ape. Iar pe malul ei mai totdeauna se află schițată silueta unui pescar.

— Pescarul acesta răbdător nu cumva sunteți chiar dumneavoastră? îl întreb pe actorul L. D., invitatul emisiunii noastre.

— Ba da, dar, deși pescuitul mă atrage foarte mult, nu o dată am lăsat undița și m-am apucat să schițez pe carnetul meu ceea ce îmi încânta ochiul. Și ca să nu uit jocul nuanțelor, aduceam acasă câte o mostră din culorile întâlnite...

— Cum adică?

— Adică o floare sau alta, frunze, ierburi și așa mai departe, fiecare dintre ele servindu-mi drept „nuanțier” pentru viitorul peisaj.

Am ilustrat acest moment al discuției noastre cu încă o serie de încântătoare și ingenioase tablouri din timbre. Multe redau câte un colț de sat plin de farmec, alte câteva erau inspirate de scene din piesele de teatru și din opere, și în strălucitoare combinații cromatice ne apăreau tablourile cu fructe și flori...

— Am aflat că ați prezentat aceste tablouri în cadrul unor expoziții care au avut loc la Cluj și că ele s-au bucurat de o foarte bună apreciere...

— Nu m-am gândit, când am început să le lucrez, că vor fi înfățișate cândva publicului. Le făceam pentru mine, pentru cei din familia mea. Dar fiindcă am picurat în ele amintiri din satul

natal, frumusețe, atât cât m-am priceput, din frumusețea copleșitoare a naturii, și liniște și împăcare din clipele petrecute pe malurile apelor, sunt foarte fericit că „picturile” mele au transmis toate acestea și altora și că au izbutit să fie astfel mesagere de bucurie.

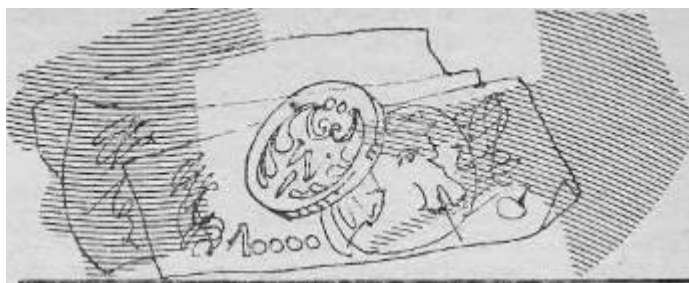
— Ați muncit mult la tablou, nu este așa?

— Da, dar efortul atâtor mii de ore de migală să știți că este pe deplin răsplătit când vezi că ai făcut plăcere cuiva și descoperi cum înflorește un zâmbet de mulțumire în ochii unui privitor.

O ghicitoare grea: ce e o batistă cu dantelă?

Nu, nu vă grăbiți să răspundeți amuzați că: „O batistă cu dantelă e... o batistă cu dantelă!” Să știți că nu e totdeauna așa!

Dovada sau, mai bine zis, dovezile ni le-a prezentat într-una din emisiunile „Colecții și colecționari” un recepționar al unei întreprinderi de construcții din Sibiu, colecționarul C.V. Aveam în jurul nostru, așezată pe măsuțe de sticlă, o impresionantă colecție de bancnote rare. De aceea prima întrebare pe care erai tentat să o adresezi colecționarului putea fi doar:

— Cam câte exemplare cuprinde colecția dumneavoastră?

— Peste 8000! Se înțelege însă că nu am putut să le aduc în emisiune pe toate... Ceea ce vedeți aici sunt doar câteva sute...

— Ele reprezintă bancnote din câte țări?

— Din toate țările în afară de Australia și Islanda! Mă străduiesc foarte mult să acopăr și acest gol din colecția mea și sper să reușesc!

— Dar de când vă ocupați de strângerea acestor piese?

— Din copilărie! Am început să adun câteva din curiozitate, apoi mi s-a părut interesant să aflu câte ceva despre ele, date istorice, geografice, întâmplări referitoare la epoca în care au apărut. Și așa, aproape fără să-mi dau seama, bancnotele acestea m-au făcut să acumulez foarte multe cunoștințe. Și pe măsură ce mă documentam eram tot mai tentat să-mi completez mica mea colecție de începător cu piesele interesante despre care știam atât de multe din lecturi. Iată că se împlinesc acum 30 de ani de când mă ocup de colecție și se pare că am început să devin un

cunoscător în această privință. Tot ce vedeți este organizat după criterii strict științifice. Și pot să vă mărturisesc că nu ai timp să te plictisești niciodată cu o astfel de preocupare, căci temele tratate pe bancnote te poartă către cele mai diferite domenii.

— Către cele mai diferite domenii?

— Exact! căci pe bancnote nu au apărut numai peisaje, sau chenare florale, sau desene ornamentale. În decursul timpului pe ele au fost imprimate portretele unor mari personalități ale vieții social-politice și culturale, din țările respective, dar nu numai atât. Nu o dată banii de hârtie invită indirect în domeniul literar, muzical și așa mai departe. Priviți bancnotele pe care întâlnim chipul lui Calderon de la Barca, Cervantes, Lope de Vega, Goethe, Händel, ba chiar și silueta unor personaje celebre, ca de pildă Don Quijote! Dar toate acestea sunt, ca să zicem așa, lucruri destul de des întâlnite. Aș vrea să vă prezint și câteva piese mai puțin obișnuite. Iată cele pe care le urmăriți acum au apărut în serii ca timbrele și, tot ca ele, au tratat subiectele cele mai diferite. Avem, de pildă, bancnote cu fazele lunii, sau purtând pe ele o reclamă pentru vinuri. Sau altele prezentând diverse uniforme militare, ori scene din munca țăranilor, ori aspecte de la o școală de călărie, Domul din Münster – 1350 sau orașul Ausbach cu cele mai importante evenimente ale existenței lui de la fondare, din

1221, până la 1805. Iată bancnote servind drept reclamă pentru papuci!

Tot prin intermediul acestor bani de hârtie puteți afla povestea unei femei care a născut 7 copii în anul 1600, Nu, nu s-au terminat curiozitățile! Avem și o reclamă de ape minerale, diferite teme sportive, ori istoria iubitului și poznașului Till Ullenspiegel pe o serie de 12 bancnote! Și așa mai departe...

— Într-adevăr nu s-ar putea spune că cei care au conceput bancnotele au suferit de lipsă de imaginație. Aveați dreptate afirmând că ele te pot ghida către cele mai neașteptate și variate domenii. Totuși banii aceștia curioși au desigur o explicație. Parcă am observat că toți au fost emiși între 1919 și 1923, în Germania. Ce s-a întâmplat atunci?

— Începând din 1919 până în 1924 în Germania a fost o mare inflație. Banca țării nu mai putea să iacă față tipăririi bancnotelor deoarece acelea care erau valabile dimineața nu mai erau valabile seara. S-a acordat atunci tuturor orașelor și localităților dreptul să-și confecționeze bancnote de valori mici. Profitând de această situație fiecare oraș, ba chiar și fiecare sat mai înstărit s-au grăbit să tipărească bancnote fiindcă prin marea lor putere de circulație ele puteau servi și ca un excelent mijloc de reclamă pentru diferite produse locale. În felul acesta s-a ajuns la apariția a 85.000 de feluri de bancnote, ceea ce reprezintă un

fenomen unic.

— Misterul a început să se limpezească! Totuși mai rămâne să ne explicați de ce nu sunt toate bancnotele tipărite pe hârtie, ci au fost folosite pentru realizarea lor materiale dintre cele mai surprinzătoare. Din dorința de originalitate?

Iată camera de luat vederi prezintă acum telespectatorilor bancnote făcute din piele fină, din meșină, din pânză obișnuită sau din pânză groasă de in, ba chiar descoperim câteva din mătase. Iar lângă ele văd că ați așezat niște batistute grațioase cu margini bogate de dantelă croșetată care... Acestea, ce sunt de fapt?

— Sunt tot bancnote! Pe ele veți afla imprimată și valoarea: 10.000 și 1000 de mărci! Iar perla acestei serii bizare este, în colecția mea, bancnota aceasta pentru care a fost folosită cea mai fină piele și pe care s-a scris cu foarte frumoase caractere aurite valoarea de 50.000.000.

— Nu mi-aș fi închipuit că pot exista asemenea bancnote! Ce reprezintă ele pentru un colecționar?

— O victorie! O bucurie! Fiecare dintre ele înseamnă rezultatul unor mari strădanii, căci obținerea lor nu e ușoară. Sunt piese extrem de rare, curiozități unice în istoria bancnotelor. Ele au apărut tot în perioada despre care am vorbit, în Germania, și aceeași dorință de a-și face reclamă a determinat diversitatea materialelor și a aspectului. Astfel fiecare mare sau mic fabricant folosea produsul său pentru a tipări bancnote, ca

de pildă pielea, meșina, mătasea ori... batistele cu dantelă! Se pare că și orașele respective erau mulțumite cu un astfel de aranjament căci în felul acesta nu mai erau obligate să suporte ele costul materiei prime și al imprimării bancnotelor...

— Care este data și locul apariției celor dintâi bancnote?

— Cu 2500 de ani în urmă, în China, și erau confecționate din mătase. În Europa ele au apărut în secolul al XIV-lea în unele orașe din Franța și Germania și aveau o putere de circulație limitată, locală...

— Și de atunci povestea lor se derulează simplu, fără probleme?

— Nu! Nicidecum! Istoria bancnotelor este destul de zbuciumată! Chiar la începuturile ei se situează o șocantă și dramatică întâmplare care a afectat mii de oameni! În 1721, un englez stabilit în Franța îi propune lui Ludovic al XV-lea și regentei, care era pe atunci într-o mare strâmtoare financiară, emiterea unor bancnote de hârtie. Propunerea a fost apreciată ca bună. Populația s-a arătat destul de neîncrezătoare, dar s-a obișnuit cu ideea și totul mergea satisfăcător, comerțul înflorise din nou, când... s-au ivit niște zvonuri! Aceste zvonuri au prins, s-a creat mare panică și toată lumea a alergat să ceară schimbarea bancnotelor în aur, imediat, pe loc, la băncile Franței. Deoarece nu toate bancnotele aveau acoperire s-a provocat astfel cel mai mare faliment

bancar al tuturor timpurilor. Datorită acestui fapt, ideea bancnotelor a fost compromisă pentru o perioadă de aproape 20 de ani.

— Care este cel mai vechi exemplar din colecția dumneavoastră?

— Această bancnotă austriacă din 1762 cu o formă deosebită de cele din ziua de azi și care e imprimată doar pe o singură parte. Iar ca rarități cu care de asemenea mă mândresc, iată așezate după valoare primele bancnote românești apărute în 1876.

— Mi se pare că ne-ați mai pregătit și alte curiozități în acest domeniu? l-am întrebat pe colecționarul C. V. Din Sibiu.

— Da, am pus alături câteva dintre cele mai mari bancnote din lume, ca, de pildă, această piesă foarte rară originară din Tibet, apoi una din Franța și una din Italia și lângă ele cele mai mici bancnote din lume, multe, după cum observați, având dimensiunea unui timbru! Și este amuzant de amintit că același argument justifica și apariția bancnotelor exagerat de mari și a celor minuscule. Se spunea că sunt mai ușor de mânuit! Cele supradimensionate, fiindcă astfel erau mai vizibile și nu puteau să se piardă, cele mici deoarece, cu ușurință aveau loc în buzunare. Logic, nu?

Tot trecând de la o emisiune la alta, ascultând povestiri și întâmplări, urmărind și uneori deducând truda care duce la alcătuirea unei colecții, începeam să înțeleg ce înseamnă, de fapt,

un colecționar. În primul rând un om care învață la școala răbdării și a perseverenței și care, doritor să știe, să afle cât mai multe, își îmbogățește neîncetat cunoștințele. Un om care dă un exemplu de minunată folosire a prea grăbitelor clipe. Și am mai priceput, ceea ce pare paradoxal, că a „strânge” pentru o colecție înseamnă a te deprinde să fii generos cu întregul, înseamnă, de fapt, a dăru-i tuturor.

Cu ce vreți să mergeți pe ape?

(Cu coșul, cu pluta, cu cârmă vie, cu nava lui
Ulise, ori cu drakkarul...?)

Povestea omului care dorea să se poată avânta pe ape începe la o dată pierdută undeva în timp. Pe vremea aceea stră-stră-strămoșii noștri îmbrăcați în piei de animale și înarmați cu topoare de piatră, observând cum copacii ruși de furtună plutesc pe ape, într-o bună zi, au luat unul dintre aceștia, l-au scobit, l-au fasonat cu ajutorul focului și au creat cea dintâi luntre.

Cu această luntre neolitică în miniatură, pe care colecționarul A.J., proiectant, a realizat-o după schițele specialiștilor, începem emisiunea.

— Luntrea a fost o mare izbândă a oamenilor primitivi?

— O foarte mare izbândă. Ea încununa o lungă, extrem de lungă perioadă de timp în care oamenii erau cu totul la voia întâmplării când încercau să treacă o apă. Până atunci se agățaseră de mănunchiuri de nuiele, se agățaseră de trunchiuri de copaci și, mai târziu, formând o plută, cel mai vechi mijloc de navigație, au învățat pentru prima dată ce înseamnă a pluti. Dar luntrea, la care vâsleau desigur cu mâinile, însemna nu numai a pluti, ci a se dirija pe ape în direcția dorită. Era cu siguranță un mare eveniment în viața lor!

— Îmi vorbeți și despre coșurile de nuiele, care, etanșate cu smoală, au fost și ele folosite cu multă, foarte multă vreme în urmă...

— Da, se întrebuintau numai la trecerea nurilor și, la început, numai de o singură persoană. Erau foarte „la modă” cu mii de ani înainte de era noastră în Egiptul antic, la Fenicieni și Asirieni. Se vorbește mult în diferite legende celebre despre aceste coșuri de nuiele... În ele se așezau deseori copilași... Vă amintiți vreuna dintre ele?

— Cred că da... Parcă Romulus și Remus au fost

abandonăți de mama lor, vestala Rhea-Silvia, într-un astfel de coș de nuiele pe care apa l-a dus încet, încet la mal. Auzind scâncetele copiilor, de coș s-a apropiat o lupoaică și, așa cum spune povestea, s-a înduioșat de cei doi pui de om, i-a scos de acolo, i-a hrănit și le-a salvat viața...

— Da, este una dintre numeroasele legende legate de acest străvechi mijloc de navigație. Dar aș vrea să ne mai întoarcem o clipă către plută, care, deși este considerată ca cea dintâi modalitate descoperită de om pentru a trece o apă, n-a dispărut, ci a continuat să fie folosită, în toate epocile până azi. Eu doresc să vă prezint macheta unei plute asiriene mai „noi”, care a fost folosită doar cu 800 de ani înaintea erei noastre și care are deci aproximativ 2800 de ani. Nu-i o plută obișnuită, ci una prevăzută cu câteva îmbunătățiri, adică fusese așezată pe burdufe umplute cu aer și era dirijată de o cârmă „vie”! Cârna fiind un om care plutea pe un burduf separat și guverna pluta bătând apa cu picioarele.

— Curioasă idee și ciudată cârmă! Mi se pare însă că în perioada în care Asirienii foloseau această plută, popoarele de pe Nil și cele de pe Mediterana erau cu mult mai avansate în construcțiile navale, având o tradiție de... câteva mii de ani...

— Așa este. Asirienii, neavând ieșire la mare, nu se preocupau prea mult de realizarea de nave. Pentru expedițiile lor foloseau vase construite în

alte țări, ca, de pildă, nave feniciene. Și nu făceau rău deloc. Fenicienii erau cei mai vestiți navigatori și constructori de nave ai antichității. Din păcate, tocmai despre ei ne-au parvenit foarte puține date. Unul dintre rarele documente descoperite este acest basorelief asirian care mi-a servit și mie ca sursă de inspirație. Pe el se pot observa destul de clar cele două tipuri de nave feniciene: cea de transport, rotundă, de o mare stabilitate, și cea de război, cu o siluetă alungită, mai îngustă, lucru care îi dădea posibilitatea să alunece cu viteză pe suprafața apei. Ea este modelul acestei machete pe care am construit-o.

— Cu asemenea vase fenicienii au traversat toată Mediterana, apoi, trecând de Coloanele lui Hercule, au izbutit să urce în nord până în Irlanda, Scoția, și, poate, chiar Islanda. Iar la începutul secolului al VII-lea î.e.n. Au înconjurat Africa pornind prin Marea Roșie și Oceanul Indian și s-au întors acasă descoperind, cu 2000 de ani înaintea lui Vasco de Gama, Capul Bunei Speranțe. Oare ce caracteristici aveau navele lor de au reușit asemenea performanțe?

— Erau construite din lemn rezistent de cedru și pentru prima dată în lume cu bordurile mai ridicate și apărute de un fel de scuturi. Tot o premieră în construcția navală era și pintenul de aramă cu care sfărâmau vasele inamice. Foloseau și rame și velă. Neavând niciun fel de instrument la bord, în toate aceste lungi călătorii se orientau

după stele. Iar cea pe care o luau cel mai des ca punct de reper fusese denumită în antichitate „astrul fenician”. Nu era altceva decât Steaua Polară.

— Nenumărate probleme au avut cei care doreau să studieze navele și istoria lor, pentru că duceau mare lipsă de surse de documentare. Dar câteodată hazardul le aducea dovezile pe care le căutau sub cele mai neașteptate înfățișări. Astfel, pe un vas de ceramică din Grecia secolului al V-lea î.e.n., se afla reprezentată scena ispitirii lui Ulise de către sirene. Îl vedem pe erou legat de catarg, așa cum ceruse tovarășilor de călătorie, zbuciumându-se să reziste chemării pline de vrajă. Creatorul desenului a vrut desigur să reamintească prin arta sa de întâmplările dramatice prin care a trecut viteazul Ulise și nicidecum să contribuie la istoria navigației! Și totuși o face, fără voia lui, căci detaliile pe care le oferă în legătură cu nava lui Ulise sunt revelatoare.

— Exact, și de desenul de pe acest vas de ceramică m-am folosit și eu ca să realizez macheta navei pe care va fi călătorit vestitul erou. Putem să observăm că este vorba de un vas cu propulsie mixtă. Având deci și rame și vele și fiind prevăzut la pupa cu o cârmă dublă. Dar eu nu m-am mulțumit cu atât, fiindcă nava grecească tipică nu era totuși aceasta. De aceea, folosindu-mă de alte surse de documentare, am mai construit replica în

miniatură a unei triere, tipul de navă cel mai răspândit în secolele VI-IV î.e.n. Se numeau astfel fiindcă aveau trei rânduri de rame, deci trei şiruri de vâslaşi în straturi suprapuse, cum s-ar spune, pe etaje...

— Pare o navă foarte solidă, cu prova întărită şi, după cum şi macheta ne-o arată, era prevăzută cu un pinten. Şi deoarece corăbiile acestea nu aveau punte continuă, la pupa se afla o mică platformă pe care stătea trierarhul (comandantul navei).

— Din păcate sistemul de manevrare era foarte greoi şi cârmacii trebuiau să facă un efort fizic imens... De aceea ei nu rezistau mai mult de 7–8 ani de călătorii şi mureau foarte tineri. Aceste triere au dezlănţuit multe dispute între specialişti, mulţi susţinând, pe bună dreptate, că nava având centrul de greutate prea sus se putea răsturna foarte uşor şi, în plus. Că era aproape imposibil de coordonat mişcarea celor trei rânduri de vâslaşi. Ca să pună capăt prea vehementelor discuţii, Napoleon al III-lea a hotărât să construiască o trieră după modelele din vechime şi... nimeni nu a putut să o urnească din loc!

— Cum aţi mai spus, descoperirile de nave fiind o raritate şi celelalte surse extrem de zgârcite cu acest subiect, cercetătorii istoriei navigaţiei au trebuit să dezlege adevărate enigme. Au fost situaţii când s-au folosit de numai câteva rânduri dintr-o povestire ca să deducă dimensiunile unui alt tip de trieră. Şi culmea, în povestirea cu pricina

nu era nicio descriere de navă, ci doar relatarea unei întâmplări adevărate...

— Herodot, marele istoric, explica ce pedeapsă puțin obișnuită i-a fost aplicată de către un amiral unui comandant de navă, numit Skylox, vinovat de a fi lăsat vasul fără pază. Acesta a poruncit să se vâre capul bietului comandant într-una din deschizăturile făcute pentru ramele din rândul cel mai de jos și să fie legat acolo. Ei bine, e de necrezut, dar această informație laconică a stat la baza stabilirii dimensiunilor principale ale unei triere, sau trireme (cum i se spunea la Romani).

Sau o altă sursă de informații, tot atât de surprinzătoare. Cine nu a admirat în cărțile cu reproduceri de artă silueta înaripată a faimoasei statui Victoria de la Samothrace. Toți iubitorii de frumos întârzie cu privirea emoționați de perfecțiunea acestei creații. Dar prea puțină lume știe că ea nu este doar o minunată realizare sculpturală, ci și o mărturie extrem de importantă pentru istoria navigației! Căci soclul Victoriei de la Samothrace reprezintă prova unei nave cu două rânduri de rame numită dieră și este unicul punct de referință care există cu privire la acest tip de vas. Un alt exemplu, pentru o etapă ceva mai apropiată de noi, singurul document pe care specialiștii în istoria navigației îl posedă, este o... celebră tapiserie! Așa că un pasionat constructor de nave sau de machete de nave ar putea să spună, în glumă desigur, că „toate artele duc la...

nave!”

— Cum ați ajuns la alcătuirea acestei colecții? l-am întrebat pe A.J.

— Cred că am construit machetele fiindcă în ele puteau să-și găsească exprimarea lucrurile care m-au pasionat dintotdeauna: dragostea pentru mare și interesul deosebit pentru istorie și arheologie.

— Și cum ați reușit să vă dobândiți măiestria cu care le realizați?

— Pentru așa ceva n-am avut profesori. Singur, încercând, stricând, luând-o de la capăt, am reușit, cu nesfârșită răbdare, în ani de experiență, să ajung la acea siguranță de care azi dau oarecum dovadă.

— Dați dovadă cu prisosință, nu oarecum, fiindcă participând la concursurile republicane de navomodele v-ați situat deseori printre primii și, la un moment dat, ați fost răsplătit chiar cu titlul de campion al țării pentru un velier clasa a X-a internațional, îndeplinind astfel... norma de maestru al sportului. Este adevărat?

— Este adevărat! Și sunt bucuros că pasiunea mea pentru nave mi-a adus această atât de frumoasă recompensă. Dar fiindcă ne-am întrerupt o clipă călătoria vă invit să urcați la bordul unui drakkar, adică a aceleia dintre navele Vikingilor care purta la provă un dragon sculptat. Celălalt tip de vas, pe care-l utilizau vestiții cuceritori nordici, se numea Snekker și avea la

provă un cap de șarpe iar corpul navei era ceva mai mic. Dar noi să privim cu atenție un drakkar. Era o corabie alungită, deci rapidă, totuși foarte solid îmbinată căci bordajul ei se construia în clinuri, adică având scândurile suprapuse și fixate cu nituri de oțel. Prevăzută cu rame și vele. Catargul nu era fix, ci se putea demonta la nevoie. Nava aceasta avea calități, fără îndoială, totuși pare prea fragilă și prea nesigură pentru drumuri atât de lungi, pentru acele călătorii extraordinare prin mările veșnic neliniștite ale nordului, bânuite de vânturi și furtuni. Și te întrebi oare ce detalii de construcție, care nu ne-au parvenit, le-au ferit de distrugere? Câtă știință a navigației aveau acești tineri și voinici scandinavi de-au putut să scrie, peste mările cele mai periculoase, atâtea căi noi?

— Deși erau temuți, ca niște pirați fără milă ce s-au dovedit în prea dese rânduri, Vikkingii stârneau totuși și admirația pentru neîntrecutele lor calități de marinari. Din câte am citit ei au trecut cei dintâi din Marea Nordului în Marea Albă, au populat coastele Groenlandei și Islandei. Iar în secolul al X-lea, cu peste 500 de ani înaintea lui Cristofor Columb, au ajuns la coastele nord-estice ale continentului american debarcând la Labrador, căruia i-au dat numele de Vinlanda.

— Trebuie totuși spus în apărarea meritelor lui Cristofor Columb că drumul lui a totalizat cam 7000 de kilometri iar al Vikkingilor 3 100

kilometri.

— Dați-mi voie să vă mai pun încă o întrebare de profan. Nici ramele, nici vela nu puteau să învingă puternicele vânturi din nord. Dacă se întâmpla, atunci când vroiau să ajungă la o țintă anumită, să aibă vântul din față, ce făceau? Renunțau?

— Nu, nicidecum! Erau meșterii desăvârșiți ai navigației în voltă, adică în zigzag, care îi aducea, cu niște ocoluri e adevărat, la locul pe care îl doreau. Nu erau manevre simple, acelea de a prinde rafalele în vele într-un unghi de 90 sau de 45 de grade, dar le executau cu atâta precizie, încât oricât de sălbatic ar fi bătut vântul ei știau să-i folosească forța.

Până acum am vorbit despre nave la care comenzile ar fi sunat cam așa: „Puneți catargul!” „Întindeți velele!” Asta fiindcă mai totdeauna la navele cu rame și velă catargul era demontatul.

Să trecem însă mai departe la epoca navelor cu catargul fix și fără rame. Din această categorie vă prezint pentru început macheta unui galion! Nu e un galion obișnuit, ci unul celebru, care a constituit un model pentru arhitectura navelor de război din diferite țări timp de aproape un secol. El se numește Great Harry și pentru construirea lui am folosit toate detaliile pe care mi le-a furnizat o vestită... pictură! Un tablou semnat de Hans Holbein ce prezintă pe splendidul Great Harry în toată strălucirea sa!

— Erau într-adevăr frumoase galioanele! De

altfel ele și-au dovedit frumusețea și... fotogenia în foarte multe filme cu corsari și cu bătălii maritime de epocă.

— Din filme cu siguranță că nu s-a putut observa faptul că galioanele aveau și câteva mari slăbiciuni de construcție. Deschizăturile pentru tunuri (saborduri) erau așezate prea jos și chiar la cea mai simplă manevră apa putea să năvălească prin ele provocând răsturnarea navei. Este celebru cazul galionului englez Mary Rose care, la o banală întoarcere a vasului, s-a scufundat cu 700 de oameni la bord fiindcă apa a intrat prin aceste saborduri. În plus arătoasele ornamente foarte grele și costisitoare în cazul unei lupte navale luau primele foc. Multe vase și-au găsit sfârșitul în flăcări din cauza sculpturilor în lemn care le împodobeau. Aveau precum vedeți numeroase probleme aceste vase de linie!

— De ce se numeau de linie?

— Fiindcă în timpul bătăliilor navale se așezau în linie și lăsau descoperite numai bordurile ce erau bine apărute de bogata artilerie cu care era dotată fiecare corabie de acest fel.

— Cum trăiau și cum munceau oamenii mărilor pe aceste nave?

— În condiții deosebit de vitrege. Mai ales în cazul călătoriilor lungi. Provizia de apă dulce, cea care era păzită cu atâta strășnicie, încât și furtul câtorva picături aducea pedeapsa cu moartea, devenea, în cazul unor voiajuri mai îndelungate, o

mâzgă cleioasă și urât mirositoare în care se dezvoltau tot felul de microorganisme. În ceea ce privește mâncarea, în afara unor „biscuiți” tari ca piatra, doar mazăre și fasole uscată, singurele legume care se puteau păstra și lângă ele se adăugau porțiile de carne, atât de sărată și scorojită, încât căpăta consistența fierului. Oamenii nu aveau spațiu pentru a se odihni, pentru a se îngriji și hainele lor erau mai totdeauna ude. Dacă se răneau sau se îmbolnăveau îngrijirile pe care le putea da „chirurgul” navei erau atât de brutale și atât de sumare, încât singura speranță era în rezistența organismului lor și într-un dram de noroc. Nici acei care se încumetau să facă diferite traversări ca pasageri nu o duceau mai bine. De aceea multă, foarte multă vreme, cuvintele filosofului Anacharsis, care a trăit cu 600 de ani î.e.n. Și care a făcut câteva călătorii pe mare, au rămas valabile. El definea astfel situația: „Există trei feluri de oameni: acei care sunt vii, care sunt morți și acei care sunt călători pe mare!”

— Și totuși oamenii au mers mai departe pe întinderile apelor!

— Cu prețul unor sacrificii de neînchipuit! E adevărat că unii doreau glorie, alții avere, dar cei mai mulți erau însă fascinați de mirajul nemărginirilor albastre, de dorul de a afla ce e dincolo de orizont și de a găsi răspuns la cele mai arzătoare întrebări: ce este pământul acesta pe

care trăim, ce ascund lumile lichide care ne înconjură?

— Despre acești navigatori ai începuturilor s-a scris mult... Eu aș vrea să reamintesc doar câteva modeste versuri ale unui cântec:

*Ei au plecat,
Atât de departe, cât navele lor puteau să-i ducă,
Pentru a ști ce se găsește la capătul lumii,
Pentru a afla unde se sfârșește marea...
Tot ce-au trebuit să îndure ca să reziste,
Ca să nu se lase să moară,
Noi nu o vom ști niciodată...*

Îndelungată a fost vremea când marinarii înfruntau aproape cu mâinile goale dezlănțuirile naturii, și colecționarul A.J. A mai construit machetele unor tipuri de nave specifice acelor timpuri, trecând de la una la alta, ne-am apropiat de marele eveniment al apariției primelor vase cu corpul de fier.

— Când câțiva ingineri „trăsniți” au susținut că se pot construi tot atât de bine nave din fier ca și din lemn, s-a auzit în lumea întreagă un imens hohot de râs. Se amuzau la nesfârșit marinarii, se distrau copios mulțimile. Cum o să poți să faci fierul să alunece pe apă? Cine a văzut vreodată o potcoavă sau o nicovală plutind? Ce idee caraghioasă! Ce distractiv subiect de discuții! Câte glume nu s-au născocit atunci... Și totuși după

numai zece ani de la această reacție batjocoritoare și doar după câteva stranii și nereușite încercări, navele de oțel au început să străbată, cu un succes din ce în ce mai mare, mările și oceanele. Astăzi le cunoaștem cu toții și până și copiii sunt familiarizați cu siluetele lor, cu ideea că sunt propulsate de motoare puternice și că la bordul lor se află sisteme de orientare perfecționate, de ghidaj, de comunicare cu uscatul și așa mai departe. Cele câteva machete de nave moderne pe care le-am realizat, un cuirasat, un crucișător precum și acest remorcher românesc construit pe Șantierul naval de la Oltenița, nu mai au deci nevoie de explicații. Să le privim și să ne amintim ce drum lung a dus până la ele, câte greșeli, câte sacrificii, câte speranțe au marcat înaintarea lor pe apele globului și apropierea lor de soluția cea mai bună, cea mai omenească, cea mai sigură pentru înfruntarea mărilor și oceanelor care mai ascund și astăzi atâtea taine nedescifrate...

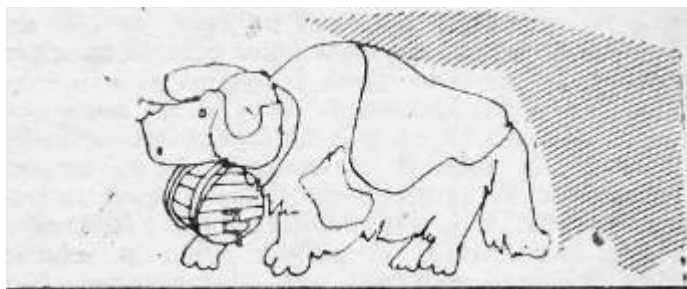
Cum am făcut cunoștință cu un câine Saint
Bernard și...

(cu pisici sălbatice, cu un pârș, o ursoaică, doi
pui de vulpe și alte necuvântătoare)

Toate aceste viețuitoare și încă altele mi-au fost „prezentate” de către inginera G.B., doctor în știință, specialistă în entomologia forestieră, care le era bună prietenă de multă vreme. Atât de bună

prietenă, încât dorind să le aibă mereu aproape le-a lucrat portretele în tuș, în cărbune, în peniță, în tempera sau în acuarelă. Și cum cu timpul i-au mai apărut în cale și alte animale simpatice, interesante sau enigmatice, ca de pildă doi lupi, iată că s-au mai adăugat alte portrete și mereu altele, în așa fel încât au devenit o adevărată colecție, o colecție de desene de animale. Deși „modelele” erau foarte diferite, portretele au trăsături comune: o expresivitate deosebită și haz, căci animalele fuseseră surprinse în atitudini foarte amuzante.

— Să începem discuția noastră cu acest Saint-Bernard care ne privește cu atâta atenție și „bonomie” de parcă ar întreba: „Ce s-a întâmplat, aveți nevoie de mine?”

— Cu multă plăcere dar mai înainte aș vrea să fac precizarea că toate desenele mele reprezintă animale pe care le-am cunoscut, cu care m-am împrietenit sau care mi-au stârnit o asemenea spaimă, încât s-au întipărit pentru totdeauna în memorie. Pe scurt, am fost inspirată de „modele”

reale. Saint-Bernard-ul pe care-l vedeți în acest portret este un prieten din copilărie. Precum știți datorită mărimii și forței lor deosebite acești câini au fost folosiți multă vreme și mai sunt folosiți și acum, în lume, pentru salvarea celor accidentați în munți, celor prinși de avalanșe, răătăciți, înghețați. Sunt câini foarte apropiați omului, extrem de blânzi și manifestând o dragoste deosebită pentru copii. Saint-Bernard-ul din desen nu se ocupa cu căutarea celor înzăpeziți, fiindcă era orășean ca și mine, locuia în Târgu Mureș, totuși se dovedea și el util, foarte util. Apartținea cuiva care lucra la un spital al orașului. Și câinele avea o treabă importantă: la oră fixă se prezenta dimineața ca să-și ia în primire un căruț pe care se afla un butoiăș. El transporta acest butoi până la un izvor anumit. La izvor se găsea totdeauna cineva care văzând că apare „cățelușul” aducând un butoi gol, fie că știa, fie că nu știa ce treabă are câinele, înțelegea cu ușurință că așteaptă să-i fie umplut recipientul. Și, amuzându-se, îi făcea acest „serviciu” câinelui, care stătea liniștit. Când i se spunea „Gata, du-te acasă” el pornea senin și aducea până în curtea spitalului apa vindecătoare. N-a întârziat niciodată, n-a lipsit niciodată... Dar avea și Saint-Bernard-ul o pretenție. După ce se dădea jos butoiul nu lăsa să i se ia căruțul, ci pornea cu el grăbit către oraș. Bineînțeles că toate aceste drumuri le făcea singur! Dar știa el unde să se

ducă, știa pe ce străzi era așteptat. Și de peste tot culegea copii, prieteni vechi, dar și copii pe care nu îi cunoștea. Oprea lângă fiecare și îi invita parcă, cu o elocventă privire, să se suie în cărucior. Apoi, foarte mândru, calm, maiestuos îi plimba în pas domol în timp ce mititeii erau în culmea fericirii. În promenada lui prin tot orașul alegea locurile cele mai frumoase și cele mai puțin circulate. Din când în când întorcea capul ca să vadă dacă toți „pasagerii” sunt bine și ca să se asigure că totul e în regulă. Mi-aduc aminte că parcă zâmbea... Probabil că și lui îi făcea plăcere plimbarea și mai ales dragostea și bucuria noastră...Cum să nu am portretul acestui „înțelept” în colecția mea...?

— Văd că ați pus alături portretul unei pisici obișnuite, blânde, „de casă”, cu acela al unei pisici sălbatice...

— Da, sunt mamă și fiică... Sau mai bine zis, mamă și fiică adoptivă! Îngrijitorul silvic găsisese trei pui de pisică sălbatică, rămași orfani, și îi adusesese cu el. Mama mea înțelegând că așa de mici și neajutorați cum sunt or să piară de foame curând, a chemat pisica noastră, cea mai liniștită și pașnică și visătoare ființă, și a adus-o lângă preșul pe care erau așezate cele trei „pisicuțe” sălbatice. Pisica a reacționat însă foarte violent văzându-le, instinctul îi spunea desigur că sunt animale sălbatice și s-a tras înapoi pufnind și scuipând, pregătindu-se să le atace. Dar mama a ridicat-o în

brațe încercând să o calmeze cu vorba. Apoi, privindu-le și mai ales ascultându-le jalnicele și stinsele țipete, pisica s-a potolit și a început să se încline către ele, parcă mirosind aerul, adulmecând... Și le-a răspuns! Cu un mieunat atât de puternic, atât de neliniștit, că mama s-a speriat și a scăpat-o din mână. Pisica s-a repezit la cei trei pui și... a început să-i lăngă și pe tot felul de tonuri să le spună ceva în limba ei... într-o clipă i-a cărat pe toți în lădița care-i servea drept culcuș, i-a așezat alături de cei doi pui pe care îi avea și a început să-i îngrijească cu aceeași dragoste pe toți cinci. Pisicile sălbatice au crescut mari, ascultând de pisica domestică, dar, fiindcă își păstrau totuși destul de multe din caracteristicile lor de sălbăticiune, au ajuns mai târziu la o grădină zoologică unde s-au bucurat de admirația tuturor.

— Văd în jurul nostru peste 80 de asemenea portrete de animale. Pasiunea aceasta are vreo tangență cu specialitatea pe care v-ați ales-o, entomologia forestieră?

— Da, în multe privințe.

— Vă rog atunci să ne explicați.

— Profesiunea mea înseamnă studiul insectelor care influențează viața pădurilor, în special al dăunătorilor. Și în activitatea aceasta dezvoltarea spiritului de observație este obligatorie, lucru ce îmi folosește foarte mult și pentru desene. Apoi ceea ce observ pe teren privitor la biologia dăunătorilor, trebuie fixat pe hârtie și păstrat în

mod ideal sub formă de schițe definitive. Iar desenele îmi formează mâna pentru schițele necesare profesiunii mele. Și, ca îmbinarea dintre cele două să fie și mai bună, trebuie să vă mărturisesc că cercetările de pe teren îmi furnizează adesea subiecte pentru colecția mea de desene.

— Ce v-a determinat să folosiți drept model numai animale?

— Am avut prilejul să le privesc deseori, să le urmăresc jocurile, să le admir expresivitatea. De mic copil am trăit foarte mult în aer liber, am întâlnit și am avut acasă animale de tot felul. Nutresc pentru ele foarte multă dragoste. Și cred că o merită cu prisosință. Niciodată un animal nu a uitat, nici chiar după mulți ani, dacă l-ai îngrijit, l-ai hrănit, l-ai ajutat ori, pur și simplu, dacă te-ai purtat blând cu el. O vedeți pe Cati? Cati e acest pui de urs care ne privește strâmbându-și boticul. Așa era când am cunoscut-o la Grădina zoologică din Târgu Mureș. Un pui slab, bolnăvicios și plângăcios... Scâncea jalnic, de parcă cerea ajutor. Îmi părea rău de ea. Toată ziua, cum scăpăm de la școală, mă repezeam la cușca în care trăia, îi vorbeam, îi aduceam bunătăți. Începuse să mă cunoască și venea repede lângă sârmă când o strigam. Strecuram mâna prin ochiurile plasei și o mângâiam. Ne împrietenisem foarte bine și ne făcea plăcere să ne vedem. A trebuit să plec la facultate, dar pe Cati n-am uitat-o. Când m-am

întors, după destul de multă vreme, m-am dus s-o văd. Se făcuse imensă. Înaltă, masivă, cu blana deasă, de nerecunoscut... Cu mare emoție am strigat-o. A alergat aproape rostogolindu-se până la mine, s-a ridicat în două picioare și bătând cu labele în sârma care ne despărțea a început să... scâncească, cu cel mai dulce glas, exact așa cum făcea când era mică... Apoi s-a alintat, s-a răsfățat, și-a lipit botul de mâinile mele... Când mă gândesc că mai sunt unele persoane care când vor să insulte pe cineva îi spun: „Animal!” Când mă gândesc că mai sunt unele persoane care spun că animalele n-au simțăminte, n-au memorie...

— Aceste vulpi, care ne cântăresc cu ochii lor vii și plini de istețime, din portretul următor, cine sunt?

— Tot niște prietene... Tot de la Grădina zoologică din Târgu Mureș. Despre vulpi se zice că nu s-ar putea îmblânzi... Probabil... Când ne-am cunoscut, și eu și ele eram niște copii. Veneam lângă cușca lor, le vorbeam, le mai dădeam câte ceva de mâncare. Își ridicau urechile, mă ascultau, din când în când lătrau scurt și-și arătau dințișorii de parcă ar fi râs și mie îmi făcea impresia că au înțeles ce le spuneam și că îmi răspund. Mai târziu m-au lăsat să le mângâi... Iar după câțiva ani, când le-am regăsit, schimbate, ca și Cati, în niște animale adulte, frumoase, sigure de ele am avut o mare bucurie, văzând că sunt „în formă”, dar și puțină strângere de inimă,

închipuindu-mi că au uitat de mine. Le-am strigat ca și pe Cati. Au alergat la chemarea mea, cu țipete de veselie și strecurându-și boticurile prin plasa de sârmă, mi-au apucat degetele cu dinții lor ascuțiți, fără să-mi facă nici cea mai mică zgârietură. Cred că nu mai e nevoie să mai adăugăm nimic. Concluziile sunt limpezi pentru oricine.

— Dar acest mic animal, atât de fotogenic, din portretul în alb și negru și care seamănă cu o veveriță, ce poveste are?

— Dumnealui e mare cam cât un pumn de copil și are coada de lungimea corpului. Se numește pârș. Deși seamănă cu veverița, are urechile lipsite de pământul acesteia și coada mai puțin stufoasă. L-am găsit într-unul din cuiburile artificiale, din lemn, în căsuțele acelea care se așază pentru păsări, în pădure. Se instalase acolo ca să ierneze, dar ar fi înghețat și de aceea l-am luat acasă și l-am ținut până s-a făcut destul de cald afară și am putut să-i dau drumul. Îl hrăneam cu ghindă, cu alune, nuci, salată, fragi. Dar era o problemă cu el. Fiind un animal de noapte ziua nu ieșea din cutia lui. Dacă îl deranjai pufăia supărat, se răsucea pe partea cealaltă, își punea codița peste ochi ori o lăbuță și se culca la loc. Noaptea însă, când toți se odihneau, el pornea tacticos la plimbare, mai bine zis la inspecție, fiindcă era extrem de curios. Nu ierta niciun colțișor. Trăgea cu laba tot felul de cutii, băga nasul în toate, le

dărâma, le rostogolea, se cățara peste tot, pe dulapuri, pe perdele, provoca mici dezastre casnice, trântea câni, mai spărgea câte-un pahar... Dacă-i vorbeai, se oprea și te privea nemișcat cu foarte multă atenție și cu cea mai nevinovată față. În orice caz cât timp ne-a fost oaspete, nicio noapte n-a fost liniștită. De-abia am așteptat să vină primăvara ca să-i dăm din nou pădurea întreagă spre cercetare, căci îi plăcea, precum se vede, să aibă de lucru. De frumușel era frumușel, cum o dovedește și acest portret pentru care mi-a pozat, bineînțeles, tot într-o noapte...

— Spuneți că ați făcut și portretul, din memorie, al unor animale care v-au stârnit o mare spaimă?

— Da. Unul dintre ele este acesta...

— Dar portretul reprezintă un... cal! Un cal foarte blajin. Are o privire atât de blândă și pare atât de pașnic...

— E într-adevăr foarte pașnic dar... Să vă povestesc cum a fost! în munca mea de cercetare sunt obligată să merg uneori în pădure, noaptea, cu un Petromax, care-mi servește drept sursă de lumină, căci majoritatea fluturilor dăunători au zbor de noapte. Cu ajutorul luminii care-i atrage îi colectez și apoi le stabilesc caracteristicile respective la laborator. În cursul unei astfel de acțiuni, pe o noapte rece, cu un vânt puternic, eram singură și nu puteam distinge bine zgomotele pădurii din cauza vântului. Trebuie să

vă spun că, încă din copilărie, am învățat să cunosc natura, să mă descurc într-o pădure, așa că nu eram deloc într-un mediu străin pentru mine, ci dimpotrivă. Totuși condițiile deosebite, noaptea tulburată de începutul de furtună, gemetele pădurii, îmi creaseră o stare de spirit mai specială. La un moment dat aud un trosnet puternic în spatele meu, ca și cum un animal mare, greu ar fi călcat pe o cracă mai groasă și ar fi zdrobit-o. Mă întorc imediat. Și la marginea luminișului în care mă aflam, dincolo de zona de lumină a Petromaxului, văd la o distanță destul de mare de sol doi ochi strălucitori, foarte strălucitori care mă priveau fix. După înălțimea la care se aflau nu era o situație prea roză pentru mine. Se vădea a fi un animal foarte mare. Deodată observ că ochii aceia se mișcă, se aud alte crengi sfărâmate sub greutatea corpului animalului și iată-l intrând în zona de lumină... Vă dați seama că încremenisem! Când, în fine, văd că era vorba de un cal... Chiar calul din desen... Cu cel mai blând aspect, cu cele mai bune intenții, se simțea și el singur, poate o fi fost al vreunui pădurar, poate era rătăcit de la vreo casă din marginea pădurii și venise, adus de instinct, dorind întâlnirea cu omul. Probabil că îi era urât. A stat cu mine, lângă mine, până dimineața. Mi-a făcut bine prezența lui, dar momentul acela de groază nu l-am uitat.

— Ce caută însă lupii prin portretele colecției

dumneavoastră? Tot dintre prieteni fac parte?

— Nu știu exact... Să vă descriu ce s-a întâmplat... într-o altă noapte, mă aflu din nou în pădure, tot pentru a colecta fluturi dăunători. De data aceasta nu mai eram singură, eram însoțită de colaboratoarea mea T. C. Și ne vedeam de treabă liniștite. Auzim un foșnet scurt și, dintr-o dată, de o parte și de alta a micii poienițe în care ne aflam, au apărut acești doi lupi. Precum probabil știți ei au ca tactică de atac învăluirea, adică se reped din mai multe părți la pradă, așa că venirea lor din două laturi opuse numai semn bun nu era. Nu aveam cu ce să ne apărăm, decât lumina Petromaxului. Lupii au înaintat, privindu-ne țintă, până în marginea zonei de lumină și s-au oprit acolo. Cu nesfârșite precauțiuni am început să ne retragem. Dar lupii nu ne-au părăsit. Ne însoțeau pas cu pas... Și nu s-au dezlipit de noi cale de doi kilometri până am ajuns la marginea pădurii. Acolo s-au oprit și au privit cum ne depărtam, singuratic siluete pe câmpie, ființe fără apărare care puteau fi foarte ușor atacate. Dar n-au făcut-o! Ne-am ales cu spaima și cu un portret în plus... Un portret cu doi lupi!

Și la această emisiune, ca de obicei, timpul a zburat prea repede. Nici n-am avut răgaz să spunem întâmplările toate, să vedem, mai pe îndelete, toate portretele de animale... Și ne-a părut atât de rău! făcusem câțiva pași pe meleagul acela în care omul se înțelege cu viețuitoarele

lipsite de grai omenesc și poate să le transmită dragostea lui, dorința lui de a le avea alături. Și ar fi meritat să mai întârziem pe tărâmul de armonie și seninătate, unde animalele răspund cu acea nesfârșită și limpede încredere și dăruire, cu iubire curată și, de ce nu, înțelegere, fără să fie nevoie de rostirea nici unui cuvânt. Se pot spune atât de minunate lucruri fără de vorbe...

Nebănuita putere a unor dreptunghiuri de carton

...Dar există și cuvântul! Cel rostit și cel scris. Iar cel scris merge de la telegrama cea mai scurtă la... romanul fluviu. Sunt desigur și faze intermediare... De pildă cuvintele așternute pe vederi...

Ne-am obișnuit într-atât să ne trimitem unii altora ilustrate, încât după momentul de interes și bucurie pe care ni-l provoacă sosirea lor le lăsăm să doarmă uitate într-un sertar. S-au găsit însă unele persoane care au înțeles că aceste dreptunghiuri de carton au puteri neobișnuite. Și s-au oprit mai mult cu ochii și cu gândul asupra lor. Și cuvintele scrise au trecut pe planul doi, căci le atrăgeau atenția îndeosebi picturile, desenele, reproduse pe fața „artistică” a ilustratelor. Le-au studiat cu privirea, le-au cercetat cu inima, și au priceput atunci că ele sunt un adevărat covor fermecat care te poate duce oriunde și oricând. Cu condiția să le așezi unele lângă altele, evident

după anumite criterii. Cu condiția să aduni multe, cât mai multe... Astfel încât să devină o colecție. Atunci gândul tău are o lume de străbătut, o lume care așteaptă... o lume întreagă.

Cu cea mai mare ușurință, profesorul de geografie A. D. Ne-a purtat, cu ajutorul colecției sale de ilustrate, prin cele mai frumoase colțuri ale Europei, prin cele mai de seamă muzee. Ne-a făcut să poposim prin locuri vestite. Aceste dreptunghiuri de carton au știut să vorbească despre savanți, artiști, navigatori, despre descoperitori celebri, au înviat străvechi legende, ne-au oprit pe malurile apelor pe care mai plutea încă dulcele cântec al bălaiei Lorelei... Colecția profesorului A.D., foarte atent și preocupat de menirea sa de dascăl, a fost organizată cu grijă, pe subiecte, teme, țări și mult lărgită din clipa în care s-a dovedit foarte interesantă și pentru munca didactică.

Măiestria fotografiilor pune în evidență mai bine ceea ce cuvintele lecțiilor prezentaseră. Și peisajele, localitățile, țările, șirurile de munți,

strălucind în jocuri de lumini și culori, se imprimau cu mai multă ușurință în memoria celor mici. De aceea colecția continua să se îmbogățească, de dragul elevilor, de la câteva sute de piese la câteva mii și cifra crește mereu. A fost o încântare călătoria prin Europa pe care profesorul A. D. Ne-a prilejuit-o fiindcă, în afară de imaginile atât de plăcute pe care ilustratele ni le prezentau, la fiecare popas pe care-l făceam, A. D. Ne citea câteva din „perlele” și expresiile hazlii culese de la elevi în decursul anilor, spre marele amuzament al telespectatorilor.

Dar ilustratele mai aveau încă multe de spus. După câteva luni le-am dat din nou cuvântul. De această dată am fost invitații unui alt colecționar, inspectorul I.E.L., absolvent al Facultății de Economie, care ne așteaptă cu nu mai puțin de 12.000 de piese. Nu s-ar fi putut spune că ele nu ofereau o privire de ansamblu asupra subiectului așa că am început prin a întreba:

— Despre ce ne pot vorbi ilustratele?

— Să le lăsăm, dacă-mi permiteți, să se prezinte singure, mi-a răspuns colecționarul.

— Vă rog...

Și pe micile ecrane au început atunci să se întreacă în splendoare soiuri de trandafiri din toată lumea, lalele, flori de munte, ori de pe malurile mării. Ne-au privit apoi, de pe ilustrate, cu ochi blânzi sau plini de mânie, animale de pretutindeni și de toate felurile și câini de toate

rasele, și pisici de toate rasele, și cai, și zburătoare, și animale marine... Am bătut cei mai înalți munți, am ajuns pe malurile râurilor vestite, am privit cascade, am coborât în canioane, am trecut deșertul, am poposit pe insule din mijlocul oceanului. Și costume populare care mai de care mai pitorești, dansuri, obiceiuri, instrumente muzicale, clădiri celebre au venit să ne încânte ochiul. Colectionarul, de altfel și pasionat de sport și posesor și al unei colecții de insigne din acest domeniu, prezenta ilustratele rapid, precis, ca un comentator de pe marile stadioane.

— De fapt cum am putea defini această emisiune în care ne aduceți în față atâtea frumuseți, din domenii total diferite?

— Să-i zicem, dacă vreți, o călătorie în zigzag, o călătorie fulger. Adică rapidă ca fulgerul și tot ca el trecând într-un fel de slalom vertiginos de aici spre mai departe, nu în linie dreaptă, ci după cum ne duce fantezia...

— Ce considerați ca rarități în colecția dumneavoastră?

— Exemplarele de la 1895 până la 1900 din mai multe țări. Pieseile acestea sunt extrem de interesante și ca document istoric, social... Printre ele se numără și unele de la noi, ca de pildă cea de la Herculane din 1898, alta arătând Buziașul anului 1899, alta din Timișoara de la 1898. Marea majoritate a ilustratelor vechi erau reproduceri după desene sau picturi. Extrem de bogat

ornamentate cu chenare de tot felul, cu flori și frunze împletindu-se în fel și chip, ele mai aveau o caracteristică amuzantă! Textul corespondenței se scria pe partea cu desenul, adică pe fața cea de privit. Pe verso, se scria numai adresa. Și ca să nu greșești cumva, o destul de mare parte din suprafața absolut goală, fără ilustrație, era ocupată de precizarea tipografului, care te lămurea că nu ai voie să-ți exprimi gândurile pe acest loc liber, ci numai pe spațiul infim de pe partea ilustrată!

— Aveți cumva în colecția dumneavoastră și aspecte ale vechiului București?

— Nu am decât... 500 piese, no spune I.E.L. Zâmbind. Am dorit foarte mult să cunosc Bucureștiul patriarhal și m-am străduit precum vedeți să le obțin. Imaginile de altădată ale urbei noastre sunt înduioșătoare și pline de pitoresc. Și după cum spuneam prețioase și ca documente de epocă. Iată de pildă o ilustrată care ne face cunoștință cu tramvaiul cu cai. Alta, cu locul, pe care cei tineri nu l-au mai zărit, unde se afla capătul tramvaiului 6, loc pe care se înalță astăzi luminoasa Piață a Palatului. O alta ne prezintă fațada bătrânei Capșa și ne arată, pe colț, clădirea care a existat înaintea Romartei Copiilor. Cea mai veche piesă din colecția mea este reproducerea unei picturi ce reprezintă Piața Sf. Anton din Bucureștiul anului 1868. Ilustrata respectivă datează de pe la 1880.

— De ce îndrăgiți ilustratele și de ce v-ați alcătuit o colecție?

— Simplu, fiindcă mi-au adus în casă cele mai frumoase locuri din lume, clădiri celebre, monumente, fauna, flora diferitelor țări, tot felul de curiozități, portrete ale oamenilor celebri, date despre ei și așa mai departe. Și fiindcă toate acestea sunt prezentate foarte atractiv, cu o înaltă măiestrie artistică... E o mare plăcere să le privești, te relaxează, te distrează și, în același timp, sunt o permanentă sursă de îmbogățire a cunoștințelor. Motivul acesta care m-a îndemnat să le adun mi se pare atât de justificat, de logic și irezistibil, încât chiar mă mir de ce nu face toată lumea colecție de ilustrate.

— Aveți intenția să vă lărgiți colecția?

— Bineînțeles. Atâta vreme cât artiști fotografi, pictori, decoratori, graficieni vor face toate eforturile ca să ne prezinte cât mai frumos, cât mai interesant lumea întreagă, cu locurile ei cunoscute și necunoscute, vreau să am bucuria să fiu și eu printre cei care beneficiază de talentul, de arta și chiar de... curajul lor! Spun, curajul lor, căci nu o dată pentru obținerea unor imagini rare s-a riscat foarte mult. Ca de pildă acelea făcute în timpul erupțiilor vulcanice, ori fotografiile luate de pe culmile cele mai înalte ale Terrei, ori cele care ne prezintă o vegetație încântătoare, dar din locurile aproape inaccesibile ale junglei, ori imaginile obținute prin adevărate acrobații aeriene și așa

mai departe.

Nu credeți, m-a întrebat colecționarul I.E.L. După o clipă de tăcere, că un album de reproduceri după celebre opere de artă, în condiții grafice deosebite, este o bucurie, poate deveni o bucurie pentru oricine?

— Fără îndoială.

— Atunci dați-mi voie să subliniez încă o mare calitate a ilustratelor, ele pot constitui niște minunate albume de artă, pe care cu vremea și le poate alcătui fiecare. Iată, eu, de pildă, am reușit să adun, printre altele, prin intermediul ilustratelor, reproducerile tuturor sculpturilor lui Michelangelo. Ba, mai mult decât atât, mi se întâmplă să am aceeași operă văzută de mai mulți fotografi, din diverse unghiuri, și cu lumina căzând diferit, ceea ce îmi dă posibilitatea să o înțeleg mai bine, să mă bucur mai mult de frumusețea ei.

Tot datorită ilustratelor am reușit să strâng, una câte una, reproducerile aproape ale tuturor excepționalelor creații ale lui Constantin Brâncuși, aflate în atâtea muzee ale lumii. Lângă ele am așezat ilustratele din România care ne prezintă operele sale aflate pe pământul țării. Privindu-le, în momente de liniște, nu pot să nu fiu mulțumit văzând că astfel mi-am făurit singur unul dintre cele mai complete albume cu sculpturile acestui neasemuit artist, căutător al „esenței zborului” spiritului omenesc.

După cum vedeți, îmi spune colecționarul I.E.L. Aceste „dreptunghiuri de carton” sunt capabile să deschidă pentru fiecare porțile tuturor muzeelor lumii. Și pot fi, și ele, unul dintre drumurile care duc spre cunoaștere...

Alți oameni admirabili și alte taine dezvăluite

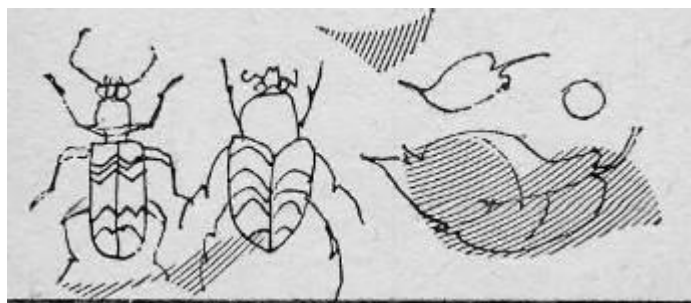

Nori care întunecă soarele

Stau în fața caietelor cu însemnări ale emisiunilor de atunci și nu știu încotro să pornesc. Nu știu dacă n-am vorbit prea mult despre colecții și colecționari, nu știu dacă nu ar fi mare păcat să mă opresc aici...

Cum aș putea să trec mai departe fără să reamintesc măcar o clipă figura luminată mereu de un zâmbet a pensionarului C.I., iubitor al naturii și pasionat cercetător al lumii insectelor, care considera ca pe un lucru foarte firesc să facă zeci de kilometri pe jos, pe orice vreme, pentru a-și completa colecția de fluturi, gândăcei și viespi (*Lepidoptere*, *Coleoptere* și *Himenoptere*) ca să

observe, să noteze și să compare date din ciudata existență a acestora. În locuința lui C.I. Se aflau aranjate, după criterii științifice, foarte precise, roadele a peste 20 de ani de străduință, adică cele peste 4000 de exemplare care constituiau colecția sa.

L-am întrebat ce e necesar pentru alcătuirea unei asemenea colecții și mi-a spus:

— Nu mare lucru! Atenție, răbdare și... picioare bune!

— Cum s-a născut pasiunea dumneavoastră pentru insecte? am vrut să știu. Mi-a răspuns cu o altă întrebare:

— Dar cum poți oare să rămâi indiferent față de aceste mărunte viețuitoare în rândurile cărora se află cei mai periculoși dușmani ai omenirii, așa putea să spun dușmani de moarte, și, în același timp, cei mai extraordinari aliați? Toată lumea știe că dăunătorii din lumea insectelor au condamnat la foamete, nu o dată, întinse regiuni ale globului. Ce se știe mai puțin este miraculoasa eficacitate a aliaților noștri din aceeași lume. Iată, să vă dau

numai un exemplu, din multele posibile: modestele, aproape necunoscutele viespi parazite. Au trebuit să treacă mulți, mulți ani, până când savanții să descopere cât sunt de prețioase pentru noi. Aduse „la fața locului” au salvat de la pieire imense recolte de grâu, orz, ovăz, bumbac. Viespile *ihneumone*, cum se mai numesc, continuă să acționeze și azi, oriunde e nevoie, cu aceleași rezultate extraordinare.

Cum poți să rămâi indiferent față de viața insectelor a continuat C.I., când, așa cum spune marele naturalist H. Fabre: „Numărul speciilor se ridică la 400.000 și nimeni nu știe din câte milioane și milioane de indivizi este formată fiecare specie!”

Mai departe am vorbit despre una dintre „enigmele” care au dat naștere la legende, superstiții, a stârnit panică în decursul timpului și care este legată de viața fluturilor!

— Povestea începe probabil foarte de mult, dar despre acest eveniment ciudat primele ecouri ne parvin odată cu anul 1104. Atunci, asupra unor regiuni au apărut nori care „întunecau soarele”, nori deși, nori grei de... fluturi! Când oamenii au văzut aceste mii și sute de mii de exemplare înaripate abătându-se asupra lor, s-au îngrozit. Ce puteau să însemne? Ce anunțau oare? Venirea ciumei au spus unii, secarea apelor, au spus alții, sau chiar prăpădul lumii! S-au înspăimântat atunci cu toții și și-au așteptat sfârșitul! Ce să

aștepte altceva de la această stranie întâmplare, nemaivăzută și fără de nicio explicație.

Au venit de peste mări și oceane căpitani de corăbii care au anunțat, încă uluiți de cele petrecute, că atunci când pluteau în larguri, s-au trezit deodată înconjurați de nenumărați fluturi, care au acoperit pur și simplu corabia. Agățați de catarge, de vele, de frânghii, aceștia au stat, fremătând din aripi, sub ochii echipajului încremenit care nu putea să înțeleagă cum au ajuns fluturii în mijloc de ape, la atâta depărtare de țărm. Peste noapte, poate înainte de zori, nu se știe cum, au dispărut... Așa povesteau neînfricații lupi de mare, cărora li se citea în glas și în ochi, pentru prima dată, teama. Mărturii despre fluturi au mai adus și alpiniștii care au descoperit cu stupoare, la mari înălțimi, pe întindere de kilometri, covor de fluturi înghețați. Cum au ajuns acolo? Ce însemna zborul lor în „stoluri” atât de dense?

De-abia la începutul secolului nostru s-a descoperit că „enigma” invaziei de fluturi e un fenomen natural. Așa fragili, cu aripile lor delicate, iată că unele specii de fluturi se încumetau să meargă să „ierneze” în țările calde. Astfel „Monahul”, fluture din S.U.A. Și Canada, zboară peste 3000 de kilometri ca să ajungă în Mexic, Cuba, în insulele Bahamas. Acolo găsește nu numai locul, ci chiar și copacii pe care generația dinaintea lui s-a așezat. Pe aceiași copaci se așază

și el, iar localnicii spun că sub aripile musafirilor, aceștia dau impresia că au înflorit a doua oară și îi numesc „copaci de fluturi”.

E vorba deci, după cum ați dedus, de o migrație sezonieră a fluturilor, semănând cu cea a păsărilor. Numai că între migrația *Lepidopterelor* (a unor specii) și aceea a păsărilor e o diferență esențială. Păsările pot face de mai multe ori în viață această călătorie în timp ce fluturii o singură dată. Și poate nici nu reușesc să o ducă până la capăt, căci aceia, găsiți pe vârfurile înghețate ale munților, pe mări sau pe oceane, sau în număr mare prăbușiți, la capătul puterilor, în diferite locuri cu totul în afara rutei lor, sunt desigur fluturi care au nimerit într-o furtună, într-o turbulență atmosferică ce i-a purtat după placul ei, risipindu-i, curmându-le pentru totdeauna drumul iscat de dorul căldurii, al soarelui. Printre „îndrăzneții” care pornesc la drum înfruntând mii de primejdii și obstacole se află și un fluture ce trăiește la noi, denumit, după desenul de pe aripi, „Fluturele cap de mort”. Un altul întâlnit în toată Europa și în țara noastră, fluturele Vanessa, se numără și el printre speciile care pornesc să migreze, dar Amiralul, cum mai este numit, preferă să fie călător solitar și acoperă mii de kilometri, zburând singuratic, la o mică înălțime deasupra pământului. Am mai vorbit apoi cu colecționarul C.I. Despre tot felul de alte curiozități din lumea insectelor. De pildă am fost întrebată:

— Știți cum să deosebiți o buburuză, sau o gărgăriță, sau o mămăruță, cum i se mai zice în Oltenia, folositoare de una dăunătoare?

— Nu, am răspuns.

— E foarte simplu. Îi numărați punctele de pe aripioare. Până la 22 de puncte, înseamnă că aveți de-a face cu o gărgăriță folositoare. Tot ce trece de 22 de puncte desemnează pe cea dăunătoare.

Ne-am oprit apoi asupra unei expresii căreia i-a servit drept sursă tot lumea insectelor.

— Există o viespe mică, de pământ, care produce și un fel de miere. Zborul ei este foarte dezorganizat, parcă nesigur, descriind un fel de zig-zag-uri prin aer. Această viespe și suratele ei se numesc gărgăuni. De la observarea felului, mai mult decât ciudat, în care zboară, oamenii au creat expresia „are gărgăuni” ce caracterizează foarte plastic pe aceia care au o comportare fără nicio noimă, inegală, de neînțeles.

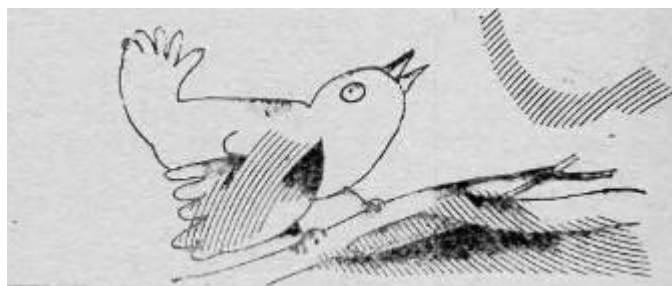
De altfel aceasta nu e singura expresie căreia i-am găsit explicația pe parcursul acestor emisiuni. Ba o zicală, ba o vorbă de duh, răsăreau din discuțiile purtate în jurul uneia sau alteia dintre piesele colecțiilor. Și câte lucruri amuzante și prea puțin cunoscute ieșeau la iveală...

Concursuri de cânt ale... canarilor!

Colecționarul de păsări mici M.P., tehnician la o țesătorie, ne-a explicat că vestitele triluri ale

canarilor sunt obținute prin studiu! Știați? Rasa Roller crescută numai pentru calitățile „vocale” poate fi îmbunătățită de crescător prin încrucișarea păsărilor celor mai talentate. Dar talentul și calitățile moștenite de la părinți nu sunt suficiente.

— Nu, nu vă mirați, îmi spune colecționarul. Darurile naturale trebuie dezvoltate și perfecționate. De aceea puii sunt puși să studieze cântul cu un „profesor”, un canar mai bătrân. Se așază canarii tineri, fiecare într-o colivie, separate între ele ca puii să nu se poată zări unul pe altul, dar să vadă toți colivia cu „profesorul”. Acesta își dă drumul la glas și cei mici îl privesc și îl aud!

— Și după un timp învață trilurile de la acesta?

— Cei mai buni dintre ei vor repeta la perfecție cântecul profesorului. De aceea acest rol de „model de cânt” nu poate fi acordat decât unui canar care nu are absolut niciun defect în manieră de a cânta. Iar dacă un crescător ține să aibă exemplare extrem de bine pregătite, atunci le pune să studieze pe rând cu doi sau trei profesori! în

ultima vreme au început să se folosească metode mai moderne, adică puii învață să cânte după benzi de magnetofon sau discuri imprimate cu trilurile celor mai vestiți canari câștigători faimoși ai unor concursuri internaționale.

— Cum se petrec lucrurile la un concurs internațional de canari cântători?

— Există un juriu de specialiști care apreciază calitatea cântării după mai multe criterii: intonația, puritatea cântecului, armonia, lungimea trilurilor și varietatea lor.

— De ce se prezintă numai rasa Roller la concursul pentru cântec.

— Fiindcă alte rase au alte caracteristici. Rasa de canari Schaper e crescută, de exemplu, mai mult pentru aspect și se urmărește în special obținerea unei anumite culori a penajului: portocaliu, galben, alb, verde, albastru, harul „sonor” i se lasă pe planul doi. Aceasta deoarece, deși canarii Schaper posedă o voce puternică și știu să cânte destul de variat, au defectul că își întrerup cântecul cu strigăte ascuțite care frâng linia melodică și supără auzul...

— Și dacă un canar își alternează „melodia” cu un strigăt la concurs, ce se întâmplă?

— E notat foarte prost! Sau dacă greșeala e mai gravă și se repetă e eliminat din concurs. Iată de ce crescătorii se prezintă numai cu canari Roller și au dreptul la o echipă formată din patru cântăreți pe care îi aduc în fața juriului. Dar dacă nici după

o jumătate de oră canarii nu încep să cânte, atunci sunt descalificați și comisia îi scoate fără milă din concurs. Nu e prea ușor să fii „vedetă” nici la canari, nu-i așa?

Sportul „jumătate pieton, jumătate motociclist”

Am mai răsfoit câteva pagini din caietele cu amintiri... Am avut atât de multe întâlniri frumoase și interesante... E imposibil însă să vorbesc despre toate... Totuși ne vom opri câteva clipe asupra unui subiect destul de neobișnuit: sculptură în lignit și... motociclism.

Ne aflăm atunci în locuința sudorului T. P. Ajuns la vârsta pensionării, ce își alcătuisese o colecție de sculpturi în lignit. Pasionat de mulți, de foarte mulți ani, de motociclism, el a obținut în această ramură sportivă numeroase distincții în concursurile naționale și internaționale la care a participat. Acest lucru, dragostea pentru sport, explica de ce peste optezeci la sută din piesele pe care le realizase reprezentau alergători și curse de motociclism.

— De când ați început să vă ocupați cu acest sport? l-am întrebat.

— Din 1913. Aveam pe atunci 20 de ani și am cumpărat prima mea motocicletă. Dar era diferită de cele de acum. În loc de lanțuri de oțel cu role, tracțiunea se făcea pe o curea de cauciuc...

— Sinceră să fiu, nu prea îmi dau bine seama de deosebire decât că e evident faptul că lanțul de oțel e mult mai rezistent...

— Atunci să vă traduc. Când porneai la drum cu o astfel de motocicletă cu curea de cauciuc trebuia neapărat să ai la tine o foarfecă sau un briceag ascuțit...

— De ce?

— Cum se făcea puțin mai cald, sau se stropea pe străzi cu apă, sau ploua, cureaua se lărgea și patina și motocicleta stătea pe loc. Nu aveai altceva de făcut decât să te dai jos, să tai cureaua, să o strâmtezi, s-o închei la loc cu niște cleme și să pornești mai departe. Dar... lucrul acesta se putea întâmpla din sută în sută de metri! Și ca un făcut, când erai mai grăbit sau când ți-era lumea mai dragă, atunci o pățeai mai des.

— Sportul acesta nu știu cum să-l numesc, „jumătate pieton, jumătate motociclist”, a durat multă vreme?

— Cam până în 1923, când am achiziționat o motocicletă Harley Davidson cu lanț de oțel! Cu ea puteam să particip și la probele de moto...

— Atunci s-au desfășurat primele întreceri la noi

în țară?

— Da, atunci, prin 1923... Descoperisem un teren părăginit, un fel de groapă, propice pentru curse și antrenament, dar pe unde, în timpul acela, pășteau oile, găștele, rațele. Am muncit toți „microbiștii” cu sapa și lopata, l-am curățat bucățică cu bucățică și am reușit să facem o pistă de alergări destul de bună.

— Ați finisat-o cu zgură?

— A, nu, nu aveam posibilitatea pe atunci. De aceea am pus la început nisip. Nu era soluția ideală, dar n-aveam ce face. Totuși puteam să alergăm, să ne antrenăm! în timpul curselor nisipul producea adevărate trombe de praf! Priviți niște fotografii din această perioadă...

— Cu trecerea timpului ați activat și ca antrenor de motociclism. Erați foarte îndrăgit și apreciat și ați format câțiva alergători moto de frunte. Poate ne spuneți pe câțiva dintre cei mai apropiați?

— Cu multă plăcere... Gheorghe Munteanu, Mircea Cernescu, Nicolae Buiescu, Ioniță Gheorghe, Ion Sticiu, toți campioni ai țării de mai multe ori și maeștri ai sportului. Mai pot să adaug încă multe nume... M-am împăcat foarte bine cu toți și țin foarte mult la ei, dar știu că acum nu avem timp să ne ocupăm prea mult de acest aspect al vieții mele...

— Am vrea să ne spuneți și câteva cuvinte despre sculpturi. Materialul pe care lucrați este neobișnuit. Cum v-ați oprit la el? Cum l-ați ales?

— Din întâmplare! Alimentând soba cu cărbuni, am descoperit o bucată cu un anumit profil. Am zgâriat-o, am cioplit-o și a ieșit din ea silueta unui motociclist! Vedeți dumneavoastră, deși am rămas în legătură cu acest sport, fiindcă sunt și acum arbitru al competițiilor de moto, se vede treaba că asta e prea puțin și că dorul meu pentru motocicletă e la fel de mare. De aceea poate cioplesc în lignit aceste siluete, din diferite faze ale probelor de concurs.

— Dar văd că ați mai lucrat și alte câteva subiecte, din alte domenii.

— Da, am descoperit gustul de modelare al materialului, căci lignitul, acest lemn carbonificat, întrebuințat numai pentru foc, are multe calități, de pildă își păstrează desenul fibrelor, apoi e ușor de sculptat fără să fie totuși prea friabil, e foarte ieftin ca material și prin lucru capătă un luciu particular, foarte plăcut... Și avea dreptate colecționarul T. P. Statuetele sale, pline de dinamism, cu o linie sigură și expresivă, puneau în valoare și calitățile lignitului, ca material posibil pentru realizarea unor lucrări artistice. Cine s-ar fi gândit?

Celebre aparate de zbor care... n-au zburat!

De asemenea cine s-ar fi gândit că vom putea privi macheta unui aparat de zbor la 2400 de ani de la crearea sa!

Dar T.C., tehnician de mașini de calculat din Brașov, alt invitat al emisiunii, ne-a explicat că totul s-a petrecut simplu și firesc:

— De când eram copil îndrăgeam aviația. Iar machete de avioane m-am apucat să construiesc de la nouă ani. De la aceeași vârstă datează și prima mea încercare de zbor autonom...

— Folosind ce mijloc?

— Umbrela de ploaie a tatii, pe care am deschis-o și cu care mi-am dat drumul de pe acoperișul unei magazii!

— Rezultatul?

— Un picior serios luxat, care mă mai supără și azi, o mare dezamăgire, dar și înverșunarea de a afla cauzele... eșecului și tainele aviației! Am căutat informații despre aparatele de zburat de pretutindeni și din toate timpurile...

— Așa se explică de ce sunteți azi în măsură să ne prezentați unul dintre cele mai vechi aparate de zbor, cel conceput de Archytas, cu 400 de ani înainte de era noastră.

— Archytas, filosof și om de știință, căruia i se

atribuie și descoperirea șurubului și scripetelui, amic al lui Platon, a creat această mașină în formă de pasăre, cu aripi batante, denumit „Porumbelul lui Archytas”, pe care o reproduce macheta mea cât mai fidel cu putință.

— Dar această pasăre mecanică nu a izbutit să se înalțe niciodată.

— Nu! Dar e emoționant să dai formă, astăzi, chiar și în „mic” unui proiect care vine de atât de departe.

— Ca să alegeți modelul pentru cea de a doua machetă, ați făcut un salt în timp, de mai multe secole. De ce?

— Au mai fost încercări de zbor și tot felul de stranii aparate s-au străduit, în acest îndelungat interval, să cucerească văzduhul. Deși aș fi vrut să lucrez machetele mașinilor acestor inventatori și „încercători” care n-au izbândit și dintre care mulți au plătit cu viața dorința de a zbura, nu am avut date suficiente. În schimb pentru această platformă susținută de două aripi mobile am găsit planșe, schițe... Este un aparat de zbor pentru care creatorul lui a studiat ani și ani mișcările păsărilor, forma corpului lor, și concluzia acestor observații minuțioase a fost enunțarea unor legi mecanice și aerodinamice valabile până în zilele noastre. Tot aceeași minte strălucită a inventat elicea, a concretizat ideea elicopterului, a parașutei și a știut să ne lase și opere de artă nemuritoare printre care se numără și vestitul

portret al Giocondei. Este vorba, după cum ați dedus desigur, de acel geniu al Renașterii care a fost Leonardo da Vinci.

— Nici aparatul lui n-a reușit să zboare, nu e așa?

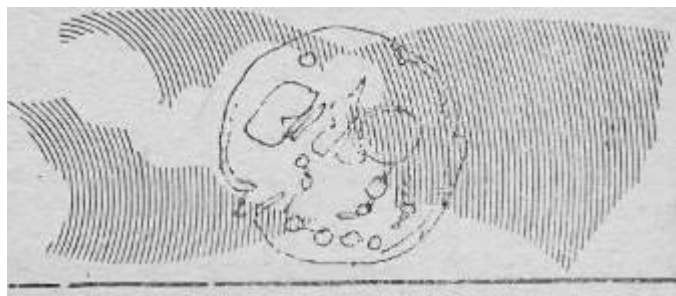
— Nu a reușit, dar am dorit foarte mult să-l realizez sub formă de machetă ca să-l pot privi, ca să încerc să înțeleg mai multe despre o minte luminată. Alăturând cu gândul piesele colecției tehnicianului T.C. Din Brașov cu cele ale graficianului O.I. Din București, se putea alcătui drumul atât de sinuos și dificil al omului pentru înfăptuirea visului de a pluti în văzduh. Și nu e puțin lucru. Nu-i așa?

Oaspeți minunați ai micului ecran

Au mai fost multe emisiuni. Toate au încercat să spună ceva nou, să se desfășoare cât mai frumos și îmi pare rău că nu pot vorbi despre fiecare dintre acei oameni admirabili pe care i-am cunoscut cu această ocazie.

Pentru încheierea acestui capitol am păstrat anume povestea a două întâlniri. Una dintre ele este chiar cea dintâi emisiune a ciclului „Colecții și colecționari” în care prezentam o importantă colecție de monezi antice, medievale și moderne. Exemplarele erau foarte interesante, dar dacă ele au atras și captivat telespectatorii aceasta s-a datorat mai ales invitatului nostru de atunci. Era

vorba de George Buzdugan personalitate deosebită, pasionat cercetător de istorie și artă, secretar general al Societății de Numismatică. El activa în cadrul Laboratorului central de criminalistică de pe lângă Ministerul de Justiție în calitate de expert criminalist principal.

De fapt, în emisiunea de atunci, George Buzdugan a reușit să ne prezinte, prin intermediul monedelor din colecția sa, o adevărată și plină de farmec istorie a omenirii. Și prea frumos știa să povestească invitatul nostru, prea dens era materialul științific, prea speciale întorsăturile de frază și deseori umorul lor, ca să pot măcar încerca să le reproduc. Aș reaminti doar, cum printre altele, colecționarul ne-a explicat de unde se trage denumirea de leu care se dă, la noi, banilor în general. Pur și simplu de la taleri, una dintre cele mai răspândite monede din toate timpurile, bătuți de Maria Thereza, dar care au continuat să fie fabricați și după moartea ei în diferite țări. Talerii belgieni aveau pe una din fețe un cap de leu. Cum fantezia populară a știut

totdeauna să sublinieze și să facă haz de lucrurile ce se pretau la așa ceva, din glumele făcute, în mod familiar, se spunea din ce în ce mai des, leu în loc de taler. Și leu a rămas numele banilor la noi, și numai la noi, deși cum spuneam, talerii au circulat prin toate țările lumii... Tot de la colecția aceasta de monezi am aflat de unde vine expresia „a da ortul”! Tot de la taleri? Talerul avea diferite subdiviziuni. Un sfert de taler se numea ori. Suma care se cerea pe atunci pentru cele necesare la o înmormântare era de un sfert de taler, pe scurt, un ori! De aici „a da ortul”...

Pornind tot de la monezi am ajuns să evocăm mândra și strălucita figură a lui Constantin Brâncoveanu. Printre capetele de acuzare care au dus la condamnarea la moarte a acestui domnitor, atât de iubitor de țară, și a celor patru fii ai săi, cel mai grav a fost tocmai vina de a fi bătut monedă proprie, talerii din Țara Românească...

Și dacă după cea dintâi emisiune telespectatorii au căutat să urmărească și celelalte emisiuni ale acestui ciclu, desigur că acest lucru s-a datorat în mare măsură primului nostru invitat, colecționarului George Buzdugan, talentului său de povestitor și multiplelor sale cunoștințe istorice. I-am mulțumit atunci și telespectatorii i-au adresat scrisori cu cele mai calde aprecieri.

Același lucru s-a petrecut și cu o altă invitată a emisiunii, profesoara Valeria Căliman din Brașov, care avea o extrem de bogată colecție de scrisori și

autografe. Era într-adevăr emoționant să întâlnești gândurile lui Nicolae Iorga, așternute de propria-i mână, ca și cele ale lui I.L. Caragiale, sau ale lui Ion Slavici, ori ale Marioarei Rațiu, sora lui Ciprian Porumbescu, preocupată să precizeze aspecte din viața fratelui său iubit. Dar colecția formată din mii de piese ne făcea să ne întâlnim și cu scrisori ale marelui savant Emil Racoviță, sau cu cele semnate de cunoscuții scriitori Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Ionel Teodoreanu, Agârbiceanu, Cincinat Pavelescu, temutul epigramist și delicatul poet, precum și a multor altor cărturari, artiști dramatici, pictori, muzicieni...

— Ce v-a îndemnat să alcătuiți această colecție? am întrebat-o pe profesoara Valeria Căliman.

— Desigur calda admirație pe care o aveam pentru acești minunați reprezentanți ai spiritului românesc. Pe mulți dintre ei am avut prilejul să-i cunosc încă de pe când eram copil, în casa tatălui meu, ziaristul Valeriu Braniște, și apoi, mai târziu, prin operele lor care mi-au adus întotdeauna bucurie. De aceea am considerat că este firesc să contribui cu tot ce-mi stă în puteri ca mesajul lor umanist, idealurile și personalitatea lor să rămână la fel de proaspete și apropiate și pentru generațiile. Care vor veni...

Colecția mea cuprinde o perioadă de aproape o sută treizeci de ani și documentele și scrisorile cele mai prețioase le-am donat Academiei R.S.R.

Dar câte scrisori, câte rânduri minunate nu am avut și noi de prezentat telespectatorilor... însoțite cu harul deosebit de a descrie o epocă, o personalitate, sau de a da viață unei întâmplări, har cu care fusese din plin dăruită Valeria Căliman, invitata noastră.

Din scrisorile de altădată din literele așternute pe foile înmiresmate de alte primăveri s-au îmbogățit cu frumusețe clipa și spațiul acelei emisiuni. Și am înțeles încă o dată, citindu-le iarăși gândurile, recitindu-le versurile, că împărtășim cu cei de dinaintea noastră aceleași doruri de liniște și armonie, de înălțare spirituală. Aceeași dragoste de glia strămoșească și, de asemenea, același elan neobosit pentru împlinirea lucrurilor drepte aducătoare de bine.

Și cu câtă vibrație știa să vorbească profesoara Valeria Căliman din Brașov, câtă lumină înflorea din cuvintele sale și câtă forță și nestinsă tinerețe ne transmiteau scrisorile colecției sale.

Noi invitații la... zâmbet!

Stați! Cu fetița se întâmplă ceva

Nicio imaginație, oricât de fertilă, n-ar fi putut să inventeze atâtea trăsniți hazlii câte născocoște realitatea.

Să ne întoarcem pentru o clipă iarăși pe platoul A, platoul cel mare de la vechea adresă a televiziunii. E duminică. Găsim gata montat decorul emisiunii-magazin care, ca de obicei, avea invitați din toate domeniile, de toate vârstele și de toate profesiile. După-amiaza, mai către seară, urma să intre pe post emisia respectivă și acum, dimineața, se făcea o trecere în revistă a tuturor momentelor. Aceste repetiții șnur erau necesare și pentru operatori, care își precizau astfel mai bine

mișcările de aparat, dar mai ales pentru invitați ce se mai obișnuiau cu atmosfera de lucru la T.V. Își mai memorau astfel și ordinea întrebărilor, se familiarizau cu prezentatorul, a cărui sarcină era și să facă legătura între subiecte, dar și să vină în ajutor cu un zâmbet, cu o frază, când ceva nu mergea cum trebuie.

Interviurile câtorva dintre oaspeți erau luate chiar de prezentator, în cazul nostru o prezentatoare. Printre aceștia se afla și o elevă cam de 10 ani câștigătoare a unui concurs școlar. Deosebit de isteasă și de vioaie, fetița, îmbrăcată frumos, cu părul strâns în două codițe cu funde mari, aștepta pe un scaun să-i vină rândul. Ținea o hârtiuță în mână și citea ceva, apoi ridica ochii în sus și repeta fără glas ca și cum ar fi vrut să învețe pe din afară un text. Prezentatoarea se necăjește când vede ce face școlărița. „Sigur, își spune ea, s-a apucat să scrie răspunsurile acasă și le învață ca un automat. Și astfel o să vorbească întocmai ca o morișcă repetând cuvintele memorizate! Tot hazul și toată spontaneitatea ei o

să se piardă! Și nu mi-ar fi părut rău dacă nu le-aș fi atras atenția tuturor să nu facă așa ceva.

Dar repetiția se desfășoară în condiții de emisie și nu mai are ce să facă. Vine rândul fetei. Cu un zâmbet prezentatoarea o anunță și o pofteste să ia loc. Fetița se așază și scutură un praf imaginar de pe mâneca dreaptă a bluzei. Apoi în timp ce i se adresează prima întrebare, se trage de colțul gulerului. Pe urmă aruncă una dintre codițe spre spate. Dă să răspundă, dar mai înainte are un mic strănut ciudat. Apoi duce mâna la frunte, se trage de lobul urechii, clipește des, în timp ce aude o altă întrebare, desface primul nasture de la bluză, ia creionul de pe masă și bate cu el, ca din întâmplare, în lemnul acesteia. Când prezentatoarea îi spune:

— Și câtă vreme te-ai pregătit pentru concurs? fetița îi răspunde bizar:

— Da, da, da și de abia după o mică pauză adaugă: m-am pregătit anume două luni!

Înțelegând că se petrece ceva cu școlărița, prezentatoarea își spune că ori tracul este foarte mare și a făcut-o să se piardă cu totul, ori copilul e bolnav, poate are febră și nu se poate concentra.

Parcă vrând să-i întărească temerile fetei, întinde mâna și începe să miște degetele, repede, repede pe birou, ca și cum ar fi cântat la pian. Apoi cu cealaltă mână își răsucesce o scurtă și subțire suviță de păr care nu fusese prinsă în cozi. Pe urmă cu un deget își atinge sprânceana. Și după

aceea își strânge buzele a supărare, într-un fel de botic de copil răsfățat. Din nou își drege glasul. Prezentatoare o privește, vede că e foarte îmbujorată la față și că pare foarte tulburată.

— Stop! Opriți o clipă! Cu fetița se întâmplă ceva! spune atunci îngrijorată. Vă rog să mă iertați, dar copilul cred că nu se simte bine, nu putem continua! Facem o pauză de cinci minute ca să lămurim ce s-a întâmplat. Apoi se adresează fetiței cu blândețe:

— Spune-mi ce e cu tine? Te doare ceva? Ți-e rău?

Spre surpriza tuturor mititica în loc să se relaxeze, să se liniștească, spune cu mare necaz, cu sinceră desperare:

— Am uitat, am uitat!... Ați văzut, am uitat!

— Ai vorbit foarte bine, n-ai uitat nimic, draga mea. Eu am verificat că tot ce vroiai să-mi spui, mi-ai spus!

— Nu, n-am uitat răspunsurile pentru dumneavoastră... am uitat semnele.

— Ce semne?

— Semnele pentru mama. Pentru mătușa Sanda, pentru sora mea mai mică, pentru unchiul Costel, pentru colega mea de bancă, pentru Gina și pentru frățiorul ei Nicușor, pentru...

— Dar ce-i cu toți aceștia? Ce semne?

— Când au aflat că, azi după masă, eu apar sigur la televizor, toți au spus că o să stea să mă privească, dar dacă îi iubesc, să le dau a înțelege

cu un gest, cu un cuvânt, cu o mișcare, că mă gândesc la ei. Și atunci am scris pe hârtie pentru cine trebuia să tușesc, pentru cine să strănut, pentru cine să zic de trei ori, da, ori să bat cu creionul în masă, sau să trag de guler, ori să duc mâna la frunte. Dar erau prea mulți și n-am putut să țin minte totul! Și să vedeți ce tare se vor supăra pe mine dacă uit pe vreunul!

Sărmana prezentatoare, auzind explicația „maladiei” fetei, era să se îmbolnăvească ea de-a binelea! Uff! Dacă harnică precum o școlăriță silitoare, micuței nu i-ar fi venit ideea să facă la repetiție această trecere în revistă a „semnelor”, s-ar fi trezit cu fetița agitându-se ca un prestidigitator în emisie și nu ar fi înțeles ce se întâmplă! Și nici nu ar fi avut atunci cum să intervină eficient! Pe când așa, ursitoarea cea bună a televiziunii (care vedeți, era tot timpul la datorie) i-a dat șansa de a stăvili din vreme un necaz.

— Bine draga mea, nu te-ai gândit că în afară de mămica, de mătuși, colege de bancă, vecine și așa mai departe, când o să apari la televizor o să te vadă chiar toată țara? Nu te-ai gândit ce-or să zică oamenii, care nu au habar de ce înseamnă semnele tale, văzându-te că te sucești, că gesticulezi fără rost?

— Dar ei nu ar fi observat. Am avut grijă să aleg niște semne mici...

— Ce spui? Tu credeai că poți să nu stai o clipă

liniștită, să te tragi de codițe, să tușești, să strănuți, să bați cu degetele darabana și telespectatorii să nu vadă nimic... Credeai că ești omul invizibil?

— Nu... dar nu mi-am închipuit că o să se bage de seamă...

— Da?... Să-ți spun ce s-ar fi întâmplat dacă făceai în emisiie toată foiala pe care te pregăteai s-o faci... telespectatorii s-ar fi amuzat foarte tare, ar fi făcut mare haz și li s-ar fi părut că ești foarte caraghioasă... Tu ce crezi? Era bine să te faci de râs? În loc să vorbim despre succesul tău la concurs, despre cât ai muncit pentru el? Și ce-ar fi zis tovarășa profesoară?

Fetița o privea cu ochi mari! Nici nu-i trecuse prin cap ce consecințe puteau avea semnalizările ei... De-abia acum înțelesese în fine...

— Vă rog să mă scuzați... Ce bine că m-ați oprit! Că mi-ați explicat... M-ar fi arătat copiii cu degetul! Aș fi făcut clasa de rușine și emisiunea... îmi pare rău... Știți, nu m-am gândit...

— Lasă, bine că am putut să reparăm din vreme... Să nu cumva să te văd că plângi... Suntem oameni serioși, avem treabă... Nu? Gata, se adresează apoi prezentatoarea color de pe platou. Să continuăm! Reluăm de la început interviul fetei.

— Dar ce a fost? întreabă regizorul din regie. Ce s-a întâmplat de fapt?

— Nimic! Tracul era de vină! răspunde

prezentatoarea după ce o privește pe fetiță și hotărăște să păstreze „secretul” întâmplării doar pentru ele două. Hai să repetăm, că nu vreau să avem nicio surpriză deseară!

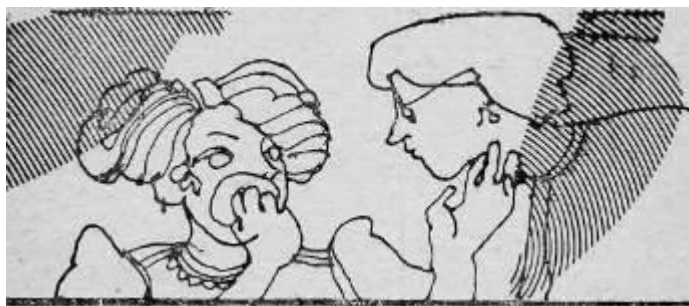
Și nu au avut! Fetița nu a uitat lecția și nici prezentatoarea nu a mai uitat niciodată că atunci când vrei să stai de vorbă cu copiii, într-o emisiune în direct, trebuie să le explici foarte clar tot ce se întâmplă! Altminteri vin cu contribuții personale... pline de originalitate!

Și acum, urmează...

Ce mare lucru să fii prezentator? Prezentator la T.V.? Redactorul concepe emisiunea, apoi regizorul singur sau cu redactorul (depinde) caută formule artistice deosebite, textul ți se dă gata scris și tu, fără nicio grijă, așezat de cele mai multe ori pe un scaun comod, spui câteva cuvintele, de legătură, între diversele subiecte! Nu duci greul, n-ai de ce să ai emoții! Dar un actor interpretând un personaj are de ce să se teamă! Poate să-și uite rolul, să rateze o intrare, sau să nu-i iasă bine un moment sau altul. Și regizorul are de ce să fie neliniștit. Chiar după ce a repetat vreme îndelungată, el încă mai e îndreptățit să se înfricoșeze la gândul că s-ar putea ca în seara emisiei actorii să nu fie în formă, sau să intervină vreun mic bucluc tehnic, sau să se încurce chiar el în butoane, căci o emisie în direct nu e lucru

fără risc...

Dar un prezentator de ce să fie tulburat? Frazele, cele câteva pe care le are de spus, le-a citit acasă și încă de atâtea ori, încât le-a învățat pe din afară. Apoi mai intervine și repetiția care i le fixează și mai bine în memorie, și asta-i tot! Chiar dacă le uită, ce mare nenorocire? Pleacă o clipă ochii pe hârtii și a ieșit din încurcătură!

V-am reprodus un raționament pe care l-am auzit de zeci, de sute de ori. De aceea alături de întâmplările prezentatorilor pe care le-am povestit până acum, aș vrea să mai adaug una.

Lucrurile s-au petrecut tot la o emisiune magazin care cuprindea pe lângă reportaje și interviuri și câteva momente artistice, muzică și dans.

Așezat într-adevăr comod, într-un colț al marelui platou A, la o măsuță înviorată de o vază plină cu flori, măsuță pe care aveau loc și hârtiile cele atât de importante cu numele invitaților, cu frazele, mai lirice, mai cu haz ale prezentării, simpaticul actor, care avea rolul de gazdă a emisiunii, aștepta

liniștit aprinderea beculuțului.

Spun liniștit, fiindcă după zeci de apariții pe micul ecran se obișnuise cu malițioasa lui strălucire purpurie și nu-l mai lua în seamă. Nu se sinchisea de el mai ales acum, când avea ceva atât de simplu de făcut! O prezentare ușoară, pe care o știa pe de rost, câteva nume de anunțat între momente, o glumă, un zâmbet și gata! Plus că era o emisiune pusă la punct în toate amănuntele și foarte reușită...

Dar pentru reușita ei cât se mai agitasе regizorul! Până și la o melodie destul de banală, făcuse, aproape de finalul ei, o intrare a tuturor balerinelor, care ca niște fluturi înconjurau într-o clipă solistul și momentul căpăta dintr-o dată strălucire.

A fost multă strădanie pentru fiecare detaliu! Tare se mai necăjea același regizor, de pildă, fiindcă rochiile fetelor din balet nu i se păreau destul de poetice, de suave. Parcă îl aude cum i se adresase după repetiție scenografului (ce se ocupase și de decor și de costume):

— Te rog, te implor, găsește-mi altceva! Așa nu merge! Dumneata ai îmbrăcat pe biete le fete în pături, în fețe de masă! Ba mai rău decât atât, ce să zic, ai pus pe ele foaie de cort, tablă pentru acoperiș, scoarță de copac, cartoane... Cum vrei să se vadă grația lor? Găsește-mi, dacă ai milă de ele și de mine, găsește-mi ceva fluid, suplu, aerisit... Costumele trebuie să trăiască, să se miște, să

danseze odată cu balerinele! Să palpite în jurul lor! Să zboare! Da, asta e! Vreau niște rochii din material ușor, bogat lucrate, largi care pur și simplu să zboare în jurul lor...

Și acum, privind balerinele îmbrăcate în costumele pe care le dorise regizorul, simpaticul actor îl felicita în gând, dându-i deplină dreptate... Era mult mai frumos așa. O să fie minunată intrarea lor în fugă, în grupuri mici, venind spre centrul platoului, din mai multe direcții... Când se vor strânge în jurul solistului de muzică ușoară vor fi ca niște flori legănate de vânt...

După un mic anunț urma apoi un moment coregrafic cu doi soliști extrem de talentați, care...

Dar reveriile actorului prezentator au fost întrerupte de vocea regizorului care anunța:

— Vă rugăm, toată lumea la locuri... Atenție și liniște pe platou... Peste câteva secunde intrăm în emisie!

Totul a mers perfect. Momentele se succedau fără nicio problemă, și pe toate fețele înfloriseră zâmbetele. Vine rândul cântărețului și acesta cântă parcă mai cald decât oricând. Se apropie clipa în care balerinele vor porni alergând ușoare către el. Și iată-le avântându-se în foșnet de voaluri. Câteva trec, așa cum fusese stabilit la repetiție, chiar prin fața mesei prezentatorului. Trec repede și rochiile cele noi, subțiri și ample se învâlburează în jurul lor, mânecile bogate flutură prin aer. Și, deodată, nu se știe ce fald, ori ce

mâneacă, ori poate chiar curentul de aer provocat de intrarea „în scenă” a balerinelor face să zboare toate, dar absolut toate foile atât de prețioase. Hârtiile, cele cu numele participanților la emisie, cu glume, cu versuri, cu fraze duioase sau cu anunțuri sobre, se înalță, sub ochii uimiți ai actorului și ai tehnicienilor de pe platou, apoi plutesc alene și încep să aterizeze câte una, câte una, pe o mare suprafață din podeaua studioului. Știind că în acea clipă e în imagine cântărețul interpretând finalul melodiei sale înconjurat de dansatoare, prezentatorul se aruncă desperat să-și culeagă foile de pe jos. Sare și secretara de platou, sar și vreo doi băieți de cablu și, cu inima bătând să-i spargă pieptul, dar cu maldărul de foi recuperate, actorul se așază pe locul lui. Dar brusc își dă seama ca situația nu-i încă salvată. Adunate la întâmplare, paginile prezentării trebuie puse în ordine înainte de a fi folosite. Iar răgaz să le pună în ordine nu mai are căci iată cântecul a luat sfârșit. În secunda următoare va trebui să-și rostească anunțul. Într-adevăr, pâlپând, batjocoritor parcă, beculețul se aprinde. Actorul știe că figura lui e acum pe micile ecrane. Face apel la toți anii de experiență de scenă, la disciplina actricească, cea dobândită cu atâtea eforturi și izbutește să pară liniștit, să zâmbească oarecum senin. Dar, vai, nu mai știe nimic din ce are de spus! Nimic! Niciun cuvânt! În minte se făcuse un vid, se ștersese tot! Textul cel atât de

simplicu, pe care-l învățase cu ușurință pe de rost, dispăruse fără urmă! Iar hârtiile, deși le avea în față, nu-l puteau ajuta. Ce să facă? Ce să facă? Să inventeze el ceva, un mic anunț. Să spună o frază mai generală, o frază salvatoare. Dar bietul prezentator, încă șocat după micul accident, nu are nicio inspirație. Totuși trebuie să rostească ceva. Atunci își face curaj și anunță:

— Și acum urmează... și acum urmează pentru dumneavoastră... și acum urmează... momentul următor!

Regizorul de la pupitrul lui plin cu butoane face să apară imediat pe micile ecrane imaginea celor doi soliști ai Operei, care încep să danseze. Cât dura momentul lor coregrafic, cam două sau trei minute, secretara de platou s-a repezit să-l ajute pe prezentator să pună în ordine paginile cu texte. Nimănui de pe platou nu-i ardea să zâmbească sau să facă haz, toți erau îngrijorați de ce se întâmplă și ar fi vrut să-i fie de folos actorului, să-l scape de urmările acestei întâmplări neplăcute. Foile iată sunt din nou așezate cum trebuie, după numerotare și acesta încearcă să se liniștească, respiră adânc, se concentrează. Citește și își repetă apoi în gând anunțul pe care-l avea de făcut și care suna cam așa:

„Au evoluat, pentru dumneavoastră, dansatorii... soliști ai Operei de Stat”.

Se aprinde iarăși becuțelul, prezentatorul, mai stăpân pe sine, surâde frumos către telespectatori

și spune cu glas limpede, rostind clar și cu grijă, ca să șteargă impresia făcută de frazele anterioare: – Au dansat pentru dumneavoastră... evoluatorii soliști ai Operei de Stat!

Deși nu a avut cum să audă râsetele probabile ale telespectatorilor, multă vreme bietul prezentator a purtat în gând și în suflet apăsătoarea lor povară și nu i-a fost prea bine.

A explicat de atunci de nenumărate ori că meseria de prezentator e boală „curată”! Și n-a mai acceptat niciodată să mai vină să prezinte vreo emisiune. L-ați mai văzut deseori pe micul ecran însă doar ca interpret al unor roluri, în diferite piese de teatru T.V. Căci într-un rol, totuși, te simți mai în siguranță!

Ce trucaj superb!

Vă poftesc iarăși pe platoul A, onorabilul bunic al platourilor moderne, lustruite, aerisite, minunat dotate tehnic din locuința de azi a televiziunii. Platoul A, cel de demult, semăna, așa cum am mai spus, cu un mare hangar sau cu orice studio cinematografic. Podeaua lui din scânduri bine netezite, dar grozav de uscate de căldura atâtor și atâtor proiectoare, ne făcea griji, căci se pornea să scârțâie câteodată din senin și puteai să te trezești cu ea manifestându-se sonor chiar în mijlocul unui cântec ori pe pauza emoționantă dintre replicile unui moment de teatru. Pe sus erau fel de

fel de instalații, în special de iluminare, și de jur-împrejurul pereților se înșirau perdele, decoruri, elemente de decor, reflectoare...

Platoul acesta era acum pregătit pentru o emisiune de versuri mai specială, care prezenta un fel de trecere în revistă a creației poetice din mai multe țări. Regizorul se străduise să pună în valoare conținutul fiecărei poezii alese, lucrând mult atât la nuanțele interpretării cât și la decor, costume, mișcare și așa mai departe. Într-un colț al studioului, unde se montaseră niște ramuri de pom înflorit, era locul unde urmau să se rostească emoționantele cuvinte ale unei mărturisiri. Într-un alt colț, printr-un savant dozaj de umbre și lumini se crease atmosfera potrivită pentru accentele nostalgice ale unui dor fără speranță. Apoi un alt decor sugera o siluetă de casă de țară, asupra căreia își pleca ocrotitor crengile un pom bătrân... Ele erau prezentate ca în ceață, undeva, în depărtare, și serveau ca fundal unui moment de evocare a satului natal...

Pentru finalul emisiunii, fuseseră alese două

poezii de Heinrich Heine. Prima, de tinerețe și bucurie, era gândită de regizor ca o întâlnire între doi îndrăgostiți. Actorul care recita, îmbrăcat în costumul vremii, respective, îl întruchipa chiar pe poet și își chema iubita cu vorbele fermecate ale acestuia. Iar fata gândurilor sale venea ușor, se apropia ca în vis, cu buclele ei blonde revărsate pe umeri, cu ochii mari, plini de lumină și încredere, într-o rochie lungă albă, dintr-o dantelă atât de fină, încât o învăluia ca un abur. Poetul îi întinde mâna și fata îi răspunde cu același gest. Pe micile ecrane, în plan detaliu, urmau să se vadă cele două mâini care se întâlnesc cu gingășie și iubire. Imaginea următoare se stabilise să fie un plan general al interpreților. Dar în mâna liberă a băiatului a apărut acum o torță. Strângând-o pe fată mai aproape de el, tânărul poet, cu privirea îndreptată spre viitor, rostește în versuri clocotitoare chemarea sa la luptă pentru dreptate, pentru adevăr, pentru înfrățirea tuturor oamenilor.

Totul se desfășurase astfel la repetiție și reușise cum nu se poate mai bine. Actorul recita extraordinar, glasul său impresiona până la lacrimi, expresia lui era emoționantă. Interpretul își trăia cu adevărat momentul. Iar torța aprinsă avea un rol foarte important și atât actorul cât și regizorul țineau grozav de mult să fie pusă cât mai în evidență, căci contribuia în mod esențial la atmosferă. De aceea s-a stabilit cu maestrul de

lumini ca, la momentul respectiv, să se diminueze lumina reflectoarelor în așa fel, încât și actorii să rămână vizibili, dar să se simtă și strălucirea flăcării reale a torței. Căci torța fusese aprinsă la repetiție și desigur că urma să fie aprinsă și la emisia pe viu, în direct.

De aici alte probleme. Cum pe platou nu era voie nici măcar cu o țigară vă dați seama că s-a cerut aprobare specială pentru o torță aprinsă. Odată cu aprobarea, s-au luat măsuri excepționale. Trei băieți vâjnoși de la paza contra incendiilor au venit în studio, cu tot echipamentul, și nu scăpau din ochi torța, nicio clipă, oriunde s-ar fi aflat ea. Fuseseră, pare-mi-se, puse la îndemână și găleți cu nisip și niște extinctoare. Dar n-a fost nici cea mai mică problemă la repetiție, așa că s-au mai liniștit cu toții.

Și acum ne aflăm cu câteva clipe înaintea intrării în emisie. Iată s-a dat „startul” și una câte una poeziile se fac auzite și totul merge minunat... Vine clipa când apare și suava iubită în dantele albe... Se apropie de tânărul poet... Măinile lor se întâlnesc. Apoi planul general, cei doi unul lângă altul. Actorul purtând în mână strălucitoarea torță spune cu o voce încărcată de emoție cuvintele lui Heine:

Eu sunt spada, eu sunt flacăra...

V-am mers înainte, luminez-n întuneric...

Și răscolit el însuși de versurile pe care le rostea, actorul face un gest mai mult, un singur gest mai mult decât la repetiție; rotește deasupra capului, continuând să recite, mâna cu torța. Și câțiva stropi din lichidul aprins cad pe podea într-un cerc perfect, în jurul celor doi.

Actorul trăindu-și pe deplin personajul, spune mai departe cu vocea plină de forță:

A noastră e izbânda.

Dar nu avem răgaz nici pentru bucurie nici pentru lacrimi

Din nou sună goarnea de chemare...

Începe lupta cea nouă...

Eu sunt spada, eu sunt flacăra...

Poezia este scurtă, dar nu într-atât de scurtă, încât să nu se vadă că mici limbi de foc înconjurau perfect pe cei doi interpreți... Flăcările se înălțau frumos, creșteau, fiindcă podeaua uscată a platoului atât aștepta, se pare... Cei trei băieți au pus mâna care pe gălețile cu nisip, care pe extinctoare și au dat să intervină, dar lucrurile se petreceau în plină emisie, actorul recita încă... Unul dintre operatori le-a sărit în față și le-a spus: — Lăsați-l să termine poezia! mai are doar câteva cuvinte!

Cu ce ton le-o fi spus, nu știu, dar șoapta lui a avut forța să-i oprească. Ori poate că pericolul nu li s-a părut chiar atât de grav, încât să nu mai

suporte câteva secunde întârziere. Au rămas atenți, încordați, la doi pași de recitator, care nici el, nici partenera sa nu bănuiau cătuși de puțin ce se întâmplă.

Regizorul care privea de sus, prin peretele de sticlă, platoul, sau urmărea ce se petrece prin imaginile transmise de camerele de luat vederi pe ecranele din fața sa, n-a observat de la început consecința acelei rotiri cu torța aprinsă în mână. Ba chiar gestul i s-a părut expresiv și a fost mulțumit. După o clipă însă cercul de mici limbi de foc a început să se zărească. După o altă clipă se zărea bine de tot și spre ultimele cuvinte ale poeziei încerca să atingă trena de dantelă a rochiei fetei...

Cum vă spuneam iluminarea fusese astfel gândită încât flacăra torței să se observe bine. Ei, tot așa de bine se observa și cercul de flăcări care-i înconjură pe interpreți. A fost un moment de mare tensiune în studio. Văzând că actorul încă mai recită și că rochia fetei e în pericol să ia foc, cei trei n-au mai vrut să țină seama de rugămintea operatorului și s-au hotărât să intervină. Dar cu o fracțiune de secundă mai înainte, actorul spusese ultimul cuvânt al poeziei și rămăsese cu fruntea ridicată, cu torța luminându-i privirile, strângând fata lângă el, într-o frumoasă atitudine pentru un final de emisiune. Regizorul se cam fâstâcise însă și n-a avut reflexul să comute imediat pe altceva, de aceea imaginea aceasta întârzia în continuare

pe micile ecrane...

Descriu aici cu multe vorbe, nu se poate altfel, ceea ce se petrecea în realitate în frânturi de clipă.

Atunci același operator, cu o rară prezență de spirit, ca să nu se rateze o emisiune atât de reușită, cu o zvâcnire mai înainte ca să intre în cadru cei trei băieți care aveau tot dreptul să ia măsurile cuvenite, sare și pune, pur și simplu, palma pe obiectivul camerei de luat vederi care nefiind scoasă de regizor din emisie continua să arate imaginea statică a celor doi actori. Astupând obiectivul aparatului cu palma, a întrerupt astfel, instantaneu, în modul acesta neobișnuit, transmisia celor ce se petreceau în continuare pe platou. Ca de pildă răsturnarea câtorva găleți de nisip peste flăcările care porniseră să se înalțe, sau stingerea, cu ușurință, ce e drept, a trenei rochiei fetei. Fără nicio întârziere după gestul operatorului care a salvat emisia de ratare, sunetistul, înțelegând ce se întâmplă, a întrerupt și el microfoanele din platou, astfel încât telespectatorii n-au auzit nici exclamația de spaimă a actriței când a priceput ce se întâmplă și nici zgomotele care însoțeau acțiunea de stingere. În același timp regizorul, revenindu-și din micul lui șoc, a comutat pe genericul de sfârșit. Totul a reintrat în normal căci s-a continuat apoi programul firesc al emisiunilor zilei.

În regie însă telefoanele au început să sune? De ce? Pentru a transmite... felicitări! Multe felicitări!

Emisiunea a fost foarte frumoasă și nimeni nu înțelesese că cercul de foc din jurul celor doi actori a fost un accident, ci toți considerau că regizorul s-a străduit în mod deosebit ca să obțină și acel efect spectaculos. Seara când a ajuns epuizat acasă, regizorul a primit un telefon de la un prieten, cineast amator:

— Dragul meu a fost grozavă emisia ta! Emoționantă! Iar cu trucajul acela m-ai dat gata! Superb! Ce mai, un trucaj superb! Jurai că sunt flăcări adevărate! Și ce frumos dozat... întâi au apărut așa niște pâlپări, pe urmă, pe măsură ce poezia creștea în dramatism, creșteau și ele în intensitate, se înălțau! Ești foarte talentat... și tocmai de aceea cred că n-ai de ce să te temi și-ai să mă sfătuiești cum să procedez ca să pot încerca și eu... N-am mai văzut un trucaj așa de bine realizat de multă vreme.

Regizorul a încercat să-i explice că a fost o întâmplare, dar degeaba.

— Bine, dragă, nu te mai obosi! Nu vrei să-mi spui, nu-i nimic! O să găsesc și singur! Ai să vezi că o să-mi reușească exact ca ție! Exact la fel! În orice caz să știi că nu mă așteptam să fii așa de egos! M-ai dezamăgit foarte mult! Bună seara!

Cu sau fără însemnări?

Nimic mai plăcut decât atunci când te afli singur, singurel în fața camerei de luat vederi, deci

când ți-e clar că zeci de mii de oameni te privesc, să știi că ai un ajutor. Orice, oricum, numai să fie un ajutor. Dacă memoria îți joacă festa? Atunci nu e bine să știi că poți conta pe ceva? Acest ceva, acest ajutor este o simplă foaie de hârtie pe care ți-ai făcut însemnări, un punctaj, un rezumat! (Nu chiar toate foile de hârtie apucă să plutească prin aer, majoritatea rămân la locul lor!) Chiar dacă nu ai nevoie să o consulți niciodată în cursul unei întregi emisiuni, totuși te simți mult mai bine când o așezi la îndemână, fiindcă prezența ei îți dă un minunat sentiment de siguranță.

Această metodă cu punctajul, cu însemnările pe o foaie de hârtie e folosită de toți oamenii de televiziune și radio din lumea întreagă, pentru emisiunile în direct, oricât de experimentați ar fi. Ea a fost adoptată și de colaboratorii acestora și de invitații ocazionali și le-a făcut tuturor mari servicii. Totuși mi s-a întâmplat odată ca tocmai această foaie de hârtie, totdeauna bine venită și necesară, să mă pună într-o situație fără ieșire...

Să luăm povestea de la început. Da, ați ghicit,

iar e vorba de platoul A, iar e vorba de o emisiune „magazin”, cu invitați și invitate de cele mai diverse profesii. Printre ei foarte multe nume vestite, care obținuseră, în meseria lor, realizări cu totul deosebite și a căror hărnicie, pricepere și grijă față de ceilalți fuseseră cunoscute în toată țara. Eram gazda emisiunii, adică fusesem chemată ca actriță prezentatoare ca și în alte dăți. Cu redactarea T.V. Care semna acest moment, să-l numim „Caleidoscop duminical”, mai lucrasem de multe ori și ne înțelegeam foarte bine. Eu eram mulțumită de felul interesant în care ea redacta materialele și organiza emisiunea și de talentul ei de ziaristă, ea era mulțumită că nu întârziem la repetiții și emisii, că veneam pregătită și, cred, mai ales pentru că nu eram un participant indiferent, ci puneam tot sufletul în ceea ce făceam, toată pasiunea.

Ca de obicei am avut întrebările din timp, știam despre ce am de discutat, vorbisem cu toți invitații, stabilisem amănunțele și, acum, pe platou urma să facem repetiția-șnur de dinaintea emisiunii. Nu erau probleme. Doar un singur invitat, un nume foarte cunoscut pentru priceperea sa profesională excepțională, pentru felul cum își ajuta colegii de muncă să îl ajungă din urmă, pentru seriozitatea și devotamentul său se arăta nemulțumit. Era un om tăcut, de o modestie extraordinară, căruia nu îi făcea deloc plăcere să se vorbească despre el. Îl necăjea faptul

că se află la televiziune, și a încercat să ne convingă să renunțăm la prezența lui în emisiune. Ne adusese multe fotografii de la locul de muncă care arătau noile metode pe care le folosea ce dăduseră rezultate deosebite și fotografii de la schimburile de experiență cu specialiștii din alte țări, și ne sfătuia să le facem noi un mic comentariu și atât!

— Că nu e musai să mă văd eu și nici să vorbesc eu! Vă descurcați dumneavoastră mai bine fără mine.

Degeaba i-a explicat redactoarea că este foarte importantă prezența personală, că mult mai mult farmec are o discuție cu un invitat decât un comentariu al unor fotografii și că sunt foarte numeroși aceia care doresc să-l cunoască pe vestitul fruntaș, că vor să știe cum arată... că...

— Dar mai bine să mă cunoască prin ce fac... Ce importanță are figura mea? Să vă spun drept eu mă cam pierd cu firea când mă privește lume multă. Nici la noi la ședințe, unde sunt cu colegii, nu prea mi-e bine când trebuie să spun ceva. Ce rost are să apar la televiziune? Nu prea sunt meșter la cuvinte...

— Dar nu vom discuta decât despre lucrurile pe care le cunoașteți foarte bine. O să povestiți telespectatorilor, așa cum mi-ați povestit și mie, cu aceleași vorbe, cum v-a venit ideea inovației dumneavoastră, cum ați fost decorat, cum pregătiți, dintre tinerii care vă înconjură, noi

specialiști pentru mâine...

Cu greu, până la sfârșit a acceptat. În momentul când i-a venit rândul în desfășurarea repetiției, l-am poftit așa cum urma să fac și la emisiune, să ia loc ca să stăm de vorbă. Când i-am adresat prima întrebare, camera de luat vederi, precum fusese stabilit s-a apropiat ca să-l prezinte pe invitat în prim-plan. Camerele de luat vederi, despre care am mai vorbit, sunt niște aparate mari și grele, dar se deplasează pe roți de cauciuc făcând deci un zgomot foarte mic, aproape imperceptibil. În plus, ele rămân într-o zonă de umbră astfel încât rotirea lor, „dansul” lor pe platou în timpul unei emisiuni nu deranjează fiindcă nu pot fi nici zărite foarte bine.

Totuși atât fâșăitul cât și mișcarea aparatului au fost observate de invitat. El a întors capul spre sursa de zgomot, uitând să-mi mai răspundă.

Am lăsat atunci deoparte interviul, deși la o repetiție generală nu prea se obișnuiesc astfel de întreruperi, ca să explic că nu trebuie să țină seama de acel du-te-vino al camerelor de luat vederi, fiind vorba de un lucru foarte firesc la televiziune...

— Poate pentru dumneavoastră, care v-ați deprins, pentru mine însă e ceva supărător... Nu. Nu mă simt la îndemână aici la T.V. E adevărat că vin și pentru prima oară și totul mi se pare neobișnuit! Oricât de cumsecade este redactarea dumneavoastră și oricât de frumos a încercat să

mă convingă, să știți că tot nu aș fi rămas la emisiune. Dar mă gândesc că prea mult au dorit tovarășii de la fabrică să vin ca să povestesc cum muncim noi... Și de aceea, iată, stau aici și duc greul...

Repetiția, în ceea ce îl privea pe acest invitat, n-a mers prea grozav. Întrebările pe care le trecusem o dată și înainte, le cunoștea și totuși îl surprindeau, se concentra destul de greu.

— Știți ce? Dați-mi și mie o foaie cu întrebările, o foaie așa cum aveți dumneavoastră. Mă duc cu ea acasă, până mâine după-amiază la emisiune o s-o citesc, de mai multe ori, am să-mi fac în gând răspunsurile și o să vin pregătit... Aici nu pot să mă adun, e prea multă agitație, totul îmi distrage atenția, mă zăpăcește...

— Vă dau cu plăcere, spun eu bucuroasă, știind că, dacă va repeta și acasă, vor dispărea ezitățile, totul se va desfășura mai simplu... Pofțiți, și îi ofer o copie a întrebărilor interviului.

— Precum vedeți, îi dau și eu curaj ca și redactarea, în toată discuția noastră e vorba numai de lucruri care vi s-au întâmplat dumneavoastră personal, acasă, la fabrică, în călătorii, deci nu e ceva prea greu de povestit.

A doua zi, cu o oră și jumătate înaintea emisiunii, eram pe sală și mă pregăteam să intru la machiaj, când îmi iese în întâmpinare redactarea care îngrijorată mă aștepta:

— Ai văzut cât de emoționat era la repetiție. Ce

facem cu invitatul nostru? Dacă o să aibă trac, dacă se blochează și o să uite tot? Te-ai gândit?

— M-am gândit!

— Și?

— Să mai facem o repetiție acum când vine... Să vedem cum o să meargă...

Parcă adus de gândul nostru iată că apare și invitatul. Puțin crispat, puțin cam supărat, se apropie și ne spune:

— Să știți că eu am scris pe hârtie acasă și răspunsurile mele și le-am tot repetat. Acuma mă descurc foarte bine. Totuși nu vreți, dumneavoastră, să mă ascultați? Nu vreți adică să facem o repetiție?

— Cum să nu? Cu multă plăcere! Haideți în sala de machiaj. E încă devreme, n-au venit ceilalți și putem să reluăm discuția o dată, de două ori, de trei ori, de câte ori e nevoie...

Redactarea răsuflă și ea ușurată că lucrurile se aranjează și intrăm cu toții în sala de machiaj. Eu puneam întrebările pe care le aveam de pus și invitatul povestea foarte bine, curgător, lin, fără să se piardă, ori să se încurce. Nu a fost nevoie să se uite niciodată pe hârtia cu răspunsurile. Ne înveselim, dar deodată el se schimbă la față:

— Dar dacă se întâmplă totuși să uit ceva, acolo pe platou ce mă fac?

— O să vă ajut cu altă întrebare.

— Știți ce, eu am să iau foaia cu însemnările în buzunar. Dacă nu va fi absolut necesar n-o să mă

uit la ea, dar dacă mă voi pierde cu firea, am să mă ajut citind...

— După cât de limpede și fără greșală ați vorbit adineauri nu cred că o să aveți nevoie să o consultați, îi spune redactoarea.

— Nici eu nu cred, dar mai bine să o am cu mine... răspunde el.

— Mă rog, dacă asta vă dă liniște, siguranță, luați-o cu dumneavoastră.

Între timp veniseră și ceilalți oaspeți și i-am lăsat să se pregătească de emisie. Am coborât, ca de obicei, mai înaintea tuturor, pe platou. Mi-am așezat pe masă hârtiile. Și cum invitatul tocmai apare și el și cum mai aveam încă timp suficient până la intrarea pe post îl rog să vină să verifice împreună cu mine așezarea fotografiilor pe care le adusese.

— Nu lipsește nimic.

— Desigur că frazele cu care o să însoțiți aceste imagini le-ați notat acasă pe o altă foaie de hârtie...

— Nu, nu era nevoie. Am povestit de atâtea ori despre ele familiei, rudelor, colegilor, prietenilor, că știu ce să spun și noaptea în somn.

— Totuși pentru mai multă siguranță ce-ar fi să le mai facem o mică trecere în revistă, cu comentariu cu tot...

— Da sigur, dacă vreți...

— Să ne așezăm pe scaune și să le luăm una câte una...

Așa am făcut și invitatul în cuvinte puține, dar foarte clare, a depănat, fără greș, toate întâmplările legate de fotografii.

Iar eu m-am apucat și am scris tot ce spunea. Nu știu de ce, poate fiindcă mă gândeam că în emisiune n-o să mai povestească așa de liniștit, ci o să sară sau o să uite ceva și atunci voi putea să-l completez.

Și începe și emisiunea. Normal, fără surprize. Sosește și momentul invitatului nostru. Îl anunț telespectatorilor, apare în cadru, puțin cam palid, cam încordat. Îl invit să ia loc cu cel mai încurajator zâmbet. Se așază. Îi spun prima frază care suna parcă astfel:

— Cărui fapt i se datorește alegerea meseriei dumneavoastră?

Camera de luat vederi se apropie. Dar din nou fâșăitul ei îl face pe oaspete să tresară ca le repetiție. Se încruntă, pleacă în jos privirea și telespectatorii văd în prim-plan imaginea unui chip îngândurat, întunecat pe care nu se citea niciun semn că a auzit că i s-a adresat o întrebare.

Încerc să-i dau curaj și repet întrebarea cu cea mai senină și mai caldă voce. Dar invitatul continuă să fixeze podeaua și nu-mi răspunde. Îl privesc și văd cum fruntea i s-a acoperit cu broboane de apă și mâinile îi tremurau. Încep să intru în panică. Fiori reci îmi trec prin șira spinării și mă crispez toată.

Într-o intensă concentrare eu așteptam,

telespectatorii așteptau și ei iar pauza era insuportabilă. Desigur că și pentru invitat era insuportabilă căci în loc să privească spre mine și să încerce să spună măcar un „da”, văd că începe să caute febril prin buzunare. Nu mai înțelegeam nimic. Pe urmă mi-am zis că poate caută batista ori ochelarii... Mă gândeam ce frază să rostesc ca să acopăr acest infinit spațiu de tăcere. Dar n-
apuc să spun nimic căci iată invitatul spune el ceva, nu prea clar, totuși șoptește câteva cuvinte... Fac un efort să le înțeleg și încremenesc!

Probabil nerealizând cât de sensibile sunt microfoanele ori poate uitând din cauza tracului că e în „direct”, în plină emisie, oaspetele murmura ca pentru sine, dar acel murmur îl auzea toată țara:

— Unde o fi blestemata aia de hârtie... Nu știu unde-am pus-o! Asta îmi mai lipsea acum... Blestemata de hârtie... Fir-ar al naibii să fie de ghinion... fir-ar el al naibii... da' unde-o fi blestemata... Rămăsesem fără grai. Mi-am dat seama că dacă nu intervin cu ceva, pur și simplu, cei din regie, nemaiavând ce face într-o frântură de secundă întrerup emisia. Dar cum să se termine așa de neplăcut, așa de absurd, pe niște vorbe de necaz și de enervare? Și pe urmă cum o să se simtă bietul om față de tovarășii de la fabrică, față de cei de acasă dacă pe această impresie jenantă încheiem neîncepta discuție? M-am infuriat atunci pe mine. M-am infuriat

foarte tare că stau ca o momâie și nu sunt în stare să-l ajut cu nimic nici pe invitat și nici emisia.

Unul dintre motivele cele mai puternice care mă opreau să acționez, în afară de propria mea reacție de spaimă, era lipsa noastră de experiență, a noastră, a tuturor. Televiziunea era de-abia pui pe atunci, redactorii și regizorii erau și ei extrem de tineri și cu puțină experiență în ale televiziunii, tot așa și noi colaboratorii. Iar redactorii șefi aveau doar câțiva ani mai mult ca ceilalți și purtau pe umeri o mare îngrijorare pentru soarta copilului T.V. Atât de plin de daruri, dar atât de năstrușnic. De aceea erau cu toții foarte atenți la fiecare frază a interviurilor, a reportajelor. Căci frazele trebuiau să fie clare, să sune frumos, să aibă un sens cât mai limpede, să fie cât mai cuprinzătoare. Iar textul, odată stabilit, se cerea să fie respectat cu deosebită atenție. Asta ne ușura foarte mult munca și nouă prezentatorilor, fiindcă ne ferea de surprizele pe care formulările întâmplătoare le pot oferi! Dar în același timp, într-o situație excepțională, cum era cea care se ivise, disciplina de „om de televiziune”, cu reflexele de atunci, de la începuturi, te paraliza, fiindcă nu știai cum să acționezi și te înfricoșa chiar și ideea că poți să spui cine știe ce frază încâlcită, caraghioasă... care mai mult să încurce lucrurile decât să le descurce. Dar eram atât de supărată pe mine, încât mânia aceasta a fost imboldul care m-a determinat să-mi asum răspunderea unor fraze cum mi-or trece

prin minte sub imperiul emoției, chiar mai puțin elegante, chiar mai nereușit formulate, dar care să-l scoată pe invitat din încurcătură și să ajute emisia să depășească acel punct critic.

M-am hotărât deci să intervin cum m-oi pricepe și am făcut-o... Am început să râd încetișor, binevoitor (nu știu cum o fi sunat râsul acela și nici cum am izbutit să râd) și am spus cam așa ceva:

— Ha, ha, știți, e așa de ciudat ca un om ca dumneavoastră care nu s-a lăsat impresionat de nicio piedică în munca sa, care a știut să ceară maximumul de la mașinile cu care lucrează, să fie atât de emoționat aici la televiziune... Oricum faptul că aveți trac nu trebuie să vă necăjească prea tare, căci unii invitați au trac nu numai la prima apariție, ca dumneavoastră, ci și când vin a cincea oară la o întâlnire pe micul ecran... Eu zic să nu mai căutați hârtiuța cu punctajul, ci să-mi dați voie să vă reamintesc ce am discutat înainte de emisie... Mi-ați povestit că v-ați apropiat de meseria pe care o practicați, că vi s-a părut cea mai frumoasă dintre meserii, încă din copilărie? Da? E adevărat?

— Da, spune invitatul fără a ridica ochii.

— Asta s-a petrecut atunci când tatăl dumneavoastră v-a luat de mână și v-a făcut să vizitați fabrica unde dânsul lucra? Așa este?

— Da...

— Cum a fost mai departe?

Din nou s-a așternut tăcerea. Invitatul tot nu mă privea.

— Mi se pare că l-ați rugat pe tatăl dumneavoastră să vă mai ducă o dată la fabrică, fiindcă mai vroiați să mai vedeți mașinile... Da?

— Da...

Discuția din păcate a continuat tot așa, eu povestind ceea ce el trebuia să povestească și obținând doar din când în când, cu greu, un „da” de la invitat. Asta până am ajuns la momentul cu prezentarea fotografiilor. Aici am răsuflat ușurată fiindcă știam că îi va fi mult mai ușor să le comenteze. Dar n-a fost așa. Când prima fotografie a apărut pe micile ecrane invitatul a încercat să spună câteva cuvinte, dar s-a pierdut, s-a încurcat și a tăcut iarăși. Atunci folosind propriile sale explicații, pe care din fericire avusesem inspirația să le notez, după cum am povestit, am citit în locul lui, frazele respective.

După terminarea fotografiilor, imaginea ne prezenta iarăși la masă, față în față, pe mine și pe oaspete. Și discuția sau mai bine zis „monologul” a reușit să ajungă până la fraza de încheiere. A urmat apoi un alt invitat și emisiunea s-a terminat.

Reflectoarele s-au stins, toți au părăsit grăbiți platoul ca să afle cum a „dat” pe ecrane interviul cu bucluc. Eu n-am avut forța să plec, ci am rămas pe scaun în studioul pustiu în timp ce mii de gânduri îmi treceau prin cap. Nu mai știam

dacă am făcut bine procedând așa cum am procedat. Nu știam dacă o să vină cineva să-mi spună un mulțumesc, sau, dimpotrivă, o să mi se reproșeze că m-am amestecat cu stângăcie în ceea ce nu mă privea și că sporovăială mea, de una singură, nu a interesat pe nimeni, ba chiar a compromis truda colegilor mei și emisia T.V. La un moment dat când n-am mai putut suporta tăcerea studioului gol, am vrut să mă ridic și să plec și eu acasă, dar efectiv picioarele nu mă mai țineau. Atâta energie nervoasă se consumase și se consumă într-o astfel de aparent neînsemnată încercare, încât probabil terminasem „doza” de vitalitate nu doar pe ziua aceea, ci pe încă multă vreme. Iată însă că au apărut în alai colegii de la televiziune, redactoarea, regizorii de emisie, operatorii și alți câțiva.

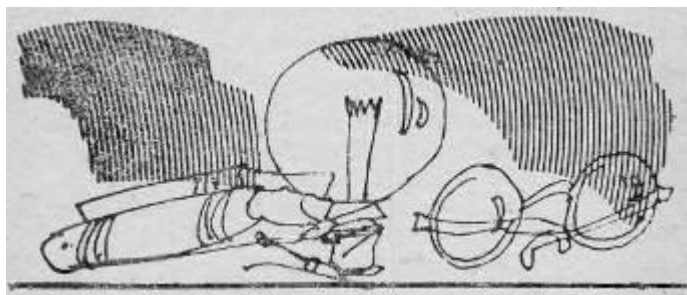
Veniseră să mă caute veseli, ca să mă bată pe umăr și să-mi mulțumească pentru prezența de spirit de care dădusem dovadă. Deci concluzia era că făcusem bine ce am făcut! Am fost atât de bucuroasă, încât brusc mi-a dispărut toată oboseala și am pornit-o spre casă, pe jos. Fredonând... Ce fredonam? Găsisem eu un cântec „de voie bună” din repertoriul bunicii cu care făceam „haz de necaz” ori de câte ori năstrușnicul copilaș T.V. Mă supăra și mă împăca, mă mânia și apoi mă îmbuna... Poate îl știți și dumneavoastră. Suna cam așa:

*Mi te-ai lipit de suflet
Ca marca de scrisoare
Și nu pot orice-aș face
Să te mai dezlipesc!
Mi te-ai lipit de suflet,
Mi te-ai lipit cam tare
Și nu am pic de pace
De când te îndrăgesc! Of!*

Cum era să se întrerupă călătoria ȝiparilor...

Printre misterele pe care natura le mai înconjură și astăzi cu mii de văluri de taină se află încă și acela al călătoriei eroice a ȝiparilor de pretutindeni, spre Marea Sargasselor. Pe orice punct al globului s-ar afla, când vine vremea reproducerii, ȝiparii încep să străbată kilometri pe apă, trec prin mълuri, depășesc chiar porȝiuni de uscat ca să se apropie de un fluviu care să-i ducă spre Oceanul Atlantic. Căci trebuie să ajungă, cu orice sacrificii, acolo, în partea lui de nord-vest, în marea ciudată, botezată cu tot felul de nume stranii de către navigatorii tuturor timpurilor. Ea s-a numit ba „Cimitirul corăbiilor”, ba „Marea navelor pierdute”, fiindcă se pare că vasul care nimerea în aceste ape nemișcate unde nu adie niciun pic de vânt nu mai avea cum înainta și rămânea pe loc, iar algele îl cuprindeau încet, încet într-o îmbrăȝisare din care nu mai putea scăpa. Această Mare a Sargasselor, limpede și

totuși atât de enigmatică, atrage dintotdeauna țiparii... Ei se luptă luni de zile până să ajungă la ea. Iar țiparii cei tineri născuți în apele ei călătoresc alte luni, multe luni, ca să se întoarcă acasă. Apoi peste un timp refac drumul părinților lor. Și îndeplinindu-și ciclul rămân să moară în neclintita mare în timp ce puii lor revin. Toate aceste întâmplări neobișnuite ale călătoriei țiparilor erau povestite de un film captivant. El îți arăta ce se întâmplă cu țiparii pe acest drum, ce transformări suferă, câți mor, sau cum se comportă când li se ivesc în cale piedici de netrecut, sau în ce fel se manifestă când sunt aproape de țelul călătoriei.

Încercând să răspundă și la întrebarea de ce oare îi atrage atât de puternic Marea Sargasselor, comentariul filmului amintea ipoteze vechi și noi, care de care mai interesante, mai plauzibile sau mai fanteziste. Printre ele se pomenea și de miraculoasă Atlantidă, din care se presupune că o parte odihnește sub apele enigmatice ale mării fără briză, ale mării nemișcate. Poate că în fluviile

acelui pământ de legendă erau obișnuiți ȕiparii să trăiască și să se înmulțească, spunea la un moment dat autorul filmului, și de aceea ei revin, pe baza memoriei ancestrale, la locul știut de strămoșii lor cei îndepărtați și caută și găsesc, la mari adâncimi, condițiile, gustul, culoarea, mirosul și proprietățile apei aceleia pe care o știu din negura timpului.

Da, precum vedeți era un film pasionant. Avea însă un comentariu foarte dens. Într-un spațiu foarte scurt se spuneau foarte multe lucruri. Textul acestei pelicule, tradus în românește desigur, era încredințat unui actor spre citire, așa cum se procedează și astăzi la Teleenciclopedie.

Atunci, pentru a face lectura respectivă am fost eu cea invitată. Am primit cu plăcere. În ce constă munca celui ce face această activitate? Pentru ca frazele să cadă exact pe imaginea pe care o explică, actorul care spune textul trebuie să urmărească filmul de câteva ori, după ce mai înainte s-a familiarizat cu materialul pe care îl are de rostit.

Iar în timpul în care privește imaginile e obligat să fie, simultan, și cu ochii pe text! Nu întrebați cum e posibil să privești deodată și un film și să citești și un text, nu știu să explic, dar știu că se poate, mai ales după ce dobândești o anumită experiență. Făcând aceste „repetiții” de unul singur, actorul își stabilește niște repere pe text, acolo unde de pildă trebuie să citească mai repede, sau, dimpotrivă, mai rar, sau unde e cazul să lase

să se audă numai accentele muzicii care acompaniază o secvență sau alta. Sau își notează de la care până la care imagine poate și el să respire sau să tușească. Nu e o glumă. Dacă nu îți fixezi bine toate detaliile, riști să pierzi șirul (se mai întâmplă) și să vorbești despre valurile mării și despre delfini, când imaginea arată uscatul, ori despre amănuntele unei corăbii când pe ecran a apărut de mult un peisaj muntos înzăpezit.

Dar pe textul filmului despre migrația țiparilor spre Marea Sargasselor nu prea aveam ce pauze nota căci nu-ți lăsa nici timp de respirat. Această lectură se dovedea a fi o încercare mai dificilă decât altele similare pe care le făcusem până atunci.

Am intrat în micul studio, folosit mai mult pentru citit comentarii, din vechea clădire a televiziunii. În el încăpeau doar o masă, un scaun, eventual, la nevoie, două scaune. Pe masă era instalat un televizor pe care urmăreai odată cu telespectatorii, filmul căruia îi citeai, pe „viu”, comentariul. Se mai afla și o lampă de birou care lumina numai pagina textului, în așa fel, încât ea să nu jeneze imaginea micului ecran. Unul, sau mai bine zis o jumătate dintr-unul din pereții studioului era de sticlă și dădea înspre regie. Aici unde se afla pupitrul cu multe butoane de la care se dirija desfășurarea tuturor emisiunilor, era în permanență lumină multă. Spre deosebire de micul studiou în care se stingeă chiar și becul din

plafon pentru ca actorul să-și concentreze atenția numai asupra foilor din fața sa, luminate de lampa de masă, și asupra imaginilor de pe ecran.

Să ne întoarcem la ziua aceea. Verific paginile să fie în ordine, tehnicienii verifică și ei microfonul și gata! începe emisiunea, intră pe post filmul. Mi se face un semn prietenesc prin geamul care dădea spre regie și... pornesc! Pornesc cu plăcere să descriu misterioasa călătorie a ȕiparilor care se repetă de... cine știe câte mii de ani... Eram liniștită și furată cu totul de întâmplările de pe pelicula care o văzusem de trei ori până atunci și tot nu mi se părea lipsită de interes... Când, deodată, un mic pocnet, un fel de pâlpare și becul, singurul bec care îmi lumina textul cel atât de bogat se stinge! Se stinge, așa cum face orice bec, când ȕi-e lumea mai dragă. Se întâmplă aceasta și acasă! Numai că aici era mai grav. Timp ca să mă ridic, să dau scaunul la o parte, să alerg să aprind lumina din plafon, și să mă întorc la loc, în afară de faptul că s-ar fi putut să fac, fără voia mea, tot felul de zgomote, care ar fi intrat pe post, nu aveam. Pauza ar fi fost mult prea lungă pentru atâtea vorbe câte aveam de spus pe fiecare imagine a filmului. Oricât de repede m-aș fi mișcat tot aș fi lăsat fără explicații un fragment sau două din film... Și poate că restul nu s-ar mai fi înțeles fiindcă demonstrația se făcea, din aproape în aproape... Dar... de undeva cădea totuși o lumină pe masă... De unde? De la acea jumătate de perete

de sticlă care dădea spre regie! Mă ridic în genunchi pe scaun, privind în continuare la imaginile care se succedau pe micul ecran și deslușind cu greu literele, caut să citesc mai departe. Dar eram de acum în întârziere cu comentariul față de imagini. Se impuneau măsuri de urgență! Atunci mă așez chiar pe masă, lumina venea mult mai bine, dar televizorul era prea jos. În tot timpul acestei gimnastici nu încetam să explic ce se întâmplă cu ȕiparii și cum vocea mea se auzea normal, nimănui nu i-a dat prin minte să privească prin geam să vadă ce se mai petrece în studio. ȕiparii de-abia făcuseră jumătate de drum, treceau prin tot felul de încercări, dar și eu treceam, căci nu vedeam, nu prea vedeam imaginea de pe micul ecran. Atunci ce să fac, m-am aplecat pe o parte și am citit sprijinită într-un cot având grijă să nu lovesc nici microfonul și să vorbesc tot pe direcția lui. Se luptau bieții ȕipari ca să depășească câte o mică porțiune de pământ, ca să ajungă la râul ce trebuia să-i ducă spre mare... Se târau, se zbăteau și mulți dintre ei reușeau... Citeam, citeam mai departe și la un moment dat simt că o umbră mi se așază pe text. Asta îmi mai lipsea. Ridic ochii și văd o figură cu ochii măriți de uimire care privea în micul studio, dinspre regie și care astfel îmi lua o parte din lumină. Ochii erau mari și mirați, îngroziți chiar, căci bietul regizor, el fiind vinovatul, nu mă zărea, nu mă mai vedea pe scaun și nu vedea nici lumina lămpii de birou. Și

nu înțelegea ce se petrece fiindcă totuși vocea mi se auzea... Ca să se dea mai repede la o parte, am ridicat, nu știu cum, o mână pe care am înălțat-o către geam și am făcut semn. A sărit ca ars! O mână din umbră care apare amenințător e ceva de care să te înspăimânți, nu? Nici nu s-a terminat bine filmul că a venit în goană și a deschis ușa să vadă ce-i cu mine. Deschizând, ușa, o rază de lumină de pe culoar l-a făcut să mă descopere încă în genunchi pe scaun și aplecată într-un cot peste masă... Nu apucasem încă să mă îndrept. Aproape mă anchilozasem în această poziție. Uluit că mă găsește stând așa de chinuită, regizorul mă întreabă:

— Ce e cu tine? De ce stai așa?

— Cum de ce? Am imitat și eu mișcările de târâre ale țișoarelor ca să fiu mai convingătoare citind comentariul. Nu mă feliciți că am vrut să fiu cu ei la unison, să-i înțeleg mai bine?

Ce? Ce spui? se sperie el neînțelegând săracul că fac haz de necaz.

I-am explicat pe îndelete cum s-a stins becul lămpii de birou, cum nu am avut altă sursă decât lumina din regie, cum m-am străduit să găsesc o soluție...

— Cine și-ar fi închipuit că o nimica toată poate să ne joace asemenea feste? Că un bec te poate pune în pericol să ratezi un moment pregătit cu atâta grijă?

Sigur că putea! Multe erau surprizele care au

fost de întâmpinat în mersul spre măiestrie, în mersul copilului T.V. Spre plină tinerețe, spre siguranță, spre dezinvoltură. Firescul de azi nu s-a câștigat ușor!

Invidiez crainicele de televiziune!

— Tu știi, dragă Flavia, că eu nu invidiez pe nimeni, îmi spunea într-o zi o fostă colegă de școală. Fiecare are bucuriile lui, problemele lui. Cine poate să le cântărească? Dar când le văd pe crainicele de la televiziune, ei bine, pe ele le invidiez!

— De ce?

— Ei asta-i! Mă mai întrebi! Pentru norocul pe care l-au avut!

— Ce noroc?

— Norocul că sunt crainice! Le vezi aranjate, coafate, elegante, puse la punct! Uită-te la mine! Mi-am tăiat părul scurt, că n-am timp să mă duc așa de des la coafor. Port niște bluze cum s-o nimeri, că nu am vreme să mă țin în pas cu moda!

Pe când ele...

— De câte ori te duceai la coafor înainte să-ți vină fetița pe lume, atunci când aveai mai puține preocupări decât acum?

— Negreșit o dată pe săptămână!

— Și dacă ar fi trebuit să te duci în fiecare zi?

— Cum în fiecare zi? Păi poți să înnebunești dacă te duci în fiecare zi la coafor!

— Nu e plăcut?

— Doamne ferește! E groaznic! Oricât de mult doresc eu să mă îngrijesc, să arăt cât de cât mai bine, dacă ar trebui să stau la cască, la pieptănat, și așa mai departe, zilnic, cred că aș turba!

— Dar dacă ai avea o meserie care te obligă să ajungi în fiecare zi la coafor? Ai, n-ai chef, ești sau nu obosită, ai vreme sau n-ai, trebuie să fii perfectă, și atunci, ce să faci, te duci. Te obligă meseria!

— A, te referi la actrițe! Dar o actriță nu are spectacol în fiecare seară și chiar dacă are, pentru un rol pune perucă, pentru altul e chiar indicat să fie părul liber, nearanjat, așa că...

— Nu, nu mă refer la actrițe...

— Atunci la cine? Ce poate să determine o femeie să se chinuie așa?

— Meseria de crainică! Obligația de a arăta cât mai îngrijit, de a fi o apariție cât mai plăcută pentru zeci de mii de oameni care te privesc. Meseria pentru care le invidiai cere crainicelor multe eforturi...

— Da, la chestia asta cu statul la coafor în fiecare zi nu mă gândisem... Dar altceva, ce ar mai putea fi? Că în afară de trăsături frumoase, și astea ți le dă natura, ce-ți mai trebuie ca să fii crainică?

— Puterea de a te stăpâni! Puterea de a zâmbi și de a părea bine dispusă, deși te dor dinții, ori te-ai certat cu logodnicul, deși s-a defectat ceva la baie și ți s-a inundat în casă, deși ești poate foarte îngrijorată de sănătatea cuiva apropiat.

— Mda...

— Tu ai putea să zâmbești dacă ești nervoasă, dacă te doare ceva, dacă ești nemulțumită...

— Nu, mie mi se citește pe față de la o poștă tot ce simt!

— Ei vezi! Nici lor nu le e ușor să-și uite problemele personale, dar o fac de dragul telespectatorilor, căroră trebuie să le aducă în casă liniște, seninătate... Asta e meseria lor!

— Și ce alte probleme mai au crainicele?

— Destule! De pildă să reușească să zâmbească relaxat un timp nedefinit. Căci uneori se preia greu legătura, din cauza condițiilor meteo, cu vreun car de reportaj din țară și atunci ai văzut cum chipul crainicei rămâne pe ecrane zâmbind cu curaj, deși secundele trec, trec, și iar trec. Același lucru când se mai rupe câte un film vechi! Ai încercat să te duci în fața oglinzii și să zâmbești 10 secunde, 20 de secunde, 30 de secunde? Nu? Încearcă! Ai să observi că după primul impuls

surâsul se schimbă în grimasă. Devine o mică strâmbătură chinuită, fiindcă nimeni nu poate să suradă senin la nesfârșit. Nimeni în afară de... crainică... Secretul lor se numește poate talent, poate curaj, poate și una și alta... Nu are rost să intrăm în amănuntele tehnice ale acestei munci, dar trebuie totuși să ne oprim o clipă și asupra felului în care citesc un text, sau mai bine zis îl rostesc, fiindcă ele fac toate eforturile ca să ne spună ce au de spus, privindu-ne cu prietenie și căldură în ochi, pe noi pe telespectatori și nu stând cu nasul în hârtii. Dar lucrul acesta nu se face de la sine. Înseamnă muncă, preocupare și, desigur, iarăși talent. Căci nu oricine poate să citească o dată sau de două ori un text, primit cu câteva clipe înainte de emisie și apoi, când intră pe post, să arunce numai o dată privirea și să cuprindă fraze întregi pe care să le repete fără greș. Și pe urmă fiecare crainică are de povestit o mulțime de întâmplări. Unele mai plăcute, altele mai puțin plăcute. Unele din televiziune, altele din afara televiziunii.

— Spune-mi și mie o pățanie dintre acestea, te rog...

— Bine, iată o poveste adevărată pe care am aflat-o mai de mult de la o crainică. A plecat într-o dimineață să-și facă mici cumpărături. Era o zi frumoasă, era veselă și intră într-un magazin foarte bine asortat să caute ceva. La raionul respectiv lume puțină, vreo două sau trei

persoane. Ajunge în fața vânzătoarei, îi cere ce are nevoie, aceasta o pironeste cu privirea și îi spune apăsător:

— N-avem!

— Cum n-aveți, se miră ea. Am văzut, uitați-vă, acolo în raft...

— Așteptați, îi spune vânzătoarea tăios și se ocupă de clienta din spatele ei care abia atunci sosise.

Crainica noastră răbdătoare, mai așteaptă, iar vânzătoarea servește încă pe cineva, apoi pe încă cineva...

— Ce se întâmplă! Văd că dumneata iei persoane care au venit după mine. Pe mine nu vrei să mă servești?

— A, nu vă place să fiți nedreptățită, îi spune vânzătoarea triumfătoare. Ei bine nici nouă nu ne place când părtiniți pe unii și nedreptățiți pe alții!

— Ce vorbești dumneata! Cred că mă confunzi!

— Nu vă confund deloc? Sunteți crainică la televiziune! N-ați spus dumneavoastră ieri „Și acum vă dăm legătura cu stadionul... de unde veți putea urmări partida de fotbal dintre echipele... și...”?

— Ba da!

— Credeți că nouă ne-a picat bine când ați anunțat prima echipă cu zâmbetul pe buze, toată numai miere și echipa cealaltă, fără nicio amabilitate, așa sec, scurt, ca și cum n-ar face nici două parale. Chiar dacă n-are loc frunțaș în

clasament, să știți dumneavoastră că e o echipă foarte bună, și, în al doilea rând, chiar dacă n-ar fi atât de bună, tot n-aveți dreptul să vă arătați preferințele! continuă vânzătoarea să-și verse focul cu vocea din ce în ce mai înaltă. Ce dacă sunteți acolo la televiziune, se cade să profitați ca să faceți băieții de răs în toată țara...

— O clipă tovărășico! Cine a profitat, cine a făcut de răs? Eu n-am spus niciun cuvânt în plus, am făcut un anunț! Un anunț sobru, obișnuit.

— N-ați spus niciun cuvânt în plus, da, dar tonul? Dar zâmbetul? Ce credeți că nu s-a înțeles!

— Habar n-am despre ce vorbești mata! Află că n-am nicio preferință pentru nicio echipă de fotbal, fiindcă nu mă pricep deloc la acest sport!

— Adică, ce vrei să spui? Că dumneata nu mergi la meciuri?

— Nu!

— Cum, nu ești „microbistă”?

— Nu sunt!

— Și ce faci când e meci?

— Alte treburi!

— Extraordinar! Păi... atunci de ce ai vorbit așa... cu un ton rece de echipa...

— N-am vorbit cu niciun ton! Eu mi-am spus anunțul pe care îl aveam de spus. Nici n-am vrut și nici nu mi-a trecut vreodată prin cap să-mi exprim o opinie în legătură cu fotbalul... Tonul sec, rece, sau mai știu eu cum, este o părere, o impresie de-a dumitale...

— Daaa...

— Da!

— Atunci să vă dau fermoarul de care aveți nevoie... a trecut fata la o formulare respectuoasă...

— Da, acum că nu mai e cazul să mă pedepsești, fiindcă s-au lămurit lucrurile, văd că reușesc să-mi fac și eu cumpărăturile... Tot e bine!

— Da, vezi, spune gânditoare fosta mea colegă de școală, după câte mi-ai explicat, parcă nu mai regret atât de tare că nu m-am făcut și eu crainică la televiziune... Nici alte meserii nu-s ușoare, dar nu te judecă atâtea mii și mii de ochi! Nu te judecă nici cum zâmbești, nici cum vorbești și nici cum... nu vorbești. Și când ai nevoie de un fermoar sau de vreo altă cumpărătură nu-ți reproșează nimeni ce n-ai făcut!

Poftiți câteva clipe și într-o cabină de montaj

O cabină de montaj este o cămăruță îngustă în care are loc un dulap metalic cu tot felul de cutii și role, o măsuță mică, pe care se află alte cutii și role, vreo trei scaune și un element miraculos – masa de montaj. Nu se știe nici până azi prin ce cablu, manetă, buton, contact, șurubel, sau alt chichirez, această masă te hipnotizează când te așezi în fața ei. Trec ore și nici nu-ți dai seama, te întreabă cineva ceva, nu-l auzi și nu-i „răspunzi, sună telefonul și tresari uimit căci soneria lui te

aduce pe pământ din cea mai frumoasă galaxie, galaxia ideilor care devin realitate. Căci la aceasta servește masa de montaj: prin alegerea și lipirea bucățelelor de film, ea dă formă, structură, glas, ideii!

Totul se petrece cam așa: redactorul sau regizorul deschide ușa larg cu brațul încărcat de bobine de peliculă proaspăt dezvoltată în laborator. E bucuros că a ajuns la această fază finală a muncii lui care este montajul și e nerăbdător să vadă cum au ieșit imaginile filmate pe teren, ce forță au, ce încărcătură emoțională.

Pelicula filmată se poate compara cu materialul necesar construcției unei case. Fără ciment, cărămizi, tablă pentru acoperiș, rame pentru uși și pentru ferestre și așa mai departe, nu poți să-ți ridici o casă. Dar a avea toate acestea lângă tine nu înseamnă deloc că acel cămin, pe care-l visezi, e gata! Nu înseamnă decât că de acum înainte poți începe zidirea. Cum va fi, cât de frumos, cât de trainic, depinde de planul pe care l-ai făcut, de meșterul cu care așezi cărămizile, de calitatea

acestora firește, dar și de priceperea, de gustul tău în a le asambla.

Aproape toți marii regizori ai lumii au considerat munca la masa de montaj fascinantă și au avertizat pe începători că prin montaj se poate realiza un film mare, se poate drege oarecum un film prost și se poate distruge un film bun.

Aceste principii sunt valabile și la un film artistic, dar și la un reportaj filmat. Tehnica montajului o învață la Institutul de Cinematografie și regizorii și operatorii. Dar maestrul care dirijează orchestra este monteuză. Cine sunt monteuzele? În primul rând sunt niște persoane pasionate de film, altfel n-ar putea rezista nicio zi la această muncă pretențioasă, minuțioasă, care cere efort fizic și consum psihic... Căci montajul nu este numai tehnică, ci și artă, mult mai multă artă. Și cum nu există domeniu artistic rigid, ci totdeauna terenul este cel al căutărilor, al îndoielilor, monteuzele împărtășesc îngrijorarea regizorului, cea a operatorului și duc pe umeri și propriile lor neliniști. Această muncă nu se face cu un om detașat, nepăsător sau indiferent. Nu se poate! Pur și simplu nu se poate. Fiindcă e o muncă ce pretinde desigur inteligență și măiestrie, dar și foarte mult suflet. Altfel construcția nu ține. Ce se ridică ziua, noaptea se prăbușește. Ca-n legendă! N-o să intrăm în amănuntele muncii de la montaj, dar vom putea să aruncăm o privire asupra câtorva aspecte să zicem mai speciale, mai

amuzante. Dar ca să ajungem la montaj, trebuie s-o luăm de la început, adică de la filmare.

Să alegem exemple mai simple, să zicem că pornim să filmăm pentru o emisiune de versuri și pentru o emisiune de cântece. Regizorii respectivi nu se gândesc la efort și sunt hotărâți să aducă niște imagini minunate din natură din locuri mai puțin știute la care se ajunge mai greu. Zis și făcut. Iată-i urcând spre vârf de munte operator, sunetist, actori și regizor... Și acolo pe locuri neumblate interpreții își spun versurile, profilați de cerul înălțimilor lângă brazi falnici care-și leagănă crengile... Soarele se joacă printre ramuri, vântul face să danseze florile poienilor, apele saltă în mii de străluciri. Operatorul fericit că aduce toate aceste minuni pe peliculă, filmează de zor. S-a încheiat partea cu actorii! Fiecare a rostit poezia, au fost filmați și rezultatele sunt bune. Dar mai trebuie niște imagini de legătură, niște cadre de introducere, niște rezerve de material. Și atunci operatorul își mai arată încă o dată măiestria. Pornește să descopere colțuri extraordinare, un anumit copac, o anumită floare. Pândește uneori ore întregi o sclipire într-o apă, sau zborul unei păsări, sau un răsărit de soare, sau un apus, „cum nu a mai filmat nimeni până la el”. Vine într-un târziu, zdrobit de oboseală, cu cutiile de metal pline cu frumuseți și aparatul rupându-i umărul, dar fericit!

Cealaltă echipă a pornit din zori și ea să urce

spre creste. În alte locuri. Avea nevoie desigur de soare și vreme frumoasă. Dar iată că s-ar părea că norii vor să se adune... Măcar de am termina de filmat până se schimbă vremea, își spune regizorul al doilea îngrijorat. Un cântec se desfășoară într-o iarbă deasă până la brâu, apoi altul printre niște stânci impresionante. Dar norii s-au strâns. Zarea se întunecă. Mai au încă mult de lucru. Este un cântec ce s-ar potrivi cu un cer năpădit de neguri! Ocazia e imediat folosită! Echipa aleargă nu contracronometru, ci contra furtunii! Toată lumea face eforturi! Iată că reușesc să termine și filmarea acestei melodii. Trebuie să se întoarcă repede la cabană ca să nu-i prindă furtuna. Încep să coboare. Dar trec pe lângă un râuleț, teribil de „fotogenic”! Parcă ascultând de rugămintea mută a operatorului natura face să apară printre nori, pentru un scurt timp, soarele. Și vântul parcă se mai potolește puțin.

— Hai să încercăm să turnăm! Cântăreața se așază pe malul râulețului și lasă mâna să-i mângâie undele limpezi. E foarte frumos! Atenție, se filmează! Dar după o jumătate de cântec începe furtuna. Și ploaia rece căzând pieziș îi udă până la piele. Învelind aparatele cu tot felul de huse, ba chiar și cu hainele lor de ploaie o iau la fugă spre cabană. Ajung făcuți ciuciulete! Aparatele sunt însă uscate! Doar au stat în cutii, în huse și în fulgarine! Căci ele, aparatele, contează în primul rând.

La cabană după ce se mai liniștesc puțin, după ce se schimbă și beau și câte un ceai făcând bilanțul își dau seama că situația nu e prea roză. Mai ales că, bun cunoscător al muntelui, cabanierul îi anunță că nici a doua zi nu va fi vreme frumoasă. Ori echipa plecase din București numai pentru două zile... Operatorul punându-și fâșul pe cap și peste aparat se hotărăște să pornească prin ploaie să mai filmeze câteva imagini înfățișând natura sub picurii care cad grăbiți. Mai găsește un cot al râulețului chiar lângă cabană și face niște planuri de apă curgând zbuciumată printre pietre. A doua zi, reușește, în clipele de oarecare liniște dintre două ruperi de nori, să mai filmeze aspecte ale peisajului sub ploaie. Apoi cu greu, din bucățele, echipa izbutește să termine și turnarea altui cântec... Pleacă spre București, destul de îngrijorați... Și iată cele două echipe cu materialul adus de pe teren, în două cabine de montaj alăturate, muncesc pentru finisarea emisiilor respective. Dar așa cum se așteptau, cei din echipa cu filmările de cântece, adică cei urmăriți de capriciile vremii, nu au material suficient de legătură între momentele muzicale, le lipsesc pentru începutul și sfârșitul melodiilor câteva imagini de natură în sărbătoare, care să structureze într-un anume fel și să sublinieze caracterul întregii lor emisiuni. Ceilalți din prima echipă, au reușit să-și culeagă planuri suficiente, dar iată că în masa de montaj, la una

din poezii, și-au dat seama că ar fi fost mai bine, mai emoționant, dacă ar fi putut prezenta un fel de trecere de la natura ostilă, de la elementele dezlănțuite, întunecate, la liniștea și seninul de după furtună... Dar ei au avut numai vreme frumoasă, prea frumoasă...

Și atunci se aude ușa deschizându-se. Regizorul doi vine să vadă ce se lucrează alături, să vadă dacă nu cumva colegul ar putea să aibă cine știe cum câteva planuri însozite de undeva de la munte.

— Ce-ți trebuie? îl întreabă regizorul unu pe cel venit în vizită.

— Mi-ar trebui un râu limpede, de munte, care să strălucească în soare, mi-ar mai trebui niște planuri generale cu munți și păduri scăldate în lumină, un zbor de pasăre pe un cer senin... Că pe noi ne-a plouat de ne-a omorât! Am rămas cu un cântec la jumătate... Și n-am vrea să renunțăm la el... Avem prim-planuri ale solistei, dar n-avem natură însozită...

— Băiete, ai noroc! În loc să predăm ce mai avem la filmotecă, uite vino să-ți alegi tu râul cu ape limpezi, sau ce mai dorești din rezervele noastre...

— M-ai făcut fericit! Bravo copii, să trăiți! Unde-i cutia? Dă cutia încoace să mă duc la mine în cabină să aleg... Intră victorios în cabina lui de montaj. Se bucură din suflet monteuză, strălucește de mulțumire operatorul și găsesc imediat secvențele dorite. Peste un timp regizorul

doi se întoarce cu mulțumiri și cu materialul rămas la regizorul unu.

— Vă rănim recunoscător, sunteți niște îngeri! Să fiți sănătoși, să vă reușească o emisie trăsnet, să treceți din succes în succes! Când o să aveți nevoie de ceva, la mine să cereți mai întâi... Eu deocamdată nu am să vă ofer decât ploaie, vânt, cer înnorat, dar cine știe altădată poate o să se găsească și la mine ceva care o să vă fie necesar...

— Stai puțin! Ai tu un cer întunecat... Cu nori grei de furtună...?

— Am!

— Și n-ai nevoie de el?

— N-am!

— Nu cumva ai chiar vreun copac bătut de vânt și de ploaie, vreun copac mai singuratic? Și o ploaie căzând pieziș și culcând iarba la pământ?

— Am dom'le!

— Sfinte Sisoie!

— Sfinte Sisoie n-am!

— Nu mai glumi frate că nu-i de glumă! Ai tu aici la îndemână planurile cu natura pe care ai zis că le ai?

— Alături în cutie! Acum le-am scos de la dezvoltat!

— Mi le aduci tu mie?

— Imediat! Bineînțeles că într-o clipă se întoarce cu ele și în cabinele de montaj, în zumzetul blând al rolurilor care se derulau înainte și înapoi, cele două filme își căutau forma definitivă, ideală. Se

schimbau planuri, se încercau variante, într-o febră a creației, care te face să uiți trecerea timpului, să uiți de foame, de oboseală...

Povestea pe care v-am spus-o este imaginată. Dar poate că nu e chiar fantezistă. Ba unii ar putea jura că e copiată după realitate, că tocmai ei sunt aceia care... Spuneți ce pot să fac? Să-i contrazic? Multe povești, tot atât de frumoase, se petrec adesea în cabinele de montaj. Numai în cabinele acestea, în fața meselor miraculoase, poți să auzi cum oamenii își dăruiesc unii altora un copac bătut de furtună, ori un râu sclipind în soare, o florică surâzând sub rouă dimineții, un zbor de pasăre pe cerul de un albastru de nimic tulburat. E minunată munca la masa de montaj, iar monteuzele sunt ființe pline de pasiune și de suflet, ființe care știu să împartă greul căutărilor fără să spună niciodată „Lasă, cum o fi, că merge și așa”! Ele nici nu concep că ceva poate fi făcut „cum s-o nimeri”, la repezeală, cu nepăsare. Nu cunosc decât îngrijorarea și bucuria lucrului fără cusur, a lucrului impecabil. Oricâtă trudă ar cere aceasta.

Te implor, dă-mi rola!

— Ce-i cu tine? Ce ești așa de palidă? o întrebă monteuză pe realizatoare când o văzu intrând pe ușă, schimbată la față.

— Ce să fie! Sunt foarte amărâtă! Unul dintre

cântăreți s-a îmbolnăvit și n-a mai venit la filmare. Și peste necazul ăsta, ca o culme a ghinionului, cei trei actori, după ce am repetat cu ei și am stabilit fiecare mișcare și fiecare intonație, au fost chemați urgent la cinematografie pentru turnarea unor scene și au și plecat din București.

— Și tu ce faci cu emisiunea?

— Am alergat cu magnetofonul și i-am mai prins alaltăieri seara la teatru. Am imprimat poeziile pe bandă! apoi mi-au spus cât le pare de rău că m-au încurcat și... la revedere! De recitat au recitat frumos, înregistrarea e foarte reușită...

— Bine, bine, dar pe micul ecran ce va apare? Ce ai să pui în cadru în locul lor?

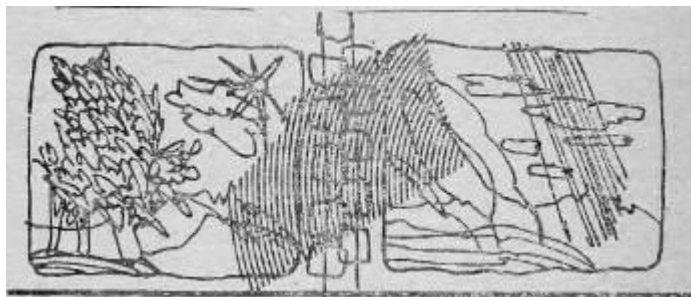
— Imaginile de natură pe care le-am putut culege dintr-un parc, ieri, când i-am filmat pe cântăreți.

— Dar nu ești mulțumită...

— Cum o să fiu? Doar știi cât de mult am ținut la emisiunea asta și cu câtă minuțiozitate am pregătit-o. Avea o idee, avea un stil... Acum nu o să mai poată fi decât corectă, acceptabilă... Ah, ce păcat!

— Ei, lasă, nu te mai enerva... Poate găsim noi ceva... Până una alta ia să vedem cum a ieșit materialul filmat cu cântăreții. Și amândouă încep să privească cu atenție în masa de montaj pelicula dezvoltată. Din fericire reușise foarte bine, unghiurile erau frumoase, interpreții bine puși în valoare de către operator. În schimb imaginile

separate, pentru poezii, erau cam sărace, obișnuite, și insuficiente cantitativ...

— Ce ne facem? Materialul pentru versuri nu e prea grozav...

— Mă așteptam. Abia înfloriseră câțiva pomi. De unde să iei splendori, dacă nu sunt! Asta-i tot ce a avut la dispoziție săracul operator. A făcut ce-a putut. Nu e vina lui. Dacă nu plecau actorii așa, netam-nesam, nu trebuia să recurg la tot felul de soluții de ultimă oră... La cârpele... Oh, atâta muncă risipită...

— Ce faci? Plângi? Te rog stai liniștită... Nu se poate să nu ne vină vreo inspirație... Rezolvăm noi și problema asta... Am mai rezolvat și altele.

— Dar acum, nu vezi, n-am material, n-am! Că doar nu bați din palme și-ți cade un film gata, în brațe! Și ce frumos putea să iasă! „Poezie și cântec de dragoste”, o temă minunată... Și realizatoarea a mai suspinat de câteva ori și apoi în cabina de montaj se așternu tăcerea. Au început să lucreze. Melodiile erau montate una câte una și aveau farmec, căldură, emoție... Realizatoarea însă era

tot crispată, înnegurată. Monteuza îi mai arunca din când în când câte o privire și se necăjea și ea. N-o văzuse niciodată așa de mâhnită. Și era mare păcat ca tocmai ei, care nu se cruța niciodată și își puna tot sufletul în ceea ce făcea, să i se ivească în cale atâtea ghinioane. Cum s-o ajute? Cum?

— Asta a fost ultimul cântec? întreabă deodată monteuza.

— Da, după el ne vom ocupa de montarea poeziilor. Să vedem ce o să putem face...

— Cât e ceasul?

— De ce, ai obosit? Da! E și destul de târziu. Uite s-a și făcut nouă seara. Vrei o pauză?... Spațiul la montaj după-amiază parcă e mai greu decât cel de dimineață...

— Nu, nu e asta... Te rog ceva, spune monteuza. Privește tu în liniște rola cu cântecele terminate, vezi unde ai mai vrea să schimbăm ceva, notează-ți. Asta până vin eu... Trebuie să te las singură cam un sfert de oră. Am o treabă. Mă întorc și terminăm totul n-ai grijă...

— N-am eu grijă... Dar ce e? Ți-e rău?

— Nu, lasă că-ți spun după aceea... Mă întorc repede, mai adaugă monteuza și ieși grăbită pe ușă. O luminiță îi lucea în ochi ca un zâmbet. S-a dus la poartă, a comandat un taxi și iat-o pornind cu, taxiul spre celălalt capăt al Bucureștiului. Roagă pe șofer s-o aștepte, pornește în fugă pe scări și sună la ușa unui apartament. Nicio mișcare... Sună iar... În sfârșit ușa se deschide și

apare somnoroasă o tânără, să-i zicem Lidia, monteaza și ea, colegă cu cea care venise. O privește și spune uluită:

— Ce s-a întâmplat? Ce e?

— Iartă-mă că am apărut la ora asta, știu că voi vă sculați foarte devreme, deci vă duceți din timp la culcare, dar era un caz urgent. Uite ce te rog, dă-mi rola ta cu flori...

— Rola mea... cu flori?

— Da, rola pe care strângi de ani de zile, ca o furnică, resturile de peliculă mari sau mici, din toate filmele și filmulețele în care apăreau flori. Știu că le aduni ca să le montezi tu, odată, pentru o emisiune extraordinară, dar iată că am lăsat-o plângând în cabină pe... și spune numele realizatoarei... Știi și tu că nu plânge așa ușor! Dar i s-a dat emisiunea peste cap! Și nu din vina ei! Și ce emisie frumoasă... Auzi „Poezie și cântec de dragoste”... hai, te rog, s-o ajutăm...

— Dar cine-i acolo, întreabă din apartament un glas bărbătesc enervat de întârziere. Și apare în prag și soțul Lidiei. Ce s-a-ntâmpat?

— Colega mea a venit să-mi ceară o rolă... E nevoie pentru un film!

— La 10 seara! Voi la televiziune nu mai dormiți, nu mai mâncați, nu mai aveți liniște niciodată?

— Îmi pare rău că v-am deranjat! Vă rog să mă iertați. Dar era nevoie urgentă de materialul ăsta. Peste două zile are loc emisia și știți că după montaj se mai adaugă ilustrație muzicală, se

mixează, mai e de lucru destul. Și așa e totul foarte întârziat! Dacă n-o montăm astă seară nu mai avem când.

— E emisia dumitale? întreabă soțul Lidiei.

— Da... adică lucrez la ea, fac montajul filmului...

— Dar nu scrie emisiune de... de dumneata?

— Nu!

— Și atunci de ce te agiți atât? Mergi noaptea pe drumuri...

— Păi... dacă cineva e în mare nevoie, dai o mână de ajutor. Așa se face... îmi pare rău și de realizatoare, dar și de emisie... Dumneata ai sta nepăsător?...

— Ia lasă, Jenică, nu mai face tu teorii, că atunci când ai ajutat la repararea agregatului câteva nopți, la voi la fabrică, ce, te-ai dus fiindcă scria pe agregat numele tău? Mă rog tu de ce ai lucrat noaptea...? Tu de ce ai mers noaptea pe drumuri? De ce n-ai avut liniște? îi spune soția imitându-i tonul pe care el îl avusese cu câteva clipe mai înainte.

— Când te ia așa mai poți să zici ceva? Mă duc să mă culc. Și tu ce faci? De ce nu-i dai rola aceea? Să se înapoieze fata la treabă dacă e așa urgent...

— Știi... eu adun imagini cu flori de ani de zile... Și îmi făcusem niște planuri cu ele. Aș fi vrut să lucrez ceva... într-un anumit fel, la un moment dat...

— Lidia, draga mea, știu că-ți pare rău, dar te

implor dă-ne nouă rola aceea... Nu mai e timp de pierdut. Și promit că am să-ți strâng câte flori filmate vrei, din toate filmele pe care am să le montez am să tot strâng flori pentru tine, dar acum dă-mi rola. E târziu, mai așteaptă și taxiul jos...

— Te așteaptă taxiul? Asta-i culmea... De ce nu mi-ai dat întâi un telefon?

— M-am temut că la telefon mă refuzi! Și pe urmă acum aveam nevoie de rolă, astă seară, nu mâine sau poimâine, așa că oricum trebuia să vin până aici...

— Bine, bine... Uite cheia de la dulapul meu de la televiziune... Cutia e sus, în dreapta, scrie pe ea „Flori”.

— Mulțumesc! Mulțumesc din suflet! Noapte bună! Și iertați-mă...

Peste scurt timp monteaza gâfâind era din nou în cabina de montaj la televiziune. Realizatoarea o aude intrând și se întoarce spre ea:

— Mi-a fost teamă că ți s-a întâmplat ceva. E trecut de 10 seara, programarea noastră de montaj s-a terminat, așa că să mergem acasă.

— Și ce-ai făcut cu imaginile pentru versuri?

— Le-am pus eu într-o ordine oarecare. Dar oricum le-ai pune vor fi la fel de banale, n-are rost să te mai chinuiești să le revezi și tu, să încerci să le mai aranjezi... Să le lăsăm așa... deși îmi vine să plâng... Hai, hai mai repede acasă...

Ți-o fi ajungând și ție de la prânz de când

muncim...

— Nu pleacă nimeni! Nici eu, nici tu. De-abia acum începe lucrul cel serios și... cel frumos. Ia privește ce am eu în mână! Ia privește bine...

— ...o rolă...

— Nu! O comoară! Zeci de planuri filmate cu... flori! Flori de primăvară, de toamnă, de vară... Flori abia îmbobocite, sau pe deplin înflorite... Privite din diferite unghiuri, sub lumina zorilor, ori a amiezii, ori la asfințit... Și legănându-se în vânt, în fel și chip... Sau nemișcate... Cu rouă pe ele sau fără...

— Ce-i... ce e asta? Ale cui sunt?

— Ale Lidiei! Am fost la ea acasă cu taxiul, am rugat-o, mi-a dat cheia de la dulap, le-am găsit și... hai la treabă.

— Dar cum... ah, ce bine, ce minunat... dar... ce-o să zică familia ta?

— Le-am dat un telefon... Le-am explicat...

— Nu știu cum să-ți mulțumesc... Ești un om... un prieten... ești...

— ...pur și simplu o colegă! Lasă! Hai, anunță-i la telefon și tu pe cei de acasă că ai să întârzii... și la lucru!

Lucrul a durat până în zori, dar rezultatul a fost dintre cele mai bune. Poeziile de dragoste au așternut, parcă, fiecare vers pe o petală de floare. Și sunau astfel, cu sunet nou, mai impresionant ca oricând. Rola „cu flori” a dat un farmec deosebit întregii emisiuni. Iar faptul că florile erau atât de

divers filmate, de operatori diferiți, a fost transformat dintr-o piedică posibilă într-o calitate. Și emisiunea a fost nu numai impresionantă și bine realizată, ci și deosebit de originală.

V-am povestit o întâmplare cu o monteuză. Una dintre multele întâmplări izvorâte din pasiunea pentru meserie, din prietenie și colegialitate. V-aș putea de asemenea vorbi și despre alte nopți de lucru, de trudă, căci în cabina de montaj e nevoie de multe ore de căutări până să găsești filonul de frumusețe pe care-l cauți.

Dar cum cartea aceasta nu are... 1000 de pagini sunt nevoită să mă opresc aici.

„Reumatismul de duminică”!

Sunteți mirați, nu știți că există o maladie numită „reumatismul de duminică”? Există! Cine i-a aflat cauzele? Oricât m-ar îndemna modestia să tac, din respect pentru adevărul adevărat, sunt obligată să mărturisesc:

— Eu sunt vinovata. Declar pe propria mea răspundere că eu sunt „descoperitoarea”...

Dacă am să apar din acest motiv în vreo „Istorie a medicinei”? Nu știu sigur... Dar vă voi povesti cum a fost și o să vedeți dumneavoastră dacă o să am sau nu această șansă.

Să ne întoarcem în urmă cu aproape 17 ani.

Mă aflam pentru a doua oară în cabinetul doctorului. Acesta mă privea îngândurat:

— Hm... ciudat! Analizele sunt bune, radiografiile sunt bune, celelalte controale tot așa. Nimic nu ar explica durerile din brațe și din spate despre care îmi vorbești. Și ceea ce e mai bizar e faptul că dumneata ai aceste crize numai duminica. Lunea durerile devin mai suportabile. Și de marți încolo, până duminica următoare, ele dispar cu totul...

— Exact!

— Poate ai dumneata ambiția să fii prima purtătoare a unei noi maladii să-i zicem...

— ...„reumatismul de duminică” intervin eu cu un aer foarte „profesoral”.

— Exact! E o formulă fericită! Te felicit!

— Mă lipsesc bucuroasă de această glorie! mai ales că nu-i deloc plăcut ca duminică după duminică să te doară spatele, să simți fiecare mușchi parcă strivit, să te „țină” plămânii la orice respirație și în timp ce toată lumea se plimbă sau se distrează să fii obligat să stai în casă, îngrijindu-te, ca un bolnav ce ești. Înghit de câteva săptămâni încoace antinevralgice, aspirine,

algocalmine... Dar ele mă liniștesc puțin... și cauza rămâne! Misterioasa cauză care mă face să sufăr duminica!

— Și eu sunt foarte intrigat de aceste manifestări. Mai ales că la analize și la radiografii nu a apărut nimic. Hai să mai recapitulăm o dată activitățile duminicale de duminică. Vasăzică nu lucrezi în grădină, nu pui flori?

— Nu! Stau în bloc, n-am grădină...

— Nu te duci în fiecare duminică la iarbă verde, nici nu faci excursii cu bicicleta, nici nu bați mingea pe vreun teren de sport?

— Aș vrea eu... Dar nu am timp! V-am spus, eu duminica lucrez. Sunt în studio, la televiziune...

— Bun! Explică-mi moment cu moment programul unei duminici!

— Moment cu moment?

— Da, foarte amănunțit, începând de dimineață.

— Iată: duminica mă trezesc cam pe la 6-6,15, mă spăl, beau o cafea, mă îmbrac și pornesc spre studio unde ajung, de obicei, puțin înainte de ora 8. Acolo mai pun câteva lucruri la punct în legătură cu emisiunea, mai verific câte ceva și stau de vorbă cu invitatele pe măsură ce sosesc, ca să mai precizăm câte un amănunt. Și apoi toată lumea la machiaj. În jur de ora 9 suntem gata pregătiți să intrăm pe post.

— Durerile încep de când te scoli?

— Nu!... Acum îmi dau seama! Nu! Dimineața mă simt bine, nu mă supără nimic.

— Atunci apar în timpul lucrului, în timpul emisiunii?

— Nu... adică... s-ar putea... nu știu... Sunt așa de concentrată și de preocupată de atâtea probleme mari și mici pe care nu trebuie să le scap din vedere, sunt atât de absorbită de ceea ce am de făcut, încât cred că în timpul emisiunii nici nu le-aș observa...

— Dar în ce constă exact munca dumitale? De ce te copleșește atât? Te-am urmărit uneori ca telespectator și, te rog să mă ierți, dar nu mi s-a părut că e ceva deosebit de greu. Această activitate mi s-a părut chiar foarte agreabilă. Nu mi-am putut da seama că se ascund în ea așa de mari eforturi. Te-aș ruga să-mi explici, să-mi dai amănunte...

— Fiind o emisiune în direct, ca majoritatea emisiunilor televiziunii (nu uitați, eram în 1967) totul se desfășura pe viu, sub ochii telespectatorilor. Și de aceea e atât de greu! Nicio clipă nu poți să te crezi la adăpost de surprize! Iar dacă mai sunt surprize și-n spectacole de teatru care se repetă luni de zile și se joacă apoi seară de seară, cum să nu te temi de ele când ai de-a face de fiecare dată cu invitați noi, dintre care mulți abia atunci pășesc prima dată pe un platou al televiziunii... Iar o ezitare, o fâstâceală, o greșeală cât de mică pot declanșa un adevărat lanț de încurcături... Ca să nu se întâmple așa ceva trebuie să fie tot timpul cineva „la priză”, cum se

spune, care să intervină prompt și să găsească pe loc soluții pentru tot ce se ivește. Acest „cineva”, la „Întâlnirea de duminică”, sunt eu, așa cum, la alte emisiuni, alți redactori sau realizatori fac oficiul acesta dificil de gazdă.

— Deci, activitatea de pe platou cere în primul rând o concentrare deosebită și un intens consum nervos... Eforturi fizice nu ai de făcut?

— Nu, asta nu... Adică... uneori, se mai întâmplă... Când nu e gata montarea decorului sau a unor elemente de decor din diferite motive. Dar asta cred că n-are importanță...

— Care „asta”?

— Faptul că atunci trebuie să „pui umărul” ca să remediezi urgent situația. Doar emisiunea trebuie să aibă loc la ora, la minutul anunțat și atunci ce să faci? Alergi să aduci scaunele care lipsesc tragi de câte un fotoliu ca să-l instalezi unde-i e locul, așezi vasele, cari o masă sau o măsuță, te cocoți pe scară, sau pe cine știe ce lădițe pe care le găsești la îndemână, ca să mai prinzi câte un colț de perdea. Odată am ajutat, chiar din toate puterile, la împinsul unui pian de care era neapărat nevoie în cadru. Când din cauze „meteorologice” n-a putut ajunge la vreme personalul, ce se ocupa de curățenia studioului, am adunat hârtiile, cartoanele rămase de la alte emisiuni, apoi am luat mătura și am măturat cu însuflețire, am șters praful temeinic... Și alți colegi au făcut la fel când a fost nevoie.

— Da, mi-nchipui... Dar pe dumneata acest efort suplimentar te-a obosit foarte mult? Și ai început să te simți rău imediat?

— Nu, nu mi-a fost rău, doar am obosit puțin. Dar nu de oboseală îmi păsa mie, ci eram neliniștită pentru că din cauza acelor momente pierdute cu „gospodăria” pe platou nu avusesem vremea să mă mai ocup de diferitele probleme ale emisiunii. La această îngrijorare se mai adăuga și faptul că tot cărând scaune și mese și agățând perdele, pieptănătura se desfăcea, machiajul se ștergea, rochia proaspăt călcată se șifona și se prăfuia! Iar toate acestea trebuiau remediate urgent, chiar foarte urgent căci uneori abia terminam de așezat câte ceva și peste câteva secunde începea emisiunea. Și doar ce-mi treceam, tremurând de grabă, pieptănul prin păr și repede, repede îmi dădeam puțină pudră pe față, că se și aprindea beculețul. Și iată-mă spunând voioasă „Bună dimineața dragi telespectatoare... Dar prin minte încă mai îmi treceau tot felul de temeri: oare desenele sunt așezate în ordine? Fetițele care dansează au adus ghirlande de flori sau au uitat? Va mai ține minte operatorul la ce vers anume din poezie trebuie să se apropie în plan detaliu de ochii recitatoarei?

— Vasăzică așa, spune doctorul, oftând încetișor. Când urmărești ca telespectator o astfel de emisiune care se desfășoară lin, simplu, fără nimic, să zicem, eroic sau senzațional, ca de pildă

un reportaj dintr-o furtună pe mare sau altceva asemănător în care dificultățile sunt evidente, nu te gândești că și pentru realizarea ei sunt de rezolvat atâtea probleme și se cere un serios consum nervos... Da... consum nervos! Aici ar putea fi și punctul de plecare pentru crizele dureroase pe care le ai dumneata... Știi ce te rog? Să fii mai atentă la momentul exact când încep crizele... E foarte important. Între timp vor fi gata și celelalte analize și vom putea trage o concluzie...

I-am mulțumit doctorului și am plecat. Eram foarte hotărâtă să-mi urmăresc toate reacțiile ca să pot să-i dau amănunte în legătură cu suferința mea misterioasă. Când a venit însă noua duminică, m-am luat cu grijile și preocupările emisiunii și nu m-am mai observat deloc! Doar la sfârșitul acesteia, la stingerea beculuțului, abia atunci mi-am putut îndrepta atenția către mine. Și am remarcat ca nu mă supără nimic! Bravo! Minunat! Poate am scăpat de „reumatismul” acela! Probabil că era un fel de răceală și mi-a trecut” În orice caz nu a fost în legătură cu tensiunea nervoasă determinată de munca la emisiune, căci de-ar fi fost așa acum ar fi trebuit să-mi fie foarte rău, căci emisiunea a avut destule peripeții! S-a îndreptat totul „din mers”, dar ce de emoții! Întâi a fost întâmplarea cu arhitectura. Marele carton pe care ea schițase cu grijă diferite interioare fusese fixat pe un „perete” al decorului. Și după ce le-a explicat frumos, pe fiecare în parte, a luat loc

liniștită la micul birou de unde se pregătea să răspundă la scrisorile telespectatoarelor. Însă n-a apucat să formuleze nici măcar o frază, că... i-a căzut cartonul cel mare și greu în cap! Da, da! Din senin cartonul i-a căzut în cap. Nici până azi nu am aflat care a fost cauza, dar de căzut, știu că a căzut! Și arhitecta era în clipa aceea singură în imagine și nici nu puteai să întinzi mâna să o ajuți, căci momentul ar fi fost și mai bizar, dacă ar fi apărut în cadru niște mâini, doar niște mâini fantomatice încercând cu bunăvoință să intervină. Singurul noroc, mare noroc, a fost că ea n-a tras un chiot de spaimă, ci doar a exclamat discret „ah”! și buimăcită, o clipă, și-a apăsat palma pe creștetul capului, la locul izbiturii. Și în timp ce eu ca gazdă căutam disperată în acele frânturi de secundă să găsesc o soluție ca să ducem mai departe emisiunea, redându-i un ton firesc, iată că arhitecta ne salvează cu o inspirație teribil de „inspirată”! O aud rostind zâmbitoare către telespectatoare: – Ați văzut ce mult se înșală cei care spun că meseria de arhitect e ușoară? Cum o să fie ușoară când arhitecții au în fiecare moment greutatea pe cap! Doar ați văzut cu ochii dumneavoastră!

Uff! am zis cu toții și, felicitând-o în gând pentru prezența ei de spirit, ne-am văzut surâzători mai departe de treabă. Spre finalul emisiunii, o foarte pricepută gospodină oferea tinerelor telespectatoare câteva secrete culinare și câteva

sfaturi... cosmetice. Da, da cosmetice, fiindcă majoritatea fructelor proaspete dau efecte foarte spectaculoase dacă sunt folosite ca mască pentru ten. Dar iată că din focul cititului și din emoția primei sale apariții pe micul ecran, invitata sare o pagină și după ce tocmai explicase câteva secrete pentru reușita unei maioneze picante cu muștar iute și multă lămâie, continuă:

— Apoi ne așezăm în pat și liniștite...cu mișcări ușoare o întindem pe față, pe gât și pe decolteu într-un strat subțire. Avem grijă să punem pe ochi comprese reci. Stăm așa cam 15–20 de minute ca să acționeze bine și apoi ne clătim fața cu apă caldă și după aceea rece. Veți rămâne surprinse, foarte surprinse de efectele obținute! Ceea ce rămâne în castron nu mai poate fi folosit a doua oară, așa că se aruncă. De această dată eram lângă invitată, în cadru, și când m-am dumirit ce anume se întâmplase, am putut interveni făcând un fel de glumă despre „efectul maionezei picante, cu muștar iute pe tenurile delicate”. Invitata a reacționat bine, a râs și foarte firesc a explicat că a sărit pagina cu prepararea pastei de căpșuni proaspete pe care ne povățuia s-o aplicăm pe față. Apoi uitând de trac, a făcut cu mult umor completările necesare și emisiunea s-a încheiat cu bine, spre marea mulțumire a tuturor.

Bilanțul acestei duminici este îmbucurător, îmi zic. Nu mă dor brațele și spatele, și „Întâlnirea de duminică” a fost mai vie și mai amuzantă decât de

obicei! Dar când întind mâna să-mi ridic pardesiul din cui, iată că mă fulgeră o durere ascuțită. Aha, n-am scăpat. Deci să alerg spre casă, să iau ceva hapuri! Și m-am grăbit să-mi fac loc printre invitate spunându-le la revedere și mulțumindu-le. O tânără mă lasă să trec înaintea ei, ținându-mi ușa!

— Merg și eu cu dumneavoastră până la troleibuz, îmi spune, avem același drum. Și cum închizând ușa în spatele nostru îmi atinge ușor cu mâna spatele o văd că mă întreabă foarte surprinsă!

— Dar ce aveți în spate?

— Ce am? întreb eu la fel de surprinsă.

— Nu știu... Aaa... Probabil... Mă iertați... N-am vrut să fiu indiscretă... Probabil că așa trebuie ca să vă mențineți o ținută frumoasă în emisiune... Știți eu n-am vrut să...

— Dar ce s-a întâmplat? Ce am? Ce te-ai fâstâcit așa...

— Știți când v-am atins spatele, mă scuzați, dar am simțit întăriturile ghenei... corsetul... și m-am mirat... Sigur nu era treaba mea să vă întreb despre asta... În fond o femeie cochetă...

— Stai puțin! Ce corset! Ce ghenă! Nu am pe mine așa ceva! Mă și sperii. Ce se întâmplă cu spatele meu?

— Nu știu... Părea foarte tare, ca piatra... Dacă nu sunt întăriturile de la... atunci... ce-ar putea fi?

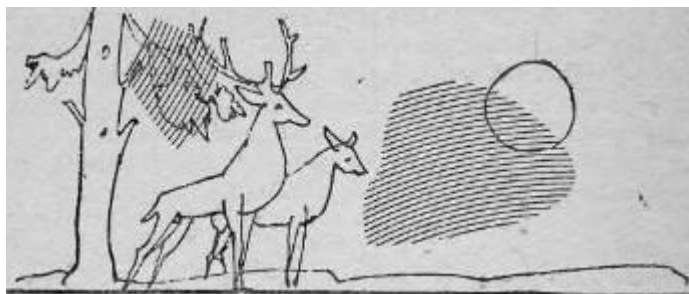
— Asta aș vrea să știu și eu...

Ne oprim amândouă în holul de la intrare și duc o mână pe umeri, apoi spre spate ca să-mi dau seama ce se petrece cu mine. Și descopăr că de la omoplați până la talie mușchii spatelui erau crispați, încordați, pietrificați, ca mușchii unui sportiv în culmea unui efort. Fiecare fibră era atât de răsucită, de strânsă, încât orice respirație se făcea cu greu. Acesta era, fără să-mi dau seama, răspunsul pe care organismul meu îl dădea la emoții, la trac, la temeri. Și explicația durerilor din fiecare duminică apărea limpede: Făceam o puternică febră musculară, nu de efort, ci de emoții! Se poate și așa ceva? S-ar părea că se poate! Mă gândeam ce-o să zică doctorul. Îmi trecuse îngrijorarea și îmi venea să râd de mine... Dar n-am putut... Mă durea prea tare spatele...

Mi-am schimbat părerea despre cerbi

Cântecele populare urmărite cu atâta plăcere de telespectatori au fost prezentate în decursul anilor pe micile ecrane în fel și chip, regizorii întrecându-se în a le pune cât mai în valoare frumusețea. Ba le filmau în impresionanta desfășurare a naturii montane, ba în scânteierile line ori furtunoase ale apelor, ba în amețitoarea unduire a lanurilor de grâu, ori pe tainicele și umbroasele cărări ale pădurilor seculare, ori în pajiști însorite râzând în primăvară, sau în pridvoare minunat sculptate, ori în ambianța plină de farmec a unei șezători, sau

într-o sanie, sau la horă și așa mai departe, și astfel a devenit din ce în ce mai dificil să găsești pentru punerea „în scenă” a acestor cântece o idee originală, sau un colț de natură mai neștiut, ori să izbutești să creezi o atmosferă deosebită cu elemente la care nimeni nu s-a gândit. De aceea, de fiecare dată când pornea ia o nouă filmare, regizorul T.V., cel al cărui nume apare deseori ca semnătură a acestui gen de emisiuni, se frământă foarte mult ca să găsească noi soluții.

Așa se face că într-o zi, pentru un singur cântec de dor, se hotărăște să filmeze într-o rezervație de cerbi. Dar până acolo era drum lung, drum prin pădure ce nu putea fi făcut altfel decât cu piciorul. Și pe care aparatele grele trebuiau cărate câțiva kilometri. Dar nimeni nu a ezitat! Cât ar fi de obositor, merită! au zis într-un glas membrii echipei de filmare și au pornit. Regizorul, operatorul, sunetistul și interpreta cântecului erau conduși, pe cărări destul de nebătute, de pădurarul ce avea în grijă, printre altele, și rezervația respectivă. Dorind să se

„împrietenească” cu cerbii și căprioarele luaseră fiecare, prin buzunare, și pâine, și mere, și zahăr, și sare, și morcovi, mă rog, ce-i dusesese capul, ca să le ofere drept mici gustări viitorilor colaboratori, dovedindu-le astfel că au venit cu gânduri bune.

Pe drum se discută, firește, cum și în ce fel vor putea fi transformați cerbii și căprioarele în vedete de film...

— Sunt mulți în rezervație?

— Sunt destui, răspunde pădurarul.

— S-ar găsi și unii mai blânzi care „să stea” în timpul filmării lângă cântăreața noastră? Că doar de asta ne ducem până acolo, ca să-i filmăm și pe ei firește... Dar dacă i-am putea face să vină aproape, cât mai aproape de noi, de interpretă, ar fi minunat... Că noi de fapt asta ne dorim...

— Apăi cerbul cel tânăr, cu cele două căprioare care-l însoțesc, acela e mai obișnuit cu omul, că de mic a trăit în rezervație... Și pe urmă dacă o să-i și cântați ceva să-i meargă la suflet, o să-i placă și lui și o sta să vă asculte, spuse pădurarul zâmbind. Numa'...

— Adică e totuși o problemă?

— Ar fi... Nu cu cele două căprioare... Cu cerbul... Că e prea tânăr, plin de foc, vijelios nevoie mare. Și, câteodată, nici nu știi din ce i se năzare.

— Și dacă se supără, ce? Doar cerbul nu poate să-ți facă niciun rău... Că nu-i carnivor, nu atacă oamenii...

— De atacat nu-i atacă... N-are treabă cu omul,

îl lasă în pace, și se ferește de el... Însă de i s-o părea că omul îl amenință, ori amenință căprioarele lui, atunci nu-i de glumă! Sare să le apere și nu se mai uită că ești om, că ești lup, ori ce ești... Ramurile lui de coarne sunt ascuțite grozav și are o putere când lovește cu capul, că te poate sfărteca... Când un cerb se înfurie trebuie să dispari într-o clipă din calea lui...

— Dar noi n-o să-l înfuriam cu nimic... Îi ducem și bunătăți, spune interpreta cu un zâmbet palid.

— Păi și eu așa zic, că o să vă împrieteniți... Doar le-ați adus și de-ale mâncării... Să avem de grijă însă când om intra în rezervație să ne mișcăm mai cu binișorul și să vorbim cu voce mai blândă, că de ne-o ieși cerbul acela în cale să nu i se pară cine știe ce...

Văzând că ziua era frumoasă și pe cerul limpede nu se vedea niciun nor, așa cum rar se întâmplă când te duci la o filmare, deci înțelegând că de această dată natura nu o să le pună nicio piedică, echipa a uitat de un posibil necaz cu un cerb prea tânăr și zănatic și și-a regăsit toată voioșia.

Și iată-i ajunși în rezervație osteniți, dar cu zâmbetul pe față. Acolo își aleg un loc potrivit. Își instalează fără zgomot aparatele și interpreta își aranjează pieptănătura, costumul. Observând că totul e gata pădurarul cu un șuierat anumit cheamă animalele...

Aerul răsună de ciripit de păsări, frunzele foșnesc ușor, se aude pădurea respirând... E pace,

o pace care coboară și în gânduri și suflete. Pe neauzite, la marginea luminișului, răsar parcă din tufișuri cele două căprioare. Sunt atât de fragile, atât de frumoase! Cei din echipă își țin respirația de bucurie și de uimire.

Pădurarul începe să le vorbească cu glas moale și le așază la vedere o grămăjoară de iarbă proaspătă, cât mai aproape de interpretă, la îndemâna ei... Și, iată, parcă înfiripat din jocul de umbre și lumini al crengilor, ca prin farmec, apare cerbul. E o minunăție, tânăr, vânjos cu pieptul puternic, lucios ca o castană, cu ochii vii, cu coarne înalte pe care le poartă cu mândrie. Oprit și el lângă cele două căprioare nemișcate „măsoară” atent pe noii veniți în împărăția sa și privirea îi e curată, limpede, fără mânie, dar și fără frică. Pădurarul îi vorbește și-l ademenește blând întinzându-i mănunchiuri din iarba cea înmiresmată. Nescăpându-l o clipă din ochi cerbul pornește către el cu pași măsurați. Se țin aproape, la o mică distanță și căprioarele. Iată-le, iau din mâna pădurarului firele fragede și când el se retrage, pe nesimțite, încep să „guste” și din tratațiile pe care le oferă interpreta.

Aceasta e fericită și nu mai știe cum să le îndemne să mănânce. Echipa adunată lângă aparate se pregătește să înceapă filmarea.

— Dați drumul încetișor la cântec ca să se mai obișnuiască... Zis și făcut! Când aud sunetele cele noi, animalele se opresc din mâncat, își tremură o

clipă, neliniștite, urechile, privesc în toate părțile, adulmecă cu nările în vânt, dar constatând că nu-i nicio primejdie, se liniștesc și întind iar boturile moi către iarba proaspătă cu care le îmbie cântăreața. Se oprește banda, se derulează și se reia melodia de la început. Și acum e acum! Interpretei i s-a făcut semn că se filmează și deci trebuie să se pregătească să cante. Și fata începe să doinească dulce, mângâietor. Cerbul surprins, ridică fruntea și o privește atent, face un pas spre ea, o privește mai bine și apoi, hotărând probabil că nu-i nimic alarmant, ci dimpotrivă, apucă și el delicat, încetișor din hrana aceea care i se oferă... Era o scenă minunată, cu cerbul calm și încrezător în prim-plan, cu căprioarele parcă lipite de umărul interpretei și deasupra lor săgețile soarelui, trecând din când în când printre mișcătoarele jocuri ale frunzișului... Dar la un moment dat fata vede că s-a terminat iarba din mână. Fără să se oprească din cântec, se apleacă ușurel și încearcă să apuce alt mănunchi... Dar nu mai găsește nimic... Căci în timpul „împrietenirii”, apoi al pregătirilor pentru filmare și după aceea al filmării propriu-zise cerbul și căprioarele au mâncat și iar au mâncat! Tot! mai era o provizie pregătită, ceva mai încolo, dar ca să o aduci trebuia întreruptă filmarea, mai ales că animalele începuseră să se îndepărteze...

— Stop! spune regizorul necăjit! Măi, ce ghinion! Tocmai când era așa de frumos și mergea totul așa

de bine. Măi, fir-ar să fie, exclamă el cu năduf bătând cu palma puternic, pe cutia aparatului. Lovitura face un zgomot destul de mare, în plus vocea lui enervată suna și ea cam tare și cam aspru, mai ales în contrast cu atmosfera cea de liniște, de până atunci. Înțelegând că se va face o pauză, interpreta, ca să se dezmoștească, dă să se ridice de pe trunchiul de copac pe care stătuse până atunci. Regizorul se supără:

— Rămâi acolo, te rog! Nu vă risipiți care încotro că se strică tot! Aveți o clipă de răbdare! Dau o fugă și mai aduc niște iarbă și continuăm! Dar vă rog, stați pe locuri! Ne-am înțeles? mai întreabă el agitat și pornește prin luminiș, foarte grăbit, cu pași repezi.

Cu atenția îndreptată către regizor, pentru un moment echipa a uitat de animale. Nimeni nu a observat cum cerbul ascultând glasul mânios al regizorului, zgomotul puternic al loviturii în capacul cutiei aparatului de filmat și reacționând și la gesturile sale bruște, nervoase, și-a schimbat privirea cea blândă într-una îngrijorată și apoi furioasă. Se credea amenințat! Și când ființa aceea ostilă lui, adică regizorul, a pornit aproape alergând, i-a făcut probabil impresia că vrea să atace căprioarele... Și atunci cerbul a fornăit zgomotos, a pufnit cu ură și cu ochii fulgerând de furie a luat-o la goană către „dușman”, cu alte cuvinte spre bietul regizor care habar n-avea ce se întâmplă și nici nu bănuia ce primejdie vine din

spatele lui. Abia acum ceilalți și-au dat seama ce se petrece și au strigat:

— Fugi, Ioane, fugi... S-a luat cerbul după tine! Fugi!

— Ferește băiete, ferește, îi spune într-un suflet și pădurarul pornind în fugă după cerb și încercând să-i atragă acestuia atenția asupra lui. Dar nimic! Cerbul nu-l lua nicidecum în seamă! El hotărâse o dată pentru totdeauna care îi era dușmanul și nimic altceva nu-l mai interesa. Regizorul, înspăimântat, aruncase o privire înapoi și văzuse cerbul îndârjit venind asupra lui. Și nu avea cu ce să se apere și se afla și în mijlocul luminișului, zonă cu totul și cu totul descoperită. Ce să facă? Să alerge repede, cât mai repede... Dar cerbul se apropia din ce în ce mai mult. Și chiar în clipa când sălbăticiunea era gata să-l atingă iată că în sfârșit ajunge la un copac. Uff, între el și cerb există acum miraculoasa pavază a unui trunchi de copac, care îl poate feri de loviturile de coarne. Da, dar cerbul nu are chef să renunțe așa ușor. Îl urmărește în jurul trunchiului până când își dă seama că „dușmanul”, în aceste condiții, nu prea mai poate fi atins din plin. Și atunci se oprește la o mică distanță și, încordat, îl cântărește cu privirea, chibzuind parcă un plan de atac mai potrivit. Între timp pădurarul, care apucase să smulgă și câteva mănunchiuri de iarbă mustoasă, se apropie din ce în ce, vorbindu-i cerbului cu o voce cât mai liniștitoare și prietenească. În fine,

reacționând la glasul cunoscut cerbul întoarce capul și-l privește. Vede iarba din mâna lui și cu greu se înduplecă și pornește către pădurar.

S-a îndepărtat primejdia își spune regizorul și călcând încetșor iese de după copac ca să revină către colegi, la filmare, unde mai erau atâtea de făcut. Dar nu se știe cum, cerbul îi simte mișcările, se întoarce brusc și e gata să pornească din nou în goană către el.

Într-o clipă regizorul se pitește iar după trunchiul apărător și apoi iar se hotărăște să plece și iar îl amenință cerbul... și această scenă reală de-a v-ați ascunselea se repetă întocmai de câteva ori, până când toată lumea înțelege limpede că cerbul îi interzice categoric regizorului să se mai apropie de aparate, de ceilalți, de locul filmării, pesemne fiindcă acolo rămăseseră căprioarele pe care era hotărât să le apere! Foarte hotărât!

Și atunci, de nevoie, iată că se înfiripă spontan, la fața locului, o scenă de jurai că e luată din vreo capodoperă a filmului mut. Obligat de distanță, mișcându-și mâinile cu febrilitate, cu exagerare și desperare, în cel mai perfect stil al cinematografului de altădată din dorința de a fi cât mai explicit, regizorul transmite prin semne echipei cam ce ar dori și cum. Ar mai dori să se filmeze. Echipa, din cauză că cerbul revenise în preajmă și se ținea aproape, era mult mai reținută în gesticulațiile de răspuns. În schimb regizorul dorind cu ardoare să fie înțeles, așa fără cuvinte,

ce nu făcea! Se învârtea pe loc, ridica patetic în sus ba o mână, ba alta, ba pe amândouă, se lăsa într-un genunchi, punea palma streășină pe frunte, mima jocul interpretei pe un anumit pasaj al melodiei, ridica umerii, pleca abătut capul și așa mai departe. Era, să știți, teribil de impresionant... Jurai că e Ramon Novaro, într-una din marile sale creații, povestesc cei din echipă amintindu-și scena de atunci. Jumătate din ce încerca el să ne spună, cu chiu și vai am înțeles noi, jumătate nu prea, dar filmarea tot s-a făcut... Am tras câteva cadre cu căprioarele, care, atrase de iarba proaspătă pe care pădurarul o adusese la îndemână interpretei, stăteau din nou pe lângă ea... Apoi am făcut câteva prim-planuri cu cerbul care veghea atent și am prins în imagine și căprioarele privind, ascultând, mâncând, adulmecând... Desigur că ne-am străduit să-i facem de asemenea câteva prim-planuri cât mai reușite... cântăreței. Și așa am izbutit să terminăm filmarea acelui cântec de dor, la care s-au petrecut atâtea deși părea că nu o să existe nicio problemă...

Ajunși la București, iată-i pe regizor și pe operator, după ce pelicula a fost dezvoltată, urmărind cu înfrigurare la masa de montaj să vadă cum se prezintă materialul filmat. Monteuza e foarte mulțumită. Imaginile sunt bune, interpreta e pusă în valoare cu tinerețea și talentul ei, peisajul are farmec iar animalele de-a dreptul

înduioșătoare dau nespusă gingășie și căldură cântecului.

— Vai, ce splendid e cerbul ăsta! Și ce blând. Uite ce delicat apucă iarba din mâna cântăreței...

Și ce ochi buni are... Ia te uită că din orice unghi l-ați filmat a ieșit bine. E teribil de... fotogenic. Căprioarele la fel... Felicitări copii, ați muncit cu spor... le spune monteuză încântată.

Tocmai atunci apar pe ecranul cel mititel al mesei de montaj niște cadre surpriză. Operatorul avusese prezența de spirit să filmeze și o parte din goana cerbului după regizor, goana aceea mânioasă și răzbunătoare. Și se observa animalul în plin avânt, masiv și suplu în același timp, despicând parcă aerul într-o adevărată demonstrație de forță și vitalitate.

Regizorul, văzându-l astfel mai bine cât de impetuos înainta, se înfioară săracul încă o dată. Ba chiar, de-abia acum realiza cu adevărat primejdia. Monteuză însă, neștiind nimic din cele întâmplate, exclamă:

— Formidabil! Cerbul ăsta are stofă de artist. Uite cum își schimbă expresiile! Adineauri era numai lapte și miere, acum parcă tună și fulgeră și te face aproape să vezi cum îi scapără copitele... Păi să vă mai duceți să-i filmați că iese din el o adevărată vedetă de film! Minunate animale cerbii... minunate... nu-i așa?

— Așa credeam și eu, dar, în urma unor... neînțelegeri, mi-am schimbat părerea despre

cerbi! îi răspunde regizorul mucalit. Oricum, de... cariera artistică a frumosului ăstuia eu nu mă mai ocup!

— De ce, zâmbește monteuza, ce ți-a făcut?

— Mie? Nimic! Dar n-are destulă „receptivitate” artistică. A fost invitatul nostru la masă, i-am zis vorbe frumoase, l-am mângâiat, i-am cântat cântec de dragoste și el a înțeles din toate acestea că e vorba de o întrecere la fugă... pe teren variat!

— Asta-i bună! Deci ați avut niște buclucuri! Și pe cine a pus pe fugă... pardon, cu cine vroia să se întreacă?

— Cu mine!

— Ce vorbești? Pot să îndrăznesc să te întreb cine a câștigat cursa?

— Poți! Eu!

— Ei, lasă-mă! Chiar fugi atât de bine...

— Ohoo...!

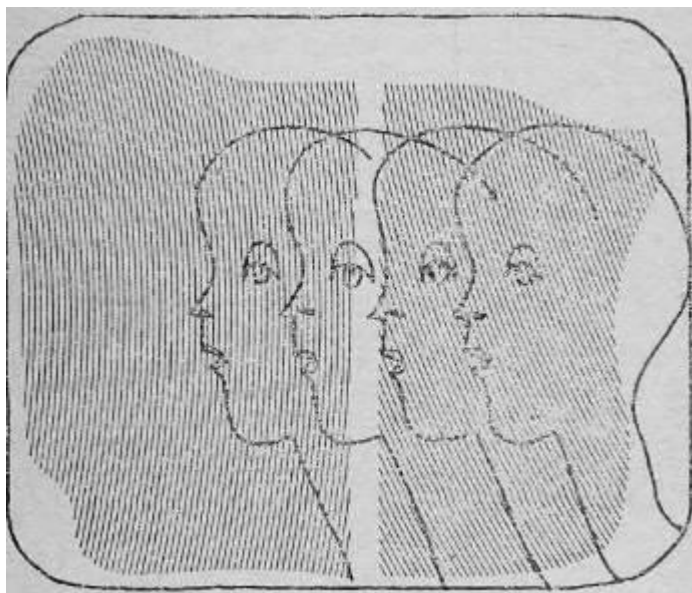
— ...încât să întreci un cerb?

— Aveam aripi la picioare, așa să știi! Oricum nu știu de ce nu prea am chef să mă laud cu această performanță... Așa că te-aș ruga să nu mai povestești la nimeni despre întâmplare. Ți-am spus despre ce a fost vorba ca să înțelegi de ce mi-am schimbat părerea despre cerbi! Cât ar fi ei de fotogenici, eu unul nu-i mai filmez... Auzi, să-mi tulbure mie ziua de muncă, după atâta drum și cât pe-acți să ne facă să ne întoarcem cu cântecul nefilmat...

Cu toată supărarea regizorului, așa de frumos a

apărut pe ecrane cântecul acela cu cerbul și căprioarele, atât de frumos sunau vorbele și melodia, acolo, sub frunzișul mângâiat de vânt, și atât de bine-i ședea interpretei înconjurată de grațioasele siluete, încât... s-ar putea, nu peste multă vreme, să-l mai vedem pe cerb în vreun film... T.V. Că așa e la televiziune. Greul și eforturile se uită lesne când ai bucuria unei emisiuni care a reușit.

Portrete pictate cu... aparatul de filmat T.V.

Ion Popescu Gopo și... rețeta norocului!

Ca să-i facem un portret cât mai fidel lui Ion Popescu Gopo trebuia mai întâi să-l vedem la lucru. De aceea, cu aparatul de filmat T.V., am pornit să filmăm o „filmare” în cetatea cinematografilei românești, adică la Buftea. Aceasta a avut loc cu mulți ani în urmă. Dar putea să fie vorba și de o scenă de ieri, fiindcă înaintea turnării unei secvențe interpretii, regizorul, echipa se comportă mereu la fel. Să facem o trecere în revistă...

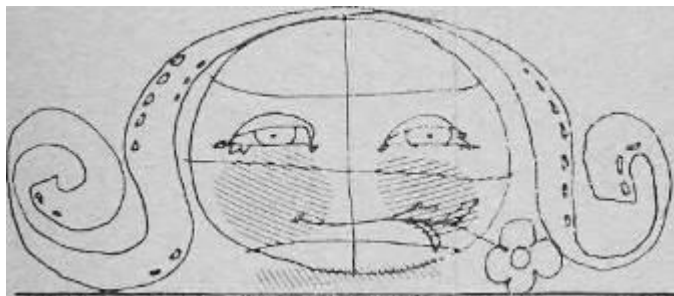
Actorii par liniștiți și degajați. Dar câtă concentrare, câtă energie în plină desfășurare se ascund sub această aparentă liniște. Căci cu o

viteză uluitoare, care depășește viteza luminii, actorul, înainte de a auzi comanda „Motor”, trebuie să-și verifice în gând replicile, să asculte cu atenție observațiile regizorului, să arunce o privire asupra costumului, să-și examineze machiajul, să-și întipărească în minte ultimele indicații ale operatorului, care-i reamintește, printre altele, să nu facă un pas la dreapta, ci doi pași jumătate la stânga, ca să se oprească exact la semn, și să nu iasă din lumină. În tot acest timp, actorul, tot printr-un efort de voință, trebuie să facă abstracție de zgomotele din jur, de comenzile tehnicienilor și de încă multe, multe altele... E posibil să fii degajat și concentrat în același timp asupra personajului, ținând seama de toate cele de mai sus? Da, trebuie să fie posibil căci altminteri nu s-ar mai face filme cu actori...

După cum trebuie să fie posibil ca și regizorul să fie atent la toate.

Ca și ceilalți colegi de breaslă Ion Popescu Gopo se preocupă de decor, de detaliile costumelor și recuzitei, de mișcarea actorilor și nuanțele interpretării, de unghiurile de filmare și de felul în care cade lumina. În același timp se concentrează pentru găsirea cuvântului exact cu care să-l liniștească pe cel speriat, să-l stimuleze pe cel care a obosit, cuvântul exact cu care să explice de ce nu e bine, fără să jignească pe nimeni și fără... să piardă prea multă vreme, căci filmarea nu așteaptă! E posibil? veți repeta poate întrebarea de

adineauri... Trebuie să fie, altminteri Ion Popescu Gopo nu ar fi la cel de al cincilea film cu actori din cariera sa. Dar să-l lăsăm pe el să ne vorbească despre titlul filmului și despre ce și-a dorit să spună realizându-l.

— Titlul filmului mi-ar fi plăcut să fie „Pasărea Phoenix” fiindcă în film e vorba de cineva care nu poate fi învins nici de moarte, nici de timp, nici de spațiul nemărginit. N-am să vă vorbesc despre mesajul filmului... N-aș putea să afirm că respectă regulile clasice ale comediei, dar sper că vă va face să zâmbiți...

— Nici celelalte filme pe care le-ați realizat nu au fost comedii veritabile... Ați mai strecurat câte o îngândurare, ați făcut sub masca unei comedii să se străvadă amenințările care planează asupra lumii ori lacrimile încă neuscate ale greșelilor care n-ar mai trebui să mai fie repetate de nimeni niciodată... Dar acum aș dori să ne ocupăm de niște calcule... de niște operațiuni simple...

— Chiar și credeți că sunt cel mai potrivit? Eu...

— Nu, nu mărturisiți ce notă ați avut în școală

la matematică. Vă cer doar să-mi spuneți suma tuturor premiilor obținute atât cu filmele dumneavoastră animate (cu omulețul cel vestit sau fără), cât și cu filmele cu actori, la diferitele concursuri naționale și internaționale.

— 44 de premii dintre care 9 de aur.

— S-ar părea, dacă e să socotim după acest palmares impresionant, că este îndreptățită afirmația acelor care spus: „Are Gopo un noroc extraordinar”.

— Da...

— Ne dați și nouă rețeta?

— Cu plăcere, mai ales că norocul ăsta al meu are un istoric. Cred că a început acum 36 de ani, de la prima mea creație în domeniul desenului animat!

— Uimitor! Acum 36 de ani. Deci în 1938, cu 12 ani înainte de a lua ființă Studioul de desene animate...?!?

— Exact! Dar mi-ați cerut rețeta „norocului” și atunci eu trebuie să încep cu începutul. Eram elev, îmi plăcea să desenez, tatăl meu mă învățase, el îmi dăduse primele noțiuni de desen și pictură și, așa mic cum eram, mă preocupa foarte mult dorința de a face un film de desen animat. În fiecare zi, în drum spre școală, treceam prin fața unui spital și vedeam cum se aruncau filmele radiografice folosite. Știam că mișcarea personajelor în desenul animat se obține prin suprapunerea secvențelor de mișcare desenate pe

plăci subțiri, transparente. Dar de unde să obțin foile acestea subțiri și transparente? Până într-o zi când mi-a venit ideea să cer de la spital foile radiografice de care nu mai aveau nevoie. Mi-au dat un braț întreg. Am venit acasă fericit și m-am sfătuit cu mama cum să facem să le curățăm de stratul opac de pe ele. Nu putea fi răzuit fiindcă se zgâria foaia și nu mai era bună pentru „turnarea” viitorului meu film. Atunci mama a dat ideea să le fierbem cu sodă... A fost ideea salvatoare. Gata, puteam să pornesc la drum. Aveam materialul, materia primă! Iar subiectul filmului îmi era de mult clarificat în minte! Așa că m-am apucat, am desenat scenele, le-am filmat cu un aparat de amator, împrumutat, și am obținut o realizare cinematografică de... patru secunde! Titlul filmului era mai lung decât conținutul lui. Se numea „Lobodă răul se duce cu hârdăul după apă”.

— Și după această „lansare”? Ce-ați mai făcut?

— N-am fost mulțumit de mine! M-am gândit că ar mai trebui să aflu câteva secrete. Era perioada de început, timidă și stângace a filmului românesc. Căutam să aflu unde se toarnă filmele și, cum terminam școala, cu ghiozdanul în brațe, uitând să mănânc, mă duceam acolo. Mă rugam de mașiniști, de electricieni, de machiori să mă lase să-i ajut. Eram fericit dacă îmi dădeau voie să aprind un reflector, să țin o cutie cu pudră, să mut un scaun sau să lipesc o mustață. Mă uitam,

sorbeam meseria de cineast, cu toate aspectele ei și nu mai țineam seama de foame, de oboseală. Veneam acasă și mă gândeam la cele văzute. Desenam, făceam caricaturi, schițe de tot felul, încercam să scriu. Așa se adunau ore, zile, luni, ani în care gândeam și învățam prin toate mijloacele ce înseamnă film, ce înseamnă desen, ce înseamnă aceea animație.

— Între 1945 și 1950 ați lucrat ca gazetar la ziarul „România liberă”.

— Da, scriam scenarii și făceam desene umoristice...

— Și, în fine, în 1950, v-ați văzut visul cu ochii. S-a înființat Studioul de desene animate românești și împreună cu un grup de entuziaști ați pornit la treabă. Din acel moment totul a mers ca pe roate...

— Nu, nu chiar! Rețeta norocului e mult mai complicată decât atât! Am lucrat cu mare bucurie, e adevărat, am făcut 9 filme care ni se păreau pe atunci adevărate capodopere. M-am prezentat cu una dintre aceste „capodopere” la un Festival de animație la Karlovy-Vary, unde... nu am avut deloc succes! Am fost dimpotrivă criticat cu mare asprime și mi s-a reproșat că l-am imitat, foarte prost de altfel, pe Walt Disney. Din păcate, aveau dreptate. Am avut un șoc când mi-am dat seama că așa era cum spuneau ei! Am trecut printr-o adevărată criză sufletească. Mi-am spus că nu știu nimic, că nu valorez nimic și m-am hotărât să

renunț. Au fost niște zile și nopți foarte grele pentru mine. Când deodată am înțeles că dacă nu însemn prea mult ca imitator al lui Walt Disney nu-mi rămâne decât să găsesc alt drum, oricât de greu ar fi acest lucru! Vede fi că orice rău e spre bine! Așa am ajuns să găsesc un personaj...

— Omulețul...

— Exact! Omulețul care nu era un erou, ci un om oarecare. Era omul nu excepția. Omul acela oarecare care a învățat treptat să supraviețuiască, să se apere, să gândească și, mai târziu, chiar să viseze. Era omul cel neînsemnat în relația cu universul, cu sine, cu ceilalți. Omul cel neînsemnat care a descoperii focul, a inventat roata, care a devenit... om.

— Asta se întâmpla în 1956! Filmul cel dintâi cu omulețul se numea „Scurtă istorie”. Trimis în 1957 la Festivalul internațional de la Cannes v-a adus marele premiu: „Palme d’or”.

— Da! A fost o mare și neașteptată bucurie. Nu ne venea să credem. Atât celor apropiați, cât, în special mie. Mama, îmi amintesc, mi-a spus atunci: „Dacă vrei să te cred că e adevărat și nu e o greșeală, dacă vrei să te cred că tu ai meritat așa ceva, atunci trebuie să-mi mai aduci unul la fel!”.

— Și n-ați avut ce face! V-ați conformat! Filmul care v-a adus cel de al doilea mare premiu se numea „Șapte arte”. Eroul lui, „omulețul”, demonstra că va avea viață lungă și că peripețiile lui sunt așteptate cu drag și cu plăcere.

Am fost fericit pentru premii. Dar am fost și mai fericit pentru că prin ele am putut să mulțumesc tatălui meu care m-a învățat să desenez și să iubesc filmul. Și că tot prin ele am mulțumit și mamei care nu se temea pentru mine când aveam insuccese, ci atunci când aveam succese. Căci ea vroia să mă facă să înțeleg că nimic nu e câștigat pentru totdeauna și că deci nu trebuie să te mulțumești cu o reușită. Ci mereu trebuie să te auto-depășești, să confirmi și să reconfirmi că ai ceva de spus. Numai așa, se poate spune că exiști cu adevărat. Totuși în afara părinților mei mai există cineva căruia aș fi vrut să-i mulțumesc și nu am avut cum s-o fac... Aș fi vrut măcar să-i rostesc numele... Dar nu i-l știu...

— Despre cine e vorba?

— E vorba de un meșter anonim de la Cozia care a scrijelit în pridvor un omuleț, exact acela care a devenit omulețul din filmele mele. Aș fi vrut să-i mulțumesc fiindcă el îi este tatăl adevărat, el, meșterul care a dispărut de mult și al cărui nume a rămas necunoscut. Eu am luat omulețul lăsat de el pe un pridvor și nu am făcut altceva decât să-i dau suflet și gând, mișcare și viață...

— Ion Popescu Gopo, cel care s-a ocupat întotdeauna de comedii, este de fapt o persoană serioasă și gravă... Mărturișiți?

— Firește! M-am și ocupat întotdeauna numai de lucruri serioase și grave. Dar cum acestea se pot spune în mii de feluri le-am spus în felul meu.

Eu vreau să fac oamenii să zâmbească. Căci zâmbetul este reflexul forței omului, este contrariul fricii. Un om care zâmbește este un om stăpân pe sine, sigur, care știe să vadă mai limpede și mai departe...

— Totuși omulețul nu a zâmbit de la început.

— Nu avea cum! Zâmbetul este o victorie a sa! Vă reamintiți că își face portretul în filmul „Șapte arte”? Nu e mulțumit, simte că ceva nu e bine... Caută, gândește și... își adaugă un zâmbet. Zâmbetul este autodepășirea sa, este darul pe care-l face artei. De altfel hrana omulețului este optimismul!

— Dacă personajul dumneavoastră principal e omul, atunci tot ce e omenesc, emoții, sentimente, trebuie să facă parte integrantă și din viața lui. Ori se pare că l-ați cam nedreptățit pe omuleț. N-ați vorbit de dragoste, astfel încât nici măcar cuvântul acesta nu apare nicăieri... Nici chiar într-un titlu, de pildă...

— Am remediat această greșeală. Ultimul meu film animat este dedicat unei dragoste eterne și se numește chiar „Intermezzo pentru o dragoste eternă”. Este realizat în anul acesta și n-a fost încă prezentat publicului.

— Nu vreți să revenim la „rețeta norocului” dumneavoastră? Poate ar fi timpul să ne precizați componentele ei.

— Dar asta am și făcut până acum! Numai despre asta am discutat.

— Dar mi-ați vorbit despre pasiunea pentru meserie, despre munca de ani și ani pentru atingerea unui țel, despre strădanii și eforturi, despre insuccese care s-au transformat în punctul de pornire al unor reușite...

— Exact, acestea sunt amănuntele pe care mi le-ați cerut...

— Speram că ne veți da cheia norocului care cade din cer...

— Eu unul nu știu decât norocul acela pe care ți-l faci singur. Și niciunul dintre oamenii pe care îi cunosc și îi admir pentru realizările lor n-ar putea să vă vorbească despre altfel de noroc. Și ei au reușit tot așa, și-au croit drumul prin eforturi, prin muncă, nimic nu le-a venit de-a gata...

Exact cum s-a întâmplat și cu noi toți, exact cum s-a întâmplat și cu omulețul...

— Deci pentru reușita dumneavoastră nu sunteți dator nimănui?

— N-am spus asta! Am foarte multe datorii. În primul rând față de părinții mei, care în afară de faptul că mi-au dăruit dragoste și înțelegere, au știut să mă facă să descopăr bucuria de a munci. Apoi față de Ana, soția mea. Dacă n-aș fi avut liniște și dacă nu aș fi fost înconjurat cu atâta grijă, acasă de părinții mei, apoi de ea, probabil că nu aș fi ajuns să-mi realizez atâtea visuri. Pe urmă am avut colaboratori minunați, plini de fantezie și pasiune. Precum vedeți am multe datorii... și încerc să le plătesc cu rezultatele muncii mele, cu

bucuriile care izvorăsc din acestea.

— Vă mulțumesc! Și acum, că discuția noastră, imprimată pe peliculă, s-a încheiat, îmi dați voie să fac un bilanț?

— Ce bilanț?

— În timp ce vorbeam ați rupt două creioane, o gumă, ați îndoit 6 ace cu gămălie și ați umplut cu desene 11 foi de hârtie...

— Cine, eu?

— Da!

— Cred că eram puțin... speriat. Trebuie să vă mărturisesc că televiziunea mă cam intimidază...

— De ce?

— Nu prea știu... Poate și unde mă simt vinovat că n-am vorbit despre ea cât s-ar cuveni... Omulețul nu se întâlnește cu oglinda cea minunată, care e televiziunea, decât o dată în filmul „Alo, Alo”.

— Și ca să vi se ierte vina ce-i de făcut?

— Am să-i acord rolul de vedetă feminină în viitorul film animat pe care îl pregătesc și anume „Ecce homo”...

Și Ion Popescu Gopo s-a ținut de cuvânt. În întâmplările omulețului din „Ecce homo” televiziunea are rolul principal feminin! Și-i stă foarte bine!

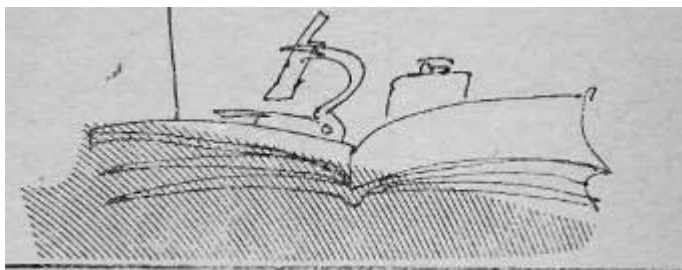
Radu Voinescu, doctor în științe economice, și un „joc” serios!

Aceste povestiri nu sunt așezate în ordine cronologică. Cea care urmează s-a petrecut, de pildă, în 1969.

Împreună cu o echipă a televiziunii, mă îndreptam, în acel început de primăvară, către locuința doctorului în științe economice al Universității din Paris, Radu Voinescu, economist principal al unui Centru de documentare. Doream, cu ajutorul aparatului de filmat, să facem un portret al cunoscutului specialist în științe economice, portret în care să-i înfățișăm personalitatea dintr-un unghi de vedere cu totul inedit și surprinzător.

Am fost primiți cu deosebită amabilitate și, după punctajul stabilit la vizitele anterioare, filmarea a început.

Prezentam mai întâi într-un prim-plan pe gazda noastră, Radu Voinescu, și anunțam telespectatorii că ne vom ocupa de o pasiune extra profesională a sa, de un „hobby”, cum se mai spune. Și le propuneam să ghicească despre ce pasiune e vorba. Elementele ajutătoare pentru descifrarea ghicitorii erau imediat prezentate de operator cu un panoramic lateral, o trecere lentă de la multe, foarte multe cărți de istorie, sau cu subiect istoric, la hărți vechi, schițe, planșe, reproduceri de tablouri, toate cu valoroase detalii istorice și, ca încheiere, o serie de tăvi, farfurii, vase etc. Din ceramică decorate cu scene din același domeniu.

— Totuși, nu vă grăbiți să trageți concluzia că vom vorbi despre istorie, adăugam eu în comentariul ce însoțea imaginile. Ghicitoarea noastră nu e așa de simplă. Ea mai comportă un element. Iată-l... Și operatorul se oprea de data aceasta pe o masă de lucru cu pensule, vopsele și tot felul de alte obiecte necesare pentru pictură.

— S-ar putea crede din alăturarea acestor elemente că pasiunea dumneavoastră ar fi realizarea tablourilor cu temă istorică... m-am adresat apoi gazdei noastre.

— Nu acesta este adevărul, dar nu suntem prea departe de el... Fără interesul profund pe care-l port istoriei, pasiunea mea de acum n-ar fi existat.

Fără culori și pensule, deși n-am niciun talent la pictură, nu aș fi putut „concretiza” datele reale care fac parcă să învie oameni și scene petrecute în trecut. De fapt pasiunea mea sunt soldații de plumb! Dar nu soldații de plumb fabricați cum s-o nimeri, destinați jocului celor mici. E vorba aici de un altfel de „joc”, de un joc serios! înainte însă de a vorbi despre exemplarele care alcătuiesc

colecția mea, poate ar fi mai bine să le privim mai îndeaproape.

Așa s-a și făcut. Aparatul de filmat a început o trecere în revistă a „trupelor” de soldați de plumb adunate de Radu Voinescu cu multă trudă și migală în decursul anilor. Se remarcă grupuri distincte, complet deosebite și ca aspect și ca atitudini, în care, din aceste motive, aproape nicio figurină nu semăna cu cealaltă. În plus ostașii și gradații purtau uniforme „autentice”, ale epocii respective, viu colorate cu vopsele de ulei. Și fiecare piesă prezenta nenumărate detalii ale chipului, ale costumului, sau de mișcare pe care nu le puteai niciodată întâlni la „soldații de plumb” obișnuiți. Toate aceste armate, cu conducătorii lor, erau așezate sugestiv în „scene” care mi se păreau teribil de cunoscute. Lucru pe care i l-am și spus colecționarului.

— Nu mă mir că vi se par „știute” deoarece le cunoașteți într-adevăr. E vorba de momente din bătălii celebre care v-au fost înfățișate de tablouri nu mai puțin celebre. De acolo s-au inspirat și creatorii acestor tipuri de soldați de plumb, de acolo am luat și eu atât modelul așezării lor, cât și culorile exacte ale costumelor, ale detaliilor de uniformă.

— În concluzie aceste figurine istorice pe care le întâlnim în colecția dumneavoastră sunt foarte departe de „soldații de plumb”.

— Foarte departe într-adevăr. În lume există

numeroși pasionați ai acestor figurine istorice și multe asociații ale colecționarilor de soldați de plumb de acest fel. Când eram student la Paris am făcut și eu parte dintr-o astfel de asociație. Președinte era generalul Vegan, șeful de Stat Major al armatei franceze. Printre colegi se aflau Garry Cooper, Pierre Brasseur și mulți ofițeri activi ai armatei franceze precum și pensionari. Mai târziu am citit în ziare că și Jean Gabin este pasionat de aceste figurine istorice și ar avea o frumoasă colecție...

— Mai dați-ne câteva amănunte despre aceste figurine istorice!

— După cum ați putut observa și dumneavoastră ele nu sunt făcute la întâmplare, ci sunt lucrate cu strictețe după tipurile de oameni, de luptători ai unei epoci, poartă, respectate până în cele mai mici amănunte, costumele, uniformele acelei perioade de timp, copiate după documentele epocii, sau după tablouri celebre. Machetatori și miniaturişti cunoscuți creează tiparele în care se toarnă aceste figurine. Colecționarii le cumpără albe și au datoria să le picteze costumele consultând cărți de istorie, de istoria costumului, ori folosind ca documentare aceleași picturi celebre despre care am mai vorbit.

Fiindcă ți se cere în primul rând atenție în respectarea adevărului istoric la „jocul” cu acești soldați de plumb, care nu sunt doar un prilej de

amuzament. Ei te obligă deci să dedici multe ore studierii istoriei. Altfel nu se poate! La Academia Militară din Franța se predau lecții de tactică și strategie elevilor ofițeri și se reconstituie bătălii celebre cu ajutorul acestor figurine modeste.

— Ce este pentru dumneavoastră această colecție?

— Cel mai plăcut mijloc de odihnă activă. Pictând costumul unor astfel de figurine sau aranjându-le după schema unei bătălii celebre mintea mi se eliberează de preocupările zilnice și se odihnește... instruindu-se. Căci figurinele acestea de plumb îți aduc, chiar fără voie, cunoștințe noi, de fiecare dată când le dăruiești măcar un pic din timpul tău.

Și pe urmă e foarte plăcut să te întâlnești cu marile personalități ale istoriei... Ați remarcat desigur printre figurinele colecției mele și câteva personaje de mare faimă...

— Da, mi s-a părut că-i recunosc pe Napoleon, Iulius Cezar...

— Să prezentăm și telespectatorilor câteva din scenele cu aceste personaje celebre. Iată-l pe Napoleon vizitând o baterie de artilerie. Nu numai detaliile costumelor militare respectă realitatea întru totul, dar și armamentul este reprodus cu cea mai mare precizie. Dar să mergem mai departe; aici îl puteți vedea pe Frederic cel Mare însoțit de garda lui de grenadieri uriași, aici Iulius Cezar cu o parte din suita sa, dincolo Soliman

Magnificul și câțiva dintre oșteni. În colecția mea se află, precum observați, și Ioana D'Arc. Iat-o în fruntea unei trupe avântându-se în luptă...

— Toate aceste personaje, trebuie să recunoaștem, sunt „prinse” în atitudini caracteristice foarte sugestive. Miniaturistii și machetatorii plini de talent, despre care vorbeați că se ocupă cu multă grijă de aceste figurine istorice, își fac într-adevăr meseria cu mult talent.

— Da, dar dacă de anumite personaje nu ești mulțumit cum arată ori cum poartă costumul, le poți adapta după gustul tău, le poți mări expresivitatea intervenind asupra lor. Nu uitați că plumbul este un material foarte maleabil, poate fi lipit, pilit și așa mai departe...

— Adică le puteți remodela, cum s-ar spune.

— Da, însă numai cu cartea de istorie în față...

— Deci întâi sculptură și apoi pictură...

— Da... la nivelul soldaților de plumb și al îndemânării noastre. Se mai întâmplă să strici o piesă două sau chiar mai multe până reușești să obții ceea ce îți dorești...

— Vă preocupați de mult de acești soldați de plumb, speciali...

— Din copilărie. Pe soldații de plumb obișnuiți, care mi se aduceau în dar, căutam să-i fac să semene cu anumiți eroi din cartea de istorie pe care îi iubeam în mod deosebit... Mai târziu, când am descoperit existența cluburilor de colecționari de figurine istorice, unde membrii veneau să

spună cu mândrie că au reușit să-și îmbogățească colecția creând un nou personaj, mi-am dat seama că anticipasem parcă încă din copilărie această întâlnire...

— Dar e destulă muncă...

— Nu e muncă, e destindere, o destindere... cum vă spuneam activă. După o oră sau două de lucru la aceste piese, mintea mi-e mult mai limpede și odihnită pentru lucrările mele și eficiența mea e mai mare...

— Care sunt piesele cele mai îndrăgite ale colecției dumneavoastră?

— Cele pe care am reușit să le fac absolut singur și anume figurinele care alcătuiesc armata Regulamentului Organic și cele care reconstituie scena morții lui Mihai Viteazul... încerc acum, după ce am făcut mulajele, să obțin figura lui Ștefan cel Mare și oștenii lui...

— Am înțeles că această colecție, într-adevăr pasionantă, vă aduce bucurie și destindere... Dar ce necazuri vă aduce?

— Tot studiind costumele din diferite epoci, armamentul, detaliile de ținută ba chiar de atitudine, la piesele de teatru și filmele pe care le văd nu mă mai pot lăsa, ca înainte, fermecat de acțiune. Atenția îmi e acum atrasă ba de câte un amănunt care nu e la locul lui, ba de vreo greșală mai flagrantă. Vedeți, dintr-un spectator cumsecade figurinele m-au transformat într-un critic foarte exigent și pretențios...

— Eu aş zice că de fapt într-un specialist în istorie şi în istoria costumelor...

— Da... probabil... fără voia mea. Lucrul acesta îl datorez mărunţilor, modeştilor mei prieteni, soldaţii de plumb...

Trăsăturile care încheiau portretul pictat cu aparatul de filmat T.V. Erau câteva planuri ale chipului atent al colecţionarului şi ale mâinilor sale lucrând cu migală figurinele şi, după aceea, prezentarea fără grabă a „trupelor” de plumb, aşezate, aşa cum fuseseră cândva dispuse pe câmpurile de luptă, în momente de cotitură ale istoriei...

După câteva zile de la intrarea pe post al acestui film întâmplarea a făcut să mă întâlnesc cu o cunoscută ziaristă. Ea m-a oprit şi mi-a spus zâmbind:

— Să ştii că mi-ai făcut o surpriză dintre cele mai mari. Doctorul în ştiinţe economice Radu Voinescu mi-a fost profesor. Ca studentă îi admirasem pregătirea, darul de a predă, informaţia „la zi”... Nu mi-aş fi putut închipui niciodată că ar putea să-şi dedice desigur foarte puţinul timp liber pe care-l are... soldaţilor de plumb! La început faptul că dezvăluiaţi această preocupare specială m-a şocat. Apoi...

— Apoi...?

— Apoi mi-am dat seama că şi în felul acesta profesorul Radu Voinescu ne mai dădea prilejul să asistăm la o lecţie frumoasă care demonstra câte

lucruri serioase poate să ascundă un „joc” și, în același timp, te făcea să mai meditezi puțin asupra noțiunii de odihnă și destindere. Da, era un portret surprinzător, dar... asemănător.

„Necruțătorul” Neagu Rădulescu

Tot în anul 1969 are loc și această întâmplare. Era parcă toamnă...

Pe unul din coridoarele televiziunii m-a oprit un coleg:

— Am auzit că te încumeți să-i iei un interviu lui Neagu Rădulescu.

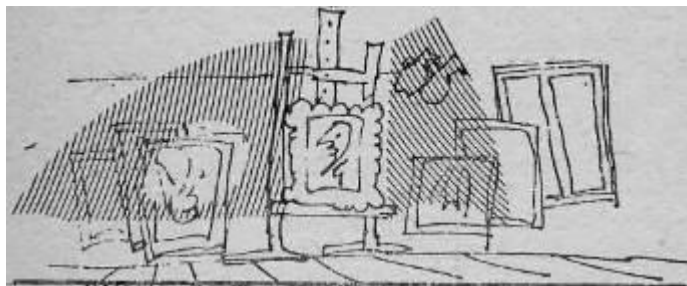
— Da, e adevărat. Chiar mâine mă duc să-l filmez. Dar de ce ai zis că mă „încumet”? Nu înțeleg. Adică ar trebui să-mi fie frică de el?

— Îl cunoști bine?

— Personal deloc. Nici măcar din vedere. Mâine vom sta prima dată de vorbă, față în față. I-am telefonat însă de câteva ori pentru a stabili anumite lucruri legate de filmare și, cu aceste ocazii, s-a arătat foarte amabil și binevoitor. A căutat împreună cu mine soluțiile cele mai potrivite, nicio clipă nu s-a arătat agasat, plictisit. Dimpotrivă...

— Sigur că este politicos și amabil! Nu a călcat niciodată regulile bunei cuviințe. Dar are un ochi care nu iartă. Și o minte ascuțită antrenată să sesizeze și cea mai mică trăsătură care ar putea fi ridiculizată! Și când nu te aștepți te încondeiază...

Nu uita că e un caricaturist renumit. Deci și lumea o vede tot ca un caricaturist! Dacă va face și la adresa ta o ironie sau două, cum ești tu exagerată și pui orice la inimă, s-ar putea să te întorci cam amărâtă de la filmarea asta...

— Și atunci? Ce mă sfătuiești?

— Păi... găsește-ți o scuză și roagă un coleg, un băiat mai îndrăzneț să se ducă el la această „înfruntare”...

— Ce „înfruntare”? Nici nu-mi vine să cred că vorbim despre aceeași persoană. Și pe urmă nu e vorba aici de un interviu... dispută! Eu nu mă duc să-l iscodesc, să-l atac, să-l necăjesc, ci doar pur și simplu să înscriu pe peliculă un portret cât mai fidel al cunoscutului om de artă Neagu Rădulescu. Cu toată admirația și simpatia. Nu văd de ce m-ar „încondeia”, de ce ar încerca să mă pună într-o lumină proastă, să-mi ironizeze anumite trăsături...

— Asta e că nu-l cunoști!

— E adevărat! Nu-l cunosc! Dar încă de când eram adolescentă i-am citit romanele care, în afară

de faptul că mi-au plăcut foarte mult, mi l-au descris indirect pe autor ca un om plin de înțelegere și sensibilitate. Ce m-a uimit a fost faptul că deși își câștigase de mult faima de umorist, în cărțile sale pe lângă pasajele vesele la care te așteptai erau multe altele în care aflai o undă de tristețe și îngândurare pentru atâtea frumuseți care se pierd și care lipsesc oamenii de lumina ce și-o visează. Ei, și despre aceste lucruri vroiam să-l rog să-mi vorbească în cadrul discuției noastre... Un om care gândește așa...

— O să ai niște surprize... Mă rog, treaba ta! Nu uita că e... în primul rând... caricaturist!

— Cum poți să știi precis ce e în primul rând și ce e în al doilea rând până nu stai cu el de vorbă. O să încercăm să aflăm asta de-abia mâine... la filmare...

A doua zi însoțită de ceilalți membri ai echipei am sunat la ușa scriitorului și caricaturistului Neagu Rădulescu. Trebuia să recunosc că eram puțin îngrijorată. Reușise totuși colegul să-mi strecoare în suflet niște îndoieli. Dacă Neagu Rădulescu o să impună interviului un ton de dispută amicală? Dacă vor fi multe ironii, fraze scânteietoare și acide? Deși admiram aceste spectaculoase demonstrații mi-era clar că nu sunt eu omul potrivit să dea replicile, că nu am verva necesară pentru „încrucșarea de spade” verbale, mai ales cu un astfel de campion cum se știa că este Neagu Rădulescu.

Dar iată că gazda, după ce ne-a întâmpinat cu cel mai bun și prietenesc zâmbet și ne-a poftit să luăm loc, mă roagă cu o mare modestie și amabilitate să arunc o privire asupra punctelor pe care vroia să le discutăm, ca să văd dacă sunt de acord cu ele și dacă ar mai fi ceva de adăugat.

— Am fixat numai punctajul nu și frazele cu care am să vă răspund ca discuția să rămână sub semnul firescului și spontaneității, îmi mai spune. Sunteți de acord?

— Desigur! V-ați gândit foarte bine. Dar până se pune lumina și se instalează aparatul dați-mi voie să vă povestesc o întâmplare scurtă, de pe urma căreia eu am venit azi cu frică la acest interviu...

— Cu frică?

— Mi s-a atras atenția că sunteți renumit pentru felul în care, într-o discuție, răspundeți atacând! Și că vă dovediți necruțător. Deci că și eu risc să primesc, așa, ca oricare, niște replici neașteptat de ascuțite, ironice, zeflemitoare. Și vă mărturisesc cinstit, de la început, că pe mine așa ceva mă... blochează...

— Dar de unde și până unde ideea că aș fi tentat să vă primesc cu săgeți otrăvite? Asta-i culmea! Ce m-ar putea determina să mă comport astfel față de dumneavoastră care veniți să-mi luați un interviu, care veniți serios și cinstit să stăm de vorbă?

— Faptul că sunteți caricaturist! Fiindcă se pare că un caricaturist este o persoană căreia îi face plăcere să atace, să scoată la iveală și o cât de mică

slăbiciune, să o facă ridicolă, să...

— Da, sunt caricaturist și e adevărat că îmi face plăcere să atac, dar numai și numai ceea ce trebuie să fie atacat! Caricaturistul nu scoate la iveală niște trăsături, nu subliniază niște lucruri fiindcă marea lui bucurie ar fi să-și bată joc de semenii. Nu, nicidecum! El e caricaturist nu din răutate față de oameni, ci din dragoste față de ei! Fiindcă e convins că oamenii au dreptul dar și datoria să fie frumoși! Frumoși în primul rând pe dinăuntru. Și pe cei care uită asta, el crede că trebuie să-i scuturi bine, bine de tot, ca să-i trezești, ca să-i vindeci! Și dacă astfel nu merge, atunci e foarte necesar să arăți adevărata lor față celorlalți oameni ca aceștia să se poată feri de ei!

— Îndemnat de aceste sentimente deschideați acele celebre saloane umoristice anuale, între 1932 și 1938, care stârneau atâta vâlvă?

— Sigur că da! De aceea și provocau atâta tulburare. Fiindcă eram un adolescent care credea din tot sufletul că răul trebuie cât mai repede tăiat din rădăcină. Și nu mă feream s-o fac! Publicul aprecia caricaturile, se bucura de faptul că desființăm pe afaceriști, pe politicienii necinstiți, și făcea haz în gura maro. Dar modelele, „victimele” ce se recunoșteau în caricaturi, mă pândeau cu vorbe tari, cu scandaluri, mă atacau cu umbrelele, asta în cazurile cele mai ușoare sau, pur și simplu, îmi spărgeau capul, când aveau temperamente mai vulcanice. Dar și cu capul

spart, nu mă lăsam... Bineînțeles că unii mă chemau și în judecată. Dar mai existau și alte comportări. Una dintre cele mai ciudate era aceea a unui moșier, persoană foarte dubioasă, pe care îl atacam violent în fiecare an, la fiecare nouă expoziție de caricaturi. Dar el apărea totdeauna printre primii, îmi zâmbea prietenos și-mi cumpăra încântat de fiecare dată caricatura. Peste ani s-a ivit ocazia să-l pot întreba:

— Spune-mi dom'le de ce îmi zâmbeai atât de cald și amical? Chiar nu te deranja cu nimic caricatura? Vedeai în ea numai aspectul artistic? De aceea o cumpărai?

— Ei, pe dracu, îmi răspunde împricinatul. Ce aspect artistic! De asta îmi ardea mie? Eu îți zâmbeam la gândul că te păcălesc, și cumpărând caricatura mă duc urgent cu ea acasă, o scot din ramă și o rup cu grijă în bucățele mici, mici ca să n-o mai vadă nimeni! Vedeți ce nedreptate! O pictură se păstrează cu grijă, iar o caricatură se rupe cu grijă. Noroc că nu întotdeauna.

— Cam câte caricaturi ați făcut?

— Dacă acum avem o populație de 20.000.000 de locuitori, eu cred că am realizat cam 17.322.427 de caricaturi, restul de 2.677.673 fiind încă prea mici ca să-mi servească drept model. Sunteți mulțumită?

— Cine n-ar fi? Atâta precizie, spun eu zâmbind. Paralel cu pasiunea pentru caricaturi, v-a pasionat și scrisul. La 16 ani ați obținut premiul

Societății Scriitorilor pentru romanul de debut. *Dragostea noastră cea de toate zilele*. De atunci ați mai scris încă cel puțin 20 de romane... Mă înșel?

— Nu! E adevărat! Dar văd că îmi știți chiar toate... păcatele!

— Neagu Rădulescu caricaturistul virulent și cronicarul dramatic temut nu seamănă deloc cu scriitorul Neagu Rădulescu, scriitorul care dovedește atâta gingășie, sensibilitate și amărăciune uneori în paginile sale. Tocmai de aceea am dorit să vă întreb, dumneavoastră cu cine țineți din cei doi?

— Cu amândoi! Ce nu poate spune unul spune celălalt, ce culoare nu poate întrebuința unul folosește celălalt... Nu părtinesc pe niciunul!

Operatorul de mult începuse să filmeze. Nu ne mai făcuse atenți prin comanda „Motor” ori „Gata, filmăm”, ci, ca un al treilea partener de discuție, urmărea atent schimbul de fraze, având grijă să se oprească cât mai mult pe fața atât de mobilă și de expresivă a lui Neagu Rădulescu. Metoda era foarte bună fiindcă această discreție a filmării îl făcea pe interlocutor să uite cu totul că „dă” un interviu.

— Și ca să vă dovedesc că este așa am să vă fac o mărturisire, continuă Neagu Rădulescu. Mă trezesc deseori noaptea din somn, cu câte o metaforă în gând, cu o frază care-mi rezolvă o situație în vreun roman, sau cu o idee de caricatură. Și ca să nu le uit, le scriu pe... perete.

Peretele meu e împărțit frățeste între cuvinte frumoase și caricaturi... „otrăvite”. Nu știu cum fac dar cele mai reușite metafore și cele mai bune idei îmi vin noaptea...

— Dar peretele?

— După o săptămână când peretele nu mai poate cuprinde nimic nou îl vâruiesc și o iau de la capăt...

Trebuie să știți că îmi face mare plăcere să scriu din când în când și studii despre pictură, eseuri. Lucrând la o monografie despre Matisse, care acum se află sub tipar, am redescoperit, în materialul bibliografic consultat, că și Matisse își umplea pereții de desene. El își zugrăvea astfel toți prietenii ca să nu fie niciodată singur! Dar... știți ce, îmi spune Neagu Rădulescu zâmbind, eu zic că e mai bine să nu dăm la televiziune povestea asta cu peretele...

— De ce?

— Ca să nu se supere toate mamele pe noi văzându-și pereții acoperiți de desene. Cei mici atât așteaptă! O mică, cât de mică încurajare! În rest puterea lor creatoare e nesecată! Ce-o să răspundem dacă după ce vor „picta” toată casa, poate chiar și coridoarele blocului și așa mai departe, ei vor declara suav că televiziunea și nenea Neagu Rădulescu i-a învățat să facă așa...

— Bine ziceți, să vorbim despre altceva, altceva mai serios, mai grav, mai cu greutate... adică despre umor! Despre umorul contemporan...

— A, despre umorul contemporan nu am o părere prea bună... E cam diluat, idilico-dietetic, confecționat parcă pentru suferinzi. Or, noi suntem un popor sănătos, optimist, care știe să râdă cu poftă. Cât haz, cât duh înțelept au vorbele țăranilor noștri de pe lângă Olt, Călmățui sau Târnava! Din trei vorbe te-au răstignit și te-au și înviat! Acest viguros simț al umorului trebuie să ni-l păstrăm, e o dovadă de forță și de curățenie sufletească.

— Pe lângă caricaturile lucrate în „vitriol”, care demascau pe necinstiții de toate felurile, ați mai făcut și altfel de caricaturi... Caricaturi-portrete, dacă pot să le spun așa, care înfățișau oameni pe care îi stimați și respectați.

— Da! Dar și acelea cuprindeau o mică săgeată! Ce să-i faci, caricatura chiar și culeasă cu ochiul și cu gândul cel mai bun tot trebuie să înțepe puțin, că de aia e caricatură. Dar ce vă spuneam adineauri despre simțul umorului. I-am desenat în linii și cuvinte pe Iorga, pe Cocea, pe Arghezi, pe Blaga, pe Minulescu, pe Rebreanu și niciunul dintre ei nu s-a supărat. Dimpotrivă își puneau la loc de cinste caricaturile.

— Și acum în altă ordine de idei... Mi s-a povestit că a apărut în ziarele vremii o știre cum că în 1945 ați avut un contract cu Hollywood-ul, cu Walt Disney. E adevărat?

— Da!

— Și i-ați dat curs?

— Nu!

— De ce? Cum ați rezistat mirajului Hollywood-ului?

— Simplu: eram foarte îndrăgostit!

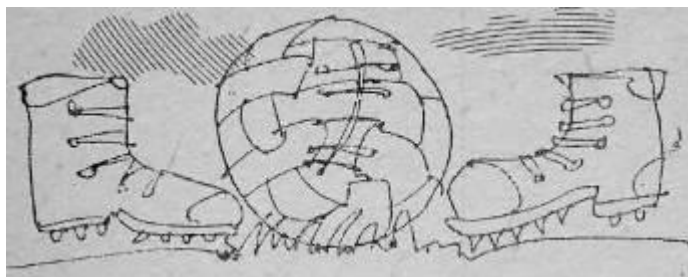
— Lumea teatrului constituia subiectul multora dintre romanele dumneavoastră și al multora dintre caricaturile dumneavoastră. Nu cumva printre alte motive ale apropierii de teatru se află și acela că... v-ar fi plăcut, v-ar fi tentat poate, să fiți actor, regizor...

— Nu, dacă n-aș fi fost caricaturist nu actor aș fi vrut să fiu, ci cântăreț de muzică ușoară...

— Deci aveți voce frumoasă?...

— Nu, dar de ce mă întrebați? Trebuie? Eu n-am observat că e nevoie. Nu e destul să pun haina jos, să tremur, să dau din mâini și din când în când și din picioare?

— Tot așa de aspru îi judecați și pe sportivi ca și pe cântăreții de muzică ușoară? întreb asta fiindcă știu că sportul este un alt subiect de predilecție al caricaturilor dumneavoastră.

— Tot așa! Dar sportivii nu s-au bosumflat

niciodată! Au știut să râdă din toată inima!

Aruncându-mi privirea spre foaia de hârtie cu punctajul întrebărilor mele, văd cu surprindere spațiu alb... întrebările se terminaseră. Și cât de frumos și repede trecuse timpul! Operatorul îmi zâmbea cu fața strălucind toată. Era teribil de mulțumit!

Îmi strâng hârtiile și mă apropii de el. Îmi șoptește:

— Sclipitor Neagu Rădulescu. Și foarte simpatic. Și fotogenic! Are niște luminițe în ochi, malițioase, care au „dat” grozav de bine în imagine...

— Auziți cum vă laudă colegul meu, îi spun eu lui Neagu Rădulescu... Vă găsește numai calități! Și trebuie să recunosc că și eu sunt bucuroasă de felul cum s-a desfășurat această discuție. Un singur lucru nu mi-a reușit...

— Care anume?

— Acela de a arăta cât sunteți de „necruțător”.

— Puteți și dumneavoastră să vă scuzați că n-ați găsit, la adresa respectivă, decât o persoană care și-a pus hainele „bune”, surâsul de „sărbătoare”, vorbele blânde de „zile mari”, care a scos la iveală gândurile cele frumoase păstrate între buchete de levănțică... o persoană care se pregătise deci pentru televiziune. Și ați filmat-o! Fiindcă „necruțătorul” nu era acasă. Nu e niciodată acasă în casa lui Neagu Rădulescu.

De la „dudul 1 și dudul 2” la o săgeată spre cer!

Și așa, cu întâmplări, întâlniri, portrete, reportaje s-a scris drumul de la „dudul 1, dudul 2” și „copac neidentificat 3”, până la blocul turn, adevărată săgeată spre cer a televiziunii de azi.

Ce era cu duzii și cu copacul neidentificat? Oricât ar părea de ciudat veți vedea că denumirile acestea semnificau și ele niște... locuri în care se muncea! Să vă explic...

Primii ani ai copilăriei televiziunea și i-a petrecut în câteva clădiri cu parter și etaj înconjurată de o curte nu prea mare, dar totdeauna însorită! Chiar totdeauna? Da, totdeauna! (Nu, nu încercați să mă convingeți că nu putea fi mereu însorită! Aflați că era! Și toamna și iarna și în zilele înnorate și în cele în care ploua, ba chiar și noaptea, curtea aceasta era însorită, veselă, simpatcă!) În ea creșteau cu bucurie parcă și iarba și florile și tot felul de tufe cu frunza lucioasă și deasă și, bineînțeles, câțiva copaci. Sub copacii mai arătoși, în număr de trei, se fixaseră două bănci adevărate și stabile și una mai improvizată și mai... plimbăreață. Căci se cam deplasa de colo, colo și trebuia să o cauți mereu.

La început cei ai casei ca și invitații luau loc pe băncile acestea ca să se odihnească sau ca să aștepte să le vină rândul la repetiții. Dar mai târziu, când numărul orelor de emisiune crescuse vertiginos, când din ce în ce mai mulți specialiști

erau invitați să vină să vorbească la televiziune, când se cereau tot mai numeroase emisiuni de tot felul, birourile au început să devină neîncăpătoare. Și privind cu nerăbdare către mândrele clădiri în care aveau să lucreze nu peste multă vreme, redactorii, regizorii se descurcau din ce în ce mai greu cu lipsa de spațiu care devenise o problemă. Și stăteau de vorbă cu colaboratorii și pe săli, și pe holuri, și, de câte ori era posibil, pe cele trei bănci. Ca invitații să știe precis unde erau așteptați li se atrăgea atenția: la dudul 1 la ora 9 dimineața. Ori la „dudul 2” la ora 17, sau la „copac neidentificat 3”, în jurul orei 12... (Nici după frunze și nici după flori nu izbutisem să aflăm ce fel de copac e copacul al 3-lea, așa că rămăsese... neidentificat!).

Fiecare colțisor de pe aceste bănci era folosit din plin. Nu o dată, la un capăt, un redactor și un invitat stabileau, să zicem, punctajul unei mese rotunde despre industria confecțiilor, și la celălalt capăt, un alt redactor și un alt invitat discutau aprins despre obiceiurile folclorice dintr-o anumită regiune a țării. Se luau notițe, se făceau scheme, se scria pe genunchi... Nu era comod desigur, dar se muncea cu plăcere și entuziasm și, mai ales, cu frumoase rezultate. Iar duzii aceia, să știți, sorbeau cu crengile, cu frunzele fiecare cuvânt... Și aveau ce... Căci sub ei se recitau deseori versuri, prindeau glas melodii, se mărturiseau visurile legate de o emisiune sau alta,

se desfășurau amicale dispute științifice, tehnice...

Și dacă o discuție se termina mai repede decât fusese prevăzut, mulțumiți, cei de la televiziune, în minutele de răgaz care le mai rămâneau până la începerea unei alte activități, ca niște gazde ce erau ofereau cu amabilitate oaspeților... dude! mai din pom, mai de pe jos!

Azi, după atâția ani, mă gândesc că poate nu eram prea politicoși tratând distinșii conferențieri, ori artiștii emeriți, ori conducătorii de mari șantiere cu niște dude din palma întinsă. Totuși nu ne refuza nimeni și nu se supăra nimeni... Dimpotrivă, nu știu ce aveau dudele acelea, dar aduceau pe fețe dintr-odată surâsuri pline de căldură și prietenie...

Însorită mereu era curtea vechii televiziuni, însorite erau și gândurile noastre! Și chiar dacă mesele de montaj nu se mai dovedeau suficiente pentru câte lucruri noi erau de făcut și ne mai certam pentru ele și chiar dacă „revelioanele”, adică emisiunile atât de bogate din noaptea trecerii de la un an la altul, transmise ore în șir, în direct, pe „viu” (extraordinare performanțe și de creație, dar și de rezistență fizică!) îi lăsau în zori, când se încheiau, pe regizori, pe operatori, pe mașiniști, pe electricieni, pe tehnicieni, pe toți zdrobiți de efort, de oboseală, la televiziune zâmbetul revenea foarte repede pe buze.

Și când, în sfârșit, noile clădiri și-au deschis

porțile a fost mare sărbătoare. Ne opream fermecați în fața studioului muzical, nu ne mai săturam admirând câte platouri și săli de repetiție, câte cabine de machiaj, câte mese de montaj, câte birouri și... Ce mai, se dovedise că visele se împlinesc! Cu asemenea mijloace tehnice ce nu se putea face! Totul se schimbasesc! Așa se părea... Mai ales că cei din prima serie de teleaști autentici aveau acum cu puțin peste 30 de ani și erau respectați ca niște atotștiutori, „veterani”, de către colegii proaspăt sosiți, care își scriau vârsta începând cu cifra 2...

Da, totul se schimbasesc! Ezităările, pățaniile începuseră să fie niște amintiri și succesele, realități de fiecare zi. Și totuși... Ceva se întâmpla... „Veteranii”, deși știau atâta televiziune, în loc să lucreze tacticos, tihnit, cum s-ar fi convenit, alergau la fel de repede ca și altădată pe săli cu cutiile de film în brațe. Și îi vedeai intrând cu aceeași emoție pe platouri, și arătându-se la fel de neliniștiți înaintea unei filmări, și râzând la fel de fericiți când o emisiune ieșea bine... Nu vi se pare cam ciudat? Mai ales că dacă privești atent, când treci seara târziu pe lângă televiziune mai poți observa și acum pâlpâirea slabă a ecranelor meselor de montaj și mai vezi lumină în cabinele de machiaj, ceea ce înseamnă că și pe platouri munca e în toi!

Vasăzică, la fel ca și altădată, la televiziune timpul trece prea repede și atunci când e necesar

o zi de lucru poate însemna 12 sau 16 sau chiar mai multe ore de muncă... Și tot la fel ca și altădată nimeni nu-și precupește forțele, nimeni nu-i nepăsător, nimeni nu se menajează... Atunci ce s-a schimbat? Ce s-a schimbat în casa cea nouă unde sunt atâtea platouri, și săli de repetiție, și birouri, și cabine de montaj, și... Da! Știu! A crescut profesionalitatea și siguranța în meserie. A acționat continuu febra dorinței spre mai bine, mai frumos, mai convingător. S-au îmbunătățit condițiile, s-a înnoit tehnica...

Și ce nu s-a schimbat? Dacă privim cu luare aminte observăm că este vorba despre oameni. Oamenii de televiziune! Ei au aceeași bucurie de a lucra, același entuziasm ca și altădată... Poate că unii au plecat, cu siguranță că alții au venit, dar ei, oamenii televiziunii, au rămas aceiași.

Dacă veniți mai aproape eu vă spun un secret... Bănuiesc că această înflăcărată, neschimbată tinerețe pe care o păstrează cu toți în ciuda anilor care zboară... de la dudușele acelea li se trage! Nu, nu-i de râs! Ascultați-mă pe mine! Erau cu siguranță fermecate... Nu v-am spus cum sorbeau copacii aceia versuri, cântece, visuri, planuri? Și mai cred că pe undeva, pe aici, prin curtea aceasta vastă și atât de frumos îngrijită, mai există un dud! Cred asta fiindcă iată și cei foarte tineri, copilandrii abia veniți la televiziune, dau semne că vor fi tot atât de pasionați ca și „veteranii” (care acum au în jur de 40 de ani!).

Cum ați spus? Că e prea de tot ideea cu dudele? Poate... Eu nu insist! Dar aveți dumneavoastră vreo altă explicație pentru veșnica și clocotitoarea lor tinerețe? Nu aveți? Vedeți... Mai bine credeți-mă pe mine: că doar la televiziune în fiecare zi se întâmplă minuni! Încă una în plus ce mai contează...

Flavia iubește televiziunea, dovadă că i-a dăruit experiența sa de actriță de film, de teatru și harul de a se exprima liber, cuceritor. A scris muzicaluri, versuri pentru cîntăce, scenarii

radiofonice, schițe umoristice, parcă anume, ca să fie în cea mai bună formă de... joc pentru a povesti întâmplări... surîzătoare.

Această carte este de fapt... o floare, pe care și-a dorit-o cît mai frumoasă, ca s-o ofere celor de dincolo și de dincoace de micul ecran, adică... nouă tuturor...

Eu cred că Flavia a reușit și cartea se citește cu plăcere pînă la ultima „petală”.

Lei 11, 50

